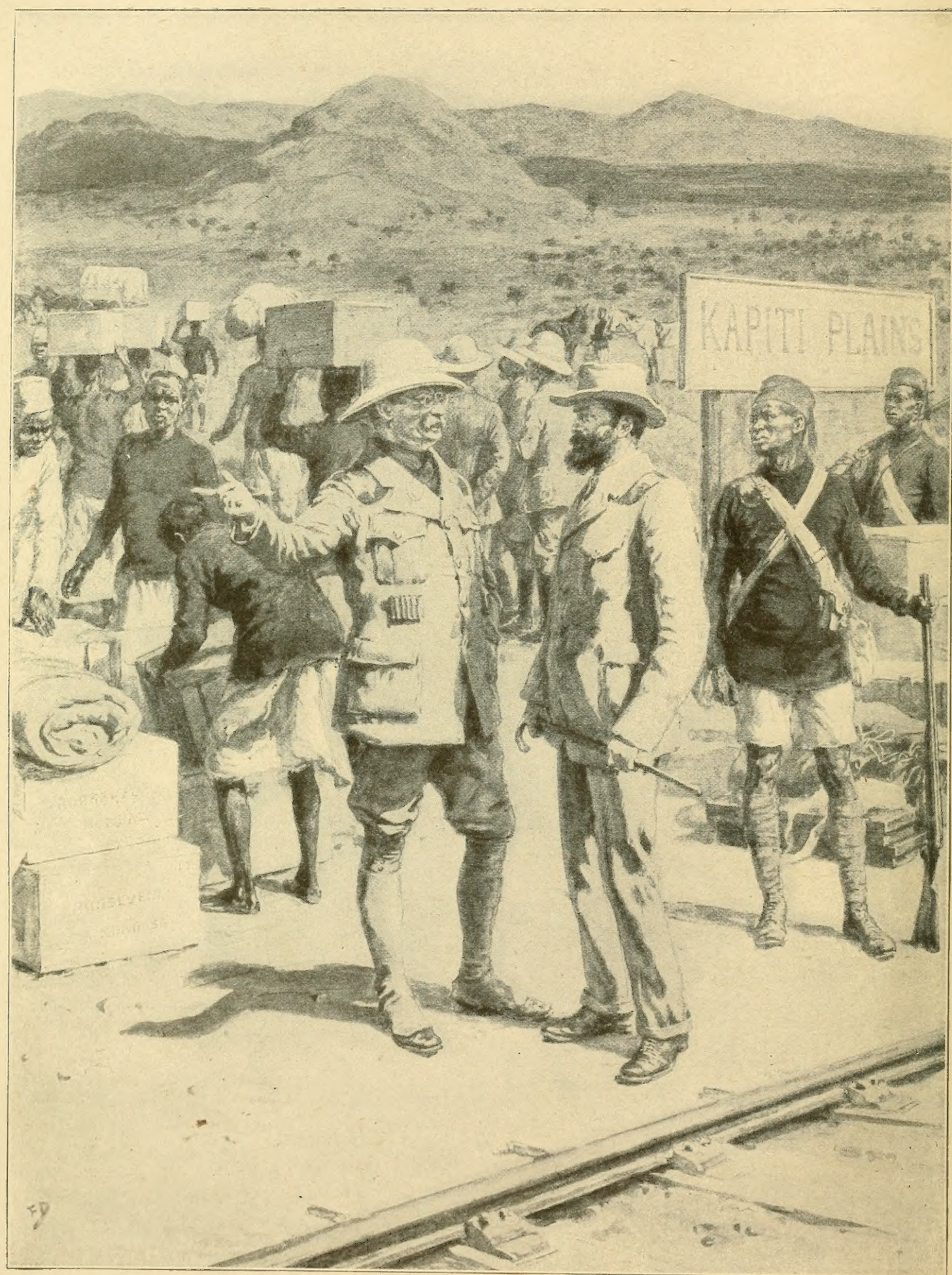

THE LIBRARY OF CONGRESS

ROOSEVELTS ANKOMST TILL KAPITI PLAINS, EN STATION I NÄRHETEN AF ALFRED PEASE'S EGENDOM.

ROOSEVELT I AFRIKA

JÄMTE

BILDER UR DESS DJURVÄRLD

MÅLANDE SKILDRING AF VÄRLDENS MEST BERYKTADE JÄGARE I AFRIKAS VILDMARKER. HANS UTOMORDENTLIGA TRÄFFSÄKERHET OCH SKICKLIGHET SOM SKYTT. HANS SAMMANDRABBNINGAR MED LEJON, TIGRAR OCH ELEFANTER SAMT ANDRA VILDA DJUR I DJUNGELN.

ÄFVENLEDES INNEHÅLLANDE EN FULLSTÄNDIG BIOGRAFI ÖFVER THEODORE ROOSEVELT JÄMTE EN SAKRIK BESKRIFNING OM AFRIKA SOM TURISTLAND SAMT SKILDRINGAR AF SPÄNNANDE OCH INTRESSANTA ÄFVENTYR, SOM JÄGARE AF STORVILLEBRÅD VARIT UTSATTA FÖR I OLIKA LÄNDER, MEN I SYNNERHET I AFRIKA.

MED RIKT ILLUSTRERADE STUDIER UR DJURVÄRLDEN, OMFATTANDE DJURENS UTSEENDE, VANOR, UTMÄRKANDE KARAKTÄRSDRAG OCH DETALJER UR DERAS LIF.

Af FREDERICK SEYMOUR

den ryktbare jägaren och naturforskaren.

MED ÖFVER 300 ILLUSTRATIONER I HALFTON,

SÄRSKILDT UTFÖRDA FÖR DETTA ARBETE, EFTER FOTOGRAFIER AF VILDA DJUR, TILL STOR DEL TAGNA I DERAS HEMLAND AF FÖRFATTAREN.

SÅRAD HJORT, SOM ANFALLER JÄGAREN.

Författarens förord.

ROOSEVELTS jaktexpedition, som gifvit uppslag till namnet på denna bok, beskrifves här, emedan dess förnämste man icke endast är en af Förenta Staternas forna presidenter, utan en amerikansk auktoritet i beskrifningen af vilda djur, hvilken i afsikt att äfven bli en världsauktoritet vågat sig in på några af Afrikas mest ryktbara jaktmarker. En annan orsak, hvarför man fäster ovanligt stor uppmärksamhet vid denna expedition, är den omständigheten, att den är en af de mest betydelsefulla jaktfärder, som någonsin företagits för att jaga namnkunnigt villebråd och göra vetenskapliga undersökningar i en del af världen, som i zoologiskt hänseende har ett af de främsta namnen.

Djurens lif har från min tidigaste barndom utöfvat en viss tjusning öfver mig. Jag har färdats öfver hela jordklotet och i de flesta länder, där de vilda djuren lämnats mest ostörda af den framträngande civilisationen.

Jag har noga studerat de olika vilda djurslagen, ej blott för att blifva bekant med deras fysiska utseende, utan med deras vanor och lefnadssätt, deras karaktärsdrag och alla enskilda detaljer i deras lif.

Vid beskrifningen af djuren har jag sökt undvika bruket af vetenskapliga termer, som endast skulle förvilla dem, hvilka ej gjort zoologien till ett specialstudium.

Min erfarenhet har lärt mig, att människan och djuren stå i nära förhållande till hvarandra, och jag hoppas och tror mig bereda mina medmänniskor nytta såväl som njutning och nöje genom att göra dem närmare bekanta med djurlifvets mysterier.

Fred^k Seymour

PRESIDENT ROOSEVELTS FAVORITPORTRÄTT.

Theodore Roosevelt.

ROOSEVELT SOM McKINLEYS EFTERTRÄDARE.

Theodore Roosevelts presidentsaga är ju all, för den närmaste framtiden åtminstone, och han har som privatman lämnat den offentliga post, från hvilken han gripit djupt in i sitt folks lif, men äfven såsom den lyckosamme fredsmäklaren emellan Ryssland och Japan räckt med sitt inflytande långt utom Amerikas gränser. Styresman i den jämförelsevis nya statsbildning, som kallas Nordamerikas Förenta Stater, hvilken under årtionden i sig upptagit massor af gamla världens olika nationer, har han mött ständigt framträdande nya problem för statsmannen att lösa midt under den väldiga tillväxten och de stora omhvälfningarne på det ekonomiska området. En president, hvars ämbetstid i regeln räcker endast fyra år, kan ej gärna hinna med mycket. Hvad Roosevelt lyckades utöfva under sin 8-åriga ämbetstid, är dock ägnadt att för alltid med erkänsla och tacksamhet fästa hans namn vid Amerikas historia.

Den 6 sept. 1901 gaf president McKinley mottagning i utställningens musikhall i Buffalo, N. Y. En högtidsklädd man banade sig väg genom mängden bort till presidenten, som leende böjde sig fram och räckte honom handen, hvilken främlingen fattade samtidigt med det att han aflossade tvenne revolverskott. Mördaren var en anarkist vid namn Leon Czolgosz. Presidenten afled efter svåra lidanden den 14 sept., och i oktober månad afrättades hans baneman i den elektriska stolen.

Roosevelt, som var vice president, intog nu McKinleys plats för den återstående ämbetstiden samt blef därpå 1904 vald till president. Han fortsatte

sin företrädares imperialistiska politik, men hyste friare åsikter i fråga om den ekonomiska afspärrningen. Världspolitiken och Monroe-doktrinen häfdade han i ett tal, hållet i Minneapolis, Minn., tvenne dagar före attentatet mot McKinley, och yttrade därvid, att Förenta Staterna icke finge rygga tillbaka för att spela en roll bland de stora nationerna, och under inga omständigheter komme man att tillåta europeiska makter eröfringar på amerikansk mark. Stjärnbaneret ströks ej heller på de under spansk-amerikanska kriget förvärfvade Filippinerna, där under ihärdigt arbete nuvarande president Taft förut förvärfvade ryktbarhet. Den amerikanska politiken därstädes har gått ut på att införa lagbundna förhållanden och utveckla öarne mot självstyrelse, liksom också därstädes upprättats en lagstiftande församling. Ehuru anhängare af Monroe-doktrinen, har Roosevelt sökt upphäfva den i Sydamerika gängse uppfattningen af denna doktrin som ett försök från Förenta Staternas sida att utöfva något slags protektorat öfver andra amerikanska republiker. Roosevelts ställning till kriget visar att han betraktar det i två former, dels kriget nationerna emellan, och dels det moderna inbördes krig, som i våra dagar föres mellan de organisationer, som företräda kapitalet och kroppsarbetet. Beträffande det förra sade han i sitt budskap till kongressen år 1906: "Det måste alltid tydligt framhållas, att när freden blott kan upprätthållas genom att en nation offrar sin öfvertygelse eller välfärd, då är ett krig icke blott försvarligt, utan blir en bjudande nödvändighet för hvar och en nation, som vill upprätthålla sin nationella ära. Ett berättigadt krig är långt bättre för en nation än en fred, som blott kan uppnås genom att man utan motstånd finner sig i våld och orättfärdighet." I fråga om de sociala konflikterna har Roosevelt velat ställa sig öfver partierna och vänder sig mot orätten, den må komma från hvilket håll som helst. Hans kamp mot de mäktiga, olagliga trusterna är känd, och hans statssocialistiska åsikter förmådde honom att söka skydda naturtillgångarne för hänsynslös exploatering, liksom han ville, att t. ex. alla kolförande distrikt, som ännu ej koloniserats, skola bevaras som statsegendom.

De former, som kunnat passa för unionen och den centrala regeringens ställning till de särskilda staterna under ett mindre kompliceradt stats- och samhällslif än det, som nu rör sig i Amerika, ha börjat visa sig mindre tillfredsställande, ej minst då en initiativkraftig ledare suttit vid styret och under det nya era, som den imperialistiska politiken inledt. De särskilda staternas själfständighet gent emot unionsregeringen ha mer än en gång, synnerligast ifråga om Californias hållning gent emot japanska invandringen, lagt svårigheter i vägen för ledningen af unionens politik. Så långt hans makt och befogenhet nådde, och somliga mena ännu längre, ingrep president Roosevelt utan att rygga tillbaka. Han var en stridbar man, som aldrig vek undan för

en konflikt, där han ansett rätten och hänsyn till det helas väl kräfva hans ingripande, och hans ämbetsbana afslutades äfven under mindre fredliga förhållanden, tack vare den mellan honom och senaten uppkomna kontroversen. Att hans politik ej skulle med hans afgång komma att afbrytas, trodde han sig ha sörjt för genom att genomdrifva nominationen af Taft som sin efterträdare. Då han efter slutad statsmannagärning drog sig tillbaka, gick han ej likt en Cincinnatus in i ett stilla landtlifs lugn och enslighet, utan, en man för sig själf och ej lik andra, sökte han en hvila, karaktäristisk för mannen och hans lynnesart, genom jaktfärder i det aflägsna Afrika.

BIOGRAFISKA UPPGIFTER.

Theodore Roosevelt föddes i New York City den 30 okt. 1858. Hans fader, som bar samma namn, tillhörde en gammal holländsk-amerikansk familj i sjunde generationen. Blandadt med holländskt blod flyter äfven engelskt, keltiskt och franskt sådant i Theodore Roosevelts ådror. Hans moder Martha Bullock härstammade från Archibald Bullock, som var guvernör i Georgia under amerikanska frihetskriget. Roosevelts fader var köpman i New York och känd som en karaktärsfast man och praktisk filantrop. Bland hans förfäder voro många, som beklädt höga politiska sysslor. Roosevelt street i New York var fordom en stig, som trampades af boskapen å den Rooseveltska farmen, och det stora Roosevelt hospital i samma stad är en gåfva af en förmögen medlem af Rooseveltska familjen.

Roosevelt tillbragte sin barndom i Oyster Bay, L. I. Han var pjunkig och sjuklig som gosse, men alla barnen i det Rooseveltska hemmet tillhöllos att taga flitig rörelse ute i friska luften, och unge Theodore insåg snart, att om han skulle kunna uträtta något i världen måste han äga en sund själ i en sund kropp. Genom flitiga kroppsöfningar återvann han hälsa och krafter, och då han inskrifvits vid Harvard universitet år 1875 tog han genast flitig del i där gängse idrotter. Han tog afgångsexamen med höga betyg år 1880, och hans framgång på det litterära området daterar sig tillbaka från den tid, då han var redaktör för "The Advocate", en skoltidning, som särskildt ägnade sig åt studiet af historia och naturvetenskap. Sedan han afslutat sina studier företog han en utrikes resa, men återvände 1881, då han ingick äktenskap med Alice Lee från Boston, som blef moder åt Alice Roosevelt, nu mrs Nicholas Longworth. Tvenne år efter sitt giftermål beröfvades Roosevelt både maka och moder på en veckas tid af döden.

Efter sitt giftermål var det Roosevelts afsikt att studera lagfarenhet under farbrodern Robert B. Roosevelts ledning, men det gick i hans tycke allt för sakta med lagstudierna, och han kastade sig in i det politiska lifvet, som

mera öfverensstämde med hans lifliga och verksamma natur. Genom den hänförelse han lade i dagen och de tilldragande personliga egenskaper, hvaraf han var i besittning, blef han snart betraktad som ledare, och redan på hösten 1881 valdes Roosevelt till medlem af statslegislaturen i Albany från ett af de mest aristokratiska distrikten i staden New York. I Albany blef han efter en kort tids förlopp ansedd som den republikanske ledaren i legislaturen. Hans motto: "Handlingar och ej ord är det som väger" vann en praktisk tillämpning, då han utverkade antagandet af en lag, som fråntog stadsrådet i New York rättigheten att vetobelägga borgmästarens utnämningar, en lag, som stått i vägen för hvarje reform man hittills där sökt genomföra. Man trodde, att han härigenom alldeles förstört sin politiska bana, men just det motsatta inträffade. Han blef så populär, att han omvaldes tre olika gånger, och fungerade år 1884 som ordförande för New Yorks delegation till republikanska nationalkonventet.

Efter sin makas och sin moders död begaf sig Roosevelt ut på en ranch i North Dakota, där han vistades i flera år och tillbragte en stor del af sin tid i sällskap med sina herdar och sina grannar. Han vann under denna tid anseende som en af landets förnämsta skyttar, och oaktadt sin svaga syn blef han namnkunnig för sin träffsäkerhet.

Nästa gång Roosevelt framträdde i det offentliga lifvet var då president Harrison år 1889 utnämnde honom till ledamot af Förenta Staternas civiltjänstkommission, och äfven på denna post blefvo frukterna af hans verksamma ingripande inom kort synliga. Han kvarstod här i 6 års tid, däraf två under president Cleveland. Då William Strong valdes till borgmästare i New York 1894, såg han sig omgifven af korrupta politiska ringar och en oduglig och vanmäktig polis. Han utnämnde Roosevelt år 1895 till poliskommissarie, och vid slutet af sin termin hade denne lyckats utgallra oduglingarne och mutkolfvarne ur poliskåren samt ersätta dem med intelligenta och ärliga män. Sällan ha lagarne tillämpats så strängt i det stora New York, som då Roosevelt var poliskommissarie. Före denna tid eller år 1886 var Roosevelt borgmästarekandidat i New York, men blef då slagen. Samma år ingick han äktenskap för andra gången, nämligen med Edith Carow från New York, som blef moder åt hans öfriga barn. Ett år före spanska krigets utbrott, eller år 1897, utnämndes Roosevelt bland många andra kandidater till biträdande marinsekreterare. President McKinley och marinsekreterare Long hade fäst sin uppmärksamhet vid Roosevelts energiska uppträdande som poliskommissarie och hans utmärkta historiska arbete öfver 1812 års sjökrig. Man har honom till stor del att tacka för, att landet var så pass förberedt som det var för detta krig, ehuru förberedelserna likväl voro ofullständiga.

Då kriget utbröt, kunde en så verksam och rastlös ande som Roosevelt

FAMILJEGRUPP, TAGEN 1895.

ej låta sig nöja med endast ett exekutivt ämbete. Han måste på ort och ställe deltaga i detsamma. Han afsade sig sin befattning i kabinettet och organiserade tillsamman med Leonard Wood det ryktbara First Regiment of United States Volunteer Cavalry, mera allmänt bekant under benämningen "Roosevelt's Rough Riders." Denna trupp var den första amerikanska truppstyrka, som landsteg på Cuba. Den utgjordes till stor del af namnkunniga vägvisare, jägare, cowboys och ranchmen från det aflägsna västern, men äfven af studenter från skolorna i östern, hvilka gjort sig kända för personligt mod och skicklighet som atleter. Intet har så slagit an på folksinnet som Roosevelts krigiska bedrifter. Hans ryktbara stormning af San Juan Hill gjorde honom till en af detta krigs heroer, och hans omsorg om sina soldater, med hvilka han som fordom Carl XII delade hvarje umbärande, förökade ännu mer hans popularitet. Vid krigets slut utnämndes Roosevelt till regementets öfverste efter Wood, som avancerat till brigadgeneral.

Vid återkomsten från kriget valdes öfverste Roosevelt till guvernör i New York efter en het kampanj, och under tvenne års tid skötte han detta maktpåliggande arbete med samma rastlöshet och själfständighet, som utmärkt honom som lagstiftare, ämbetsman och befälhafvare. Alldeles mot sina önskningar uppsattes han som kandidat till vice president, då McKinley år 1900 sökte återval, och upptog dennes fallna mantel i sept. påföljande år. Det var under den närmast därpå följande tiden, som Roosevelt påbörjade sin räfst mot truster och monopoliserande kombinationer, hvilka gjort sig skyldiga till förakt och likgiltighet för lagarne. Det s. k. Northern Securities Company blef genom lag upplöst, och därmed ökades presidentens popularitet. Hans ingripande vid den stora kolstrejken 1902, som blef bilagd genom en af presidenten tillsatt kommission, förhöjde ytterligare hans anseende hos folket, och den oundvikliga följden häraf var att han uppsattes till presidentkandidat år 1904. Då han nu var landets folkvalde president, var det liksom om han skulle ha känt sig säkrare i sadeln. Genom det nya ämbetsverk, som genom kongressens beslut kommit till stånd under benämningen "Department of Commerce and Labor", satte han i gång en allvarlig räfst mot korporationer och järnvägstjänstemän, emedan de antingen omedvetet eller uppsåtligen brutit mot gällande lagar, och hans erfarenhet i kriget med "balsameradt kött" torde ha varit en indirekt anledning till de klagomål, som af regeringen anställdes mot köttpackarne. Räfsten med denna trust hade det goda med sig, äfven om guvernementet led nederlag, på grund af tekniska skäl, att en ny lag antogs, hvilken nu äfven vara köttpackare måste rätta och packa sig efter.

Presidentens mest uppmärksammade handling inträffade omedelbart efter hans val. På president Roosevelts tillrådan beslöto de båda stridande mak-

terna Japan och Ryssland att slita sina tvister genom en skiljedomstol. Denna sammanträdde i Portsmouth, N. H., och det är ju tvifvel underkastadt, om man kommit till något önskvärdt resultat, därest ej president Roosevelt äfven personligen rådgjort med de båda stridande. För denna stora fredliga bragd blef han också några år senare belönad med Nobelpriset.

Det lider intet tvifvel att Roosevelt hade blifvit nominerad för en tredje termin vid konventet i Chicago 1908, om man ej låtit bestämdt förstå, att han ej skulle mottaga en dylik nomination. Tvenne veckor efter efterträdarens installation anträdde han sin resa till gamla världen och ämnar vara borta i femton månader.

ROOSEVELT SOM PRESIDENT.

Man har sagt, att autokratien — envåldet med borttagandet af kungen — är det pris Amerika i svåra tider betalar för den jämnviktsbalanserande självstyrelse Amerika åtnjuter. Om detta är sant, får man säga, att Amerika fått Roosevelt billigt. Han som aldrig som privatman blef "fin", såsom begåfvad aldrig ofruktbart estetiserande, visade icke heller storfinsinstinkter som regent. Det har aldrig funnits despot i honom, därtill har han varit för fri. Han ville icke ha under sig folk med ständig känsla af egen ofrihet, han har litterärt icke gjort sig till skränfock för slafdrifvarne, på hvars bord ödmjukt tillägnade böcker hopat sig. Han har öfver hufvud taget ej kunnat med att binda, han har själf varit fri. Som president har han regerat hårdare än någon annan, men han har aldrig rört vid republiken. Man ruskade på hufvudet åt presidentens blodfulla regeringsmetod. Men han kände sitt folks behof och rättmätiga fordringar, och det är endast där man på något sätt velat spela folkets förtryckare, som man beskyllde Roosevelt för att vara despotisk och hersklysten. Hans mångsidiga erfarenheter kommo honom särdeles väl till pass som president. De gåfvo honom en detaljkännedom, som blef ett ganska pålitligt underlag, då han påfordrades att taga en allmän kännedom om de växlande förhållandena i sitt land. Hans bana som reformator i sin hemstats legislatur, där det ofta gick stormigt tillväga, hans verksamhet som byråman och psykolog, dels som förste man inom civiltjänst-kommissionen, dels som gårdvar för den borgerliga moralen inom metropolen New Yorks polisväsen, hans öfvergång från marinen, där han i all anspråkslöshet sörjt för två saker, skjutöfningar med fartygen och ammunition till dem, till det beridna infanteriet, där han skapat en här, öfvat den och fört den till seger i fiendens eget land, hans guvernörsbana i New York, som visserligen var rik på handling, men ännu mera på initiativ, dem han ej fick tid att fullfölja — detta allt lämnade rika förberedelser för en presidentbana, som endast kan

jämföras med en Washingtons och en Lincolns och i åtskilliga fall var ännu mera omgestaltande. Vid McKinleys död var han 43 år gammal, den främste mannen inom sin nation, och har sedan fortsatt att vara det. Tiden har sedan dess förändrat sig mäktigt, djupt, ingripande, och öfver hela världen har det varit krig. Jordskalf ha gjort tillvaron osäker och människolifvet hetare. Roosevelt har icke trädt i bakgrunden genom dessa eruptioner: det fanns en vulkan i honom själt. Oerhörda nya möjligheter, öden af hittills okända former gömmas däri, att Amerika som den rustade stormakt, hvartill Roosevelt förvandlat förbundsstaterna, ligger med ena sidan mot Atlanten och Europa, sin forntid, och med andra sidan mot Stilla hafvet och de asiatiska makter, mot hvilka striden om framtiden skall stå. Så länge Roosevelts politik, direkt eller indirekt, leder Amerika, finnes endast utsikter till att den anglosachsiska och germanska kulturen fortsätter sitt eröfringståg på hans sida af klotet. Men när hans dag är förbi, upprör detta icke Amerika såsom en oersättlig och ödesdiger förlust. När Theodore Roosevelt dör, försvinner icke från jorden något fantastiskt unikt, en af kvinnorna afgudad aktör eller en ytterst sällan förekommande abnormitet. Man kommer icke att begråta honom som en oersättlig artist, när han en gång blir trött och går. Han är en man som folket är mest. Det finnes flera af hans slag. Däraf hans personliga dödsförakt, han har hvarje dag utsatt sitt lif för fara. Han har icke som de käre odödlige, som gallskrika bara de se ett skjutvapen, satt sitt allt på att icke riskera de dyrbara lemmarne. Han vet, att han icke dör. Han är ju helt enkelt den äkta typen för en ras, af hvilken det finns tusen, som likna honom, färdiga att gå i hans spår, drifna af den intensiva men dock sansade och betänksamma amerikanska frihetsandan.

ROOSEVELT SOM MAN.

En karakteristik af Theodore Roosevelt berör hela Amerikas historia och återgifver drag för drag det nuvarande, långt utvecklade, outtömliga samhället mellan Atlanten och Stilla oceanen. Hans släkt representerar invandringens stora saga, står med heder i raden af de många tusen civilisationsbärande släkterna, pionjärerna, som förgrenade sig på fastlandet och från grunden skapade dess näringsvägar, hvilka de den dag i dag är upprätthålla och trygga. Roosevelt var i besittning af den mångfald egenskaper, som äro säregna för amerikanen, och lade därtill medgång, oupphörlig medgång, samt krönte sin karriär med ungdom och ursprunglighet. Han kunde ha gjort karriär som en stel bitvarg till byråkrat, om icke människan hade brutit igenom på det för honom egna våldsamma sättet. Han blef icke sportidiot, ehuru han nedlade mänget vackert stycke vildt i vildmarken. Han blef aldrig

fast för något. Det viktigaste var ju icke att drifva det till specialiteter, som aflägsnade det från de många, utan att ständigt tillägna sig nya genomsnittsfärdigheter. Han är icke i ett utan i hvarje hänseende i jämnhöjd med sin samtid och sina samtida.

Skulle man påpeka de särskilda individuella företrädena hos Theodore Roosevelt, så är att märka, att han är en den hurtigaste och öppnaste man i Amerika, egenskaper, som hos honom uppnått en så hög utveckling just därför, att han med sin aldrig hämmade natur alltid varit positiv och rättfram samt därför kunnat handla med alla kraftkällor öppna och utan att frukta någon eller något i världen. Hans flinkhet är fenomenal, något rent märkvärdigt i fråga om kroppslig spänstighet och blixtrande själsenergi i förening. Denna raskhet i det dagliga är också det, som slår hvarje främling såsom den typiske amerikanens egendomlighet framför europeen. Det är något faktiskt det gäller, ett nytt rasdrag. Hos Roosevelt är detta särskildt framträdande. Det är hälsa, fysiskt svällande, som ligger bakom, det är lungorna och blodet, som pressa på. Af denna hälsa härleder sig hans oerhörda arbetsförmåga. Han är i stånd till att gå på jakt i bergen och genom att slå upp sin rockkrage inrätta sig för natten i snön under ett träd efter att ha sprungit och klättrat fyra, fem mil och ätit en skorpa, och dagen efter kan han åka tolf timmar på järnväg under läsning af en lärd bok och storma in i en stad på kvällen och hålla politiskt föredrag. Han är af det slags tunga folk, som gå så lätt, att de sätta hela golfvet i rörelse i rummet, där de äro, ett muskelknippe. Han arbetar med en tyngd af hvarje pund han väger, och hans dag är indelad i minuter, han söker hvila efter massor af invecklade angelägenheter, under hvilkas behandling han kommit sin omgifning att segna af trötthet, genom en timmes ridt i fyrsprång utanför staden, en ridt, som skulle knäcka halsen på de flesta andra.

Man kan förstå, att denne man bland annat icke är ''diplomat'' i vanlig mening, och är han en praktisk politiker som få. En man, som vill nå längre än han har krafter till, döljer sina syftemål, men Roosevelt behöfver icke det, han går rakt på. Månne man för öfrigt icke som oftast med en diplomat måste mena en man, som genom ett storartadt uppbjudande af snille lyckas dölja, huru enkelt hans inre är beskaffadt? Det är som om Roosevelt såge, tänkte, sade och handlade i samma blixtrande nu. Han är laddad med sin tids historia. En lifsyttring af honom framkallar icke det fina leendet, går icke spårlöst förbi såsom något blott kvickt, sant eller vackert.

Af denna helt anspråkslösa skildring skulle man kanske föreställa sig utan närmare eftertanke, att Roosevelt är en bullrande, rastlös och köttfull undermänniska, som ej haft tid eller lust för vår tids kultur. Åhnej — han är tvärtom äfven en mycket framstående författare.

ROOSEVELT SOM FÖRFATTARE.

Den Roosevelt, som man vanligtvis känner, cowboyen och den jordbundne politikern, förråder icke någon ovanlig litterär begåfning, knappt ens akademisk bildning, och om det är något, som han icke är, så är det en inatvänd natur. Icke desto mindre är han författare till bortåt tjugu band första klassens skrifter, historia, essays och naturskildringar, skrifna på engelska, hvartill knappt finnes maken i fråga om lif och gnistrande säkerhet. Om man kunde tänka sig en berömd skribent utmärka sig som härförare och menig soldat, stats- och privatman, jägare, herde och jurist i sådan grad, att allt detta ställde hans författarskap i skuggan, så har man ungefär hvad som är förhållandet med Roosevelt. Om han icke hade varit annat än skribent, skulle han säkerligen ha skapat tillräckligt för att tillförsäkra sig en framstående plats bland världens kända ansikten.

Man kan alltid återfinna Amerika i hans verk, liksom en solfläck alltid blir rund, oafsedt formen på den öppning, genom hvilken ljuset faller. Hans arbete "Ranch Life and the Hunting Trail", "The Wilderness Hunter" m. fl. gifva ett starkt intryck af Roosevelt som iakttagare och spårfinnare. Hans sportskildringar äro präktiga, men för att ge sin samtid dessa hade han ju icke behöft vara annat än jägare och naturälskare. Han är emellertid också historiker, en utforskare och skildrare af det amerikanska folkets utveckling och af dess framstående män. Redan tidigt lade han grunden till det stora, omfattande verket "The Winning of the West", som ännu icke är fullbordadt. Han har själf varit med om halfdunklet i skogen och det lätta knastrandet af granbarret under björnens trampdynor, han har gått på jakt, medan det ännu fanns bison på prärin, och han har t. o. m. bott i en trakt, som gjordes osäker af indianer; han har reda på hvad han skrifver om. "Winning of the West" är ett kritiskt arbete rörande delvis nya källor, som Roosevelt haft tillgang till på sina olika ämbetsmannaposter. När det blir fullständigt, kommer det att stå som ett af de mest betydande arbetena i amerikansk historisk litteratur, man kommer då att äga en manlig, klar och från pedanteri fullkomligt fri framställning af den amerikanska nationens utveckling öfver kontinenten från Daniel Boones dagar till mormonernas och vår egen tid.

Utom tillfälliga karakteristiker af olika amerikaner, Washington, Grant m. fl., har Roosevelt skrifvit biografier öfver flera amerikanska statsmän, och äfven Cromwell har lockat honom. Dessutom har han skrifvit ett högt ansedt verk öfver det engelsk-amerikanska sjökriget 1812, samt strött en mängd afhandlingar om politiskt humana frågor och de principer han fullföljt som statsman i olika amerikanska tidskrifter. De utmärka sig alla ge-

nom djärfhet och redbarhet, men framför allt genom klarhet. De ha icke blifvit till för formens skull, de tränga igenom till saken. Roosevelts stil är idel träffar. Och han har ju icke skrifvit sina arbeten till förmån för ett par bokanmälare, som kunde ha lust att snylta på honom.

Hur är det möjligt, att en president, som är så oerhördt upptagen af det praktiska lifvet, fått tid till en litterär produktion, som är så omfattande, därför att det icke ligger ett bibliotek bakom den utan naturen med alla profiler och vägar? Hur har han ens hunnit med blotta utarbetandet af sina böcker? Han har aldrig isolerat sig, har aldrig offrat tid på att utbilda sig själf personligen som konstnärligt instrument; man kan t. o. m. våga påstå, att han aldrig någonsin gjort sig omak med att tänka på sig själf. Hvar har då hans alstringsförmåga sin grund?

Roosevelt är aldrig sysslolös. Han skrifver sina böcker gående, så att säga. Hans hufvud är i en sådan ordning, att han kan hämta föreställningarna friska därifrån, när helst han vill. Han arbetar på sin bok, medan han drar på sig ridstöflarne och slutar först när han sitter i sadeln. Det är onödigt att omtala, att han hvarken genom sitt lif eller med sin penna bidragit till sängkammarlitteraturen. För närvarande lämnar han regelbundna bidrag till tvenne framstående tidskrifter i New York. I en af dessa är han fast medarbetare.

Helhetsintrycket af Roosevelt som författare är, att man här har skriftliga meddelanden från en man, hvars väsen annars är inbegreppet af handlingskraft. Han äger alla ledares historiska sinne, han är själf historia. Hvad som genom studiet, nej, genom förnimmandet och det upprepade förnimmandet af forntid och nutid har sammansmält i hans medvetande, ljungar i nästa ögonblick fram och blir Amerikas historia.

ROOSEVELTS TANKAR I SOCIALA FRÅGOR.

Roosevelts bok "Ett verksamt lif. Tankar i sociala frågor" innehåller en mängd uttalanden, som äro kännetecknande för sin rastlöse, verksamme författare, som påtagligen icke hyllar den gamla diplomatiska åsikten, att orden äro till för att dölja tankarne. Hans tankar exempelvis om krig och fred ha ett mera aktuellt intresse än förut, sedan han erhöll Nobelpriset för berömvärda fredssträfvanden.

"Vi beundra ej den svärmiskt öfverspände fredsvännen", heter det på ett ställe. "Vi beundra den, som i sig förkroppsligar arbetet, som öfvervinner alla svårigheter." "Äro en nations män arbetsskygga och rädda för ett rättfärdigt krig, äro dess kvinnor skygga för moderskapets besvärligheter, då är den nationen dömd." "Att våga stora ting, att vinna härliga trium-

fer, äfven om de kosta blod och tårar, är långt bättre än att räknas till de märglösa släkten, som hvarken smakat nederlagets sälta eller segerns sötma." Och han prisar de män, som 1861 underordnade sig Lincolns starka ande och kloka ledning och upptogo kampen för unionen. "Låtom oss tacka Gud, att intet öra lyssnade till det pjunkiga, smekande fredstalet."

Nutiden har också pålagt amerikanerna stora uppgifter, men somliga vilja undandraga sig deras fyllande. Det är "de försagda, de lata, de loja, de öfvereiviliserade, som förlorat manlighetens starkaste dygder." "De vilja ej vara med om att bygga vår flotta så stark, att den ingifver hälsosam respekt, de vilja ej utvidga och organisera vår här i proportion till vårt behof och våra tillgångar. Vår önskan, att utan knot pålägga oss en del af arbetet för världsutvecklingen, betrakta de som öfverspändt nit."

Och om sina motståndare i militära anslagsfrågor yttrar han:

"Om i en framtid vår flotta eller vår armé drabbas af någon stor olycka, om vår flagga därigenom vanäras, då hvilar ansvaret därför på de män i kongressen, som motarbetade anslagen. Förlusten af de män, som fått sätta lifvet till, får skrifvas på deras konto. Skammen kan aldrig drabba den opröfvade truppen. Nej, skammen faller på de män, som i kongressen så beklagligt saknade blick för situationens kraf, som nekade att råda bot mot det onda, som af osundt sparsamhetsnit satte landets välfärd på spel. Detsamma gäller de män, som valde dem som ombud och skickade dem till kongressen."

I fråga om arbetarnas sammanslutningssträfvanden yttrar han bl. a.:

"Den som rättvist och allsidigt studerat arbetarfrågans historia, måste gifva sitt varma erkännande åt den starka, om ej alltid sunda lyftning, som åstadkommits genom sammanslutning. Det är ej möjligt att nu förutse, hvarthän denna sammanslutning kan leda. Den bör ej underskattas, ej heller öfverskattas. Om osunda utväxter bortfalla, då blir arbetarnes frammarsch den ståtligaste företeelse historien vet att förtälja." "Fackföreningarna hafva utfört ett ståtligt arbete. På grund af sin maktställning kunna dessa organisationer, ovist och oklokt ledda, visserligen bli en hotande fara, men på det hela kan man ej nog uppskatta det verkligt goda de åstadkommit; ej heller kan man förutse det goda de i en framtid komma att utföra, om de sköta sig lugnt, hederligt och behärskadt."

Arbetareskyddslagstiftning är, framhåller Roosevelt, nödvändig. "Hvarje individ bör skänkas största möjliga frihet, en frihet, som bär inom sig initiativ och ansvar. Utan tvekan böra vi dock angripa en ytterligt gående individualism, som skapar olidliga förhållanden. Hvarken åt det ena eller andra hållet hafva vi råd till öfverdrifter."

ANEKDOTER OM ROOSEVELT.

Äfven om man hyser andra åsikter än den celebre författaren af "Ett verksamt lif", möter man i detta arbete en vaken blick för faktiska förhållanden, inga fantastiska drömmerier i det blå. En sund och frisk, manlig och käck natur träder en till mötes på hvarje blad.

Många anekdoter berättas om Roosevelts friska folklighet.

Tillsammans med ett antal senatorer och kongressmän hade Roosevelt som president företagit en jaktfärd och återvände nu med sina gäster i en stor vagn. Bredvid vägen i Yellowstone Park stod en pojke. "Hallå, Teddy", ropade han — Teddy är som bekant Roosevelts smeknamn eller öknamn, hur man vill ta det. Roosevelt lät vagnen stanna och ropade till sig pojken, som genast kom i förhoppning att få trycka presidentens hand, en vänlighet, som denne icke brukar vara sparsam med. Pojken blef därför ganska förbluffad, när "Teddy" i allt annat än vänlig ton yttrade: "Om jag vore din far, skulle det där kosta dig ett godt kok stryk. Hvad för slags uppfostran har du fått? Vet du inte annat tilltalsord än "Teddy" för Förenta Staternas president?" Och när vagnen rullade vidare vände sig Roosevelt till sina gäster med orden: "Jag tror, att jag genom detta har förlorat mer än jag har vunnit, men jag tänker det kan vara en hälsosam lärdom för pojken."

En gång under en valresa träffade Roosevelt på en cowboy, som varit med honom på forna jaktfärder i vildmarken och alltjämt behandlade honom som kamrat. Denne, en väderbiten gynnare, företog sig att drifva ett litet skämt med Roosevelt. Medan presidenten talade från kuskbocken på sin vagn, närmade jätten sig honom för att skaka hand med honom. Omisstänksamt räckte Roosevelt honom sin högra hand; men cowboyen tog den med ett särskildt konstgrepp, tryckte den häftigt och släppte icke taget förrän hans offer bad om nåd. Sedan hoppade han åter ned, och mängden hade mycket roligt åt det lilla skämtet. Men äfven Roosevelt hade sitt trick, och när cowboyen efter några minuter åter kom i hans närhet, föreslog han honom att de skulle skaka hand en gång till. Det hade han ingenting emot. Roosevelt fattade honom med ett stadigt grepp, drog honom med ett ryck upptill sig på kuskbocken och tvang genom ett konstgrepp jätten ned på knä, tills han nu å sin sida måste be om nåd. Och nu var det Roosevelt som fick skrattarne på sin sida.

Under dessa färder erhöll presidenten nästan vid hvarje station blommor och buketter. Det tog till sist en sådan omfattning, att man blef tvungen att efter affärden utan vidare kasta ut blommorna genom fönstret. En gång hade tåget just satt sig i gång, då en barfotad pojke kom rusande, svängande

en väldig rosenbukett öfver sitt hufvud. Roosevelt såg honom. "Jag kan då inte låta pojken komma för sent och göra honom ledsen", sade han och lät tåget åter stoppa. Andlös kom pojken fram, lämnade sina blommor, fick af presidenten en dollar för besväret, och saken var klar. Men medan tåget nu for vidare, försvann leendet och Roosevelt blef allt längre i synen. "Hm", sade han, "jag tycker att blommorna se nästan vissna ut, pojken måtte ha haft förfärligt lång väg att gå med dem." En bland följeslagarne smålog. Buketten hade redan legat tre dagar i kupeen och han hade just kastat ut den genom fönstret.

Afrika som turistland.

Under loppet af de sista tio åren har Afrika utforskats, åtminstone till största delen. Men det finnes dock ännu mycket för vetenskapen att göra.

Ännu återstår det, som alltid lockat geografers och upptäcktsresandes fantasi: att finna Nilens egentliga och öfversta källor. Man kan nog säga, att dessa trakter befarits af hvita. Upptäcktsfarare ha färdats långt uppåt den flod, som i en mening kan kallas Nilens källflod. Men hvarken engelsmän, tyskar eller belger ha tvättat sina händer eller släckt sin törst i denna den innersta källan i Månbergen.

Detta är så att säga den sista hufvudpunkten i fastlandets geografi, som ännu icke är bestämd. Människor ha genomrest landet från söder till norr, från öster till väster. Fjällen Kilimanjaro, Klenia och Ruwenzori ha bestigits. Den stora urskogen har man trängt genom och den sista stora insjön är funnen. Men ännu har ingen trängt till botten i Nilens mysterium.

Det finnes fyra hufvudvägar, på hvilka man kan nå Nilens källor.

Kairo—Kap-routen är storartad, men alltför lång, alltför mycket tagen i anspråk och förer den resande nästan endast genom brittiska Afrika. Så har man samma route i motsatt riktning, från Kap till Kairo. Här har man samma olägenheter, med undantag af att det går fortare utför än uppför Nilen. Den, som söker ett rikt jaktområde, bör icke resa denna väg.

Vägen öfver Matadi och Kongos mynning blir också alltför långsam och besvärlig på grund af den månadslånga resan uppför Kongofloden.

Den bästa routen är genom Suez till Mombasa, därifrån till de stora sjöarna, så nedåt längs Aruwimi och till Stanleyfallen och nedför Kongo till Atlanten.

Denna väg bjuder många fördelar. Den är den snabbaste, ty man an-

vänder sig af ånga största delen af vägen. Mombasa-järnvägen för en till Viktoria Nyanza, där ångbåten väntar. Från sjöns andra sida till det ställe, där man åter kan bruka ånga, är endast 700 engelska mil. Önskar man göra en afstickare till Nilens källfloder, är det endast 300 eng. mils väg.

På denna väg kan man resa tvärs genom Afrika på fyra månader, om man beräknar en månad till jakt, en månad till resa till Nilkällorna och Tanganika och de återstående två till själfva färden från kust till kust.

Man får också på denna väg bästa inblicken i afrikansk kolonisation. Man far nämligen genom både brittiska och tyska Ostafrika, Rhodesia, franska och belgiska Kongo och portugisiska Västafrika. Man kan icke på någon annan route komma genom så många olika europeiska kolonier på så kort tid.

Dessutom finnas här världens bästa jaktmarker för stort vildt. Vegetationen i denna del af Afrika är utomordentligt rik och varierande. Från alluvialkusterna vid Mombasa och Banana till Ruwenzoris snöklädda toppar. Man får se landskap af stor skönhet och säregen karaktär.

Till sist må nämnas, att man, när man reser denna väg, får en god inblick i kommersiella och industriella möjligheter. Man får anledning att på nära håll betrakta gummi- och elfenbenshandeln och alla de otroliga rikedomar, som äro gömda i de väldiga skogarne och de ändlösa högfjällsslätterna.

Man seglar genom Bab-el-Mandebsundet till Sansibar. Härifrån var det Stanley startade vid två af sina stora expeditioner, och hit kom han tillbaka efter sin tredje. Här föll Emin Pascha ut från fönstret och hade så när brutit nacken af sig, då han druckit sig rusig af champanj vid major Wissmanns middag. Här blomstrade slafhandeln i tusen år. Och vid Mombasa, på fastlandet midt innanför Sansibar, börjar den brittiska järnvägen till Viktoria Nyanza.

Resan med Mombasa-järnvägen bjuder ett mycket växlande naturpanorama och klimat. Först reser man genom den ungefär 200 mil långa flata kustremsan, kommer så småningom uppåt en höjdplatå och öfver denna till Viktoria Nyanza. Sjön ligger 3,000 fot högt och medeltemperaturen är 71 gr. Fahrenheit. På den andra sidan fortsätter man öfver ett högfjäll, själfva ryggen af det stora fastlönlandet till Albertsjön. Därifrån har man en besvärlig marsch till Aruwimis källor, och följer därefter denna flod flera hundra engelska mil, tills den förenar sig med Kongo. Så är det tusen mil nedåt till Stanley Pool, hvarest Kristallbergen mäktigt resa sig. Härifrån far man med järnväg de 250 milen till Mtadi, som anlöpes af oceanbåtarna, 120 mil ofvanför flodens mynning.

Dessa afstånd äro räknade i raka linjer, och man måste lägga till för de många bukterna pa vägar, floder och järnvägar. Hela afståndet är omkring

2,600 mil, men man har säkert tillryggalagt 3,000 engelska mil, när hela resan är gjord. Routens högsta punkt är Ruwenzori, omkring 20,000 fot öfver hafsytan. Den högslätt, som sträcker sig från den östliga randen af fjällmassan och till Aruwimislätterna, är omkring 700 mil bred.

Denna bergskedja är ett led i den väldiga bergmassa, som sträcker sig från nordöstra Europas öfversta hörn till Kap. Den börjar med Ural och Kaukasus, går öfver i Mindre Asiens bergland med Ararat, Libanon och Sinai, genom Abessiniens berg söderut och genom Centralafrika till Kap, där den möter den södra ryggen af den västra kedjan.

På samma sätt äro Kristallbergen ett led i den mäktiga kedja, som börjar i Skandinaviska halfön och sträcker sig mot söder genom Tyskland öfver Alperna och Apenninerna. Den framträder åter i Atlashöjderna och Kungsbergen och slutar omsider i Kap. Dessa två väldiga bergskedjor bilda ett jättelikt V på jordens yta, med spetsen i Kap och vingarna i Europas nordligaste hörn.

Där finnas akacia-, mahogny- och teakträdet, en mängd skilda palmsorter, mimosor, lagerträd, ormbunkar och slingerväxter, convolvolus, som klänger sig omkring jätteträden och kväfver dem, en mängd rörväxter, och sumpmarkerna äro alldeles igenfyllda af liljor och orchidéer.

Myror, moskitos, tsetse- och andra flugor och fjärilar finnas i oöfverskådliga massor. Kolibrier jaga dessa svärmvis. Det finns väldiga goliatskalbaggar, underliga insekter, som likna träbitar och ofta bli tagna för sådana. Och fiskar, som gräfva sig ned i dyn i uttorkade flodbäddar och där hålla sig vid lif i månader. Af fåglarna kunna nämnas pärlhönan, pepparfågeln, körsbärsfågeln, vakteln, hägern, flamingon, tranan och ibisfågeln.

Skogen gömmer inom sig gorillan och chimpansen, de högst stående af alla djur, och pygméerna, de lägst stående af människor. Dess fauna omfattar de största och högsta djur, den afrikanska elefanten och giraffen. Den härligaste sångfågeln, näktergalen, har där sitt vinterhem, och papegojan, som af fåglar lättast lär tala, har sin hemvist där. De giftigaste och de största ormar anträffas där. I floderna finnas djur, som sägnerna talat om. Området är ett verkligt sagoland.

Det är något underbart med denna fauna, ett olöst problem. Gorillan finnes endast i västra delen, nära Atlanten och icke söder om Kongo. Giraffen och sebran visa sig icke väster om Suabaka. Den förra kanske ej ens väster om hela fjällkedjan från Ruwenzori. Noshörningen lefver egentligen i Syd- och Ostafrika. Det ser ut som om djuren i Centralafrika ha satt sina landgränser, som de aldrig öfverstiga.

Den antagligaste förklaringen är, att det en gång har sträckt sig en väldig insjö öfver hela Kongo-området, långt in i Sudan och antagligen ock-

så in i det nuvarande Sahara. Denna insjö skilde Ost- och Västafrika, och sålunda kunde en säregen fauna utveckla sig i hvarje del af det stora fastlandet. Då sjön hade sjunkit och torkat ut, började en korsning mellan dessa djur. Men det är en långsam process, som synbarligen ännu icke har kommit långt.

Denna hypotes är dock icke fullkomligt tillfredsställande. Hvarför gorillan håller sig i Västafrika, medan chimpansen är spridd öfver hela fastlandet, det är en gåta, som kan locka den skarpsinnigaste zoolog.

Den, som reser denna väg, skall ofta under färden påminnas om mången händelse i den moderna historien. Från Sansibar utgingo de flesta upptäcktsexpeditioner. Burton och Speke startade där på sin resa till Tanganika och Viktoria Nyanza. Dit blef David Livingstones lik buret af hans trofasta, svarta tjänare, då den hjältemodige forskaren hade dödt vid Bangweolo.

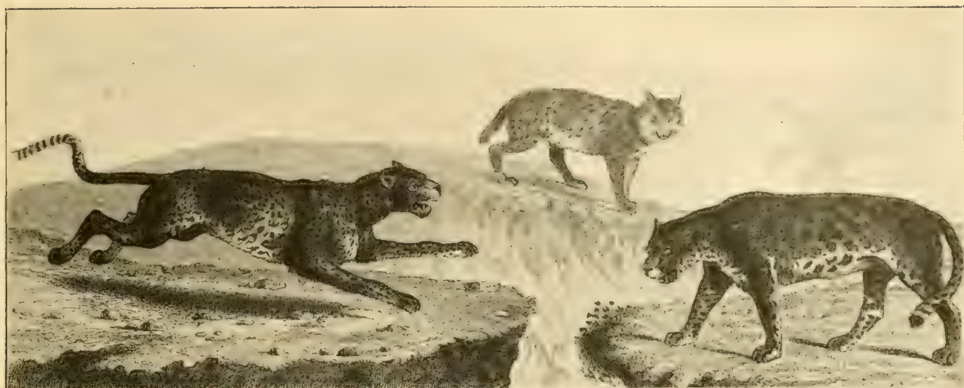
Så är det vägen från Viktoria Nyanza till Albertsjön, som Stanley gjorde berömd genom undsättningsexpeditionen till Emin Pascha. Och så är det den långa resan nedåt floden, där Stanley och hans folk en gång släpade sig fram under många, långa månader. Nu kan man tillryggalägga den på en vecka ombord på det komfortablaste ångfartyg. Och därefter är det järnväg genom de pass, där Stanley med stor ansträngning drog sina kanoter öfver.

Den mest lönande afstickare på denna väg är en elefantjakt vid foten af Kilimanjaro, därefter jakt på antiloper och annat vildt vid Athis källor i Kikuegn, en lejonjakt i närheten af Tanganika och en chimpansejakt i skogarna vid Aruwimi och längs Kongos stränder. Vid Aruwimi kan man studera pygméerna. De finnas i samma trakt som gorillan, i Västafrika.

Det behöfdes i Afrika ett påbud, som hindrade att vildtet utrotades. På papperet är nog mycket gjordt för denna sak, men i verkligheten fortgår nedslaktningen i oroväckande grad.

Dock finns det viktigare saker att ordna i det mörka Afrika. Till namnet har slafhandeln upphört och man har satt hinder för utförseln, men inom Afrika florerar trafiken som förr. Det är afrikanerna själfva, som hålla slafvar. Att befria dessa människor är en stor uppgift, men den är förbunden med nästan oöfverstigliga svårigheter.

Omkostnaderna för en dylik färd genom Afrika äro naturligtvis högst varierande för olika personer. Dock skola fem hvita män med hundra bärare och medhjälpare godt kunna företaga den med en kostnad af $10,000, såvida turen icke tager mera än sex månader.

Roosevelt på jakt.

HVARFÖR HAN BEGAF SIG TILL OSTAFRIKA.

Utelif och kroppsliga ansträngningar och äfventyr ha alltid synts lika naturliga och nödvändiga för Theodore Roosevelt som politisk företagsamhet och en trogen verksamhet i det allmännas tjänst. Man har aldrig hört omtalas, att han haft sitt nöje i att jaga smärre villebråd, vare sig i Klippiga bergen eller i de mera bebyggda trakterna af Förenta Staterna. Den amerikanska vildmarkens stärkande luft, det fria lifvet på västerns berg och slätter och den spänning, som är förenad med nallarnes infångande, ha varit ett medel att åstadkomma och bibehålla den sällsporda lifskraft, hvilken gjort det möjligt för honom att under sin offentliga karriär bära så många bördor och behandla så många förbryllande frågor. Det har gjort honom tapper i krig och oförfärad i sina anfall på dem, som han betraktat såsom nationens och samhällets fiender.

Men hvarför begaf han sig till Afrika? Kunde han ej ha fortsatt med att jaga stort villebråd härhemma? En man med hans temperament kunde ej göra annat än bege sig till Afrika. Om det större villebrådet här i landet kände han till allt hvad som fanns att veta. Han började i unga år jaga det på en ranch i North Dakota och fortsatte därmed på västerns slätter och berg, äfven sedan han blifvit Förenta Staternas president. Som ung man skref han sin första bok "Hunting of a Ranchman", och har sedan skrifvit fyra eller fem andra böcker, som behandla ämnet i ännu större omfattning. Hvad var mera naturligt än att han, då de amerikanska källorna voro tömda,

JAKTLÄGER I DJUNGELN.

skulle vända sig till världens mest ryktbara jaktmark för stort villebråd? Man kan ju också lätt förstå, att han önskade slita sig lös från det ansträngande publika lif, som han fört under de senare åren. Dessutom önskade han förnimma de känslor, som likt elektriska stötar genomfara jägaren, da han sätter sitt eget skarpsinne, fyndighet och uthållighet liksom på envig mot samma egenskaper hos skapelsens herrar i den lägre naturen. Som jägare var Roosevelt allmänt känd och mycket beundrad af verkliga sportsmän öfver hela världen, och då någon af dessa kom till Amerika, försummade de sällan att söka audiens hos presidenten, som alltid tog sig tid att samtala med dem om deras jaktäfventyr. Bland dessa var äfven svensken Richard Tjäder, hvars spännande berättelser om elefantjakt och äfventyr med lejon och andra af urskogens vilda djur lära ha framkallat det afgörande beslutet hos president Roosevelt att företaga en jaktfärd till Ostafrika redan ett par år, innan hans tjänstetermin var slutad.

RESAN TILL MOMBASA.

Den 23 mars 1909, tvenne veckor efter president Tafts inauguration som hans efterträdare, afreste Roosevelt med ångaren "Hamburg" från New York på en femton månaders rekreationstur, som skulle omfatta jaktfärder i brittiska Ostafrika, en resa på Victoria Nyanza och en färd utför Nildalen. Han skulle vara hufvudmannen för en expedition, hvars aktive ledare var R. J. Cuninghame i Nairobi, hufvudkvartér för Uganda-banan. Cuninghame anses som en expert bland de afrikanska sportsmännen, men sällskapet skulle äfven räkna F. C. Selous, den berömde författaren och jägaren. Roosevelts son, Kermit, som var i hans sällskap hela tiden, skulle fungera som expeditionens officielle fotograf. Den 30 mars ankom "Hamburg" till San Miguel på Azorerna, där Roosevelt mottogs af amerikanske konsuln. Ångaren kom till Gibraltar den 2 april och fortsatte sin färd till Neapel, sedan brittiske kommendanten bevisat Roosevelt och hans son stora hedersbetygelser. I Neapel mottogs den resande med all den heder som anstod honom såsom en f. d. Förenta Staternas president, och i dess vackra hamn väntade ångaren "Admiral", ymnigt dekorerad med flaggor och till trängsel fylld af besättning och passagerare, hvilka hälsade honom välkommen. Det var med denna ångare han skulle företaga resan till Mombasa, hufvudstaden i brittiska Ostafrika, där Uganda-banan, stråkvägen genom de stora jaktmarkerna, tager sin början. I Neapel förenade sig Selous med sällskapet, och under en tid af nära två veckor, eller ända tills ångaren lade till i Mombasa, eggades f. presidentens aptit af de historier, hans reskamrat berättade från de jaktmarker, dit man ämnade sig. En minnesvärd tilldragelse under denna

ROOSEVELTS AF-RIKANSKA RESA ENLIGT DEN PLAN, SOM PUBLICERATS I "OUTLOOK"

STEAMER
RAILROAD
CARAVAN

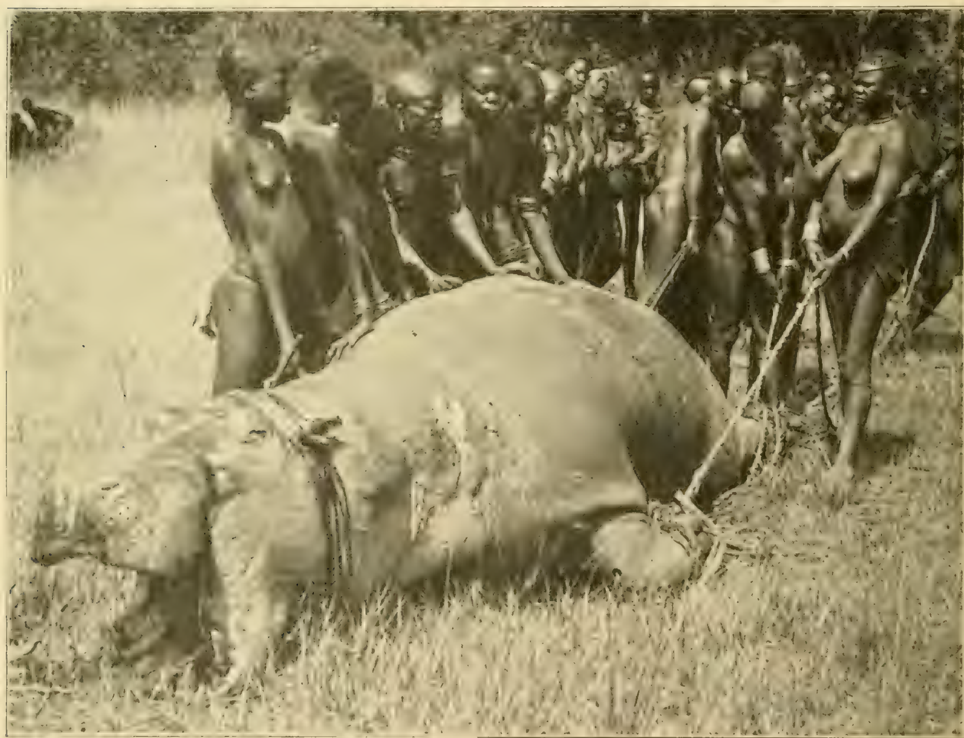
resa var uppehållet vid Messina den 6 april, där konung Victor Emanuel och Roosevelt sammanträffade, och där den senare mottog konungens tack för amerikanernas välvilja och frikostighet mot jordbäfningens offer samt med oskrymtad rörelse betraktade den förstörda stadens ruiner. På aftonen den 9 april kom "Admiral" till Port Said, och ungefär halfvägs mellan Medelhafvet och Röda hafvet gjorde den vetenskapliga delen af sällskapet ett uppehåll för att förskaffa sig några sällsynta exemplar af faglar. Den öfriga tilldragelsen på Suez-kanalen, som förtjänar att omnämnas, skedde, då ångaren passerade "City of Paris", fylld till trängsel af engelska passagerare, som med jubel hälsade den forne presidenten och hade den tillfredsställelsen att framlocka hans namnkunniga leende, då hans blick föll på en väldig "Teddy bear", som man placerat på den engelska båtens däck. "Admiral" afgick från Aden i Arabien den 15 april och anlände efter en enformig resa nedåt Röda hafvets ödsliga kust, med endast ett kort uppehåll i Somaliland, den 21 april till Mombasa i ett hällregn. Detta hindrade dock ej, att européer, indier och infödda trängdes vid hamnen, där en militärvakt mottog presidenten, hvilken välkomnades af provinsens kommissionär och eskorterades till regeringshuset. Den största gästfrihet visades presidenten och middagar anordnades till hans ära, men med den verklige sportsmannens entusiasm gjorde han sina förberedelser för jaktfärden med så liten tidsutdräkt som möjligt.

FÖRBEREDELSER OCH UTRUSTNING.

Först måste jakträttigheter utverkas, och det är en slående illustration på Roosevelts demokratiska läggning såväl som ett bevis på äkta sportsmannasinne, att han vägrade göra bruk af speciella privilegier, som erbjödos honom, och fordrade att få efterfölja rådande lagar för jakt å större villebråd. Dessa föreskrifva för erhållande af jakträttigheter från $85 för en elefanthanne till $25 för en giraff eller noshörning och $15 för en antilop. Och dessa tillståndsbevis bestämma antalet af djur, som få dödas, till tvenne elefanter, noshörningar, flodhästar och sebror samt klassificera och beskydda såsom "kungligt villebråd" icke endast dessa djur, utan buffeln, strutsen och flera andra djur. Lejon och leoparder få dödas utan tillståndsbevis, emedan de betraktas som skadedjur, hvilka böra skoningslöst utrotas. Att skjuta från tågen är förbjudet. Af detta framgår, att det stora villebrådet i brittiska Ostafrika är skyddadt mot ett godtyckligt och planlöst utrotande.

Vid anställning af infödd betjäning beräknas det vanligen, att det erfordras 30 bärare för hvarje hvit i sällskapet (till en kostnad af $4.50 per månad), och bärgodset utgör i genomsnitt 60 pound per man. De som bära

vapnen och hufvudmännen för karavanen erhålla tre gånger så mycket, om de tillhöra swahilistammen, och $25 i månaden, om de tillhöra somalifolket. Proviantransoner utdelas äfven, och om jägaren vill vara strängt laglydig, uttager han ett tillstandsbevis äfven för karavanen. Detta förbinder honom att betala sitt folk efter öfverenskommelse, ålägger honom att förse hvarje person med en kvart säd för hvarje dag, en vattenflaska och en filt, samt anskaffa tält- och kokkärl för hvarje lag af 8 man. Den proviant, som lagen

INFÖDINGAR, SOM VÄNTA PÅ KÖTT.

Flodhäst, uppdragen ur Victoria Nyanza, med 6 kulor i hufvudet.

föreskrifver, är emellertid långt ifrån tillfredsställande för infödingen i allmänhet. Det antages, att folket i de kalla länderna äro glupska köttätare, men de historier, som omtalas om de ofantliga kvantiteter af kött, hvilka de bärare och infödingar, som stå i förbindelse med en s. k. "safari" eller afrikanskt jaktsällskap, förtära, skulle till och med komma de späckätande eskimåerna på skam. De knota, om de ej få färskt kött för hvarje dag, och de

gnaga ej blott benen rena utan förtära äfven märgen. Ett jaktsällskap af vanlig storlek kan förtära två antiloper och vattenbockar, om jägarna lyckas anskaffa dylika ransoner.

AFRIKAS TAPPRASTE INFÖDDA JÄGARE.

Efter hvad alla beskrifningar ge vid handen, finns det många orsaker, hvarför bärare af somalistammen eller shikarier betinga den högsta ersättningen af alla infödda jägare i Afrika. De hålla sig rena nästan till öfverdrift och äro likt alla muhammedaner måttliga i sina vanor. De äro fatalister i religiöst hänseende och sakna följaktligen all dödsfruktan. Om det är så bestämdt, att de skola dö i lejons gap eller sönderslitas af deras klor, så sker det så. Med sin ljusa hy, sitt vågiga hår, sina långa, smärta och viga kroppar, påminna de om araberna. Såsom också en person, som har all anledning att stå vid sina ord, sade: "Intet som kan nämnas i förbindelse med ostafrikanska lejonjakter, kan vara mera hjältemodigt än det uppförande, som dessa shikarier från Somaliland lägga i dagen. Ingen sahib, som behandlar dem något så när väl, skall finna orsak att klaga öfver bristande trohet hos dem. Då faran hotar, äro de lika färdiga att ge sitt lif för honom, som de flesta andra att lämna honom i sticket." Otaliga berättelser förtäljas om deras oförskräckthet. Färska spår af ett lejon leda exempelvis till mynningen af en mörk kula, som blott är tillräckligt hög att lämna tillträde åt de tvenne somalierna, hvilka då utan ett ögonblicks tvekan skynda fram till öppningen, den ene beväpnad med sin bössa och den andre med sin jaktknif. Den hvite sahib tillropar dem en varning, hvarpå en af dem lämnar ett muntert svar utan att darra det minsta på målet: "Inshallah" (Om Gud vill) komma vi tillbaka." Sedan tränga de in i hålan och kasta till och med sten omkring sig i mörkret för att utmana djurens fruktansvärde konung. Vid ett annat tillfälle anfaller ett såradt lejon den hvite jägaren och hans somaliske bössbärare. Då det rasande odjuret kastar den förre till marken, går bössan, som förut varit söndrig och blifvit blott bristfälligt lagad, alldeles i bitar. Förhindrad från att skjuta, stöter sahib bösstocken i lejonets gap. Där de två nu ligga kämpande på marken, börjar det sårade lejonet bita och klösa jägaren på det hemskaste sätt, under det att somaliern smyger sig omkring de kämpande och söker upptäcka första tillfälle han kan få att med ett skott från sin bössa döda odjuret. Efter åtskilliga fruktlösa försök kastar infödingen sin bössa och hoppar upp på det rasande djurets rygg, bitande dess öron och slående i dess ögon med en sådan våldsamhet, att det vänder sig mot honom och alla tre rulla omkring på marken tillsamman. Sahib får nu ett tillfälle att stiga upp, lösrycka sitt vapen och därmed krossa lejonets hufvudskål och

INFÖDDA TRUPPER I OSTAFRIKA.

rädda sin tappre och trogne tjänare från en säker död, för hvilken han själf utsatt sig för att rädda sin herre. Själfva luften i den ostafrikanska jaktmarken är full af sådana berättelser, och det är därför helt naturligt, att den äkta hvite sportsmannen är mer än villig att betala de höga priser, som betingas af dessa pålitliga somalier. Vid sidan af dessa oumbärliga somaliska

jägare måste ett safari förse sig med ett antal somaliska ponnyer och abessinska mulåsnor.

Utrustningen för en man består vanligen af en hvit safari eller anförare för sällskapet, förman, bössbärare, kock, kökspojke och tältpojke (alla somalier); från 20 till 25 infödda bärare; tält, sängar och provision — allt fås för från $3.50 till $5.00 per månad.

Liksom då det gäller andra saker, äro experter af olika mening, då det gäller de skjutvapen, som helst böra användas vid jakt å större villebrad. Räffelbössor af grof kaliber användas sällan numera, och favoritvapnet vid jakt å större villebråd torde nu för tiden vara den engelska dubbelpipiga 450 cordite, och en magasinsräffla (526 till 350) för hjort och smärre djur. I en sak öfverensstämma dock de afrikanska storskyttarna: Undvik att kosta bly på djur, då ni ej har ett någorlunda godt tillfälle att träffa hjärnan, hjärtat eller ryggraden. Lifskraften är nämligen så seg hos dessa djur, att de springa fortare, äfven om kulorna träffa dem, såvida lifsorganen äro oskadda. Alldenstund en hartbeesthanne kan bära nio stora mauserkulor i sin kropp, innan han saktar språnget, och en flodhäst ej mindre än tjugutvå 303:or, innan han ger tappt, är det klokt handladt af jägaren att afvakta ett passande tillfälle för affyrandet af ett dödligt skott.

DEN ÄKTA AFRIKANSKE SPORTSMANNEN.

Theodore Roosevelt liknar den äkta afrikanske sportsmannen, som finner en ära i den omständigheten, att det ej ges ett land på jorden, där man har sådana tillfällen att under jakter våga lif och lem, som Afrika. Bland det stora villebrådet finns det där intet djur, som ej med lätthet kan tåla lika mycket bly som björnen; och nalle blir mycket efter, hvad ursinnet i hans anfall beträffar, vid jämförelse med lejonet, buffeln, elefanten och noshörningen. Den gamle genuine afrikanske jägaren hyser endast djupt förakt för den hvite, som söker förgifta ett lejon eller en leopard, och han har ringa öfverseende med den, hvilken fångar villebråd med fällor. I vetenskapens intresse må man visserligen på detta sätt fånga mindre djur, men att på samma sätt döda större villebråd, betraktas af den typiske afrikanske jägaren som ett ojäfaktigt bevis på feghet. Då det finns mer än en hvit man i sällskapet, är det vanligt bland verkliga sportsmän att fatta öfverenskommelse om skjutningen, och somliga föredraga att slå upp sina läger på åtminstone tjugu mils afstånd från hvarandra för att undvika att komma i konflikt om sina jaktgränser.

Den meningen är föråldrad, att man gör en jakt efter större villebrad mera intressant och tillfredsställande, om man beger sig ut utan att medtaga

bekväma tält, en myckenhet provision och en välförsedd medicinlåda. Att ”slita ondt” kan ju vara bra, men jägaren får rika tillfällen därtill i form af anfall, som sätta både lif och lem i fara under färdens lopp, utan att

ROOSEVELTS JAKTMARKER.

riskera hälsa och krafter genom att själf utsätta sig för tropikens dagg, regnet och insekterna samt otjänlig föda. Ägg, mjöl och grönsaker kan man i allmänhet erhålla i infödingarnas byar eller vid järnvägsstationerna, men de moderna jaktsällskapen förse sig, i likhet med Roosevelts expedition, med ett större förråd af socker, konserveradt kött och tomater. I medicinlådan måste

framför allt finnas ett rikligt förråd af scharpibandager, förutom de vanliga medeln mot gift, och starka brännmedel för att förebygga dödlig utgång af sår, som möjligen komma att tillfogas någon från de giftiga klorna på hans kungliga höghet djurens konung. Brandy och champagne må också medtagas för medicinska ändamål, men hvarje äkta sportsman vet, huru nödvändigt det är att inskränka deras bruk just till detta område, ty samma ögonblick, som dessa drycker förtäras som njutningsmedel, förminskas förbrukarens uthållighet och iakttagelseförmåga.

OMRÅDET FÖR ROOSEVELTS JAKTEXPEDITION.

Sedan alla dessa förberedelser blifvit vidtagna af den stora expedition, hvaraf Roosevelt är den förnämste medlemmen, steg sällskapet på ett modernt järnvägståg, med ett amerikanskt Baldwinlokomotiv i spetsen, och reste från Mombasa till Kapitislätterna, det område, som gränsar intill Atha- och Tana-flodernas källor och trakten kring Kenia-bergen, hvilken trakt utgjorde den åt presidenten upplåtna jaktmarken. Detta stora distrikt icke blott omfattar hvarje variation af afrikanskt landskap — slätt, djungel, moras, skog och kullar — utan svärmar af såväl större som mindre villebråd, däraf ej mindre än femtio arter af det förra slaget, och torde därför ej öfverträffas af någon annan trakt i hela världen. Det ligger nordost om järnvägen med Nairobi som centralpunkt och utbreder sig utmed banlinjen, som sträcker sig 584 mil från Mombåsa till Port Florence, ändpunkten vid Victoria Nyanza-sjön. För att vara riktigt noggrann, ligger Nairobi 327 mil från Indiska oceanen, men den centrala delen af Roosevelts jaktmark ligger betydligt längre åt norr och mycket längre österut från denna stad, som är högkvarteret för Uganda-banan. Här ligger den afrikanske jägarens paradis, icke endast emedan dess villebråd är så talrikt och omväxlande, utan emedan flera namnkunniga sportsmän där upprättat storslagna privata jaktmarker, hvilka de underhålla på ett sätt, som anstår deras ställning. Bland dessa märka vi sådana egendomar som Heatleys, Pease's och McMillans, hvilka af deras ägare upplätos åt presidenten. Det finns äfven stora kronomarker, både norr och söder om järnvägen, sträckande sig mellan Tsavo och Kijabe, en sträcka af ungefär 230 mil, och den resande märker genast, att dessa skyddade områden bokstafligen svärma af alla slags villebråd. Men djuren tyckas själfva veta, hvar de äro säkra, och man får ej skjuta på dem från järnvägen, och de lämna sällan sin fristad utom vid tider af stor torka; men icke endast sådana skadedjur som lejon och leoparder ställa sig helt lugnt jämte spåret och fixera de gäckade passagerarne, utan den skygga gasellen och den försiktiga giraffen synas ej fästa minsta afseende vid dem.

UGANDA-BANANS OFANTLIGA KOSTNAD.

Då statistikern räknar efter, att det kostade $35,000,000 att anlägga Uganda-banan från början af dess byggande i januari 1896 till dess fullbor-

EN STÅTLIG LEJONINNA.

dande 1902, säger han, att det var en ofantlig summa. Filantropen och den företagsamme världsmedborgaren påstår, att kostnaden var liten, då man besinnar, att denna bana har helt och hållet omgestaltat en stor del af Afrika vid ekvatorn, öppnat ett underbart landskap för vetenskapsmannen och kartografen och ett land fullt af tjusning och öfverraskningar för artisten; upprättat skyddsvärn för de kristna missionärernas lif; gjort världen bekant med en af de mest framåtskridna och lofvande inhemska stater i Afrika; anlagt en i sanning scenisk järnväg till undervisning och nöje för tusentals resande; i själfva verket banat väg till det inre af Afrika för civilisationen, och sist (men icke minst i storjägarens åsikt), gjorde det möjligt för den äkta afrikanske sportsmannen att bekvämt fortskaffa sig, stark och uthvilad, till sina

jaktmarker för att där offra hela sin kroppsstyrka och sin skarpsinnighet på det ansträngande arbetet framför sig. Resan af nära 600 mil från kusten till Victoria Nyanza med en otymplig karavan och en kostnad af tre månaders tid och en förmögenhet i penningar, kan nu verkställas på mindre än 48 timmar till en kostnad af från $5.84 till $40.04. Biljettpriset är sex cent, tre cent och en cent per mil, allt efter bekvämligheten. Man vet icke om att en enda hvit man rest de 584 milen på en tredje-klass-biljett i ''Jim Crow''-vagnarna; de senare användas uteslutande af infödingar. Dessa äro däremot uteslutna från första och andra klassens vagnar, hvilka äro luftiga och komfortabla.

Om endast sju millioner brittiska pound utgifvits på denna civilisationens skapelse i Nya Afrika, skulle kostnaden varit obetydlig i jämförelse med hvad den redan åstadkommit och de stora fördelar, som en framtid kommer att medföra. Men sjukdom, giftiga insekter och reptiler och ännu mer de glupska vilda djuren i Ostafrika utkräfde en hemsk gärd af människolif, innan Uganda-banan blef fullbordad. Fastän några krigiska stammar, såsom exempelvis masaifolket, satte sig till motvärn mot de första ingenjörerna och järnvägsarbetarna och dödade några smärre spridda sällskap, var det dock ofvannämnda orsaker, som föranledde den stora dödligheten. Det som kan sägas om detta land, kan också sägas om hvilket tropiskt land som helst: ''Har en person någon fysisk svaghet, så kommer Afrika med säkerhet att upptäcka den'', och det betraktas som ett ojäfaktigt vittnesbörd, att ingen hvit man kan uthärda ett ansträngande lif i Afrika i mer än fem år. I trots af det frikostiga bruket af kinin kräfva febrar och malaria många järnvägsbyggares lif, under det att den tysta, försåtliga tsetse-flugan förde den dödande sömnsjukan till många infödda arbetare vid ändpunkten af banan.

Men de människoätande lejonen voro järnvägsbyggarnes förnämsta förskräckelse och plågoris, och endast de bidrogo till att öka kostnaden med mer än ett människolif för hvarje mil. Den förnämsta striden, som järnvägsbyggarne förde mot dessa människoätare, utkämpades i närheten af Tsavo station, ungefär 130 mil från Mombasa. Sedan 29 infödda arbetare blifvit dödade och uppätna och många andra anfallna och svårt tilltygade, placerade tre unga ingenjörer en vagn på ett sidospår, där några dagar förut ett lejon sprungit upp på ett tåg, som var i sakta rörelse, med blixtens hastighet gripit en man från en öppen vagn och hoppat ned med honom i djungeln lika lätt som en katt springer bort med en hjälplös råtta. Hämnarna af denna tilldragelse såväl som många liknande satte en man ibland sig att vara på beständig vakt med bössan i hand, färdig att hvilket ögonblick som helst nedskjuta de blodtörstiga kringstrykarne. Vagnen var starkt byggd, och alldenstund mannen var så placerad, att han sattes i stånd att bevaka både dörr

och fönster, ansågs den risk han tog ej särdeles stor. Men vid midnatt en gang, da unge Ryall var pa vakt, blef han öfverväldigad af den tropiska het-

ETT EXTRA KALAS FÖR "POJKARNE".

tan, föll i sömn, och den lömske människoätaren, som hela tiden legat på lur, smög sig in genom den halföppna dörren, grep den slumrande i sina stora käftar och hoppade genom ett fönster ut i djungeln. Kort efterat fann man Ryalls hvitnade och afgnagda ben i grannskapet. En hvit ingenjörs död under sådana omständigheter hade till följd, att ett stort jaktparti utrustades af J. H. Patterson vid ingenjörskåren, och ett af de lejon, som då dödades, var Ryalls mördare, ty i huden påträffade man åtskilliga glasskärfvor.

EXPEDITIONENS SPECIELLA ÄNDAMÅL.

De hufvudsakliga förberedelserna för den stora Roosevelts-expeditionen ha redan blifvit beskrifna, med andra ord: bakgrunden och scensättningen ha fått sin plats på taflan. Men det är både naturligt och tillbörligt att speciella frågor göras. Först kan man fråga, hvad som är expeditionens speciella ändamål. Den som ej känner till saken, kan föreställa sig, att vår lefnadsfriske f. d. president bara är ute på en angenäm förlustelseresa. Roosevelt har visserligen haft sin välförtjänta ferie och gjort en länge efterlängtad bekantskap med det afrikanska jaktlifvet, men expeditionens mera speciella och allvarliga ändamål, som äfven tillkännagifvits af sekreteraren Charles Walcott vid Smithsonian Institution i december 1908, är samlandet af naturalhistoriska fakta, exemplar af djur, fåglar och växter för nämnda institution. The Smithsonian Institute representeras officiellt af major Edgar A. Mearns, en f. d. officer vid Förenta Staternas läkarekår, samt Edmund Heller och Alden Loring. Roosevelt var ju expeditionens hufvudman, men R. J. Cuninghame var den aktive ledaren, som var på ort och ställe före det amerikanska sällskapets ankomst samt utsåg bärare och anskaffade utrustning m. m. Cuninghame var såväl en expert afrikansk jägare som naturforskare och hade förut gjort samlingar för Brittiska museet. Heller, hvilken graduerat vid Stanford universitet, var en skicklig konservator och hade gjort resor både i Nord- och Sydamerika för Smithsonian Institutions räkning. Loring var äfvenledes en erkänd auktoritet i naturvetenskaperna. De personer, som representerade expeditionens vetenskapliga sida, voro allt hvad man kunde önska i fråga om duglighet och entusiasm. Då F. C. Selous förenade sig med expeditionen i Neapel, hade Roosevelt och hans son Kermit glädjen få göra bekantskap med en af världens mest namnkunnige jägare af afrikanskt villebråd. Både han och Cuninghame, såväl som de amerikanska gästernas olika värdar sågo till, att deras gäster ej utsatte sig för onödiga faror. Men Roosevelt, både far och son, ådagalade emellertid vid olika tillfällen beundransvärda prof af träffsäkerhet och kallblodighet.

ROOSEVELTS SKJUTVAPEN OCH AMMUNITION.

Det var utmärkande för Roosevelt, att han icke svek sin nationalitet, äfven då det gällde att välja skjutvapen och ammunition för sin safari, förkastande de sedvanliga engelska vapnen och användande en amerikansk räffelbössa af mycket lättare kaliber än de vanliga. Den är känd under benämningen "forty caliber", och fastän det för trettio år sedan skulle ha betraktats som självmordsförsök att våga en dust med lejon, noshörningar

och bufflar med en sadan "leksak", ha förbättringar i högtryck, rökfritt krut och kulor gjort detta vapen särdeles tjänstdugligt vid jakt å Afrikas seglifvade villebråd. De skjutvapen, som användts af Roosevelt, ha visat sig vara särdeles lämpliga, och hans förvaringssätt af ammunition har motsvarat alla praktiska kraf.

ROOSEVELTS SAFARI ANTRÄDES.

Roosevelt och hans sällskap tillbragte ej fullt tvenne dagar i Mombasa, men dessa voro mycket verksamma till och med för den forne presidenten. Vid sin ankomst till järnvägsstationen mottogs han af en hedersvakt från besättningen å brittiska kryssaren "Pandora" samt af ett stort antal tjänstemän och civile. Stationen var smyckad med engelska och amerikanska flaggor. Ex-presidenten var gäst hos tjänstgörande guvernör F. J. Jackson, och på kvällen var han inbjuden till The Mombasa Club, tillsamman med sonen Kermit, Edmund Heller, F. C. Selous och R. F. Cuninghame. Major Mearns och J. Alden Loring, de öfriga medlemmarna i sällskapet, hade ej landstigit på grund af det häftiga regnandet. I det skåltal, som af guvernör Jackson hölls för Roosevelt, uppläste han först ett välkomsttelegram från konung Edward, och sade sedan, att den celebre gästen kvarlämnat sin "big stick" hemma och kommit till Afrika för att med det vingade lod pröfva lyckan, samt lofvade honom god sport och ett rikt, omväxlande villebråd. Roosevelt svarade med ett loftal öfver engelsmännen, emedan de spridt ljus i jordens mörkaste vrår och utfört ett storartadt arbete i Ostafrika. Han uttryckte sin belåtenhet med det sätt, hvarpå man mottagit honom, och berörde, dock endast i korthet, sina framtida planer. Följande morgon afsände Roosevelt ett telegram till kejsaren i Tyskland, uttryckande sin tacksamhet för den vänlighet, som visats honom å "Hamburg." Han hade förut på samma sätt tackat kung Edward för dennes välkomsthälsning. Återstoden af förmiddagen tillbragtes af Roosevelt i guvernementsbyggnaden, under det att Cuninghame lade sista handen vid förberedelserna till den nu berömda safari och de öfriga i sällskapet i åkdon sågo sig omkring i staden.

Mombasa till Nairobi.

GAMLA MOMBASA ELLER STRIDENS STAD.

Hvad fingo Roosevelt och hans sällskap först skåda på sin resa öfver Uganda-banan från Mombasa till Nairobi, hvilken ort under flera månader var hufvudkvarter för den stora jakten, som det ju också är den förnämsta punkten på den stora ostafrikanska järnvägslinjen? Under sin korta vistelse i Mombasa sågo de en pittoresk sammangyttring af gamla och nya Afrika i en stad på 30,000 invånare, smidiga, högtidliga araber, korpulenta sudaneser, lugna, mörkhyade indier, vaksamma och ofta i uniform klädda somalier, flegmatiska engelska tjänstemän jämte några officerare vid armé och flotta. Infödingarnas antal utgör ungefär 29,500. Från stranden af en liten låg ö på något afstånd från Indiska oceanen resa sig de hvita moriska murarna af gamla Mombasa, portugisernas Mombasa eller "stridens stad." Och den har gjort sig väl förtjänt af sitt inhemska namn, men de belägringar, som den utstått på portugisernas tid, hvilka önskade innehafva staden som sin förnämsta förlagsplats i handeln med elfenben, hudar, gummi och slafvar, och på arabernas dagar, som helt naturligt ville råda öfver den som sin besittning, togo sitt slut, då Imperial British East African Company år 1887 beredde sig tillträde till landet. Det var verkligen hög tid på, att de förödande krigsåren nådde ett slut, ty de hade regelbundet infunnit sig, ända

sedan portugiserna år 1500 intogo och plundrade staden. År 1505 förstörde portugiserna staden, men befästade och återuppbyggde den några år senare; de bortdrefvos af araberna 1586. Några år senare jämnade en portugisisk amiral staden med marken, därnäst hemsöktes den af en stam vilda infödingar, och portugiserna återkommo 1630 för att uppföra den massiva fästning, hvars ruiner ännu höja sig hotande öfver vattnet. Efter dem blef det arabernas tur, hvilkas bågskyttar sköto garnisonen till döds efter dess kapitulering. En ny portugisisk flotta hämnades detta blodsdåd, men 1665 föll fästningen efter fem månaders belägring af araberna. Dessa hade nu oinskränkt besittning af ön från 1698 till 1826, då sultanen af Sansibar efter ett fyra-årigt blodigt krig intog "stridens stad" och kringliggande omnejd. Sedan följde en femtioårig ofred, hvarunder Mombasa kastades som en lekboll mellan de stridande, och lugn och ordning inträdde först med det engelska protektoratet. Det som nu återstår af det gamla portugisiska fästet, tronar öfver palatser och villor, hvilka ägas af europeiska tjänstemän och handelsfurstar och äro omgifna af stora och vackra trädgårdar.

NYA MOMBASA, DEN ENGELSKA HUFVUDSTADEN.

Nya eller Brittiska Mombasa, som ligger närmare oceanen än det gamla, inrymmer äfven regeringsbyggnaden och katedralen. Hvad som utmärker denna moderna stad är ett nätverk af spårvägar, hvilka utgrena sig till hvarje hus, och kulier ser man öfverallt, hvilka i privata vagnar transportera de aristokratiska europeerna till och från deras kontor. Fastän de två eller tre hotell, som finnas i staden, äro under medelmåttan, finns det en förträfflig klubb, som patroniseras af engelsmän, amerikaner och andra resande. The East India Bank är äfven belägen i den nya staden. Nya Mombasa välkomnar hvita besökare på det hjärtligaste, men saknar tyvärr en hamn, som förtjänar namnet. Tvenne mil i sydlig riktning ligger emellertid staden Kilindini, i hvars hamn äfven de största skepp kunna ankra och hvilken till och med mäter sig med den beryktade Delagoa Bay i portugisiska Afrika. I Kilindinis hamn mottagas därför först passagerare och fraktgods, som äro destinerade till Mombasa. Handeln med elfenben och hudar har äfven dragits till denna välbelägna hamn, och det bör blott vara en framtidsfråga, då såväl regeringsbyggnaderna som järnvägens slutstation komma att förflyttas till Kilindini.

BESTIGANDET AF TARU-ÖKNEN.

Från Indiska oceanen stiger Uganda-banan ständigt till de höga platåerna vid Nairobi; hundrafemtio mil bortom når den sin högsta höjd, mer än

8,300 fot öfver hafvet. Tåget lämnar Mombasa, far förbi de stora godsmagasinen och dockorna vid Kilindini, och om några få minuter dundrar det fram öfver den 1,700 fot långa järnbro, som förenar staden och fastlandet.

Mellan Mombasa och den nio mil aflägsna stationen vid Mazeras ligga en mängd plantager; öfverallt mötes blicken af kokospalmer och plommonträd, renliga Wayganika- och Swahili-byar samt andra yttre kännemärken af den civilisation, som åtföljer den moderna järnvägen.

TARU-ÖKNEN OCH DEN GAMLA KARAVANLEDEN.

Från Mazeras till Voi är afståndet 94 mil, och då man lämnat infödingarnas byar och gårdar i detta vackra landskap bakom sig, med sina här och där förekommande skogsdungar, kommer man in på ett ödsligt område, bekant under benämningen Taru öken. Fastän man här och där upptäcker fläckar af torrt gräs, voro tvifvelsutan Roosevelt och hans sällskap belåtna med, där de från sina bekväma säten å det hastigt framilande tåget sågo, huru den gamla karavanstigen slingrade sig fram öfver den nakna, sandiga slätten, att de lefva i en nyare tid. Djurlifvet är dock icke utdödt i öknen, hjordar af gaseller, flockar af schakaler, en och annan lurande hyena och en leopard eller ett lejon, röra sig obekymradt på dess yta. Men den kan på långt när ej jämföras med den zoologiska trädgård, som man träffar på norrut.

DET STÅTLIGA KILIMANJARO.

I Voi, 103 mil från Mombasa, har regeringen till turisternas bekvämlighet låtit uppföra en bekvämlig bungalow, isynnerhet för dem, som här vilja stiga af för att bege sig 100 mil i nordväst till den glittrande och glänsande kon, som, sedd från Voi, liknar en flammande låga i skyarna och af alla naturens älskare betraktas som en af hennes härligaste syner. Geografer kalla denna syn Kilimanjaro-berget och beskrifva det som Afrikas högsta bergstopp, belägen 19,200 fot öfver hafvet vid Mombasa. ''Njura-andens berg'' slår an på den afrikanske infödingens gränslösa öfvertro, och väl må det så göra. En ypperlig väg har af regeringen anlagts från järnvägen till själfva foten af berget, om turisten bestämmer sig för att där göra ett besök. Om man i sommarvärmen beger sig till fots, är vandringen ytterst besvärlig, men den är ingenting i jämförelse med uppstigandet på själfva berget, — i en hetta af 110 grader Fahrenheit genom bambu- och kaktusskogar till en region af så småningom försvinnande vegetation, klippor, evig snö och glaciärer, hvarifrån man ser de strålande reflexerna i Mombasa, Voi och Nairobi. Själfva bergets topp har ej bestigits mer än två eller tre gånger i världens historia.

HURU VILLEBRÅDET DÖDAS PÅ STATENS JAKTMARKER.

Nära Tsaro, den första stationen bortom Voi, tager den under engelska regeringens skydd stående jaktmarken sin början. Den sträcker sig norrut öfver en längd af 230 mil och slutar med den branta klippvägg, öfver hvilken järnvägen nästan kastar sig ned i den storslagna Rift-dalen. Men detta är att gå tiden i förväg, emedan Roosevelts tåg har nyss lämnat Voi och är på väg genom de marker, där det stora villebrådet finner skydd och trygghet mot sina mänskliga förföljare. Från mänskliga jägare, ja, det är sant, men de äro verkliga slakthus för det smärre och fredliga villebrådet, som faller ett rof för de stora och mordiska vilddjuren. Antiloper, strutsar och sebror finna sin föda i djungelgräset och närma sig järnvägen utan fruktan. Den statlige giraffen låter här och där visa sig. Och under det att dessa djur känna sig trygga på det af regeringen fridlysta området, stryka lejon, leoparder, hyenor och schakaler äfven omkring på detsamma för att tillfredsställa sin hunger och blodtörst. Djuren tyckas liksom veta, att de ej behöfva här frukta för ett öfverfall å människans sida, ty djur af alla slag korsa oupphörligt banspåret. Stundom är det ett ståtligt lejon, stundom en smygande leopard, ja, till och med en stor hjord elefanter på väg från bambuskogarna vid Kilimanjaro-berget till nordligare betesmarker. Om smärre villebråd visa sig på banan, händer det ofta, att det blir öfverkördt, emedan banpersonalen vid Uganda-banan ju vill vara på tid såväl här som i alla andra länder. Det påstås, att personalen vid denna bana tager större risk än vid någon järnväg i civiliserade länder och kör öfver en hel mängd smärre villebråd, emedan det skulle försena trafiken, om den måste stanna för hvarje gång ett djur komme i vägen för tåget.

FRÅN VOI TILL KAPITI PLAINS.

Landskapet norr om Uganda-banan från Voi till Makindu, 250 mil från Mombasa, är en djungel af slätter och små gräsbevuxna kullar, hvilka förebåda hvad som kommer att följa på Kapiti Plains och i Athi-distriktet. Mellan Tsavo och Kapiti Plains, ett afstånd af 150 mil, ha de hvita ej ett enda nybygge. Norr om järnvägen bortom Kapiti äro nybyggare spridda här och där på ett afstånd af 40 mil.

Då en safari passerar genom en by af infödingar, söker vanligen stammens chef att af sällskapets ledare utverka sig "hongu", hvilket kan antingen betyda utpressning eller presenter, allt efter som man känner sig å ömse sidor. Roosevelts sällskap hade, i likhet med alla andra expeditioner, som haft för afsikt att färdas mycket till fots, försett sig med hvarjehanda

SEBRA, ANFALLEN AF ETT LEJON.

lifsförnödenheter samt äfven med en del smärre utbytesartiklar, för hvilka man ämnade byta sig till sådana matvaror, som äro tillgängliga hos infödingarna. Aromatisk honung, sötpotatis, sockerrör, majs och bananer äro ej att förakta på en lång safari, då sällskapet självt icke är så väl försedt med provision. Dessutom kan den hvite kocken krossa majsen till mjöl, steka detta i smör och tillaga en aptitlig kaka. Infödingarna tillaga ofta en gröt af den gröna bananen, som, fastän obehaglig till utseendet, är en både hälsosam och välsmakande rätt. Roosevelt och hans sällskap förkastade icke helt och hållet denna rätt, men i regeln voro de ganska noga med hvad de förtärde.

DEN STORA JAKTEN TAGER SIN BÖRJAN.

Roosevelt och hans sällskap afreste från Mombasa till Kapiti Plains kl. 2.30 e. m. den 22 april, åtföljda af guvernör Jackson, och var deras första destination, sedan de lämnat järnvägen, den stora ranch, som äges af Sir Alfred Pease, vid Athifloden å den vackra Kapiti-slätten. Det var rätta tiden för lejonjakt. De stora regnen voro förbi, prärin var betäckt med kort gräs och svala brisar genomforo densamma, hvilka lockade ut lejonen i det fria i stället för att de annars sökte skydd i snåren undan den tropiska hettan. Detta ställe kallas Theki strutsfarm, emedan den omfattar det största och mest lämpliga område i Ostafrika, där dessa fåglar uppfödas. Betäckt med kort gräs och saknande buskar, genomskäres Kapiti-slätten af raviner, hvari ogräs, vass och törne frodas, med en håla med sött vatten här och där, som lockar villebrådet vid alla årstider. Roosevelt kunde aldrig ha börjat sin stora jakt på ett lämpligare ställe.

Men den frikostige ägaren och gästvänlige värden hade ej lämnat denna expeditionens första jakt blott åt naturen. Under fem veckor hade han gjort förberedelser för Roosevelts ankomst och till och med uppfört en vacker och rymlig bungalow för hans och hans sällskaps räkning. Det är nästan öfverflödigt att omnämna, att de med tacksamhet gjorde bruk af den visade gästfriheten, innan de begåfvo sig af på den ansträngande fast lyckosamma jakten.

Den första natten af Roosevelts expedition i Afrika tillbragtes i tält nära järnvägsstationen vid Kapiti Plains. Det var natten till den 22 april. Följande morgon förekom i "Mombasa Standard" ett bittert anfall på guvernör Jackson och Roosevelt för deras partiskhet mot amerikanska journalister, hvilka man påstod ha erhållit pass att medfölja Roosevelts tåg till Kapiti Plains, under det att engelska tidningsmän uteslutits. Dessa beskyllningar visade sig vara falska, men framkallade obehagliga känslor för tillfället.

Meningen var att ofördröjligen aftaga till Pease ranch, men så upptäcktes det, att en del af det bagage, som utskickats af Smithsonian Institution, kvarlämnats i Mombasa, och expeditionen slog därför läger invid stationen. Cuninghame vidtog mått och steg för att så skyndsamt som möjligt återfå det saknade bagaget, under det att Roosevelt, Jackson, Selous m. fl. anordnade ett jaktparti på smärre villebråd. Colonel Roosevelt var tidigt uppe morgonen den 23 april, och hans goda lynne förblef oberördt, äfven sedan han fått kännedom om den afbasning, hvarmed han uppvaktades af tidningarna i Mombasa. Han började genast undersöka sina skjutvapen och samrådde med Selous om jaktplanerna för dagen. Innan man var färdig till afbrott, kom Kermit in med en rabock, hvilken han skjutit. Med tillhjälp af Selous och en röd näsduk lyckades nu Roosevelt fälla trenne "wildebeests" och en gasell. Men jägarens håg stod till Sir Alfred Pease's strutsfarm och dess lejon. Följande dag bröt expeditionen upp och man anlände till ort och ställe i ett hällande regn. Allt hade här gjorts för gästernas mottagande och bekvämlighet, och nästa dag voro alla i stånd att anträda den efterlängtade stora jakten. Åter en dag förgick, och f. d. presidenten hade blott lyckats fälla en gasell och ett par rabockar, fastän tydliga tecken gifvit vid handen, att lejon funnos i närheten. Nästa morgon fortsatte karavanen till Mankullarna, där man slog läger. Åter gick en dag utan att något större villebråd fälldes, men ett godt arbete utfördes med Kermits kamera och af Loring och Heller i vetenskapens intresse. Selous var i f. d. presidentens sällskap, då denne fällde sitt första lejon. Under klappjakt uppdrefvo infödingarna trenne lejon. Tvenne af dessa försvunno i det långa gräset, men det tredje anföll sina förföljare och fälldes i luften af Roosevelt, då det gjorde ett anfallshopp. Nästa gång fordrades större tålamod, ty då hade lejonet tagit sin tillflykt till flodbädden. Men det upptäcktes slutligen och utdrefs i det fria samt sköts genom hjärtat af den träffsäkre amerikanen, just som det stod i begrepp att göra ett af de anfall, som beskrifvas såsom "det snabbaste på jorden." Rådd därtill af Cuninghame, Selous, Pease och andra erfarna lejonjägare, hade Roosevelt kvarlämnat sin ponny på något afstånd från den plats, där han befann sig, emedan denne med något ljud skulle lätt ha kunnat varsko lejonet. Dessutom tycker lejonet mycket om hästkött, och själfva åsynen af en sebra eller en välfödd somalisk ponny föranleder det att göra ett ursinnigt anfall mot sina förföljare, då det eljest skulle söka komma undan dem så skyndsamt som möjligt. Innan solen dalade den 30 april 1909 hade Roosevelt med sin goda amerikanska bössa fällt trenne lejon, hvartdera med ett skott, under det att Kermit visade hvad han bräddes på med att nedlägga ett af djuren. Både far och son voro särdeles belåtna, ty deras första lejonjakt hade öfverträffat alla förväntningar. Alla lejonen voro af normal

storlek, och sedan infödingarne fört dem tillsamman på ett ställe, dansade de kring de slagna djuren på sitt vanliga pittoreska sätt. Det berättas, att Sir Alfred Pease utförde en ypperlig teckning af Roosevelt, då denne sköt sitt första lejon öfver skuldran på sin infödde bössbärare på ett afstånd af 60 yard. Tvenne dagar efter den märkliga 30 april sköt Roosevelt ett lejon vid Wami i närheten af Kapiti-slätten, och vid detta tillfälle räddade han

VATTENFALL I TANA RIVER-DISTRIKTET.

genom sin snabbhet och radighet lifvet på flera personer af sin beridna vakt, som anföllos af det rasande djuret. Visst är att han, oaktadt alla försiktighetsmått tagits, vid olika tillfällen under första veckan af sin jakt, lade i dagen en ovanlig själsnärvaro och vann beundran för sin träffsäkerhet.

Roosevelts sällskap kvarstannade på Pease's ranch i ungefär tre veckor, och Roosevelt nedlade under denna tid fyra lejon, tre noshörningar, två giraffer, två "wildebeests" och en gasell, under det att Kermit fällde två lejon, en jepard, en giraff och en "wildebeest." Under det att alla deltagarna i expeditionen blefvo stuckna af insekter, blef dock ingen angripen af den fruktade febern. Flera fall af smittkoppor förekommo dock bland bärarna. Allt gick väl, och slutligen delade sig sällskapet för tillfället för att draga åt olika håll. Roosevelt och hans son gjorde förberedelser för att jaga annat villebråd å den namnkunniga Juja ranch öster om Nairobi, hvilken äges af W. M. McMillan. Här jagade de i synnerhet impalla, buffel, vårtsvin och vattenhjort, och de amerikanska gästerna åtföljdes under jakten af P. H. Percival och Clifford Hill, tvenne beryktade lejonjägare och engelska kolonister, hvilka aldrig skådat England, utan äro uppfödda i Sydafrika, deltogo i Boerkriget och ha invandrat till Ostafrika.

FRÅN KAPITI PLAINS TILL NAIROBI.

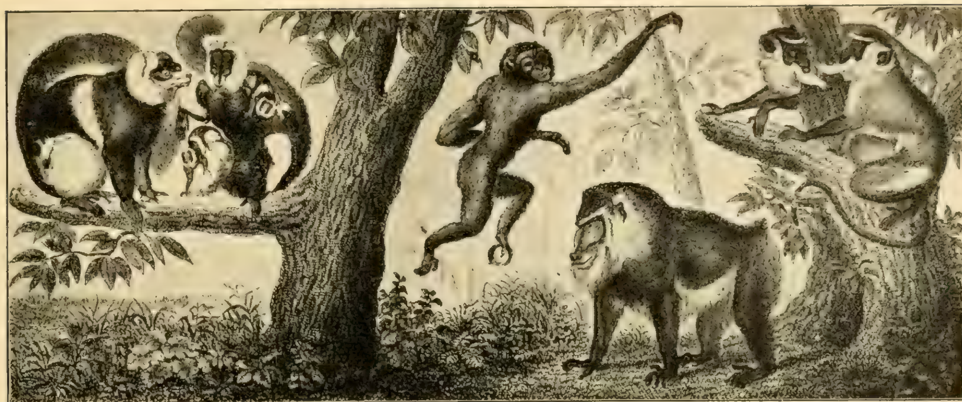
Landet mellan Kapiti Plains och Nairobi öfvergår så småningom till den jämna och af raviner mindre genombrutna marken i Athi flod-distriktet. Här vidtager sedan ett landskap med vackra plantager, och man står vid tröskeln till den underbara trakt, som är af så stort intresse för såväl vetenskapsmän som sportsmän i Roosevelts sällskap. I öster och norr öfverflödar trakten af villebråd, som bokstafligen utträngts från de af regeringen skyddade rika jaktmarkerna.

Vid denna tidpunkt af den Rooseveltska expeditionen försäkrade man sig om många sällsynta fåglar och vackra zoologiska exemplar för the Smithsonian Institution i Washington, som redan fått mottaga en del af dessa.

De exemplar af wildebeest, som den Rooseveltska expeditionen försäkrat sig om, tillhöra den hvitskäggiga gnun (hästantilopen), hvilken är den enda art, som numera är allmän i Sydafrika. Dess utseende är i allmänhet bekant. Om släktet någonsin kommer att utdö, kan detta öde tillskrifvas dess stora nyfikenhet, en egenskap, som det för öfrigt delar med såväl antilopen som gasellen. Men detta drag är abnormt utveckladt i gnun. Dessa djur anträffas i hjordar af från 20 till 50, och alldenstund de ha förkärlek för sådan öppen, solbelyst mark som Kapiti- och Athi-slätterna, synas de på denna bakgrund vara större än de vanligen äro, så att jägarna allt som oftast på afstånd misstaga dem för att vara noshörningar. Hannarna visa samma ursinne vid åsynen af den röda färgen som den tame tjuren, och fastän de synas vara tröga och slöa djur, där de stå orörliga på den öppna slätten i det starkaste solsken, äro de dock ytterst vaksamma. Då en wildebeesthjord blir

störd, skingrar den sig så hastigt, att den snabbaste hund kan knappast följa med. Da dessa djur löpa, äro deras svansar i hastig rörelse, hvilket äfven är en egendomlighet hos den springande giraffen.

Impallan och vattenhjorten, af hvilka Roosevelt lyckades försäkra sig om präktiga exemplar, tillhöra de vackraste arterna af antilopsläktet. De paträffas vanligen i sällskap. Impallan har en smärt kropp, ljusröd till färgen, samt vackra, vidt utgrenade horn. Vattenhjorten har långt vågigt hår af obestämd röd färg och horn af större utgrening. Dessa djur äro mycket regelbundna i sina vanor, och deras instinkt är utvecklad på ett sätt, som är nästan enastående inom djurvärlden.

Roosevelts jaktmarker.

Österut från Nairobi, mellan Athi- och Tana-floderna och i närheten af Kenia-fjället, ligger det stora område, som man träffande betecknat som storjägarnas paradis. Det är ett landskap, så ovanligt omväxlande till yta och jordmån, med djungel, torra slätter, gräsbeväxta kullar, branta klippsluttningar och floder, omgifna af lummiga träd, att hvarje slags villebråd kan här finna ett hem och en tillflykt. Till och med aporna hafva sin otillgängliga hemvist i närheten af Kenia-fjället.

NAIROBI SOM DEN STORA UTRUSTNINGSORTEN.

Det ligger i sakens natur, att Nairobi är centralpunkten för jaktexpeditionernas slutliga utrustning och proviantering, och i den bråda tiden (mellan dec. och mars) är det ej ovanligt att få se två eller tre jaktkaravaner (safari) aftåga dagligen. Karavanerna anlända från östern och sydöstern, och det händer ej sällan, att de stoppa tågen för erhållande af mera bekväm transportation, under det att deras bärare släpa på tunga bördor af antilopkött, elefantbetar, lejonhudar eller andra jakttroféer. Med samma tåg följer törhända äfven en kylvagn, lastad med is, färsk fisk från hafvet samt importerade frukter och grönsaker, adresserade till någon europeisk eller infödd köpman, vanligast det senare, som utan svårighet afyttrar dessa varor till hotellen eller de tusental engelsmän, tyskar och amerikaner, som finnas i staden.

GÄSTFRIA PLANTAGEÄGARE I JÄGARNAS PARADIS.

Till de stora plantagerna, somliga flera tusen acre i areal, föra goda vägar från banorna på hundratal mil åt olika håll. Befolkningen i denna del af landet odlar icke blott potatis och europeiska frukter och grönsaker, utan ägnar sig äfven åt boskapsskötsel, och någon har förutsagt, att infödingarna med tiden komma att bli skickliga jordbrukare och framgångsrika bomullsodlare. Gränsposten för den engelska civilisationen nordöst från Nairobi och slutgränsen af jägarnas paradis är Fort Hall vid Tana-floden, belägen nästan midt emot Kenia-fjället, ungefär nittio mil från järnvägen. Det är en förrådsstation för traktens skyttar, ett gränsmärke af det engelska väldet och är terminalstation för det telegraf- och telefonsystem, hvars medelpunkt är Nairobi. Om man borttager det afrikanska villebrådet från taflan och några egendomligheter, som äro säregna för landskapet, skulle man lätt kunna föreställa sig vara försatt bland förmögna farmare i den nordamerikanska västern.

Men då den ostafrikanske värden reser sig från en god måltid, tillagad efter engelskt, tyskt eller amerikanskt manér, tager artigt afsked af värdinnan och drager sig tillbaka till rökrummet, blossande på en havana, tar ned sin bössa från väggen, öfverräcker en annan till sin gäst och sedan uppsöker den breda verandan för att undersöka, om några lejon, leoparder eller wildebeests äro synliga, — då är man förvissad om att man befinner sig i Afrika.

Theodore Roosevelt var klok och omtänksam, då han valde en sådan omgifning för sina studier af de vilda djuren och för att åtnjuta den kroppsrörelse och själsspänning, som äro förenade med jakten. Ma ingen dock för ett ögonblick tro, att han är en salongshjälte. Men hvem kunde afböja sådana mäns vänskap och gästfrihet, som löjtnant E. W. Jackson, tjänstgörande guvernör öfver protektoratet; Sir Alfred Pease, hvars stora plantage är belägen nära Machakos och Athi-floden, ungefär 30 mil sydost om Nairobi; eller William N. McMillan från St. Louis, Mo., U. S. A.? Den sistnämnde, en af Afrikas skickligaste skyttar, är ägare af en plantage på 20,000 acre å den stora Athi-slätten, 22 mil öster om Nairobi, och den väldiga egendomen går vanligast under namnet Juju farm. Alla dessa framstående personer och deras damer kände sig stolta öfver att få mottaga den namnkunnige ex-presidenten och visa honom på rätt spår efter det villebråd han önskade fälla, och utaf alla var nog Theodore Roosevelt den, som mest uppskattade deras vänlighet och tjänstvillighet. McMillan är ju den amerikanske sportsmannens skyddspatron, och en af gästerna har framställt detta förhållande sålunda: "På min amerikanske värds afrikanska mark finns det särdeles godt om allt ostafrikanskt villebråd, med undantag af flodhäst och elefant, sobel,

hästantilop och oryx, men dessa kunna påträffas på några dagsresors afstånd invid Kenia-fjället. Från husets veranda kan man nästan ständigt upptäcka villebråd i hundratal. Det har händt, att jag tändt en cigarett i dagningen och gått ut och skjutit en wildebeest, innan cigaretten var utrökad. Den stora Juju-farmen på 20,000 acre öfversvämmas af villebråd efter de regn, som föregå den torra årstiden, så att gräset bokstafligen afgnages öfver hela egendomen liksom på en boskapsranch i Amerika; allt detta villebråd kommer från regeringens skyddsmarker. Fastän villebrådet är så talrikt, fordras ändå att vara en säker skytt, om man skall kunna fälla något, ty man kan

FLODHÄSTAR SOM SOLA SIG.

ute på öppna slätten ej komma djuren närmare än från tre till sex hundra yard, om man undantager lejon och flodhästar."

Längre österut bortom Tana-floden och omkring Kenia-fjället finns annat villebråd, som äfven fälldes af Roosevelt och hans sällskap, såsom elefanten, hvilken under den torra årstiden uppehåller sig i täta skogssnår på bergsluttningarna och under regntiden bland buskar och långt gräs på läglandet; flodhästen, hvilken vistas i floderna under dagen men på stränderna från skymningen till dagens gryning; noshörningen, som påträffas, när man minst förmodar det; den lille dik-dik, som skuttar i det långa gräset; leoparden, som finnes öfverallt, men är hal som en orm; lejonet, hvilket går på lur på

hvarje ställe, där det tror sig finna rof, och i synnerhet där sebror och liknande djurarter uppehålla sig; buffeln i moras och täta skogar eller gömd i det höga elefantgräset. Genom dessa antydningar bör det vara lätt för läsa-

INSALTNING OCH RÖKNING AF ANTILOPKÖTT EFTER JAKTEN.

ren att framställa en tankebild för sig af de jaktmarker, där Roosevelt och hans sällskap vistats i flera månader under Cuninghames skickliga led-

ning. Vi denna tidpunkt af vår skildring kan det vara på sin plats att närmare beskrifva det vackra landskap, som man möter i trakten af Kenia-fjället, hvilket berg utgjorde östra gränsen för Roosevelts storjakt.

MELLAN NAIROBI OCH FORT HALL.

En för droskor, vagnar eller automobiler särdeles lämplig väg, — och man ser här alla dessa fortskaffningsmedel —, går mellan Nairobi, via Fort Hall och Embo, till de underbara trakter, hvilkas medelpunkt är Kenia-fjället. Embo ligger 28 mil från Fort Hall och är den mest aflägsna militärpost, som engelsmännen upprättat i denna riktning. Fort Hall ligger nästan midtemot Kenia-fjället, söder om Tana-floden, och Embo är beläget sydost från denna naturens underbara dome.

Vägen som för till dessa trakter går genom ett omväxlande landskap, ofta vildt och genomskuret af klyftor, men i allmänhet bördigt och väl bevattnadt af bifloder till Athi och Tana. De vidsträckta kolonialplantagerna äro kringströdda jämte denna väg på en sträcka af 30 a 40 mil från Nairobi. På en plantage odlas kaffe, och kaffeskördarna äro mycket ymniga; på en annan ser man en inföding i all sämja valla en blandad jord af strutsar, får och kor. I dess närhet upptäcker man kanhända ett mejeri samt en grönsakssträdgård med sötpotatis, majs, bönor m. m. På det ena stället finner man törhända en företagsam engelsk familj, som äger en ranch på 10,000 acre; deras granne, en gammal boer, som har ströfvat genom hela Afrika för att slippa plågas vid åsynen af engelska flaggan, sitter nästan orörlig utanför sin gräskoja och rökar sin pipa, medan han vaktar en skäligen skral kreatursbjord. På sitt sätt är han gästfri mot sina engelska grannar och ganska villig att berätta för turisterna, hvar lejonen uppehålla sig.

Ungefär en half dags safari från Fort Hall, där floderna Chania och Thika förena sig med Tana, ligger en vacker äng, på hvilken man kan se och höra flera stora vattenfall. Detta ställe användes med förkärlek af lejonjägaren till lägerplats. Det är angenämt att efter att ha tillbragt halfva dagen på jakt företaga en ridtur på eftermiddagen till Fort Hall genom ett grönt, jämnt och vackert landskap. Där finner man kommissionärens hus, hvilket omgifves af en löpgraf, fängelset, en indisk basar och några bostäder för militären och polisen. Har den besökande tur, anländer han kanske under det en stor samling kikuku-höfdingar, krigare och kvinnor högljudt samtala om dansen följande morgon. Han antager då kommissionärens inbjudning att kvarstanna öfver natten. Nästa morgon, långt före dagens inbrott, är hela den öppna platsen framför fästningen fullpackad af krigare, som äro nästan nakna och med trumslag, hornstötar och egendomlig sång förbereda turisterna på den kommande krigsdansen. Och då denna (idaba) senare på morgonen

tager sin början, företer platsen en i sanning minnesvärd syn. Denna sammangyttrade massa af fjäderprydda, skrikande och kringhvirflande krigare, deras hår och chokoladfärgade kinder insmorda med röd jord samt skinande från den klibbiga vätska, hvaraf recinolja beredes; armar och ben omlindade med flätad stålträd eller tyngre järnprydnader; med leopardskinn vajande från sina skuldror, och sina breda lädersköldar prydda med stammens symboler; med långa lansar, som stötas tillsamman, då någon viss höfding framträder eller drager sig tillbaka i dansen — dessa äro de sällsamheter, som man får betrakta vid den förevisning, som nu presteras. Bildens skämtsamma sida är den förtjusning, hvarmed den afrikanske krigaren stoltserar framför sitt folk med någon europeisk klädespersedel — ett par gamla byxor, en sönderrifven tröja, en luggsliten uniform, ett trasigt paraply eller en ramponerad hjälm. Att använda dessa plagg i förening med strutsplymer, kragar af leopardhudar, bälten af apskinn och armband af metall, är en löjlig men dock verklig sammanblandning af Gamla och Nya Afrika.

VID DEN MEST AFLÄGSNA MILITÄRPOSTEN.

Vägen till Embo går genom ett vackert och af infödingarne väl odladt landskap och hålles i godt skick af dessa under uppsikt af en distriktskommissionär. Man passerar floden Tana på en färja, hvilken drifves utefter ett tåg af själfva strömdraget. Denna anordning är dock endast afsedd för de mänskliga deltagarne i en safari; deras ponnies nödgas simma öfver en sträcka af 60 yard skummande vatten, som färgats rödaktigt af jorden vid dess stränder. Från den bortersta flodbanken har man en storslagen vy af Kenia-berget, som gradvis reser sig till nästan samma stolta höjd som Kilimanjaro. Utefter hela vägen möter turisten vänliga infödingar, som med ett leende räcka honom sin hand, under det att de i den andra hålla en lans eller ett svärd. Den enda verkliga faran är det vildsinta, häftiga och oförklarliga anfallet af någon undangömd buffel. Slutligen uppnår man Embo. Det utgöres af en envåningsbyggnad af sten, bestående af tre rum, som utgöra högkvarter för kommissionären och kommendanten samt tillika fängelse, tvenne indiska basarer, byggda af järnplåt, och ett antal gräshyddor för de 150 soldater och poliser, som äro i tjänstgöring. Från Embo härskar man öfver 75,000 infödingar, af hvilka flertalet äro nästan i sitt ursprungliga vilda tillstånd. Det förskräckliga fängelset utgöres af ett litet rum, hvilket sällan begagnas af någon fånge utom som ett bekvämt sofrum. Då nu fred slutits med de infödda stammarna, ha soldaterna föga att uträtta, och polisen är mestadels sysselsatt med att efterse huru jaktlagarna efterföljas.

KRIGARE, KVINNOR OCH BARN VID FORT HALL, SOM AFVAKTA DEN STORE AMERIKANENS ANKOMST, SAMT PARAD OCH DANS TILL HANS ÄRA.

ETT BABIANPARADIS.

Det som bjärtast faller i ögonen, då man nalkas Kenia-fjället, är blommornas klara färger, — blått, gult, ljusrödt och karmosinrödt. Efter ett regn är marken betäckt af små blomster, som göra den beskyllningen grundlös, att det ostafrikanska landskapet skulle nästan sakna färg. Då man nalkas foten af det höga berget, mötes ögat af ståtliga skogar, längre upp vidtaga dvärgträden och den vilda oliven. Kenias omgifningar beskrifvas på följande sätt af en resande, som nalkades berget från nordväst: "Den jämna marken är på ett afstånd af 25 mil beströdd med klippstycken af röd granit. Kelten skulle säga, att den onde hade i gamla tider lekt på detta ställe eller krigat med jättarna, och att dessa klippstycken då slungats från de kringliggande bergen. Somliga äro hundra fot höga, andra fem hundra; alla äro imponerande. Vid deras fot växer gräset så mjukt och grönt som på den mest välskötta gårdsplan. Afvittringen från de stora stenarna måste ha skänkt en viss bördighet åt jordmånen, och gräset har begrafvit deras breda grundvalar under sin mjuka matta. Slutligen öfvergår prärin så småningom till ett kuperadt landskap. Men de stora klippstyckena påträffas med sina gröna ramar vid foten. De ligga understundom en half mil från hvarandra, understundom endast 60 yard. På andra åter växer en dvärgart vilda fikonträd. Alla äro af rik röd granit, och sidor och toppar stråla härligt i den uppeller nedgående solen. På det högsta och mest otillgängliga af dessa klippblock ha stora skaror af små grå apor funnit en trygg tillflyktsort, ingen servalkatt eller leopard kan där nå dem, och på de tvärbranta sidorna af denna jätteklippa kunna de leka efter behag. På afstånd påminna de om flugor, som promenera i ett tak, och likna ej alls djur.

Ju mer jag nalkas den täta skog, som ligger framför mig, desto mer utplana klippmassorna sina linjer samt uppgå i mera regelbundna höjder och åsar, öfverallt betäckta med grönska, tills de mötas af det gigantiska Kenia. Solen stod nu högt på himlen, men ändå hängde skyarna kvar i blått och purpur öfver bergets fot."

DE STORA JAKTMARKERNA VID LAIKIPIA PLAINS.

Det ofvanstående är skrifvet af dr W. S. Rainsford, en f. d. prästman i New York, hvilken jagat storvillebråd på alla de jaktmarker, som besökts af Rooseveltska expeditionen, från Elgon-berget ofvanom Victoria Nyanzasjön till bergstrakten omkring Kenia. På en enda dag, då han var på väg till detta underbara berg, påträffade han ej blott många natursköna för honom okända ställen, utan var äfven ett föremål för andra öfverraskningar. Han stötte oförmodadt på tvenne noshörningar i djungeln, och då han tog

en omväg för att undvika dem, skrämde han upp en strutsfamilj, som var gömd i en bäckfåra. Den sällsamma synen af sju giraffer, sträckande sina långa halsar bland grenarna i ett hagtornsträd, visade sig för honom. Han mötte stora oryxhjordar på slätterna och såg fotspår af elefanter, lejon och antiloper i alla riktningar, där hans väg gick fram. En ofantlig krokodil gled ljudlöst ned från flodbanken i den gula strömmen. Slutligen nalkas man de gröna ängar, som sträcka sig ända upp till skogarna på Kenia-fjället. Dessa

GUASO-NYIROS KÄLLOR. — ETT PARADIS FÖR JÄGARE.

skogar äro rika på jättebambuträd öfver 60 fot i höjd och måste genomträngas ända upp till det nakna höglandet, 10,000 fot ofvanför. Hjordar af elefanter och bufflar förekomma allmänt i dessa täta, nästan otillgängliga storskogar, men noshörningens favorittillhåll är de torra, kaktusbeväxta sluttningarne vid Guaso Nyiro-floden.

I denna farliga kaktusdjungel omkring Laikipia Plains har man bevittnat mången jägares död, såväl som räddning från ögonskenlig lifsfara i strid

med någon ursinnig noshörning. På längre afstånd från floden och rätt långt ute på den gräsbevöxta slätten, mellan de skogbeklädda backar och slätter, som sträcka sig ända till Kenia-fjället, finner man den ståtliga art af den afrikanska antilopen, som benämnes oryx. Hans favorittillhåll är beläget ett stycke uppåt Guaso-Nyiro-floden, några mil ofvanom dess förening med floden Guaso-Narak bland de bergshöjder af röd granit, som man påträffar bortom Laikipia Plains. Här finnas också lejon, och det är alls inte ovanligt att påträffa en skogens monark, som spetsats på långa och skarpa onyxhorn och nu ligger död vid sidan af sitt byte. Dessutom säges trakten omkring Guaso-Nyiro-flodens källor utgöra de bästa jaktmarker för buffel i Ostafrika.

DÄR COLOBUS-APAN FINNES..

I denna undangömda trakt med klart sött vatten, stora enar, ståtliga ormbunkar och vidt utgrenade kastanjer, hålla papegojor och apor munter karneval. Detta landskap af dalkjusor och botaniska under har valts till hemort af den vackra men skygga colubus-apan. Trakten omkring Kijabe, där Roosevelts expedition sköt sitt första exemplar af denna apart, är bokstafligen öfvergifven i motsats till de tropiska busktrakterna vid Guaso-Nyiros källor. Tidigt på morgonen hör man colubus-apans rop ur den täta skogen, och de läta, som då man hastigt maler på en kaffekvarn. Där sitter då apan på grenen af ett träd och torkar sitt fuktiga svarta och hvita skinn och sin långa, snöhvita svans efter sömnen i skogens dunkel. Det tycks verkligen vara synd att ända denna varelses lif, äfven om det sker för att komplettera samlingen i Smithsonian Institution.

PÅ SPÅR EFTER STORVILLEBRÅD.

En verklig jägare finner alltid sitt största behag i själfva jakten, huru tillfredsställd han än blir, om han lyckas upphinna det jagade villebrådet och fälla det till marken; i att uppspåra villebråd kan han understundom lära äfven de mest erfarne infödde jägare åtskilligt. Med sin medfödda skarpsinnighet, som kan leda honom alldeles in på det förföljda djuret, saknar denne den hvite mannens förmåga att draga korrekta slutsatser af hvad han ser, hör eller på annat sätt förnimmer. Men genom att begagna den svarte som sitt verktyg, sättes den hvite jägaren i stånd att öfvervinna lejons, noshörningars, bufflars, flodhästars, wildebeests och antilopers förenade ansträngningar. Det var genom ett dylikt tillvägagående, som den Rooseveltska expeditionen medförde så lyckosamma resultat.

Sådana gamla jägare i sällskapet som Selous och Cuninghame voro lika skickliga i att urskilja och följa de olika djurens spår som någon af inföding-

arne. De ha icke allenast sett dem i många länder och pa olika slags mark, utan äfven studerat deras form i olika böcker, illustrerade med fotografier ur verkligheten. Infödingen däremot måste afgöra enligt sin egen inskränkta erfarenhet.

Understundom lämna de större djuren märken efter sig, då de beta, och den anvisning, som därmed gifves, plägar man följa, då spåren äro försvunna

GAMMAL ELEFANT, DÖDAD I NÄRHETEN AF ELGON-BERGET. — BETARNES LÄNGD UTVISA, ATT HAN VAR NÄRA 150 ÅR GAMMAL.

eller bortblandade. Antag, att jägaren står rådvill i en jaktmark, där elefantgräs är så allmänt som i trakten kring Kenia-fjället. Elefants-, noshörnings-, elands- och andra större djurs spår korsa hvarandra. Han är på jakt efter blott ett djur och ej efter alla, och det säkraste sätt, hvarpå han då kan föras på det spår han önskar, är att iakttaga vissa yttre tecken. En afbruten hagtornsgren eller ett stycke taggigt törne äro tecken till att han är en noshörning på spåren, under det att ett långt stycke bark, som afslitits från en trädtopp, utvisar hvar elefanten hållit till. Elanden sliter af grenar till höger

och venster samt gnager af barken på träden och låter stycken däraf falla till marken åt alla håll.

DÖDSSKOTTET.

Alla jägare af större villebråd erkänna, att skottet i hjärnan är det mest verksamma för en elefant. Men man gör sällan bruk af det på grund af hjärnans obetydliga storlek vid jämförelse med benbyggnaden, som omgifver den. En kula bakom örat, då elefantens hufvud är bortvändt, är vanligen dödande. Hjärtat är beläget på högra sidan af kroppen, men hvarken skott i hjärtat eller i lungan kan jämföras med ett skott i hjärnan. Vanligen undkommer elefanten, såvida ej båda lungorna genomborras.

Det för flodhästen säkraste dödande skottet är äfvenledes skottet i hjärnan, men en kula midt i halsen är också effektiv. Om en sårad noshörning får ett skott i bogen, är det snart slut med honom.

Då allt tages i betraktande, är lejonet farligast bland det större villebrådet, ty vid jämförelse med antalet dödade har det åstadkommit största manfallet bland jägarne. Försiktighet är därför af nöden, då man riktar det afgörande skottet mot "djurens konung." Man bör rikta på en punkt mellan skulderbladet och halsen, om man önskar åstadkomma ett dödsskott. Råbockarna äro svåra att skjuta; de kunna undkomma, fastän lungorna äro sönderslitna och tarmarna släpa på marken. Det första skottet är af största betydelse. Om jägaren misslyckas, kan hans lif stå i fara, och söker han smärre villebråd, kan detta helt och hållet undkomma honom.

PÅ SPÅR EFTER LEJON.

Det mest spännande och intressanta i lejonjakten är att ställa det mänskliga skarpsinnet och fintligheten i tvekamp med den djuriska instinkten och att försätta lejonet i en sådan ställning, att det måste antingen anfalla eller taga till flykten. I all sin nyckfullhet är dock lejonet benäget för att sköta sina egna angelägenheter och i synnerhet att undvika strid med människan. Det är på samma gång det klokaste såväl som det mest opålitliga bland de stora köttätande djuren. Det kan gå så långt, att det helt beskedligt drar sig tillbaka från en nyss dödad buffel eller sebra, då jägaren nalkas; men om denne visar sig närgången och djuret då stannar, betyder det en strid på lif och död. Men ofta kan en jägare få söka i dagatal utan att ens få se en skymt af hans höghet lejonet, fastän han påträffar färska spår öfverallt och lämningar af dödade och uppätna djur. En skicklig jägare omtalar, att han under en half-årig vistelse i Sydafrika tillbragte trettio dagar med att söka få

syn på lejon i en trakt, där de ströko omkring hans läger hvarje natt, och till och med sökte komma in i tälten.

Det anses allmänt, att det säkraste sättet att jaga lejon är till fots och på öppna fältet. I Roosevelts expedition var regeln den, att en inföding på en ponny nödgade lejonet att sätta sig till motvärn, under det att jägaren med den dödande kulan nalkades i annan riktning. Under dessa omständigheter angriper lejonet utan undantag mannen på ponnyn, dels emedan det

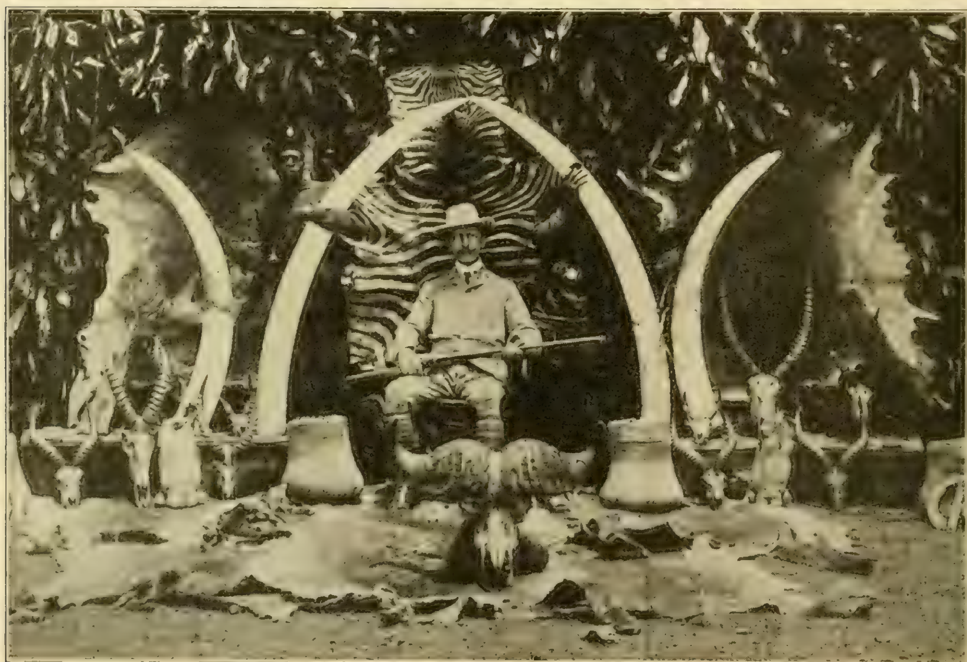
SKINNETS AFDRAGANDE Å EN ELAND-ANTILOP.

tycker om hästkött, och dels emedan det håller honom ansvarigt för det läge, hvari det befinner sig. Efter första skottet, om detta icke är dödande, nalkas djuret med snabba steg, och denna hastighet tilltager med hvarje skott. Sista trettio à fyrtio yard tillryggalägger det med hvirfvelvindens hastighet, och det stora djuret kanske stupar först framför jägarens fötter med en kula i hjärtat.

DEN SVARTE NOSHÖRNINGENS VILDA ANFALL.

Åtminstone vid två olika tillfällen fällde Roosevelt ett lejon, då det gjorde det sista förfärliga anfallet, och räddade därmed den ena gången sin ponny-ryttares lif. Han hade en liknande erfarenhet med den svarte noshörningen, som angriper sina förföljare med nästan oemotståndligt ursinne; dock

är faran härvidlag ej så stor, emedan detta djurs syn är så dålig, att han gör bokstafligen blinda anfall. Då han känner lukten af människor i närheten, böjer han sitt fula hufvud och gör ett anfall på allting i sin väg, vare sig det är en safari, en skara masaikrigare eller ett kompani engelska soldater. Allting skyndar ur vägen vid det vilda djurets framfart. Noshörningen tycker

Copyright 1909 af Underwood & Underwood.

JAKTBYTE.

om att smyga omkring i mörka skogar eller busksnår, och intet af de vilda djuren är färdigt till anfall af så liten anledning; af dem alla synes han bokstafligen "besatt af en ond ande." Den hvita flodhästen är sällsynt i jämförelse med sin svarte broder i Ostafrika, och blott få af denna art ha skjutits under de senare åren. Kapten Richard Dawson, anställd i engelska armén, hade turen att i juli 1909 i Sotik-distriktet, nordväst om Kijabe, där Roosevelts expedition samtidigt uppehöll sig, fälla ett af dessa sällsynta djur.

BUFFELNS HEJDLÖSA ANFALL.

Är nu noshörningens luktsinne mer än vanligt utveckladt, kan man säga detsamma om buffelns hörsel och syn. Han gömmer sig å ensliga ställen bland

papyrusmoras, elefantgräs och i tjocka skogar. Den ensamme buffeln är ett farligt djur och anfaller människan ofta utan minsta anledning. Han följer jägaren i sparen och förpassar honom, utan att han vet det minsta af, in i evigheten. En sarad buffel begagnar sig af listen att fly, liksom vore han gripen af förskräckelse, men sedan han kommit en mil eller två ur jägarens åsyn,

FÅNGAD KROKODIL PÅ STRANDEN AF VICTORIA NYANZA.

Inbyggarne lefva i ständig fruktan för krokodilerna och döda dem, närhelst de kunna. I somliga stammar betraktas ej en ung man som en verklig krigare, förrän han har dödat en krokodil. Sedan afgudas han af stammens alla vackra kvinnor.

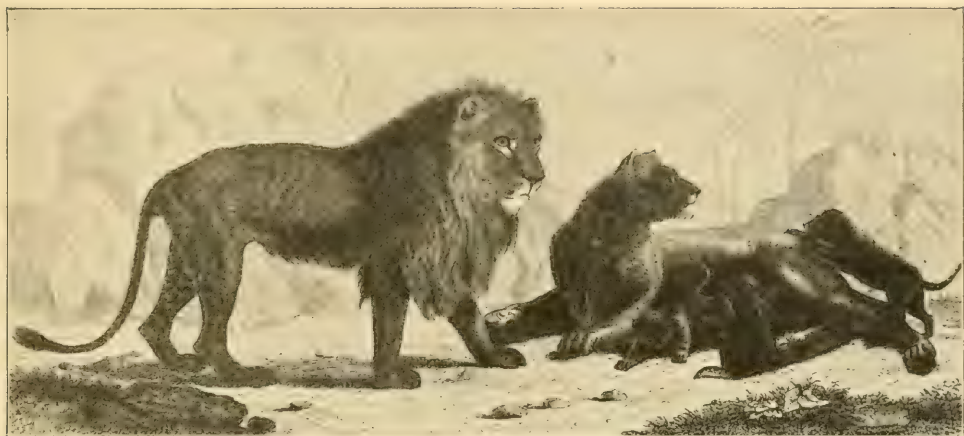
gör han en omväg och är snart anyo jägaren på spåren. Eller också gömmer han sig i det höga gräset för att afvakta ett tillfälle till anfall, då jägaren ej är beredd därpå. Både på grund af sin styrka och sin slughet betraktas buffeln, näst lejonet, som djungelns farligaste djur.

SOBEL-ANTILOPEN.

Sobel-antilopen omnämnes här, ej emedan han är den störste af sin art, utan en af de farligaste. Han har långa lanslika horn och jagas vanligen med ett koppel hundar. Det är en ståtlig syn att se en flock sobel-antiloper, som af de förföljande hundarna bragts att stanna, men förföljarna göra bäst i att hålla sig på afstånd från de spetsiga hornen. Jakthundar bli ofta byten för desamma, och mer än en jägare har med sitt lif pliktat för att han kom dem för nära. Sobel-antilopen är mindre än häst-antilopen, och färgen är olika, men kroppsbyggnaden är eljest densamma för båda arterna.

HARTBEESTS OCH GNUN (WILDEBEESTS).

Af allt större villebråd i Afrika med mjuk hud äro hartbeest och gnu de svåraste att döda. Det är ej så svårt att komma det första på spåren, men det är seglifvadt, ja, ett verkligt fenomén. I normalt tillstånd öfverträffa de vanligen hästen i snabbhet, och man vet om fall, där de med genomskjutna lungor ha undkommit och gjort sig osynliga. Man räknar tre arter af detta djur i Sydafrika, nämligen Jacksons-, Cokes- och Neumann-arterna. Alla djuren äro bruna till färgen, men i olika skiftningar, och hornens storlek och skapnad variera äfven.

Nya Afrika.

Då vi nu kvarlämnat Rooseveltska expeditionen i jägarnas paradis i brittiska Ostafrika, torde det vara på sin plats att göra en kort återblick öfver det landskap, hvarigenom Uganda-banan går fram, ty det är denna bana, som fixerat Nya Afrikas plats på världskartan. De färgade stammar, som här äga sina hemvist, ha nu försonat sig med sitt öde och kunna ej längre betraktas som ohyfsade vildar, alldenstund de redan hunnit öfver halfcivilisationens ståndpunkt.

WANYIKA-STAMMEN.

Några mil från Mombasa taga denna stams byar sin början. De utgöra en oregelbunden samling hyddor, omgifna med ett stängsel af höga träd och buskar, hvilka antagligen äro en kvarlefva från den tid, då stammen var utsatt för öfverfall från såväl de vilda masai-krigarne som de lika grymma slafhandlarne. De utgöra ock ännu i dag ett skydd mot lejon och andra rofdjur. Denna stam odlar grönsaker och frukt i sina små täppor, och man finner medlemmar af densamma ute bland kreatursvaktarna, bland järnvägsarbetarna och militären ända bort till Athi-slätterna. Deras utseende förråder rätt mycket arabiskt blod.

MORDET Å THOMAS LONDON.

Fastän denna stam är jämförelsevis fredlig af sig, kan den låta girighet förleda sig till blodsdåd. Den sista våldshandling, som kan läggas den till last, är förmodligen mordet å Thomas London, en engelsman, som jagade i närheten af kusten. Hungrig och törstig anlände han till en by och gaf en infödd gosse en silfverdollar i utbyte mot en kokosnöt. En så frikostig summa för en obetydlig tjänst framkallade giriga känslor hos en ålderstigen höfding, Makelinga, och då London lade bössan ifrån sig för att tvätta sina händer, rusade höfdingen och tre medbrottslingar på honom och dödade honom med knifhugg. Endast 5 dollar blef deras byte; mördarne grepos och undergingo förhör i Mombasa, samt fingo med lifvet plikta för sitt brott på samma ställe, där de begått detsamma, den 28 aug. 1908.

WAKAMBA-STAMMEN.

Denna stam har utmärkelsen af att vara den största i Ostafrika och äfvenledes den enda, som ej erkänt sig vara fullkomligt underkufvad af masaikrigarne. Den utgöres både af jordbrukare och herdar. I likhet med de flesta afrikanska stammar äro de mycket vidskepliga, och de personer, som enligt deras förmenande kunna fördrifva trolldom och uppspåra häxor, åtnjuta stundom större anseende än höfdingarne. I hvarje samhälle tror man det finnes en häxa, som är ansvarig för dödsfall och olyckor, hvilka inträffat under året. Trolldoktorn går sin rond hvarje år efter skörden, mottager gåfvor och försöker att på sedvanligt sätt finna en person, mot hvilken anklagelse för trolldom kan göras. Då han påträffat denna (det är vanligen en kvinna), öfvergifves hon så småningom af sina grannar, hvilka till slut kvarlämna blott en enda bister krigare, som vid första lämpliga tillfälle fäster henne vid jorden med en stöt af sin lans och lämnar henne till rof åt ett smärtsamt och långvarigt dödslidande. Om döden synes dröja alltför länge, återvänder byfolket och stenar den arma kvinnan till döds. En by i närheten af Machakos station synes vara en favoritplats för ''Kinyolla'', som denna ohyggliga vana kallas. Fyrtio kvinnor ha där inom ett års förlopp mött en kvalfull död.

MASAI-FOLKET.

Det fordom så krigiska masai-folket, hvilket påminner om Sioux-indianernas i Förenta Staterna i deras glansdagar, är nu jämförelsevis fredligt och hålles inom gränserna af sin reservation på Laikipia-platån, nordväst om Kenia-fjället och nordost om Nakuru. Fordom jagade de människor lika ofta som lejon och andra vilda djur, och voro i många år alla stammars förskräckelse i nordöstra Afrika mellan Victoria Nyanza-sjön och Röda hafvet, med

undantag måhända af den mäktiga wakamba-stammen. I väster gränsade detta folk till Uganda-förbundets stammar, och i öster ha de somaliska krigare till grannar. Langt tillbaka i tiden voro de nästan nomader, liksom hunnerna i gamla tiden och i nyare tid Sioux-folket i Nordamerika, och de plundrade och brände öfverallt där de gingo fram. De togo sina kreatursbjordar med sig, och det var vid ett tillfälle, då dessa förstörts af pesten, som de slogo sig ned och byggde byar samt fördelade sig i olika stammar. Män-

MASAI-KVINNOR, SOM BYGGA EN NY BY.

nen afskildes i tvenne hopar, krigare, hvilka voro verkliga präktiga praktexemplar af blomman af stammen, ungdomliga och aldrig mindre än 6 fot langa, och gifta, som redan vunnit sina lagrar och nu återgingo till familjelifvets lugn. Krigarne, eller de frie männen, bodde i läger, under det att den mera stadgade befolkningen uppförde byar och sysslade med åkerbruk och grönsaksodling. Då ynglingen uppnått mogen ålder, afskildes han genom omskärelse till krigare och undervisades icke blott af de gamle veteranerna i bruket af alla slags skjut- och anfallsvapen, utan måste föra sträng diet. Dessa unga män uppassades af ogifta flickor och kvinnor, hvilka utförde alla husliga sysslor.

PÅ VÄG ATT HÄMTA SIN BRUD. — KON HAN RIDER PÅ SKALL BLI BETALNING FÖR DENNA.

Då den unge mannen, eller "elmoran", stod färdig att tåga ut i kriget, företedde han en syn, som verkligen kunde injaga förskräckelse. Han hade gödts med blod och kött, på det att hans djuriska känslor skulle uppeggas till det yttersta; de sneda ögonen glödde från hans med strutsfjädrar omvajade

chokladfärgade ansikte; den prydnad af strutsfjädrar, som han bar på det krusiga håret, förökade hans naturliga storlek till den grad, att han fick utseende af en jätte. Han bar en krage af gamfjädrar, och hans gördel var gjord af colubusapans dyrbara skinn. När han därför kom framrusande på krigsstigen med en trettio tum lång stålspets på sin lans, och fjädrarne viftade omkring honom som på en roffågel, var det ej underligt, att han injagade förskräckelse hos den vilde fienden redan innan slaget började. På den tid, då masai-folket stod på sin höjdpunkt som krigare, vågade ingen ung man återvända till lägret utan fläckar af människoblod på sin lans eller något jaktbyte, som slog an på fästmöns känslor. Sedan han gift sig, slog han sig ned i någon af byarna och fick tillåtelse att variera sin köttdiet med grönsaker. Alldenstund kon får släppa till de flesta näringsmedlen hos denna stam, är det helt naturligt, att den unge man, som ämnar gifta sig, förärar sin blifvande svärfar en ko af förnämsta ras, icke blott som ett tecken till hans ärliga uppsåt, utan äfven som betalning för sin brud. Hans färd till den skönas hem företages vanligen på ryggen af den feta, skinande kon, och åtföljes han då af en skara vänner, som utgöra hedersvakt.

MASAI-FOLKET NU FÖR TIDEN.

Genom Englands bemedling har på senare åren åtskilliga förändringar förekommit inom stammen. De unga männen, som numera ej tåga ut för att döda sina medmänniskor, äro gärna anlitade af hvite jägare som vägvisare, och de ha ännu kvar sitt gamla rykte som världens tappraste lejonjägare. Då mannen återkommer till byn med sin lansspets färgad i lejonets blod, tåga alla ut för att hedra honom. Masai-byarna byggas ännu i form af en rundel, omgifven af en stark inhägnad af törne, och boskapen förvaras äfven inom denna inhägnad. Hyddorna äro uppförda af böjda grenar och taken betäckta med kogödsel.

Fastän både männens och kvinnornas beklädnad befinner sig i öfvergångsperioden, behåller den i allmänhet de gamla egendomligheterna. Kvinnorna bära en myckenhet pärlband och fotringar af järn och mässing, samt ett mindre plagg framtill, liknande ett förkläde, och ha ett större plagg på ryggen. Då männen ej äro klädda i krigsdräkt, bära de en öfverbeklädnad af groft skinn, och ett tygstycke, fästadt vid halsen, hänger nedåt ryggen. Armringarna äro af elfenben och horn; deras prydnader af tunna järnkedjor utvisa vacker yrkesskicklighet, och håret är uppfördt i en chingjong, som hänger ned mellan skuldrorna. Örlapparne äro behängda med prydnader, och i likhet med andra halfciviliserade stammar pryda de sig så rikligt som möjligt för att vinna beundran hos det andra könet. Häri följa de den vanliga ordningen

bland fåglarna; bland dem är det hannarna, som äro färgrika och utstyrda med tofsar och dylika prydnader. Deras förströelser äro ganska få, men i lik-

UNG MAN, SOM HEDRAS EMEDAN HAN DÖDAT ETT LEJON.

het med andra afrikanska stammar är spel deras favoritnöje. Bao, deras mest populära spel, aftecknas å närstående illustration.

Våra dagars masaifolk äger en viss värdighet och självbehärskning, och man finner i denna stam dugliga jordbrukare och herdar. De äro kvicktänkta och i besittning af ej ringa talarekonst. De äro af blandad etiopisk och neger-

ras, och hos dem, som äro af öfvervägande etiopiskt blod, äro dragen så regelbundna, att man kan taga dem för europeer, om deras chokladfärgade hy ej förrådde dem. Såväl deras utseende i allmänhet som deras tapperhet och

BAOSPELET.

förmåga att anpassa sig till militärisk disciplin, ha gjort dem eftersökta i soldatkåren King's African Rifles, hvilken utfört det engelska fredsarbetet i Afrika. Denna stam har tillsamman med swahilifolket gett djuren i Ostafrika deras namn.

SWAHILI- OCH KIKUKU-STAMMARNE.

Swahili-folket torde vara det mest förfinade och fredsamma af alla de infödda stammarne både i Central- och Ostafrika. De äro ryktbara handlare, muhammedaner till sin tro, och i sina långa hvita dräkter likna de mycket araberna. De utgöra ett antal af minst en million, och man finner deras vackra byar och basarer så långt i öster som Kenia-fjället.

Det omtalas, att Kikugu-stammen, som är bosatt mellan Nairobi- och Kenia-fjället, räknar 300,000 själar, och fastän den gjort lika stora framsteg i åkerbruk, som någon annan infödd stam, betraktas den som opålitlig, och protektoratets polisstyrka nödgas hålla skarp uppsikt öfver denna stam. Längre i väster och norr finner man Wandorrobo-folkets hyddor och byar, kringspridda utmed Tana och dess bifloder och gömda djupt inne i skogarna. Från detta folk komma de äldsta yrkesjägarne i Afrika, och man kan tryggt säga, att det kommer att utdö, innan det lärt sig att bruka jorden. Detta folks lefnadssätt är mycket enkelt, och maten består vanligen af vildt och honung.

NAKNA STAMMAR I NÄRHETEN AF VICTORIA NYANZA.

Från Kibigori station till Kavirondo-golfen är landet bebodt af stammar, som man kunde tro just hade lämnat lustgården och ej ens visade tillstymmelse till ett fikonalöf, fastän de i åtskilliga år stått under civilisationens inflytande. Kvinnorna belasta sig med tjocka järnband, och männen finna sin förnöjelse i höga hårprydnader af fjädrar, sammanhållna af elfenbensringar. De äro ett muntert, skrattande folk, bo i byar, som äro omgifna af aloehäckar, och samlas vanligen kring den resande främlingen med nyfikna blickar och gester, alldeles omedvetna om sitt nakna tillstånd. I fysiskt hänseende skulle de kunna vara modeller för målaren och skulptören, långa, symmetriskt utbildade, stillsamma och fredliga, och enligt de mest tillförlitliga uppgifter från europeiska resande, äro de äfven kyska och sedliga. Den nya civilisationen har visserligen medfört någon ändring, äfven hvad klädedräkt beträffar, bland dessa nakna stammar, men majoriteten föredrager ännu att följa förfädernas bruk. Angående klädselreformen bland Kavirondofolket berättas följande anekdot om en engelsk dam, som förskräcktes öfver de syner, hon sett ibland de nakna stammarne, och gjorde ett så långt uppehåll vid Port Florence, järnvägens ändpunkt, att hon hann köpa en stor packe tyg, som hon skickade ned till sina färgade systrar i Kibigori. Men döm om hennes missräkning och förargelse, då hon vid sin återkomst från några dagars vistelse i Entebbe, gjorde den upptäckten, att kvinnorna hade öfverlämnat hela tygpacken till männen, som alla buro nya vackra turbaner.

NANDISTAMMEN.

Norr om Kavirondo har Nandistammen sina hem. De äro afkomlingar af masaierna och liksom dessa krigare och kreatursuppfödare. Då detta folk anade fara från fientliga stammar var det dess vana att först dölja sina hjordar i skogar och klyftor, innan de själfva vågade sig fram. Till och med då visade de sig ej på öppna fältet, utan först då de utsatt skyltvakter på hvarje kulle i grannskapet och fått genom rop från dessa underrättelse om fiendens läge och styrka voro de färdiga att börja sitt anfall genom att från dolda ställen afskjuta sina förgiftade pilar. De förorsakade anläggarna af Uganda-banan åtskilliga obehag, dock ej så mycket som krigare utan som tjufvar. Då de fingo kännedom om den fina metall, som användes vid järnvägsanläggningen, öfvervann deras passion för prydnader allting annat, till och med deras åstundan att hämma den hvite mannens framträngande. I flera månaders tid förhindrades järnvägens verksamhet, emedan dessa infödingar bortstulo telegrafträdar och bultar. De förra användes till armringar och de senare till spjuthufvuden.

En stor del af Nandi- och Kavirondo-stammarnes historia tillhör det förflutna, emedan de tillhöra de olyckliga folk, som äro byte för sömnsjukan, hvilken har dödat minst 200,000 människor i trakten omkring Victoria Nyanza. Alldenstund ingen bot ännu har kunnat uttinnas för denna förfärliga päst, har det nu bestämts, att de stammar, hvilka bebo de ställen, som mest äro hemsökta af farsoten, skola flyttas till andra trakter. Sömnsjukan har varit särskildt förödande bland Kavirondo-stammen, alldenstund tsetse-flugan, som framkallar den, har fri tillgång till deras nakna kroppar.

KONUNGARIKET UGANDA.

Ett af de förnämsta ändamålen med byggandet af Uganda-banan var att upprätta förbindelse med det rika konungadömet Uganda, väster om Victoria Nyanza. Det är en väl organiserad stat, som består af en union af de mest intelligenta och framåtskridande Baganda-stammarne. Man har kallat dessa Afrikas japaner, emedan de besitta en underbar förmåga att till sin egen fördel omsätta den kunskap, de erhålla genom sin förbindelse med europeerna. Redan före Camerons och Stanleys dagar visste ryktet att omtala, att en långt framskriden infödd konfederation hade landet mellan sjöarna Victoria och Albert Nyanza i besittning. Men det var först sedan dennas siste autokratiske kung fördrifvits af engelsmännen och ett protektorat kommit till stånd, som staten organiserades på modernt sätt, fastän redan da missionärer från både den katolska kyrkan och episkopalkyrkan utfört ett

omfattande arbete, som burit goda frukter. Denna landsända är nu uppdelad i tjugu län, som hvartdera styres af en höfding, och hela staten står under kung Daudi Chwas öfverhöghet, hvilken själf, såsom varande endast 13 år gammal, står under trenne förmyndare. Det infödda parlamentet består af förmyndareregeringens trenne ledamöter samt höfdingarne för landets olika län jämte 60 representanter (tre för hvarje län) och sex andra inflytelserika personer, alla utnämnda af konungen och beroende af engelska regeringens godkännande. Uganda har äfven gjort ett stort framsteg i modern riktning genom afskaffandet af bruket att sälja kvinnor som hustrur.

I naturligt hänseende är Uganda ett härligt land, med yppiga scenerier, mångfärgade faglar, ofantliga fjärilar och tropisk vegetation. Jordmånen är den rikaste, man kan tänka sig. Landet alldeles dryper af bananer. Bomullen växer öfverallt; andra produkter, inhemska och införda, äro kakao, kaffe, te, apelsiner, ananas, citroner, hampa, vanilj, kanel, gummi m. m. Det är en af de mest oförklarliga och tragiska företeelserna i våra dagars historia att detta land, hvars folk är så girigt efter att tillägna sig kunskaper och besitter en så ovanlig förmåga att använda dem, skall ödeläggas af den mystiska landsplaga, som benämnes sömnsjukan. De undersökningar, som gjorts af vetenskapsmän och filantroper att utforska sjukdomens ursprung och att rädda Uganda från undergång, beskrifvas i den sista delen af detta kapitel.

DET HVITA BÄLTET.

Det hvita bältet af brittiska Ostafrika omfattar landet norr om Ugandabanan, från Kapiti Plains (eller rättare Nairobi) till Port Florence, och är i genomsnitt 40 mil bredt. Här ligga flertalet af de plantager, kreaturstarmar och privata jaktmarker, som ha engelsmän, tyskar, boer och amerikaner till ägare, af hvilka många äro nybyggare. De finnas, som mena att kaffeodling här aldrig kommer att betala sig, emedan landet är så aflägset och dessutom måste täfla med Sydamerika, och samma påstående kan man använda om andra frukter och grönsaker, isynnerhet potatis. Landet är af naturen mycket lämpligt för boskapsskötsel, men feber-fästingen har inkommit från tyska Ostafrika och varit så förstörelsebringande för boskapsuppfödare, att de dragit sig tillbaka. Den inhemska boskapen är vanligen svart och hvit samt liten i jämnförelse med de engelska arterna. Om den lämnas åt sig själf, skulle den onekligen duka under för anfallen af den feberspridande insekten, men nytt och kraftigt blod ingjutes i de inhemska hjordarna från europeiska källor och man experimenterar äfven med medel att utrota insekterna. Deras bett äro oskadliga för fåren, som äta dessa insekter

utan fara för att förlora aptit eller hälsa. Det är ej alls omöjligt att kreatursskötseln kommer att i en framtid blomstra i Ostafrika, men många förutsäga att bomullen kommer att bli landets förnämsta näringskälla.

Inom det hvita bältet af brittiska Ostafrika, ha inga nybyggare visat större förmåga eller ihärdighet i att aftvinga den gamla slumrande jorden löftesrika skördar än boerna, som nedsatte sig där, innan man ens drömde om möjligheten af ett hvitt protektorat. En del af det bördigaste landet utmed järnvägen ligger omkring den vackra Nakuru-sjön, där banan gör sin första krök mot väster på sin väg till Victoria Nyanza-sjön. Här finner man en af de största och rikaste boerkolonierna i Ostafrika. Många af nybyggarne bo i typiska hus af järnplåt, som visserligen ej förete en anslående syn utifrån men äro lätta, starka och svala samt stå sig i alla väder. Alldenstund man här bor mer än 7,000 fot öfver hafvet, är det inte alltid hettan, mot hvilken nybyggaren nödgas söka skydd.

SCENERIERNA UTMED BANAN.

De förnämsta scenerier utmed Uganda-banan påträffar man från Nairobi till Nakuru, på hvilken sträcka landet stiger till nära 8,000 fots höjd. Väster om Nairobi, vid foten af Kikuyukullarne, tager det jämna landet plötsligt slut. Så långt ögat kan nå upptäcker det endast en hotande vägg af skogbeklädda klippor, och då tåget har arbetat sig upp på höglandet, 6,000 fot öfver hafvet, möter turisten en af de mest storslagna utsikter i Ostafrika.

ESCARPMENT STATION OCH RIFT-DALEN.

Från Escarpment station letar sig banan ned härs och tvärs till Riftdalen, 1,500 fot nedanom, hvars breda yta genomskäres af sällsamma vulkaniska formationer. En och annan krater är ännu verksam, och en slumrande vulkan är belägen midt i sjön Naivasha. I väster är dalen omsluten af de väldiga Mau-fjällen och upp och ned för dessa måste den resande förr i världen praktisera sig medelst tillhjälp af ett gammalt tåg.

PÅ VÄG TILL KIJABE STATION.

Kijabe, som är den nästa stationen bortom Escarpment, kallas med rätta ''Vinden'', ty den är ett af de ödsligaste ställena utåt hela linjen. En af de mest intressanta expeditionerna från Nairobi var den som företogs af f. president Roosevelt och hans sällskap till Kijabe, 44 mil väster om staden, som är högkvarter för Afrikas Inland Mission. Detta är en självständig amerikansk organisation med styrelse i Philadelphia och London. Flera skolor finnas i Kijabe för missionärernas barn såväl som industriskolor för infödingarna.

Sällskapet, som utgjordes af Roosevelt, Edmund Heller, major Mearns och Kermit Roosevelt, anlände till sin destination den 3 juni, och Roosevelt tillbragte halfva resan på kofångaren för att få så mycket bättre tillfälle att beskåda det härliga landskapet. Vid stationen möttes de af sina bärare och de amerikanska missionärerna samt tillbringade natten i tält, som voro uppslagna invid stationen. Nästa morgon tillbragtes med att skjuta colubusapor och en del sällsynta fåglar. På förmiddagen besökte Roosevelt missionsanstalten och intog lunch i sällskap med ett fyrtiotal missionärer och deras hustrur samt några nybyggare i grannskapet.

DEN VACKRA OCH MYSTISKA NAIVASHA-SJÖN.

En af de största sevärdheterna i Rift-dalen är sjön Naivasha, belägen en timmes väg från Escarpment station. Den är ungefär tio mil i fyrkant, och öppningen af en sjunken krater bildar en halfmånsformad ö i dess midt. Fastän dess vatten är saltaktigt, hvilar det alltid sol på dess yta och den glänser som en tår i det eljest allvarliga och dystra landskapet. Det bör tilläggas att "Naivasha", öfversatt till svenska betyder "en tår". "Nästan alltid", skrifver en resande, "hvilar ett solskensleende öfver Naivashas vatten, under det ofta hotande åskmoln rulla fram öfver Mau och en hvit regnmassa hänger på toppen af Longonot." Den senare är en vördnadsbjudande vulkan, som nästan tillsluter den bortersta ändan af Rift-dalen. Men fastän vattnet i Naivasha-sjön är långt ifrån sött, är dess yta betäckt med hvita, blå och ljusröda liljor och kantad med hvass och papyrusväxter. Den är äfven ett hem för en oräknelig mängd egyptiska gäss, tranor, hägrar, änder och snipor. Öarne äro häckningsställen för otaliga hägrar, som finna sin föda bland de hjordar, hvilka beta på de gräsrika sluttningarne i riktning mot Nakuru. Sjöhästar finns det godt om i sjön men inga krokodiler, och i nordväst finner man större villebråd af alla slag såväl som en ovanlig rikedom pa buskbockar. Pa höjdsluttningarne valla infödingarne stora hjordar af får och getter.

NAKURU OCH DESS FÖRTJUSANDE SJÖ.

Fastän vattnet i denna sjö är saltaktigt i likhet med andra sjöar i denna trakt, har den de vackraste omgifningar, och man finner de mest underbara växter och fåglar på dess stränder. Det bördiga gräsrika landet omkring Nakuru-sjön är tätt bebodt af boerfarmare. Längs Mau Escarpment påträffar man de mest sinnrika prof på järnvägsbyggnadskonst, utgörande en sträcka af nära tre mil viadukter eller tjugusju olika järnbroar öfver vackra dalkjusor och bullrande forsar. Det mest intressanta i denna ingenjörsbragd

är, att den är ett prof af amerikansk byggnadskonst — en uppvisning af amerikansk uppfinningsförmaga, företagsamhet och teknisk skicklighet.

FRÅN FORT TERNAN TILL PORT FLORENCE.

Vid den station, som kallas Fort Ternan, skär banan bokstafligen igenom Mau Escarpment, och fortsätter sedan till Port Florence eller Kisumu (infödingarnes by) genom ett sumpigt men bördigt landskap, man nalkas nu Victoria Nyanza-sjön och den trakt, där tsetse-flugan har sitt tillhåll och sömnsjukan härjar, Nandi- och Kavirondo-stammens hemvist. Fort Ternan ligger 40 mil fran banans ändpunkt och 1,000 fot ofvanom densamma. Här gar banan genom ett jämnt landskap, öfversålladt af en mängd grönskande lundar.

MAN NALKAS SJÖN. PORT FLORENCE.

Medveten om att Victoria Nyanza-sjön är den största af de afrikanska sjöarna och näst Superior-sjön den största sjö med sött vatten i hela världen, kände sig Roosevelt lika missräknad som öfriga resande, hvilka från öster nalkas stället för första gången. Landet omkring Kavirondo-golfen är flackt, och allt hvad man kan skåda är en vik af smutsigt brunt vatten, som plötsligt skjuter fram genom landskapet — ingen ofantlig blå vattenyta, som breder ut sig mot horisonten inom en ram af hotande klippor eller leende stränder. Men tåget stannar inom kort i Port Florence, som ej är stort annat än en öfvergångsstation från banan till de ångbåtar, som befara sjön till Entebbe, hufvudstad i Uganda protektorat, och andra intressanta ställen i detta land. Där finns äfven en större docka, där ångarne byggas och repareras, och "residensdelen" af staden utmärker sig för nätta, skuggrika bostäder, som från färgrika sluttningar skåda ut öfver viken.

STORA JAKTMARKER I NORR.

Innan sportsmannen far öfver sjön till Entebbe, försöker han vanligen sin lycka på de för större villebråd namnkunniga jaktmarkerna mellan Nandi Escarpment och Elgon-berget, isynnerhet utmed Nzoia-floden och jämte de södra sluttningarne af de omnämnda bergen. Isynnerhet är lejonet här talrikt. Öfver hela låglandet finns det stora myrstackar, som här och där omväxla med snår af törnbuskar. Från myrstackarna kan jägaren ha en god utsikt öfver ganska stora områden, och snåren kunna tjäna honom till skydd. Äfven lejonet har för vana att bestiga dessa kullar, då det är på jakt eller om det förföljes för att söka upptäcka sin förföljares afsikter. Dessa myrstackar äro bra observationspunkter för såväl lejonet som jäga-

ren, da denne är till fots, men marken är ej lämplig för beridna jägare. Då han följer lejonet till dess håla, bör jägaren söka att om möjligt afgöra, om det är en hanne eller en hona med ungar. Under maj, juni och juli månader springa lejonen tillsamman i blandade flockar, och då är det en lämplig tid att jaga dem, under de andra månaderna skiljer sig honorna från de öfriga. Dessa månader kunna anses som de farligaste för jägarne. Utom lejon finns det i denna trakt äfven en stor mängd bufflar, elandrar, häst-antiloper, giraffer, Jackson's hartbeests samt vattenbockar. Flera elefanthjordar

pläga äfven påträffas här till och med alldeles invid Kibigori station; men de största elefanthjordarne påträffas öster om Elgon-bergen.

ÖFVER SJÖN TILL ENTEBBE.

Entebbe, som ligger midt emot Port Florence på andra sidan sjön, är hufvudsäte för Uganda-protektoratets styrelse och är förenadt med Kampala, infödingarnas hufvudstad, med en präktig väg, tjugufem mil lång. Det finns en annan god väg mellan Kampala och Albert Nyanza-sjön, och hela

sträckan på 200 mil kan bekvämt befaras med automobil. Entebbe är planlagdt och byggdt på ett noggrant och vårdadt sätt. Staden har ett fint läge och vackra omgifningar samt goda bekvämligheter för den resande. "Stolen", den bokstafliga öfversättningen af stadens namn, kunde gärna med hänsyn till den senare omständigheten, öfversättas med "gungstolen". Husen äro för det mesta af tegel, med röda plåttak, och de officiella bostäderna äro omgifna af stora trädgårdar samt förenade med breda avenyer. Blomsterträd äro planterade utmed gatorna, och många af urskogens jättar ha lämnats kvar på sin plats. Hvad klubb- och samhällslifvet beträffar, är Entebbe ett återupprepande af Nairobi, men därtill komma dess vackra läge och sköna omgifningar. Sjöns stränder och de många öarne i densamma belysas af de glänsande färgerna från växter och fåglar, och luften är fylld af tropisk parfym och de många olika ljuden från insekter, apor och fåglar. Sluttningen mellan staden och sjön har förvandlats till en botanisk trädgård, hvari det omgifvande växt- och djurlifvet förevisas i miniatyr.

SÖMNSJUKAN.

För åtta år sedan var detta landskap med sin yppiga växtlighet och sina tropiska skogar tätt befolkadt af flitiga och framstegsvänliga infödingar, hvilka odlade jorden, idkade boskapsskötsel och sträfvade efter att bli goda medborgare enligt sina egna föreställningar. Sedan dess har dock detta folk bortryckts i masstals af sömnsjukan, och en af de mest intressanta anläggningarne i Entebbe är det laboratorium, där the Royal Commission on Sleeping sickness gör undersökningar för att om möjligt kunna utforska, hvad som förorsakar denna dödliga sjukdom och upptäcka medel för dess botande. Vid ett tillfälle lågo 4,000 obotligt sjuka å lasaretten i Uganda, förbidande en langsam död, och tusentals andra voro på väntlistan för att intaga deras platser. Hittills har dock blott ett fåtal europeer aflidit i denna sjukdom, och bland dessa löjtnant Tullock, som ådrog sig sjukdomen vid laboratoriet i Entebbe och afled kort efter sin hemkomst till England sommaren 1906.

Sömnsjukan har varit känd i Afrika i öfver ett hundra år, men dess förbindelse med tsetse-flugan upptäcktes ej förrän 1902. Smittan öfverföres från denna insekt på ett sätt, hvarom man ännu ej vunnit full klarhet. Det åtgår trenne veckor, innan sjukdomen bryter ut. Därefter inträder en oregelbunden feber, som understundom varar blott i några veckor, åtföljd af tilltagande svaghet, svullnad i körtlarne, hudutslag och slutligen en fullständig förlamning af hela nervsystemet. Det kan dröja i åratal — somliga uppge till och med sju år — innan krisen inträder. Patienten förvandlas till en automat, han glömmer att tugga maten, som placeras i hans mun, och dör

slutligen af svält, konvulsioner och slag. För denna sjukdom finnes det, åtminstone ännu, absolut ingen bot.

Professor Koch, den tyske vetenskapsmannen, som grundligt undersökt saken, har ökat svårigheterna genom sitt påstående att kunna bevisa att denna farliga sjukdom kan öfverföras på annat sätt än genom tsetse-flugan. Han uppger sig ha upptäckt en förbindelse mellan sömnsjukan och krokodilerna, och det förhåller sig verkligen så, att tsetse-flugan i närheten af Victoria Nyanza lefver nästan uteslutande af krokodilblod. Dessa flugor, både hannar och honor, äro blodsugare och skaffa sig föda om dagen. Alldenstund de flyga mycket snabbt och slå sig ned nästan oförmärkt, är det ytterst svårt att upptäcka dem, innan det olycksdigra bettet redan skett.

ROOSEVELT FIRAS I ENTEBBE.

Roosevelt visade sig mycket intresserad i utgången af de vetenskapliga undersökningarne rörande sömnsjukan i Ostafrika, och hans värd och värdinna i Entebbe satte honom i tillfälle att göra sig förtrogen med alla försök, som hittills gjorts att förekomma den hemska sjukdomen. Mrs George Francis McDaniel Ennis, hans värdinna, är den enda amerikanen i Entebbe och en begafvad författarinna, i besittning af fängslande sällskapstalanger. Hon var fordom miss Ethel Kirkland från Chicago, dotter af major Joseph Kirkland, en tapper soldat och begåfvad författare, under någon tid medarbetare i "Chicago Tribune". Mrs Ennis träffade sin make första gången på en resa, då han var på väg att upptaga domaresysslan öfver Uganda protektorat. Makarne Ennis äga en son och ett fint och präktigt hem, som står öppet på det mest gästfria sätt för besökande i Entebbe. Den officiella mottagningen för Roosevelt och hans sällskap hade anordnats af guvernören Sir Hesketh Bell, men det mottagande, den ryktbare amerikanen fick röna från sin landsmaninna mrs Ennis' sida, slog särdeles an på honom. Ingen varmare lyckönskan än hennes kunde han fått mottaga på sin färd mot Nilen och mot civilisationen.

Lejonet.

"Modig som ett lejon" är ett uttryck, som användes för att beteckna den högsta graden af mod och djärfhet, och det är ju så att man i alla länder gifvit lejonet benämning af "djurens konung". Helt visst är intet annat djur så ädelt och majestätiskt till sin hållning. En af senare tidens auktoriteter, F. C. Selous, anser dock att lejonet ej håller sitt hufvud högt nog för att förtjäna namnet djurens konung och saknar dessutom många egenskaper, som vanligen tillskrifvas ett ädelt djur, och Livingstone, den store upptäcktsresanden, anmärkte på sin tid att lejonet är mera fegt och elakt än ädelt och modigt; dock har jag sett många fall, där lejonet visat sig vara det tappraste bland djuren.

Det kan icke beskrifvas huru imponerande lejonet är, där det i värdig ro, fritt och oförfäradt, vandrar på sitt hemlands jord. Det har jämförelsevis en liten kropp, men är likväl så kraftfullt, så modigt och så vigt att det kan öfvervinna snart sagdt hvilket annat djur, huru stort och väldigt detta än må vara. Giraffen räcker med sitt hufvud upp öfver skogens träd och har en hud, som är nära nog tumstjock. Lejonet uppnår ej fyra fots höjd, men slår i alla fall giraffen till marken och dödar honom. Lejonet följer ständigt efter de stora buffelhjordarne, som hålla till i de stora skogarne i det inre af landet. Ett fullvuxet lejon kan, så länge tänderna äro hela, upptaga kampen med en gammal buffeloxe; det angriper också sebran och alla de större antiloparterna.

Lejonet är mycket allmänt i de stilla, ensliga trakterna af Sydafrika.

Ingenstädes träffas det i större hopar; det är sällsynt att träffa tre, ja, till och med ovanligt att träffa två lejonfamiljer, som hålla sig i samma trakt

eller dricka af samma källa. Ett större antal påträffas endast efter långvarig torka, som kommit nästan alla källor att utsina. De vilda djuren äro då tvungna att uppsöka dem, som finnas kvar, och lejonen följa, som de bruka, i deras spar. Det är rätt vanligt att träffa på ett fullvuxet lejonpar, som har slagit sig tillsamman med tre eller fyra stora, nästan fullvuxna lejonungar, och stundom finner man äfven två eller tre fullvuxna hanlejon, som ha slagit sig tillsamman och jaga som goda kamrater.

Lejonhannen har en lång, tät hopfiltrad man, som ibland nästan släpar på marken. På somliga är den mycket mörk, på andra guldgul. Boerna säga därför, att det finnes två slags lejon, och skilja på dem efter färgen på manarne. Men det är oriktigt. Färgen på manen beror på åldern.

Lejonet får sin man i sitt tredje lefnadsår. Först är den gulaktig, i djurets kraftigaste ålder är den mörkast, och när det är flera år gammalt, men ännu har sin fulla kraft, blir manen grågul, spräcklig, påminnande om peppar och salt.

Lejoninnan saknar helt och hållet man. Hon äro beklädd med en päls af kort, tätt, glänsande, gulbrunt hår. Pälsen och manen, på de lejon, som hålla till på öppna, trädlösa slätter, äro yfvigare och vackrare än på dem, som lefva i skogarne.

Nästan det märkvärdigaste hos lejonet är rösten. Ofta förefaller den som en låg, djup klagan, hvilken upprepas fem eller sex gånger och slutar med en nästan ohörbar suck. En annan gång skrämmer det upp hela skogen med väldiga rytanden, som hastigt följa på hvarandra och tilltaga i styrka, tills de upprepats tre eller fyra gånger, då stämman dör bort med ett lågt, dämpadt ljud, liknande en aflägsen åska. Ibland — och ej sällan — kan man få höra en flock ryta i korus. En anför, och två, tre eller fyra falla regelbundet in. De ryta högt under kalla frostnätter, men aldrig är det sådan kraft i rytandet, som när två eller tre främmande flockar närma sig en källa för att dricka på samma gång. När detta händer, låter ett lejon i hvarje flock höra sin stämma med ett käckt utmanande rytande. Och för hvarje gång stämma alla de andra in. Det är en täflan om att vara den främste i våldsamhet och styrka. För jägaren är det upplifvande att höra dessa konserter, när han är ensam vid midnattstid djupt inne i skogen och väl förskansad på lämpligt afstånd från den källa, där lejonen skola dricka.

Lejonen börja sin dämpade klagan, när kvällen breder sina skuggor öfver skogen. Hela natten igenom ryta de då och då. I ödsliga trakter kan man få höra dem ryta så sent som kl. 9 eller 10 på en ljus solskensmorgon. I disigt och regnigt väder kan man få höra dem alla timmar på dagen, men rösten är dämpad. Det händer ofta, att när två hannar mötas vid en källa, det uppstår en förfärlig strid, som ej sällan slutar med den enes död.

Lejonet är ett nattligt djur. Om dagen ligger det gömdt i skuggan af ett lågt träd eller en yfvig buske antingen i skogen eller på en bergsluttning. Det tycker också om platser med hög säf eller fält med tjocknadt, gulnadt gräs, sådant som finnes i lågländа sumptrakter. Vid solnedgången går det ut på sina nattliga röfvartåg. Är jakten gynnsam och har det fått något byte, ryter det ej mycket den natten; då och då får man höra ett dämpadt ljud, d. v. s. om ingen obehörig vill vara med, ty då blir det annat af.

Lejonen äro alltid lifligast och mest oförvägna under mörka och stormiga nätter, och då bör den resande i synnerhet vara på sin vakt. Man har lagt märke till något, som var rätt egendomligt, när lejonen skulle dricka. Det

AFRIKANSKT LEJON.

föreföll, som om de ogärna ville gå till källorna i starkt månsken; när månen går tidigt upp, vänta de med att dricka till långt ut på morgonsidan, och när den går sent upp, dricka de mycket tidigt på natten. Genom denna slughet sparar månget lejon sitt skinn, som annars skulle ha fallit för ett skott. Lejonets gulbruna skinn är nämligen alldeles omöjligt att se i mörkret, och ehuru jägaren ofta kan höra, att lejonen äro vid vattnet alldeles midt för näsan på honom, kan han icke ens se så mycket som konturerna på deras kropp.

När ett törstigt lejon kommer till en källa, sträcker det ut sina väldiga framben, lägger sig ned på bröstet och dricker med ett smackande, som man

ej kan taga miste på. Fyra, fem gånger under drickningen gör det en half minuts uppehåll, liksom för att draga andan. I den mörka natten glöda dess ögon som eldkulor.

Lejoninnan är för det mesta vildare och mera närgången än lejonhannen. Lejoninnor, som aldrig haft ungar, äro mycket farligare än de, som ha sådana. Och aldrig är hannen så farlig att råka, som när honan har ungar. Lugn och oförfärad ställer han sig då mot tusen..

Det afrikanska lejonet är 10 till 11 fot i längd; det indiska från 8 till 9 fot. Vikten är från 400 till 600 pound.

LEJONUNGAR.

Lejonet finnes i hela Afrika, fastän det i mera civiliserade trakter är sällsyntare eller också helt och hållet utrotadt. I Asien finner man det i Mesopotamien och Södra Persien samt i Indiens nordöstra distrikt. I Indien är det dock i det närmaste utdödt. Förr i tiden påträffades lejonet inom ett mycket större område, omfattande Syrien och Arabien samt sydöstra Europa. Ben och tänder, hvilka påträffats i grottor i västra Europa, antyda om att lejonet en gång i världen ströfvat fram i Tyskland, Frankrike, Italien, Spanien och till och med England.

I olikhet med de flesta af sina medsläktingar kan lejonet ej klättra, och

denna oförmåga har räddat lifvet på mången sportsman och resande, fast ej sällan efter en lång väntan under törst och ängslan, då denne tagit sin tillflykt till något träd.

På grund af mina iakttagelser rörande såväl lejonet som tigern i deras hemland, har jag kommit till det resultat, att det förra är betydligt djärfvare än det senare och dessutom mycket mera högljudt. Den första egendomlighet, som slog mig hos det afrikanska lejonet, var dess högljuddhet. Jag har i längre tid vistats i Indien i trakter, där tigrar haft sitt stamhäll,

DJURENS KONUNG DRICKANDE VID EN DAMM.

utan att höra ett ljud från dem. Tigerns rop är ej alls vanligt i den indiska skogsbygden. Då hör man leoparderna mycket oftare.

Då en hanne utsett sin feminina följeslagare varar deras förening i allmänhet för lifvet. Med tama lejon har det konstaterats, att de kunna föda sex ungar åt gången. Den vilda indiska lejonhonan föder dock ej mer än två eller tre ungar på en gång. Då lejonen fångas unga, kunna de lätt tämjas, och deras sinnelag i fångenskapen är mycket mera medgörligt än tigerns. I Persien lefver lejonet hufvudsakligen af vildsvin, som samlat sig i skogarna för att äta ollon. I Indien lefver lejonet vanligen af hjort, antilop, vildsvin,

hästar, åsnor och kameler. I Afrika jagar lejonet antiloper, sebror, kvaggor, bufflar och giraffer.

Om en sebra, en fet flodhäst och en fet buffel dödas i den ordning, de här nämnas, är det troligt, att de skulle uppätas i samma ordning. Saftigt fett skulle väl lejonet föredraga, och sådant erhålles från sebran i större kvantitet än från något annat djur med undantag af noshörningen och flodhästen, hvilka djur lejonet ej kan döda, men å andra sidan håller sig sebran alltid i det fria, närmar sig aldrig ett buskage och ger sällan lejonet ett till-

SIR EDWIN LANDSEERS VÄRLDSBERÖMDA MÅLNING AF ETT LEJON.

fälle till att öfverrumpla sig, utom då den går till något vatten för att dricka. Buffeln håller sig nästan allmänt på skuggiga ställen och kan lätt spåras, och fastän faran af att anfalla honom är större, ty det inträffar ej sällan att lejonet i en strid med buffeln dukar under eller åtminstone såras, utgör dock buffelkött dess vanligaste föda.

Man må dock ej tro, att lejonet inskränker sin glupskhet till köttet af de djur, som det själf fällt. Det icke blott förtär köttet af villebråd, som fällts af jägare, utan håller äfven till godo med kött i långt framskridet förruttnadt tillstånd. Då elefanten skjutits, festa lejonen på kadavren, där de ruttna i den tropiska solhettan, och återkomma natt efter natt tills det ej

finnes mera kött på skeletten. Detta inträffar i trakter, där villebradet är så talrikt, att det skulle vara en smasak för en flock lejon att döda en sebra, buffel eller antilop och på så sätt skaffa sig färskt kött. Likaledes föredrager lejonet att förtära den döda kroppen af ett djur, som någon jägare kvarlämnat, från en buffel till en stenbock, som det händelsevis stöter på i sin väg.

Då lejon bli så gamla, att de ej förmå jaga något villebråd, döda de getter i närheten af byarna. Deras byten bli då också kvinnor och barn, som komma i deras väg. Fjärran från människoboningar måste gamla utlefvade lejon nöja sig med råttor och andra smärre gnagare och i värsta fall få de nöja sig med att äta gräs.

Att de lejon, som blifvit för svaga att lefva på större villebråd, skulle bli "människoätare", om de tillätes lefva, är ganska troligt. Frånvaron af människoätande lejon i somliga delar af Afrika beror på den afrikanska in-

FULLVUXET, STÅTLIGT LEJON.

födingens mod i motsats till indiernas feghet, ty äfven bland de minst krigiska stammarne i Sydafrika förföljes ett lejon, om två eller tre personer bli dödade. Hela trakter uppbådas, och en veritabel skallgång anställes, som vanligen slutar så, att lejonet dödas eller också blir det så uppskrämdt, att det för alltid lämnar trakten. Inom den krigiska matabele-stammen går man

så tillväga, om endast en oxe eller en get dödas af ett lejon. En människoätare dödas utan vidare eller jagas på flykten.

Under mina jaktäfventyr i östra Sydafrika, i Zululand, Tongoland och Swaziland, fann jag att människoätande lejon här och där förekommo. Man påträffar ej sällan äldre lejonhannar i det inre af Sydafrika, som föredraga människokött framför allt annat kött. Man påstår orsaken vara den, att betschuanstammarne djupt in i landet begrafva icke sina döda, utan bära helt enkelt bort dem och låta dem ligga i skogen eller på slätten till byte

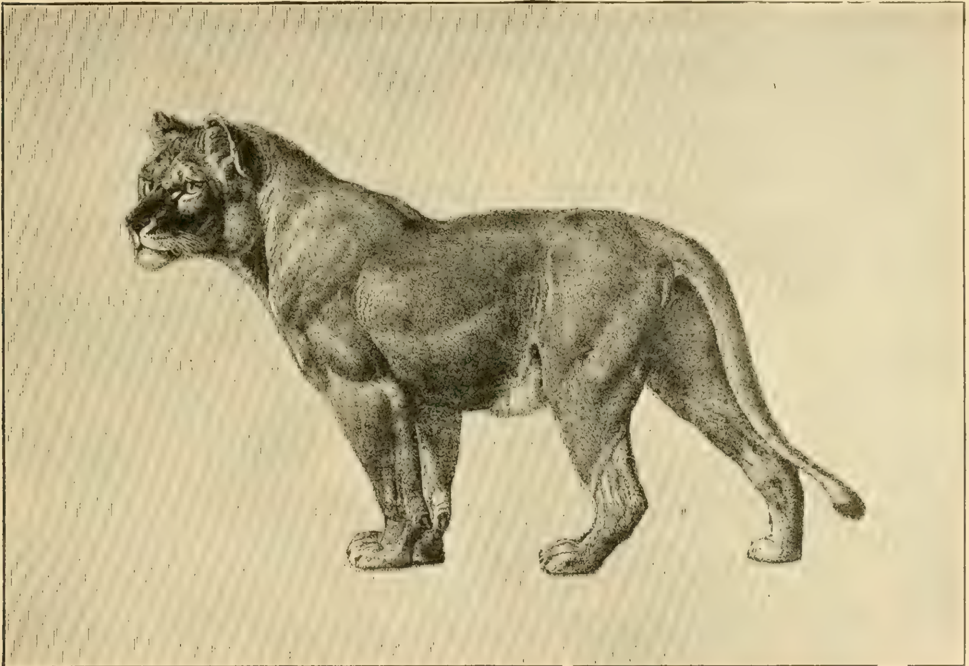
ETT LEKFULLT GAMMALT LEJON.

för lejon och hyenor, schakaler och gamar. Man har föreställt sig, att lejonen härigenom få smak på människokött.

Det var fordom en allmän åsikt, att lejon bortförde de döda kropparne af större djur, såsom oxar och bufflar, genom att kasta dem på sin rygg och på så sätt bära bort dem. Detta påstående har dock visat sig vara oriktigt, och deras vanliga sätt är i stället att föra bort sådana djur genom att släpa dem efter sig på marken. Det skulle ej vara möjligt för ett sydafrikanskt

lejon att lyfta en buffel från marken, mycket mindre att hoppa öfver ett stängsel med den, såsom det säges att de nordafrikanska lejonen göra.

Med afseende på lejonets glupskhet och öfriga egenskaper finner man motsägande uppgifter hos olika författare. Under det att Livingstone säger, att ingenting skulle kunna förmå honom att tillskrifva lejonet hvarken de dåliga eller goda egenskaper, som andra göra, är Sir Samuel Baker böjd för att att hylla en motsatt åsikt och menar, att fastän han hvarken anser lejonet vara så fruktansvärdt eller så glupskt som tigern, finner han ingen orsak att

LEJON I SENEGAL UTAN MAN.

ringakta ett djur, som har varit allmänt aktadt från den långt aflägsna forn-åldern.

Alla författare äro emellertid ense om att ett lejon (dock gifvas undantag) ej anfaller en människa, om det ej retas, utan i stället undviker en blodig sammandrabbning. ''Det finns alltid'', skrifver Drummond, ''en förklaring, då det handlar annorlunda, antingen har jägaren kommit så nära, att djuret fruktar för att taga till flykten och anfaller af ren fruktan; eller är det utsvultet och har träffat på något byte, som det ej vill släppa ifrån sig; eller också har lejonet ungar, som det tror vara i fara.'' Sir Samuel Baker

uttrycker samma åsikt, då han omnämner, att skickliga fäktare bland stammarne i Centralafrika ej hysa någon fruktan för lejonet, då det ej är uppretadt, men hysa stor respekt för det, då det jagas.

Lejonet anfaller emellertid människan, då det drifves af hunger, antingen det möter henne till fot eller till häst. Därpå finns det många bevis. En jägare, som var på spår efter en noshörning, upptäckte till sin fasa, att han själf jagades af ett lejon.

En hop infödingar var på sin väg till diamantfälten. Dessa människor, som ofta lämna sina hem — t. ex. Makalalandet, hvilket ligger öfver 800 engelska mil från diamantfälten — endast försedda med ett skinn och en assagaj och som ju hela färden bara lefva af rötter, bär och dylikt, när de icke en och annan gång lyckas fällas ett djur, äro en sorglig syn att skåda. De se ut som benrangel, ofta svälta de flera dagar och släpa sig framåt och spänna lifremmen om magen så hårdt som möjligt.

En sådan hop hade kommit till Settlagolefloden, där lejon plägade ligga på lur bland buskarne, och på höjderna, såsom de bruka, gingo infödingarne i gåsmarsch på stigen. Den starkaste, den som svälten minst har tagit på, går då gärna först, de svagare bakom. De eländigaste, som äro sjuka och kraftlösa, blifva som oftast öfverlämnade helt och hållet åt sig själfva och krypa fram så godt de kunna, ofta långt efter de andra.

I denna hop fanns det två bröder, den ene hade redan en hel vecka varit den siste. Då sällskapet hunnit fram till Settlagole, ville de hvila där och letade efter rötter till aftonmåltid. Dessa rötter stekas i askan. Det fanns fullt upp af sådana rötter, och de vandrande beslöto därför att öfvernatta där. Men i den vanliga kretsen saknades den kvällen en af de mörkhyade männen. De öfriga sågo på hvarandra utan att säga något. Men brodern till honom, som var borta, reste sig, sam lade rötterna, som fallit på de två brödernas lott, i sitt skinn, kastade det som en säck öfver axeln, tog sin assagaj och begaf sig åstad för att leta reda på sin bror. De andra drogo sig tillsammans omkring bålet, förtärde sin aftonmåltid, tände så ett par nya bål, sträckte ut sig på marken och somnade.

Den sjuke, af svält utmattade mannen, som hade blifvit efter på vägen, hade rätt som det var blifvit nödsakad att sätta sig ned för att hvila. Han hade inga krafter, och de ömma fötterna plågade honom. Han hade kommit från den rätta stiga och in på en annan, som gick genom en dalsänkning med buskar och caree-träd — en riktig lejonkula. Medan han låg där och hvilade sig under en blommande, skuggrik mimosa, störtade sig ett lejon öfver honom med ett väldigt språng. Djuret hade en längre tid smugit sig efter människohopen, utan att någon af dem hade haft en aning därom. Den sjuke, öfvergifne mannen hade ej styrka att försvara sig; i nästa ögonblick var han dödad.

Hans broder kom springande tillbaka längs stigen. Han sprang i gräset för att desto säkrare kunna iakttaga spåren. Han fann snart det ställe, där brodern vikit af från vägen, och strax därefter fick han se lejonspår i sanden.

Han borde ha vändt om och tagit kamraterna med sig, men han störtade framåt. Han hade ju vapen, tyckte han. Men hvad är en assagaj och en människa, halfdöd af svält, mot ett lejon, som redan har luktat blod och slukat varmt människokött? Han kom till stället, där brodern blifvit dödad. Staffven låg där, liket måtte lejonet ha släpat bort. Litet längre fram låg halmhatten och dryckeskärlet; han skyndade vidare förbi ett stort träd — där

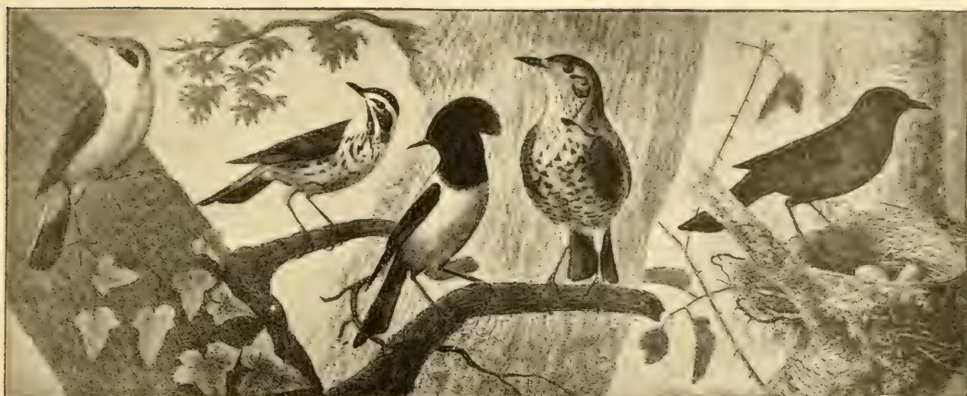
LEJONUNGAR, SOM LIKNA LAMM.

låg broderns lik; det var till hälften förtärdt. Han gaf till ett högt skrik och kastade sig öfver den döde. Då störtade lejonet på honom. När kamraterna nästa morgon vaknade, saknades de två bröderna. De anade genast oråd. Två af dem sprungo till en barolongby för att bedja om hjälp och gevär. Några beväpnade män kommo genast med dem. Alla följde nu stigen och funno både lejonspåren och liken. Man kunde tydligt se, att lejonet nyss hade lämnat dem. Troligen hade det skrämts af de stojande männen.

De följde spåren en 500 steg längs floden. Vid en krökning af stigen tyckte en af dem att han såg någonting gulaktigt lysa mellan buskarne. De andra trodde icke, att det var lejonet, men för säkerhets skull siktade de på busken och tryckte af. Då de sedan trängde in mellan grenarna, funno de en stor fullvuxen lejonhanne, liggande död i gräset.

Lejonjakten är under alla omständigheter förenad med fara, men den kan försiggå utan någon större sådan, om jägaren är i besittning af lugn och självbehärskning och därtill har tillräcklig kännedom om lejonets vanor och egenskaper. För min egen del anser jag, att lejonet är mycket farligare än något annat djur, som man påträffar i Sydafrika. Det är ju sant, att ett mycket större antal olyckor inträffa under buffeljakt än under jakt efter lejon, men för hvarje lejon, som under de senaste åren nedlagts i Sydafrika, ha åtminstone femtio bufflar fått bita i gräset. Faran reduceras dock till en obetydlighet, då jakten bedrifves med hundar, ty då ådraga sig dessa det förbittrade djurets uppmärksamhet. Men det kan äfven då hända, att lejonet rusar rakt på jägaren. Är denne till häst, kan han vanligen undkomma utan svårighet, såvida hans rörelser ej förhindras af tät skog eller lös sand, ty lejonets snabbhet är ej så stor, att det kan upphinna en springande häst. Man bör dock alltid erinra sig, att om man kommer på mycket nära afstånd från ett lejon är i strid med detsamma döden nästan oundviklig. Det är emellertid en ståtlig syn att se ett lejon anfalla ett helt regemente af infödingar, som man emellanat sänder ut mot detsamma. Det hoppar öfver de första leden och slår sig ned i midten, fällande en man för hvarje slag, tills det slutligen stupar, blödande ur hundratals assegajsår.

Lejonet anfaller under samma rytande som tigern och med stor snabbhet; det håller sig utmed marken och kastar sig ej i luften på så sätt som det framställes göra i en del illustrationer. Då ett djur af en sådan storlek kommer emot en person i fullt språng, kan man ej undgå att kastas till marken. Då dess klor och tänder intränga i köttet, känns det ej så smärtsamt, som man föreställer sig. Den mest plågsamma känslan uppkommer, då djurets käkar klämma något ben. Jag hade ingen förnimmelse af den drömdvala, som Livingstone beskrifver, utan kände mig normal som vanligt. Jag valde att ligga fullkomligt stilla, och jag tror, att det är det bästa man kan göra, alldenstund man är alldeles hjälplös under det stora djurets tyngd. Dessutom hugger det at allt, som rör sig, och ju mindre bett man får, desto bättre. Två gånger i mitt lif har jag undkommit döden genom att låtsa mig vara död, då jag var i ett lejons våld, och jag har ej kännedom om någon annan situation, hvari en person kan komma, där det fordras så stor själfbehärskning och muskelkontroll. Föreställ er ett stort odjur, som nosar och vädrar öfver hela er kropp, från hufvud till fötter; föreställ er att ni känner dess heta andedräkt eller den varma salivan i ert ansikte, och på samma gång vet, att det minsta lifstecken betyder en ögonblicklig död, och då får ni ett svagt begrepp om jägarens känslor, när han befinner sig i lejonets våld.

Elgen.

Den hetaste och mest intressanta strid mellan vilda djur, som jag någonsin bevittnat, var ett envig mellan tvenne elghannar om anförarskapet för en hjord. Den utmanande var en ståtlig oxe, som vägde ungefär 1,000 pound. Han hade ströfvat ensam omkring, och sammanträffade helt plötsligt med en hjord, hvars anförare var en hanne, nästan lika stor och ståtlig som han själf.

Då han nalkades hjorden eller harem, som den äfven benämnes, lät han höra ett högt utmaningsrop, som besvarades af den utmanade, hvilken äfven steg fram ur flocken för att kämpa med inkräktaren. Med hufvuden sänkta mellan frambenen gingo de båda motståndarne omkring och väntade på ett gynnsamt ögonblick att anfalla hvarandra. Hjordens ledare var den förste, som befanns ej vara på sin vakt, och motståndaren gjorde ett vildt anlopp mot honom. Men han lyckades dock parera det. Då de rusade mot hvarandra, sammanstöttes hornen med sådan styrka, att ljudet däraf kunde förmärkas på en half mils afstånd. Så drogo de sig sakta tillbaka, bölande, brummande och skärande tänder i en paroxysm af vrede. Efter åtskilliga sammandrabbningars förlopp visade det sig, att den anfallne elgoxen blef allt svagare och svagare och förmådde till slut endast göra ett vanmäktigt motstånd. Sedan han af segraren tillfogats ett ohyggligt sår i bringan, måste han uppgifva striden. Segraren tågade bort med den öfriga delen af hjorden, och med ett skott förlossade jag den fallne från hans plågor. Min belöning blef ett par ståtliga horn.

Elgoxen (wapiti) har genom sin högresta gestalt, sina utplattade väldiga horn och sin långa man ett i hög grad ståtligt utseende. I Sverige finnes han

blott på några få ställen i de södra landskapen. I de mellersta förekommer han oftare, men vanligast är han i Dalarnes, Härjedalens och Jämtlands vidsträckta skogar. Fordom fanns elgen öfver hela Nordamerika och äfven i Mexico; numera påträffas han endast i bergen väster om Missouri-floden och i brittiska Amerikas stora skogar. I större hjordar påträffas han i det fridlysta Yellowstone Park samt i Olympia Mountains i Washington och bland bergen å Vancouver Island. För mindre än tio år sedan kunde stora elgflockar påträffas i ensliga trakter af Colorado, Wyoming och Montana, men numera är detta sällan fallet.

Den fullvuxna hannen är omkring 6 fot hög och 8 fot lång från nosens spets till svansens. Halsen och hufvudet utgöra omkring en tredjedel af denna längd. Det ståtliga djurets styrka svarar mot dess storlek. Genom ett enda slag med foten dödar det en varg, och till och med djärfva jägare fly för den uppretade elgen, som äfven i dödskampen kan vara farlig. Elgen är emellertid af naturen ett fromt djur, och mera trög och maklig än sina fränder hjortarne. Han älskar stillhet och öfverflöd, och därför, på det han hvarken må ofredas eller sakna riktig tillgång på föda, söker han stora och från människors boningar aflägsna skogar. Där lefva elgarne under sommaren, familjer tillsamman, eller i mindre hjordar, och äro då ganska skygga och vaksamma; men mot hösten samla de sig i större flockar och uppehålla sig då helst i någon viss bestämd skogstrakt, hvilken de icke allenast högst ogärna lämna, utan till hvilken de inom kort återvända, om de därifrån bortjagas. Sådana ställen kallas på jaktspråket elgstånd. Om vintern däremot, då elgarne ha större möda att skaffa sig sitt uppehälle, lefva de oftast mera skilda och söka hvar och en för sig skydd mot storm och oväder. Elgens föda består förnämligast af vissa trädslags skott, telningar, löf och bark, samt af gräs och grön säd; af mindre växter förtär han helst sådana, som växa i vattenkärr eller på andra sumpiga ställen. Elgen har till följd af sin storlek ett ganska snabbt lopp. Detta är vanligen ett mer eller mindre vaggande traf. Endast när han är mycket skrämd, faller han in i galopp. Då han är i fullt traf, springer han nästan dubbelt så fort som en trafvande häst och hoppar då utan ringaste möda öfver stängsel af ända till 8 fots höjd. Jagad kastar han sig oförväget utför de största branter och bråddjup och undviker hvarken småskog eller trädgrenar, som ligga i hans väg. Då elgen går eller springer, höres hos honom, liksom hos renen, ett knäppande ljud i fötterna, hvilket uppkommer därigenom, att klöfvarne slå emot hvarandra, då foten lyftes.

Elgen går gärna i vatten; han simmar med lätthet och med sådan fart, att hvita forsar synas framför bröstet. Dessutom kan han, genom att åt sidorna utspärra sina klöfvar, med en beundransvärd säkerhet vandra öfver sanka kärr, myrar och moras utan att nedsjunka, och undgår därigenom ofta

sina fiender. Hornen äro ej elgens egentliga anfalls- och försvarsvapen. Blott mot fiender af sitt eget släkte använder han dessa; mot andra begagnar han fram- och bakbenen, dock företrädesvis de förra. Honan har mycken omsorg om sin kalf och försvarar honom med yttersta förtvitlan. Ofta anfaller hon till och med de människor, som vilja fånga honom. Elgens hud, beredd beredd som sämsk, är af stort värde; köttet är välsmakande och närande; tänderna användas af indianerna som prydnader.

Den europeiske elgen och den amerikanske moose, som möjligen tillhöra samma djurart, skilja sig hvad hannarnes horn beträffar. Jag sköt en moose

ELGKOR OCH KALFVAR.

i Canada, hvars horn vägde 60 pound och mätte fem och en half fot mellan spetsarne. Han var gammal, och af hornens utseende kunde jag döma, att de voro af minst tio års växt.

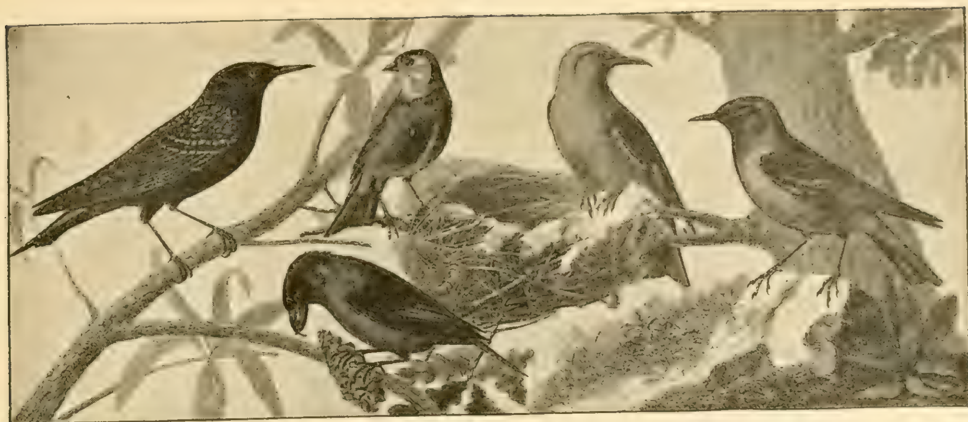
Fullvuxna elgoxar och understundom äfven korna hafva en egendomlig, pendylformig utväxt på halsen, som bildas af en utvidgning af huden och är betäckt af långa och grofva mörka hår. Denna utväxt varierar i längd från fyra till tio tum, och går på amerikanskt jaktspråk under benämningen klockan. Dess funktion är dock obekant.

Luktsinnet är starkt utveckladt hos elgen och sätter honom i stånd att upptäcka en fiende på långt afstånd. Moose, den amerikanske elgen, påträffas äfven i tamt tillstånd och användes då som dragare. Han är ej ett vildsint djur, men farlig nog, då han förföljes. Tungan betraktas som en läckerhet af epikureer.

I Sverige är elgen fridlyst från och med den 1 okt. till och med den 31 aug. Här i landet äro tvenne metoder tillåtna vid elgjakt: krypskytte och lockskytte. Nedskjutande af det ståtliga djuret i flockar, där snön håller dem fångna, har förbjudits af legislaturerna. I yttersta västern infaller den bästa tiden för elgjakt i oktober och november månader. Det första snöfallet i bergen inträffar vanligen under den senare månaden, och hannarne äro då i oupphörlig strid med sina kamrater. För att lyckas som elgjägare, behöfver man anlita en indiansk vägvisare, emedan högst få män af europeisk börd kunna uppnå en sådan färdighet i spårandet af djur som indianen. Det i nordöstra delen af landet vanliga bruket att locka elgen med en näfverlur förekommer ej i Klippiga bergen. Då indianen funnit ett passande gömställe, vanligen i närheten af en sjö, myr eller moras, sätter han sin näfverlur till munnen och framkallar ett rop, som är så förvillande likt elgkons, att endast det indianska örat kan märka skillnaden. Har han tur med sig, kommer mooseoxen framrusande genom skogen med ett förfärligt bölande, och skakar sina horn mot träden som en utmaning till rivalerna. I andra distrikt lockar man hannen genom att skrapa skulderbladet af en moose mot den torra barken af ett ungt träd, och hvilken hanne, som befinner sig inom hörhåll, skyndar då fram för att besvara den förmodade utmaningen.

Fackelskytte är ett sätt att jaga elg, som ej slår an på den verklige sportsmannen. Det starka eldskenet synes ha en sådan tjusningskraft, att djuret ganska lätt lockas inom bösshåll. Blosset placeras understundom i en kanot ute på en flod eller sjö, men detta är förenadt med en viss fara, ty en sårad eller förbittrad moose kan lätt stjälpa kanoten. Ett omtyckt sätt att jaga moose är att följa djuret på skidor, då snön ligger djup på marken.

Fastän elgen är fridlyst i Ontario, försvinner han mer och mer från de nordamerikanska skogarne, och det är ej att undra öfver. För några år sedan skötos vid ett enda tillfälle flera hundra elgar i New Brunswick endast för hudarnes skull. Kropparne fingo ligga kvar och ruttna på marken. Ännu är elgen ganska allmän i Alaska, men har dock försvunnit äfven där från en del trakter, där han fordom förekom i stort antal. De besöka numera aldrig Newfoundland, men i Labrador är deras antal ganska stort, fastän de efter hand dragit sig tillbaka till landets mest otillgängliga delar. Äfven från Canada ha de försvunnit, och blott ett fåtal finns kvar i lägre Canada. Dessa draga sig nu tillbaka till de djupa skogarne norrut i landet.

Tigern.

Min första personliga bekantskap med tigern i djungeln erhölls på det både för honom och mig mest oförmodade sätt. Jag hade aflägsnat mig blott ett kort afstånd från vårt läger nära Calcutta, då jag upptäckte en flock apor helt nära, där jag befann mig. De hade satt sig i topparne af några träd och pladdrade utan afbrott. Jag närmade mig tämligen oförsiktigt, i akt och mening att taga reda på, hvad som var orsaken till deras upprörda känslor. Då jag kom till närmaste träd och råkade se rakt framför mig, upptäckte jag en lurande tiger af högst ovanlig storlek. Öfverraskningen var ömsesidig, och begge voro vi uppenbarligen ej beredda på mötet. Till all lycka befann jag mig vid ett träd med långa hängande grenar, och innan tigern hade fattat situationen hade jag svingat mig upp i trädet. Jag satt kvar där en half dag, innan jag anträffades af ett sällskap från vårt läger, som gått ut att söka mig. Tigern var ännu på vakt, men fick plikta med sitt lif.

Huruvida lejonet eller tigern är starkast, är en fråga, som framkallat mycken diskussion, men de som äro mest kompetenta att döma, sätta i detta hänseende den senare först. Frånvaron af manen, som är ett så slående kännetecken hos lejonhannen, gör att tigern betraktas såsom mindre imponerande och måste nöja sig med andra platsen inom kattsläktet, hvilket i naturhistorien upptager de blodtörstigaste och starkaste rofdjuren, däribland lejonet, tigern, jaguaren, leoparden och lodjuret.

Fullvuxna tigrar mäta från 9 till 10 fot i längd, och tigerhonan från 8 till 9 fot, men ofantligt stora tigrar ha till och med uppnått en längd af 12

fot. Om deras vikt saknas ännu bestämda uppgifter. Själf har jag fällt tigrar, som vägt från 450 till 500 pound.

På samma gång som tigern är ett af de vackraste af de fyrfotade djuren, så är han äfven ett af de mest blodtörstiga. Det finns intet djur, huru stort och kraftigt det än må vara, som han tvekar att anfalla. Så förtviflade strider ha utkämpats mellan lejon och tigrar, att båda ha gått under hellre än att erkänna hvarandra som segrare.

I de länder, där den finnes, föröfvar tigern de största förödelser bland boskapshjordar och husdjur, och åsynen af människor förmår hvarken afhålla eller skrämma honom. Då han ostörd kan gripa ett djur, borrar han sitt hufvud i djurets kropp och dricker stora klunkar af blod, utan att hans törst ändå synes bli tillfredsställd.

Tigern muskelstyrka är ofantligt stor. En buffel, som tillhörde en landtman i Indien, råkade sjunka ned i ett gungfly, och medan man gick åstad för att skaffa hjälp att draga upp honom, infann sig en jättestor tiger och drog upp honom utan svårighet, fastän flere personer förut med förenade krafter misslyckats. När folket återvände, var tigern det första de fingo se med buffeln på ryggen i sakta mak begifvande sig på väg till sin håla. Då han såg folket, släppte han emellertid sitt byte och flydde hals öfver hufvud till skogs, men han hade då allaredan dödat buffeln och sugit hans blod i sig.

Tigerns sätt att fånga sitt byte är att ligga dold någonstädes och sedan springa upp under ett hemskt rytande. Dess rop, då det rusar på sitt offer, är ohyggligt öfver all beskrifning. Men om han misslyckas, aflägsnar han sig liksom lejonet utan att göra något nytt försök. Om han utan fara kan anfalla människan, föredrager han henne som sitt byte; men han anfaller för öfrigt sällan något offer, som kan försvara sig.

Stundom är tigern lätt skrämd. Ett sällskap hade slagit sig ner i en skuggig lund på stranden af en flod i Bengalen, då någon upptäckte en tiger, färdig till språng. Alla blefvo liksom lamslagna af förskräckelse, men en dam i sällskapet hade själsnärvaro nog att slå upp en parasoll rätt midtför djurets hufvud. Detta gjorde tigern så konfys, att de förskräckta människorna sattes i stånd att undkomma.

På de senare åren har tigerjakten blifvit mindre farlig, hufvudsakligen därför, att djuren tyckas ha en medfödd fruktan för eldvapen. Då människorna först förde sina utrotningskrig mot tigern, hade denne ingen försyn för dylika vapen, men erfarenheten har lärt honom deras makt, och en känsla af densamma tycks ha fortplantat sig till hans efterkommande.

Tigern fångas i allmänhet af infödingarne i gropar, å hvars botten en bambupåle är nedslagen, försedd med en skarp spets. Djuret faller på denna spets och blir hängande på pålen. Den allmänna meningen att tigern ej kan

tämjas är oriktig. Den kan tämjas lika lätt som lejonet, men stor försiktighet måste iakttagas med alla vilda djur, ty i ett ögonblick af retlighet kan dess vilda natur bryta ut och en olycka inträffa.

Tigerns färg är ett slående exempel på det sätt, hvarpå djuren skyddas genom sin hvad färgen beträffar yttre likhet med den trakt, där de ha sitt hemvist. Ränderna på tigerns hud äro så lika till färgen med det långa djungelgräset, där han uppehåller sig, att det är omöjligt för ett ovant öga att upptäcka honom.

Djurens tillgifvenhet för människan har äfven visat sig vara ett vackert drag hos tigern. En tigerhona visade en gang sin tillgifvenhet för sin var-

BENGALISK KUNGTIGER OCH HANS ROF.

dare på ett sätt, som man knappt kunnat vänta hos ett vildsint djur. Hon fördes från Indien på ett fartyg, där hon tilläts springa omkring efter behag. Hon blef en vän med alla, och i synnerhet med sin vårdare. Vid sin ankomst till London öfverlämnades hon i andra händer och inspärrades i en bur, där hon blef vresig och vildsint. Hennes gamle vårdare begärde en dag tillåtelse att gå in i buren, men erhöll detta med stor svårighet, ty alla trodde, att hans öde vore i så fall besegladt för alltid. Men knappt hade tigrinnan igenkänt sin gamle vän, förrän hon började smeka honom och på alla sätt visa sin glädje je, och då han aflägsnade sig, hördes hon klaga i flera timmar.

Öfverallt där skog och djungel äro kvar i Indien, återfinner man tigern i större eller mindre antal. I synnerhet är den talrik i sumptrakterna i det lägre Bengalen; likaså i skogarna i Birma och Assam. I vissa delar af Java och Sumatra svärma tigrarne bokstafligen omkring, och en holländsk handelsfirma i Padang på Sumatra rapporterade för ej så länge sedan, att kvantiteten af det kaffe, som infördes från det inre af landet, var mycket mindre än vanligt till följd af tigrarnes mordlust. Omkring femtio personer hade dödats af tigrar under det att de nedförde kaffe till kusten.

Förr i tiden, innan europeiske sportsmän fingo tillträde genom järnvägarne nästan till alla delar af landet, voro hela distrikt i Indien utdöda på

FOTOGRAFIER AF UNGA TIGRAR, SKJUTNA AF SEYMOUR.

folk som en följd af tigerns härjningar. Man kan ännu i djungeln upptäcka ruiner af byar, som på denna tid öfvergåfvos. Icke sällan händer det, att dessa människoätare, åtminstone för tillfället, trotsa alla europeiska sportsmäns försök att göra slut på dem, och i somliga distrikt når underrättelsen om det blodtörstiga djurets förödelser ej ens fram till europeiska öron. Dessa människoätare sluka ännu många offer, i synnerhet i glest befolkade trakter. Enligt regeringens statistik för en period af 6 år, blefvo 4,218 infödingar ett byte för tigrarne, och i Central-Indien dödades ej mindre än 285 personer under åren 1898 och 1899. En enda tiger dödade 1897, 1898 och 1899 respektive

27, 34 och 47 människor. Jag vet personligen, att han anföll ett sällskap och dödade fyra eller fem hvarje gång. En gang dödade han fader, moder och tre barn; veckan innan han blef skjuten dödade han sju människor. Han ströfvade fram och ater pa ett område af 25 mils omkrets, men kvarstannade ej på samma ställe ens tvenne dagar i sänder, och mötte slutligen döden, da han en dag återvände för att frossa pa ett offer. En annan människoätande tiger hade sitt tillhäll i närheten af en station i östra Himalaya, där han strök omkring ar efter ar pa ett omrade af ungefär 20 mils omkrets och dödade i medeltal 80 människor på året.

MÄNNISKOÄTANDE TIGER.

En resande omtalar en dylik människoätare, som verkligen gjorde skäl för sitt namn. Landsvägar och gångstigar höll han blockerade, och man sade, att han redan hade dödat mer än 100 människor. Odjuret höll till pa en stor, skogbeväxt trekant, som låg mellan två floder. Emellanat gjorde han äfven ströftåg utanför trakten. På en omkrets af 4 — 6 mil hade han spridt skräck och förfäran. Men då jag, skrifver den ofvannämnde jägaren, kom till den trakt, där han dref sitt ofog, hade man på en vecka icke hört något af honom.

Jag slog läger i en liten mongoskog (mongoträdet är ett alltid grönt träd, hvars frukter räknas till de allra bästa i Indien), vid Moranfloden; men jag hade vrickat foten och måste ligga där flera dagar utan att kunna företaga

något. Under tiden fick jag höra nog af vackra historier om människoätaren. Han var ofantligt stor, sade de, buken hängde ända ned till jorden. På pannan hade han en hvit måne.

När han mötte en skara människor, vältrade han sig först välbehagligt i sanden och såg noga efter hvem som var den fetaste, och honom tog han. Odjuret kunde efterhärma en oskyldig vedhuggare, som sprang omkring i skogen och ropade och hvisslade, tills en eller annan, som ej anade något ondt,

SÅRAD TIGER, FÄRDIG TILL SPRÅNG.

kom bort till det. Alla deras andar, som det hade dödat, redo på dess hufvud, varnade det för fara och förmådde det att lägga sig på ett riktigt bra ställe, där det kunde kasta sig öfver en stackars vandrare — och mycket, mycket mera. Så pratade folket.

Alla de bästa skyttarne i trakten voro samlade omkring mig, allt slags folk belägrade mig både bittida och sent. En hustru hade blifvit dödad af tigern, då hon skulle hämta vatten. De kommo med hennes lilla barn till mig, det skulle liksom vara böneman för dem. De lofvade att de skulle hjälpa mig

på allt möjligt sätt. Men hvad skulle väl dessa stackars skräckslagna människor kunna göra? Flera byar voro alldeles öfvergifna, och hela trakten rundt omkring skulle troligtvis så småningom blifvit folktom blott i följd af detta enda rofdjurs härjningar.

Så snart jag hade blifvit så bra i min fot, att jag kunde bestiga en elefant, red jag bort till det ställe, där det sista människooffret hade ägt rum. Mitt följe, som annars efter behag brukade få sprida sig på vägen, hölls nu strängt tillsammans i en ordnad marschkolonn. Vi drogo fram genom flera öfvergifna byar, och på kvällen underrättade man mig, att tigern varit framme igen och

SIBIRISK TIGERFAMILJ.

det vid den by, vi just hade kommit ifrån. En skara pilgrimer hade utan att ana något ondt gått långs skogsvägen. Tigern kastade sig in bland dem, grep en af pilgrimerna, dödade honom och släpade bort honom. Tidigt nästa morgon begåfvo vi oss till stället, där tigern sprungit in bland pilgrimerna. Den stackars karlens käpp, på hvilken han burit de små kärlen med heligt vatten, som han hade med sig från vallfartsorten, låg på jorden i en pöl af stelnadt blod, och trasor af hans kläder hängde på buskarne, där tigern hade släpat ned honom i klyftan. Vi följde tigerns spår ända till en tät gräsdjungel och letade sedan förgäfves hela dagen. Efter solnedgången vände jag om till lägret. Det hade blifvit nästan mörkt, då en af mina karlar, som gick bakom

elefanten, ropade att vi skulle hålla. Han hade upptäckt ett tigerspår, och just det stora fyrkantiga spåret af människoätaren, som vi letat efter hela dagen. Det var försent att företaga något den kvällen, i synnerhet som vi måste gå fram med stor försiktighet och långsamt följa spåret, som slutligen vek af till en djup klyfta. Det var redan natt, då vi kommo tillbaka till lägret.

Vi förstärkte detta genom att ställa elefanterna på begge sidor och att underhålla en sprakande eldbrasa emellan dem.

En enda gång under natten vaknade en af elefanterna och trumpetade, men då det blef dager, kunde intet spår upptäckas af tigerns nattliga besök.

EN ILSKEN TIGER, SOM AFVAKTAR FIENDENS ANKOMST.

Tidigt nästa morgon gaf jag mig tid att undersöka den klyfta, som jag nyss nämnde, men jag fann ingenting. Då jag kommit tillbaka till lägret och skulle äta frukost, kom folk springande från en by i närheten och klagade öfver att för ett ögonblick sedan hade en tiger tagit en karl midt inne i en betande oxhjord. Elefanten var ännu icke afselad. Jag stack bara litet mat och en vinbutelj i väskan, och två minuter senare var jag på väg. Denna gång var odjurets spår ej svårt att finna, fastän det i den sandiga flodbädden korsades på flera ställen. Tassen på det ena bakbenet satte ett egendomligt märke i sanden, och detta, sade infödingarne, kom sig af ett gammalt skottsår, så att vi kunde vara säkra på, att det var den verklige människoätaren, som vi hade framför oss. Jag lofvade mig själf att icke uppgifva saken, så

länge jag kunde härda ut och det var möjligt att finna sparet. Detta förde slutligen till midten af ett snår, där marken var mycket ojämn och genomskuren af rännilar. Här stannade elefanten plötsligt, stampade med foten och brummade på det egendomliga sätt, som skall betyda, att det finns en tiger i närheten. Med klappande hjärta spejade vi åt alla sidor. Vi hade stenar med oss i sadeln, och jag lät skytten, som satt bakom mig, kasta ned en sten i en tjock buske, där elefantdrifvaren, som satt längre ned på djurets hals, sade att han såg tigern. Strax sprang denne upp med ett rytande och satte af genom snåret. Jag gaf honom en laddning från bägge piporna i min dubbelbössa och kunde förstå, att jag hade träffat. Han vände sig plötsligt om och kom under det rysligaste vrålande störtande rakt emot oss. Jag kunde icke se riktigt i den täta småskogen, och innan jag kunde skjuta var han pa endast 20 stegs afstånd från oss. Denna gången stupade han för skottet och föll i en grop, men i nästa ögonblick var han åter uppe och gick på med lika stor djärfhet, om än något långsammare. Jag skulle just taga honom stadigt pa kornet med en bössa af grof kaliber, då elefanten kastade om, så att jag fick ansiktet åt motsatt håll. I nästa ögonblick hväste det hest alldeles bakom sadeln, och min jaktelefant skakade förtviflad på sig. Han hade fått en ryttare till. Med alla mina krafter höll jag mig fast, men det hängde pa ett hår, att jag hade blifvit slängd ur sadeln tillika med mina gevär. Elefanten, som förstod, att han icke kunde skaka af sig tigern, stod stilla ett ögonblick och funderade på, hvad han skulle taga sig till. Det begagnade jag mig utaf. Jag böjde mig bakåt öfver sadeln, satte mynningen af min gröfsta bössa tätt intill tigerns hufvud och krossade pannbenet. Han föll till marken som en säck potatis. Min elefant störtade sig öfver den särade fienden för att dansa krigsdans pa tigerns kropp, så att jag så när åter hade blifvit afkastad. Han var rätt betydligt sönderrifven, men likväl var jag ute med honom två dagar senare och sköt ett par tigrar.

Den människoätande tigern är ytterst svår att nedgöra. Han är i hög grad försiktig, och det minsta buller eller ljud å de förföljandes sida, är nog att bereda honom till försvar. Det är förunderligt huru lätt han kan skilja på en beväpnad europé och en obeväpnad inföding. Han är äfven oförnöjd, och en enda person utgör blott ett skralt mål för en glupsk, hungrig tiger.

Den tiger, som dödar boskap, kräfver ett offer hvar femte dag. De tre första dagarne frässar han på den döda kroppen under det att han hvilar emellanåt; under de följande dagarne söker han ej särskildt någon föda. Enligt uppgift från officiell källa dödades af tigrar och leoparder endast i Madris Presidency under sista kvartalet år 1900 ej mindre än 656 ungoxar, 752 kor, 236 kalfvar, 135 bufflar, 105 får och 103 getter. Fastän den människoätande tigern är mycket fruktad, betraktas boskapsdödaren med fullkomlig likgiltighet af herdarne i de trakter, där den uppehåller sig.

Först på senare åren har det blifvit kändt, att det finns tigrar äfven i Sibirien. Man trodde i lång tid, att tigern var ett tropiskt djur, men man har funnit, att den äfven finnes på de snöiga och kalla skogsplatåerna i Asien. Den öst-sibiriska tigern, som täflar med den bengaliske kungstigern i styrka och skönhet, har en hud, som är alla jägares beundran. Han uppehåller sig vanligen i någon klippgrotta, hvars färg harmoniserar med hans egen, och är särdeles svår att upptäcka.

Hjorten.

Jag har aldrig kunnat fatta, huru någon kan finna behag i att jaga hjortar endast för sportens skull. De äro sådana milda, skygga varelser, så tilltalande för ögat och så lätt tämda, att det alltid förefallit mig brutalt att se dem skjutas ned blott af lättsinne och till tidsfördrif.

Att skjuta dem till föda, då så är nödvändigt, är ju en annan sak. Hjortstek är bland det mest välsmakande kött, man kan äta. Jaktlagarne ha nu skärpts i många länder mot sådana skyttar, som nedlägga dessa djur blott i lättsinne eller emedan de önska förskaffa sig deras hudar och horn.

Det är hornen, som särskilja hjortsläktet från de andra djuren. Kon, antilopen, gasellen, fåret och andra arter ha horn, men dessa utspetsa sig ej på samma sätt som hjortens. Utom det att de äro mer eller mindre utgrenade, är det ett utmärkande drag hos hjortarne, att deras horn, då de uppnått sin fulla storlek, äro ojämna på yttersidan och sakna all slags betäckning. För alla praktiska ändamål kan hjortens horn betraktas som en död benmassa, hvilket det lefvande djuret nödgas bära en tid. Med undantag af renarne, ha alltid hjorthannarne horn och dessa affalla, utom i några fall, en gång om året.

Hornen på den vanliga kronhjorten väga närmare 100 pound, under det vikten af den irländske hjortens horn öfverstiger denna siffra.

Kronhjorten är den störste af våra hjortar. Han bär olika namn alltefter hornens storlek, hvilken tilltager år efter år. Hornens ombyte är ganska in-

tressant. Som förut omnämnts, affalla hornen årligen, under vintern, så när som på rotstycket, den s. k. rosenstocken. Från denna utväxa de nya hornen, hvilka under tillväxten äro beklädda med en hårbeväxt hud, motsvarande hornslidan på ett oxhorn. Denna hud afskrapas, då hornen uppnått sin fulla storlek, så att dessa i fullbildadt tillstånd endast bestå af det nakna benet (motsvarande oxhornens kvicke). För hvarje ombyte bli hornen större och få flera grenar.

SIMMANDE VIRGINIAHJORT.

Kronhjorten är i allmänhet minst fyra fot hög. Håret på halsen bildar en lång frans, som ter sig prydligast i parningstiden. Under sommaren stöta hans färger i ljusrödt, men om vintern i brungrått. I vildt tillstånd kan man en och annan gång påträffa en hvit hanne. Kronhjorten finnes i de tempere-

rade zonerna af Europa och Asien. Han är skygg och försiktig och kan på långt afstånd upptäcka en fiende.

I parningstiden förekomma blodiga sammandrabbningar mellan hannarne. De räcka vanligen ganska länge och äro intressanta att bevittna, hvilket jag ofta haft tillfälle att göra. Som vanligt visar hinden sin förkärlek för den,

HJORT I SVARTA SKOGEN.

som är tapprast. Då de stridande äro ensamma och ingen hind är närvarande för att ge alarm, kan man understundom närma sig dem på ett sådant sätt, som i andra fall skulle vara omöjligt.

Jag erinrar mig ett tillfälle, då hornen på tvenne stridande hornhjortar blefvo så fast sammanhakade, att segraren ej förmådde skilja sig från sin stupade motståndare, utan hölls fången, tills en jägare infann sig och dödade honom.

VIRGINIAHJORTEN.

Den amerikanska hjorten är representerad af den välbekante Virginiahjorten, hvilken förekommer i norra hälften af amerikanska kontinenten. De variationer, som förekomma å hornen af denna art, finna ett motstycke endast hos renen. Svansen är lång. Om sommaren är färgen på detta hjortslag ljust rödbrun; på vintern får den en anstrykning i grått. Hvita fläckar fram-

PAMPASHJORTEN I SYDAMERIKA.

träda året om på olika delar af kroppen. Den virginiske hjorten är ovanligt fint och vackert byggd. Om hans vikt kan ej bestämda siffror uppgifvas.

I Adirondack-trakterna påträffas denna hjort såväl på bergsluttningarne som i floddalarne. Den lefver af gräs, mossa, vattenväxter, olika slags löf och bär samt den närande boknöten. Ytterst skygg och rädd till sin natur, drager den sig tillbaka för den påträngande odlingen, men återvänder vanligen

snart nog till sina forna tillhåll. Deras lopp är snabbt och de äro ypperliga simmare, till och med redan som unga kalfvar. På vintern samla sig dessa hjortar i stora sällskap, i synnerhet vid långvarigt snöfall.

MULHJORTEN — BOCK OCH GET.

MULHJORTEN.

Mulhjorten i västra Amerika har fått sitt namn på grund af sina örons ovanliga storlek. Han är väl så stor som virginiahjorten, mera bastant byggd och ej så fin i sina rörelser, benen äro kortare och öronen dubbelt så stora som på den förre. Svansen är kort och slutar med en liten borste af svart hår. Om sommaren är mulhjortens hårbetäckning tunn och gles och vanligen af röd-aktig färg. En art af detta hjortslag, som finnes i California, är af mera utpräglad röd färg.

Mulhjorten finnes i trakterna omkring Missourifloden och västerut på prärin, i Klippiga bergen och Sierra Nevada. Den håller till på ojämnt kuperadt land, och på slätterna finner man den vanligast i närheten af höga

kullar eller sidlända dalgangar, här och där beväxta med furor och enbuskar. Helst håller den till i de dalkjusor, som genomskära höjdslätten, men den påträffas äfven i de gröna ängsbygderna högt uppe bland bergen och på sommaren bland de låga träd, som växa strax nedanom snögränsen.

I stället för att löpa på virginiahjortens jämna och graciösa sätt, fortskaffar sig mulhjorten genom ett slags hoppande. Alla fötterna lyftas från marken på en gang. Loppet är till en början snabbt, men saktas inom kort. Denna hjort jagas allmänt af skyttarne i Klippiga bergen, och fastän skyddslagar stiftas för densamma, förminskas dess antal år efter år.

DOFHJORTEN.

DOFHJORTEN.

De som resa i England observera ofta en hjort, som löper omkring i stora parker, på samma sätt som boskapen på de amerikanska farmarne. Detta är dofhjorten. Den är ej blott en prydnad, utan dess kött betraktas som en

eftersökt läckerhet. Den har vackra vidt utgrenade horn, hvilka äro utplattade uppåt. Hannen är ungefär tre fot hög vid skuldrorna. Hufvudet är kort och bredt, och svansens längd är sju eller åtta tum. Om sommaren är färgen gulbrun, emellanåt förekomma hvita fläckar; om vintern är den gråaktig. Det finns emellertid en art med mörkbrun färg, på hvilken fläckarne knappt äro märkbara eller också alldeles saknas, och föröfrigt kan man få se exemplar af detta djur i de mest varierande färger. Dofhjorten tillhör egentligen Medelhafsländerna, men hålles ofta i djurgårdar. Den lefver af gräs

SVARTSVANS, SOM SIMMAR ÖFVER EN FLOD.

och örter och tycker särdeles väl om kastanjer. Till England infördes den för många århundraden tillbaka, och fanns redan i Windsor Park år 1465. Dess kött betraktas som en större läckerhet än kronhjortens.

ÖFRIGA HJORTARTER.

I bergstrakterna omkring Columbiafloden finns en hjortart, som mycket påminner om mulhjorten, men är mindre och alldeles okänd öster om Sierra Nevada. Han benämnes svartsvansen. Hornen likna mulhjortens, öronen äro

mycket mindre, och nästan hela svansen, som är rund och kort, är alldeles svart till färgen.

På mellersta Asiens höjdslätter förekommer myskhjorten, som till kroppsformen liknar hjortarne, men saknar horn. I stället hafva hannarne stora hörntänder (betar). Vid nafveln hafva de en liten körtelartad säck, som afsöndrar det bekanta ämnet mysk. Till färgen äro de mörkbruna med fläckar här och där öfver hela kroppen. De äro mycket tysta af sig, till och med i parningstiden.

EN UNG KRONHJORT OCH HANS FÖRSTA HORN.

Den hjortart, som allmännast förekommer i Sydamerika, är pampashjorten. Den är jämförelsevis liten till växten, haret är tjockt, stripigt och glänsande; på de öfre kroppsdelarne är färgen rödbrun i ljus skiftning. Hannen sprider omkring sig en obehaglig lukt, som förmärkes på flera mils afstånd. Under dagarne ligga dessa djur dolda i det långa pampasgräset och visa sig först vid solnedgången. De beta om nätterna. Deras snabbhet är så stor, att det är med största möda de kunna upphinnas af den snabbaste häst.

Honans nödrop är ett lågt skall, som påminner om en hvissling, men hon låter aldrig detta undfalla sig, då kalfven är vid hennes sida.

En hjort, som skiljer sig från alla öfriga arter, är Prins Alberts-hjorten på Filippinerna. Han är två och en half fot hög, chokladbrun till färgen, med gulaktiga fläckar. Färgen är lika under alla årstider. Denna hjort är mycket vanlig på Luzon. Hinden tar stor omsorg om sin kalf och skyndar alltid till hans undsättning, om han anfalles.

MEXIKANSKE HJORTEN.

Den mexikanske hjorten äger på grund af sina stora öron en påfallande likhet med mulhjorten, men vid närmare påseende finner man, att den utgör en familj för sig själf. Dess svans är lång och flat och spetsen påminner om virginiahjorten. Dess hufvud är ej så vackert som den förres och dess kropp för öfrigt är ej så fint formad. Håret är brunt och förändrar aldrig färg, möjligen på grund af att detta djur har sin hemort i bergiga landskap.

En särdeles intressant art af den stora hjortfamiljen är den indiske muntjac, känd där som den skällande hjorten och i Hindostan som kakaren. Dess färg är kastanjebrun, och hornen äro endast tre till fyra tum höga. Den är

känd för ett egendomligt skall, ett hest skällande, som höres på långt afstånd och är ovanligt starkt för att komma från ett så litet djur. Kakarens kött är mycket välsmakande. Jag har själf funnit, att de äro lättare att döda med ett bösskott än med en gevärskula.

DUELL TILL DÖDS MELLAN TVENNE HJORTAR.

Resande i Himalaya, som kanske aldrig sett en kakar, äro dock bekanta med det underliga ljud, som framkallas af detta djur. Det är svårt att beskrifva, men det liknar närmaste ett skarpt, hest skall, och man hör det ofta både om morgnar och kvällar och dessutom, då hjorten är skrämd eller anar någon fara. Kakaren kan springa fram genom djungeln med utomordentlig hastighet. Då hannarne anfallas af hundar begagna de sig af betarne till försvar.

Bergslejonet (Puman).

Mången ung jägare i Klippiga bergen har väckts ur sin djupa sömn af ett vildt, onaturligt skri, helt olika andra ljud, som komma från skogen.

"Hvad var det?" hördes han fråga, afvaktande att få höra ljudet återupprepas.

"Sof du", skulle den gamle jägaren svara, "det är bara en 'painter', (förvridet från "panther", eller hvad de flesta kalla bergslejon. De oroa oss inte, sof du."

Bergslejonet är den största representanten af kattfamiljen i Amerika. Det kallas äfven panther, ett ord som af gamla jägare förvridits till "painter." I somliga naturläror benämnes det kuguar, men jag föredrager den benämning, som det fått från Peru, nämligen puma, hvilket namn alltid användes af amerikanska zoologer.

Angående pumans storlek, uppgifves det att ett uppstoppadt exemplar i museet i Washington har en längd af 6 fot, 7 och en half tum, däraf svansens längd är 2 fot, 2 och en half tum. En stor hanne, som dödades i Arizona, mätte 7 fot. Det största djur af detta slag, som man har tillförlitliga uppgifter om, dödades 1846 i Texas. Dess längd var 8 fot, 2 tum. För min egen del tror jag, att puman kan uppnå en längd af 11 fot.

I vissa trakter af Sydamerika, där boskapsskötsel förekommer i större skala, utgör puman en svår landsplåga. Den har en så stor förkärlek för

hästkött, att hästafvel hör nästan till det omöjliga i vissa delar af Patagonien, emedan puman bortsnappar fölen.

I somliga trakter af Sydamerika är puman så allmän, att de halfvilda hästar, som där finnas, stå i fara att utrotas af det blodtörstiga djuret. Men puman inskränker icke sitt byte till de unga fölen, utan anfaller äfven de fullvuxna djuren. Detsamma gäller äfven boskapen, bland hvilka kor och kalfvar

BERGSLEJON UPPKLÄTTRADT I ETT TRÄD.

dock mera sällan falla rof för pumans glupskhet. Men dess favoritföda är dock fårkött.

Sitt största mod visar dock den sydamerikanska puman i sina anfall på jaguaren, och i Nordamerika visar bergslejonet lika stor oförsonlighet mot grabjörnen. Af alla rofdjur är puman efter sin storlek ett det mest oförvägna och vildsinta, som finnes.

Blott en gång dödade jag en puma, och ingenting skall kunna förmå mig

att återupprepa denna handling. Vid detta tillfälle påträffades en puma, som satt alldeles stilla med ryggen mot en sten och rörde sig ej ens, då lasson kastades om dess hals. Jag steg af hästen, närmade mig och drog min knif för att döda djuret; ändå gjorde puman ingen rörelse för att befria sig ur lasson, utan började darra, tårar föllo ur hans ögon och han gnällde på det mest ömkliga sätt. Jag dödade djuret utan att det gjorde minsta motstånd, men jag kände det efteråt, som om jag begått ett mord. Det har bevisats, att den syd-

VACKERT, FULLT UTBILDADT BERGSLEJON.

amerikanska puman vanligen möter döden med en sådan resignation. Annorlunda är förhållandet, om jägaren är atföljd af hundar. Vid sådana tillfällen uppretas djuret till den häftigaste vrede, håret reser sig, ögonen lysa som eldklot, och det hugger omkring sig mot hundarne å alla sidor. Jägarne fästa ej minsta afseende vid denna handling, ty det är så som det vore dödt för världen, och tycks vara omedvetet om deras närvaro. De kunna behandla det efter behag.

Egendomligt som det må tyckas, plägade puman i Adirondackbergen till stor del lefva på piggsvinen, som finnas i rik mängd i denna skogstrakt, och det hände ofta, att en puma dödades, hvars mun och läppar, såväl som andra kroppsdelar, voro bokstafligen fullsatta med piggsvinstaggar. Men om puman föredrog denna föda till följd af naturlig smak eller måste åtnöja sig med densamma, emedan annat byte ej kunde erhållas, är ovisst. Vare detta hur som helst, piggsvinen äro emellertid lätt fångade af puman under dess nattliga ströftåg. Dessutom förtär den nordamerikanska puman nästan hvad som helst från hjort till råtta, möss, fisk och till och med sniglar.

Kamelen.

De araber, som befolka ökentrakterna, skulle vara alldeles rådvilla, om de ej ägde kamelen, hvilken för dem är lika oumbärlig som järnvägen för folket i Amerika. Norra Afrika och mellersta Asien omfatta ett område af tusentals mil, där kamelen är nästan det enda större djur, som kan existera på den knappa vegetation och det ringa vattenförråd, som dessa trakter erbjuda. Den heta, brännande ökensanden och en allt förtorkande sol utgöra intet hinder för det trygga "öknens skepp", som man benämner kamelen.

Kamelen i gamla världen och lamadjuret i den nya bilda en från öfriga idislare afvikande grupp, som i många hänseenden visa släktskap med den ordning däggdjur, som benämnas tjockhudar. De stödja sig vid gåendet på de två sista tålederna, hvilka beklädas af en trampdyna: härigenom kunna de gå i sand utan att sjunka ned. I öfverkäken ha de två framtänder, som likna hörntänder; dessutom i båda käkarne verkliga hörntänder. Denna egendomliga tandbildning sätter dem i stånd att afrifva taggiga växtdelar, som utgöra deras föda. De sakna horn, lättklöfvar och bladmage.

Till kamelsläktet höra endast två arter, sedan äldsta tider bekanta för sin styrka och uthållighet, men i synnerhet för sin förmåga att uthärda hunger och törst. Deras byggnad gör dem lämpliga att lefva i öknar, och endast med

deras tillhjälp kunna Afrikas och Asiens stora sandöknar befaras. Kött och mjölk äro välsmakande, och af håret göras kläder och tält. Tvåpuckliga kamelen är ett allmänt lastdjur hos de tartariska och mongoliska folken i mellersta och östra Asien. Dess höjd är 6 fot. Denna art finnes ännu vild i innersta delarne af Hög-Asien. Enpuckliga kamelen finnes i Arabien och i norra Afrika. Den begagnas icke ensamt som lastdjur, utan äfven att rida på, och kallas då dromedar (springare). Den finnes ej i vildt tillstånd.

CENTRALASIATISK KAMEL.

Så långt om kamelen i allmänhet. Den allmännast kända arten är den arabiske kamelen, som påträffas både i Asien och Afrika, och kännetecknas af endast en puckel. Det är ett långbent djur, dess hår är smutsgult och jämförelsevis kort, dess fötter äro mjuka och lämpade att vandra i lös sand, och dess höjd är mellan sex och sju fot. Hufvudet är kort, med kupig panna och en lång, sluttande mule; ögonen äro stora och uttrycksfulla; de små afrundade öronen äro placerade långt bort på sidan af hufvudet. Ryggens kontu-

rer höja sig från nacken till länderna och sänka sig sedan hastigt ned till svansen. Då kamelen är vid full vigör, står puckeln upprätt, men den förändras till formen alltefter djurets ålder. Desto rikare föda kamelen får åtnjuta, desto större blir puckeln, men om födan är otillräcklig och torr, för-

ARABISK KAMEL.

minskas puckelns storlek. Hårets färg varierar, fastän den är i allmänhet af gulröd anstrykning. Det gifves emellertid hvita, grå, bruna och till och med svarta kameler, men de senare betraktas af araberna som värdelösa.

Kamelens föda består i dess naturliga tillstånd uteslutande af trädgrenar och löf, och fastän han äfven födes med säd emellanåt, är grönfoder dock all-

deles nödvändigt för hans hälsa. Huru taggiga grenarne än må vara, smaka de kamelen, och det är egendomligt att se, huru han kan förtära sådan föda utan att skada munnen. På sådan diet, och till och med på dadlar, reder han sig bra, men om han nödgas tjänstgöra som lastdjur i flera dagar i sänder utan föda förlorar han snart sina krafter.

Araberna kalla dromedaren öknens skepp, som jag förut nämnde, och det med skäl, ty vid en färd i öknen är han oumbärlig. Då lastas han med vattensäckar af läder, med ris, dadlar, socker, kaffe och salt; dessutom med krukor, tallrikar och skedar samt tältstänger och tält-täcken. Han kan bära från 6 till 700 pound 50 eng. mil på dagen och därutöfver. Allt i kamelens kroppsbyggnad är lämpadt för öknen. På bröstet har han en stor valk samt fyra smärre på fram- och två på bakfötterna. Dessa valkar tjäna honom till stöd, då han lägger sig och stiger upp. Det viktigaste är, att kamelen kan uthärda törst i fyra, ja, i nödfall till och med i åtta dagar. I en cellväfnad, hvilken bildar en afdelning af hans mage, kan han nämligen länge förvara det nedsväljda vattnet. Ur denna ingår det efter behof i svalget. Därför kan han också på en gång dricka från 50 till 60 pound vatten. Kamelen nöjer sig, liksom åsnan, med tistlar och andra taggiga växter, som öknen frambringar. För att han icke skall såra sig därpå, är han försedd med broskartade läppar och hårdt tandkött. Vid alltför knapp näring lefver han af puckelns fett, hvilket genom fina sugådror ingår i blodet.

Kamelen är ett tåligt djur. Skall han lastas, lägger han sig tåligt på knä. På gifvet tecken reser han sig åter upp. Endast om han är för tungt lastad, förblifver han hårdnackadt liggande på marken; det hjälper ej att slå honom; man måste taga af honom en del af hans packning. Blir han trött, så sjunger föraren för honom. Kamelen vänder då hufvudet till honom och glömmer börda och trötthet. Plågas djuret af törst, så reser det upp hufvudet och fnyser åt alla håll med vidt öppnade näsborrar. Det insuger då från fjärran dunsten af en vattenkälla, som kanhända är obekant för dess herre. Därpå skyndar det ditåt med sådan våldsamhet, att ingen kraft kan hålla det tillbaka. Annars tredskas det sällan. Blott med sin röst styr araben sin kamel, eller med stafven, som visar den riktning, i hvilken djuret skall gå.

En karavan eller stam på resa företer en pittoresk anblick. En del af kamelerna äro lastade med matvaror och husgerådssaker; andra åter bära baldakiner i lysande färger, hvarunder kvinnor, barn och sjuka ha sin plats, och männen rida utan sadel på de kameler, som ej äro lastade. Höfdingar till häst átfölja karavanen, såväl som en del män till fots och andra, ridande på åsnor. Under vintern skrider karavanen oafbrutet fram hela dagen från morgon till kväll, men om sommaren hvilar den ett par timmar af den varmaste tiden på dagen. En dagsresa öfverskrider dock sällan tio timmar.

En ökenresa har på efterföljande lifliga sätt skildrats af en deltagare:

Morgonrodnaden uppgår öfver öknen. Karavanen framskrider i ett långt tåg öfver den kala, ändlösa slätten under en hvisselpipas enformiga toner. Kamelerna äro lastade med stora packor och dessa täckta med mattor, på hvilka morerna i sina brokiga turbaner och mantlar, väpnade med dolk och svärd, tagit plats. Främst rider en brun, mager arab, som anför tåget. Hela det brokiga vimlet är insvept i ett moln af rök och damm.

KAMELUNGE.

Solen går upp. Araberna vända sig mot henne och hälsa dagens lysande stjärna. Småningom stiger solen högre upp på himlahvalfvet; hennes brännande strålar träffa jorden och återstudsa därifrån. Fotsulorna lida af smärta; kroppen är utmattad, och en brännande törst plågar de resande. Ingen ström söker sig väg mellan grönskande stränder. Så långt ögat når synes ej ett träd, ej en buske. Huru efterlängtadt är ej då det svarta molnet, himmelens öppnade fönster, hvarur ett välgörande regn flödar, uppfriskande de

domnade lemmarne! Äfven lejonets rytande höres med glädje, emedan det förebådar ett efterlängtadt, mera fruktbart land.

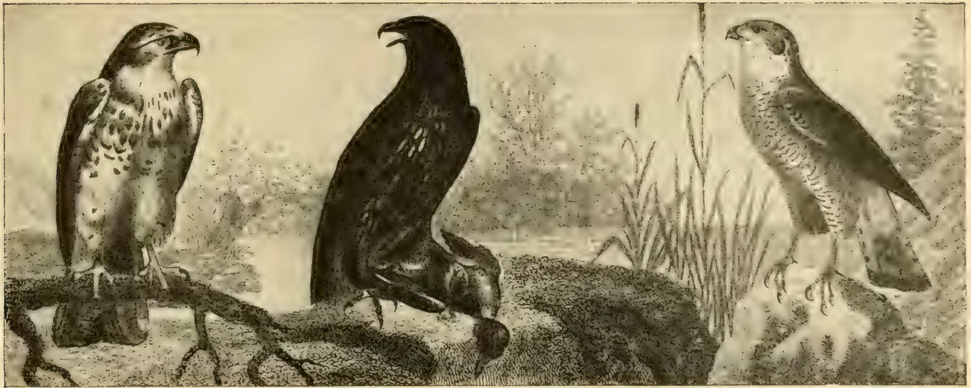
Midt i den stilla öknen ligger en källa. Kamelen, som redan på afstånd fått väder af denna, återhämtar hastigt sina krafter och påskyndar sina steg. Han stannar likväl förut ett ögonblick och stegrar sig af glädje. Karavanen ställer sig i krets kring källan, och alla skynda dit att stilla sin törst. De stela anletsdragen blifva mildare, ögonen lifligare, modet har åter vaknat, krafterna tilltaga. Man lägrar sig, tälten resas, djuren fodras och skötas sorgfälligt. Alla mödor och bekymmer äro förgätna; aftonen tillbringas under glada samtal, hvarvid sagor ej uteblifva. Ödemarken är förvandlad i en lustgård.

Då denna fest är förbi och kamelerna blifvit vattnade, nedtagas åter tälten och packorna pålastas; gladt ljuder pipan, och resan fortgår till målet. Veckor förflyta; den ena ödemarken följer efter den andra i ständig enformighet. Heta dagar omväxla med kalla nätter. Om dagen går den trötte vandraren i kamelens skugga; denne vänder sig stundom till honom och slickar hans hand; om natten värmer kamelen honom. När öknens brännande vind hvälfver sina glödande vågor öfver slätten, äfven då är kamelen människans skydd.

På en gång synes ett grönt landskap spegla sig i luften; på afstånd glänser en sjö. En oas synes helt nära. Fåfänga förhoppning! Bedrägliga synvilla! Landskapet försvinner; sjön förvandlar sig i en stepp, öfver hvilken saltkristallen sprider sin glans, i stället för källor. Det var en så kallad hägring. Vattenförrådet börjar tryta, dagarne bli hetare, värmen mera tryckande; karavanens steg blifva mattare. Då blir det trogna djuret än en gang människans räddare; med uppoffrande af sitt lif uppehåller det sin herres. Han stöter dolken i dess hjärta, han närer sig med dess blod och får därigenom kraft att nå öknens efterlängtade gräns.

Kamelen i mellersta Asien skiljer sig från sin arabiske släkting ej blott genom sin dubbla puckel utan är mindre och dessutom klumpigare byggd. Hans hår är äfven längre. Denna kamel är särdeles väl lämpad för färder i otillgängliga bergstrakter. Han lefver på de salta och bittra örter, som andra djur ej ens vilja smaka. I nödfall äter han föröfrigt hvad han kan komma öfver, såsom gamla hudar, kött och fisk o. d.

Den kamel, som användes uteslutande för ridt, är af annan ras än lastdragaren, och värderas lika högt af araben, som en snabb ridhäst af europeen och amerikanen. Den egyptiske kamelen kan tillryggalägga 120 mil om dagen. Den snabbaste rasen af denna art är känd under benämningen ''El Heirie.''

Jaguaren.

Då jag befann mig i Sydamerika, blef jag vittne till en förskräcklig uppståndelse, som åstadkoms af en jaguar. Djuret hade svultit i flera dagar, och var på det högsta förgrymmadt. En kväll kom det till en by, och da det smög omkring på lur efter något mänskligt byte, kom det in i en kyrka, hvars dörr stod öppen. Då prästen tidigt på morgonen inträdde, sprang det uthungrade djuret emot honom och dödade honom på stället. En annan präst rönte samma öde, men en tredje lät varna sig af odjurets vrålande och det knastrande ljud, som förnamns då offrens ben söndertuggades, samt tog till flykten och slog alarm.

Inom kort omgafs kyrkan af en stor skara infödingar, men ingen vågade sig in, då man ej visste i hvilken del af byggnaden jaguaren befann sig. Slutligen vågade sig en dristig jägare i mitt sällskap upp på taket, där vi gjorde en öppning. Vi sågo då det grymma djuret lutande sig öfver den ene af prästernas utsträckta kropp, som var alldeles söndersliten. Jaguarens ögon lyste som eldkulor. Infödingen och jag sköto på samma gång. Min kula träffade det blodtörstiga djuret i högra ögat och den andres bakom ena frambenet. Infödingarne rusade sedan in för att hämnas på dess döda kropp.

Den fullvuxne jaguaren mäter i allmänhet 6 fot, 2 tum i längd, men större exemplar ha här och där påträffats. Han är en klättrare som få, och de apor, som bebo skogarne, bli ofta hans byten. Af europeerna i Sydamerika går han vanligen under benämningen tiger. Han finnes öfver hela landet från norra Mexico och Texas till norra Patagonien.

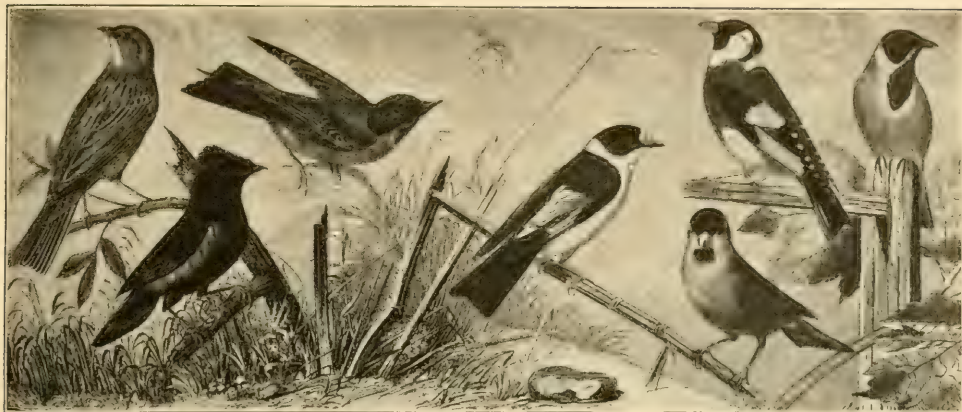
Vid Juval, berättar en forskare, blef naturen vild och storslagen. Här sågo vi den störste jaguar, vi någonsin hade träffat på. Till och med india-

nerna blef förvånad öfver hans ofantliga längd; han var större än någon af de indiska tigrar, jag i Europa har sett i menagerierna. Djuret låg utsträckt i skuggan af ett stort mimosaträd, med en af de stora tassarne på ett vattensvin, som han just hade fällt, men ännu icke börjat förtära. En hel flock gamar hade samlat sig i närheten för att taga hvad som kunde blifva öfver. Det roade oss att se på dem, både skygga och fräcka som de voro. Och för att bättre kunna se på dem, gingo vi i en liten kanot, som vår båt hade på släp, Det händer mycket sällan, att en jaguar simmar efter en kanot; då måste han vara rasande af hunger.

JAGUAREN I SITT HEMLANDS SKOG.

Då jaguaren hörde årslagen, reste han sig långsamt för att gömma sig bakom buskarne på stranden. Genast kastade gamarne sig öfver vattensvinet, men med ett enda språng rusade jaguaren in emellan dem och drog sitt byte med sig in i skogen. Att han var uppretad såg man på gången och svansen, som han slog med. Indianerna tyckte det var harmligt att de icke hade sina lansar med sig, så att de kunde anfalla djuret. De förlita sig mest på lansen, och det göra de rätt uti. Våra gevär klickade mycket ofta i den öfvermåttan fuktiga luften.

Buffeln.

Då de första spanska äfventyrarne från Amerikas kust trängde in på de stora prärierna, sågo de ett märkvärdigt djur, som i otaliga skaror betäckte landet. De Soto blef begrafven i Mississippi, men de andra medlemmarne af hans expedition drogo vidare väster ut i de vilda oxarnas land. De forskare, som samma år banade sig väg norr ut från Mexico in i trakterna omkring Rio del Norte, skådade ut öfver ofantliga slätter, svarta af betande djur, och omkring hundrade år senare hörde nybyggarne på Nya Englands kuster af indianerna, som kommo väster ifrån, talas om stora djur, som funnos vid stränderna af en stor insjö, ej många dagsresor mot nordväst. Naturforskarne i Europa, som också fått höra talas om detta nya djur, kallade det bisonoxe, men nybyggarne blefvo ense om att kalla det bufffel. Det första namnet var riktigt, och det andra är oriktigt, men det oriktiga afgick med segern.

Detta djurs hemvist är de stora prärierna mellan Klippiga bergen, Mississippi, Texas-skogarna och floden Saskatchewan. Helt säkert har buffeln, eller bisonoxen, en gång på sina vidsträckta vandringar nått både Stilla hafvet och Atlantiska hafvet, men från den tid, då Nya världen blef känd af den hvite mannen, har djuret efter all sannolikhet icke gått längre mot öster än till Ohio och nedre Mississippi. Det var således ett ofantligt område, de hade till sitt förfogande, ej mindre än 20,000 kvadratmil. Och ofantligt är det slaktande, som här bedrifvits. Det har gått ännu fortare med buffelns undergång än med indianernas. Om få år skall han stå på listan öfver de jättar, som en gång hafva lefvat på jorden.

Mången kär plats hade de väldiga djuren på de stora slätterna, där de vandrade — platser, där gräset längs floderna var saftigt äfven under vintern —, och de skogiga strängerna gåfvo dem både mat och skydd. Men intet ställe var dem kärare än dalen vid Saskatchewan. I ofantliga hopar styrde de kosan ditat från Missouris blåsiga slätter. Vid de otaliga bäckarna och floderna, i pilsnåren och aspdungarna lefde buffeln sitt fria, lyckliga lif. Indianerna, som den tiden bodde där, dödade blott hvad de själfva behöfde,

AMERIKANSKA BISONOXAR.

och det var ej mer än en liten del af de täta skaror, som ströfvade fram ända till wigwamens dörr. Men då handelsmannen fann vägen till pälsverket i norden, blef det annat utaf. Bufflarnas kött, som pressades och uppblandades med fett, var en utmärkt hållbar vara, och ofantliga mängder blefvo dödade för att tillfredsställa efterfrågan från pälshandlarnes sida. På gränsen mellan skog och slätt inrättade Cree-indianerna ett fullständigt buffelslakteri.

Om en ny öfverste W. F. Cody skulle bli vägvisare i den aflägsna västern, skulle han således ej nu kunna förvärfva sig tillnamnet "Buffalo Bill". Då "Buffalo Bill" sköt tusentals bufflar för att med deras kött lifnära de

tusentals arbetare, som byggde Kansas—Pacific-banan och längre fram i tiden byggnaderna vid guvernementets fästningar i Nebraska och Wyoming, ansågs det, att fyra, fem miljoner bufflar ströfvade öfver prärien. Nu utgör bufflarnes antal i hela Förenta Staterna ej mer än ett tusen. Och dessa skulle ej heller ha existerat utan skydd från guvernementets sida.

År 1901 fanns det blott trenne buffelhjordar kvar af någon nämnvärd storlek: den första i Yellowstone National Park, den andra i Lost Park,

JAKT PÅ BISONOXAR.

Colo., och den tredje i Goodnight, Tex. Den senare är den största, och stor vaksamhet iakttages för densammas bibehållande. Härifrån säljas ej så få bufflar hvarje år, och inkomsten däraf tillfaller en skolfond i staden.

Af alla fyrafotade djur, som någonsin lefvat på jorden, har antagligen intet samlats i så tallösa hopar, som den amerikanske buffeln, och det för endast ett 40-tal år tillbaka. Till och med den del af Sydafrika, som nu besökts af Roosevelt och hans jaktsällskap, kan ej därtill uppvisa ett mot-

stycke. Ett exempel af dess oerhördt stora hjordar anför öfverste Dodge från förra delen af år 1871, då han passerade genom en dylik hjord vid Arkansas-floden, som betäckte en areal af 25 mils vidd och 50 mils längd. På hvarje acre fanns allra minst 15 djur. Detta var emellertid den sista af de stora hjordarne och räknade atminstone fyra miljoner bufflar. En resande pa Kansas Pacific-banan berättar att han passerade genom en buffelhjord öfver en sträcka af minst 120 mil. Det hände ofta att tåg urspårade, då de sökte taga sig fram mellan de ofantliga buffelhjordarne.

STRIDANDE EUROPEISKA BUFFLAR.

Då jag år 1867 befann mig vid Arkansas-floden, tycktes hela landskapet utgöras af en svart massa bufflar, som rörde sig sakta mot norr. Och det var först, da man befann sig i deras midt, som man upptäckte att denna genomskinligen sa solida massa var uppdelad i ett stort antal smärre hjordar, bestaende af från femtio till tvåhundra djur, och alla åtskilda. Då de bufflar, som befunno sig på kullarne, upptäckte ett ovanligt föremål bakom sig, började de springa mot mig i full fart och hela hjorden förvandlades då till en enda löpande massa.

Jag har sett bufflar trotsigt vända sig mot den bitande nordanvinden i

motsats till tam boskap, som gör alldeles tvärtom; stundom sökte de dock skydd i klyftor och dalgångar. Då snön låg djup, nödgades buffeln ofta fasta i veckor, men de ledo mest, då snön var betäckt med en tunn isskorpa, ty på grund af sin stora tyngd sjönko de ned i snön och blefvo lätt ett byte för

INDISK ASSAM BUFFEL.

indianerna, hvilka ej visade den minsta barmhärtighet. Vid jakt smög man sig vanligen på buffeln, och detta tycks ännu vara det bästa sättet till följd af de otympliga djurens egen kolossala enfald.

En jägare till häst hade ute på prärien fått sikte på tre präktiga bufflar, där de majestätiskt spatserade mot en närbelägen flod för att få sig en aftondryck. Plötsligt lyfte de emellertid upp sina lurfviga hufvuden i vädret,

fäste ögonen skarpt på honom och gjorde så helt om. "Men med "hallå" och "hurra" satte jag efter, skrifver han; "mustangen svarade på mitt rop och trafvade raskt öfver prärien. Jag utvalde den stora tjuren åt mig, dref på hästen med sporrar och med rop, reste mig i stigbyglarna och fyrade af. Skottet träffade djuret i sidan, och snabbt som blixten for det rakt emot mig. Nu var det min tur att gripa till flykten. Nedför sandbacken rusade det ofantliga djuret under ett förfärligt bölande och vann på oss för hvarje språng. Jag såg mig om. Jag hade buffeln med sänkt hufvud och ögon, som gnistrade under den buskiga pannluggen, alldeles vid hästens svans. Hästen var trött,

ALLMÄNNA INDISKA BUFFELN.

buffeln i sin fulla kraft, i nästa ögonblick måste vi drabba tillsammans. Då stödde jag min bössa mot hästens rygg och höll den med utsträckt arm och med mynningen rakt mot buffeln. Skottet träffade honom midt i pannan, men han skakade bara på hufvudet. Hejda honom förmådde det dock. Hästen

fick försprång, och snart vände sig buffeln plötsligt om och följde sina kamrater. Jag gjorde helt om och satte efter. Ett nytt skott kom honom att stanna. Stolt vände han sig mot mig, vredgad men lugn och värdig. Han stampade i marken, blåste med korta fnysningar upp sanden framför sig och ryckte långsamt emot mig. Alltsammans står så lefvande för mig. Den stora, tysta ödemarken, de två bufflarna, som från toppen af en kulle stodo och åskadade

BUFFLAR FRÅN KAP.

striden, det stolta djuret, som var träffadt men ännu utmanande — och öfver det hela präriens solnedgång i underbar skönhet.

Nu var det blott ett ögonblick kvar. Det jättestora djuret, som långsamt men med sänkt hufvud och vilda fnysningar ryckte fram mot sin lille fiende, sjönk plötsligt stilla till marken och utsträckte sina lemmar i döden.

I allmänhet behöfver buffeln ej frukta något af djuren i de trakter där

den finnes, ty om en af dem angripes skyndar buffeloxen till hans försvar. Det är endast, då han blifvit sårad af indianens pil eller "blekansiktets" kula, som det stora djuret behöfver hysa fruktan för sina fyrfotade fiender. Den hvite vargen är då dess mest besvärlige fiende; denne lömske präri-arab är genast i större eller mindre flockar den sårade buffeln på spåren. Men denne släpper ej till lifvet utan de största ansträngningar att försvara sig.

Många sätt att jaga buffel voro gängse bland indianerna, och dessa räknade ofta sin egendom och sitt inflytande efter antalet buffelhudar de lyckades åtkomma. Af buffelns skinn tillverkade de sig sina tält, sköldar mantlar, skor o. s. v.

Buffeln såg grym ut, men det var blott till utseendet. Han var trög och misstänksam, och tycktes ha mycket lättare för att komma i svårigheter än att taga sig ur dem. Köttet är rätt välsmakande, men puckeln betraktas som en stor läckerhet. Kon är betydligt mindre än oxen och mera eftersökt som födoämne. Buffelköttet torkas ofta i solen och beredes till "jerked meat".

Den indiske buffeln är tämd och användes som lastdjur bland hinduerna och närgränsande folkslag. Detta djur är af en vanlig oxes storlek och gör samma tjänst som denne. Denna art har ofantliga horn, som understundom mäta från 12 till 14 fot.

I Indien påträffar man buffeln i vildt tillstånd dels på Bramaputras och Ganges slätter och dels vid foten af Himalaya. Tam buffel finnes ej blott i i Indien och Birma utan äfven i Mindre Asien, Egypten och Italien. Den indiske buffeln har sitt tillhåll i det höga djungelgräs, som finns på så många ställen på Indiens slätter och i allmänhet i närheten af träsk. Här är det ej möjligt att jaga dem till fots. I sitt vilda tillstånd finnas bufflarne vanligen i hjordar, utgörande ett femtiotal och beta på kvällarne, under natten och om morgnarne. Om dagen ligga de vanligen i det höga gräset och äro ej alls skygga af sig. Ofta göra de stor åverkan å växande gröda.

Kapbuffeln är infödd i Sydafrika. Den är blodtörstig och listig, och lägger sig ofta i försåt för omisstänksamma resande för att rusa på dem och taga deras lif. Det grymma djuret åtnöjer sig icke med att döda sitt offer utan genomborrar det äfven med hornen och trampar på det. Denne buffel har tvenne fiender, lejonet och människan, och i somliga distrikt är buffeln redan så godt som utrotad. Ingenstädes är den så allmän, som den var fordom. Jag var äfven ögonvittne till ett bittert envig mellan tvenne buffeloxar, hvilket, spännande som det var, dock denna gång ej hade dödlig påföljd. I djurstriderna visa bufflarne ett fruktansvärdt raseri. Deras ofantliga horn äro ett vapen, som själfva tigern fruktar, och deras lättrörlighet gör dem långt farligare än elefanten.

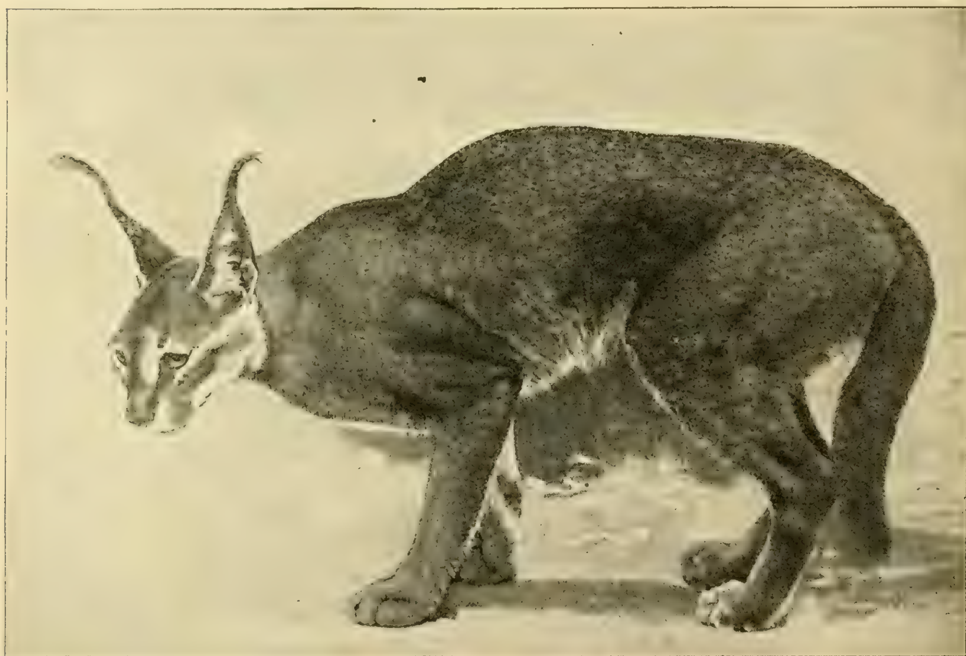
Lodjuret.

På mina många resor har jag påträffat åtminstone tjugu olika arter af detta djur. Det lodjur, som finnes i vissa trakter af Europa och i norra Afrika, är den egentliga arten, men den amerikanska lon äger manga liknande egenskaper.

Lodjuret är skandinaviska halföns mest blodtörstiga djur och anställer icke sällan stor förödelse bland hjordarne. Det finnes i mellersta och norra Sverige. Det är af en större hunds storlek, med hårtofs i öronspetsen och kort svans. Om sommaren är det rödbrunt, om vintern grått; alltid mera eller mindre fläckigt.

I sin ungdom kan lodjuret lätt tämjas. Jag har sett flera tama lodjur på mina resor. De äro mycket lekfulla, men ha en viss böjelse att använda sina klor något oförsiktigt. En sommar, då jag var på jakt i närheten af Hamle i Spiti upptäckte jag helt oförmodadt en lohona med ett par ungar. Jag sköt modern, men ungarne gömde sig bland stenarne. Jag stängde in dem, så godt jag kunde, och fortsatte min jakt. Då jag kom tillbaka till lägret, sände jag ut några män för att försöka fånga ungarne, och de lyckades. Ungarne voro så stora som halfvuxna katter, och argare och retligare varelser kan man ej föreställa sig. Men de voro mycket vackra, med väldiga hufvuden och tassar. I ett par, tre dagar vägrade de att förtära någon föda, men efteråt åto de så mycket man gaf dem ur handen.

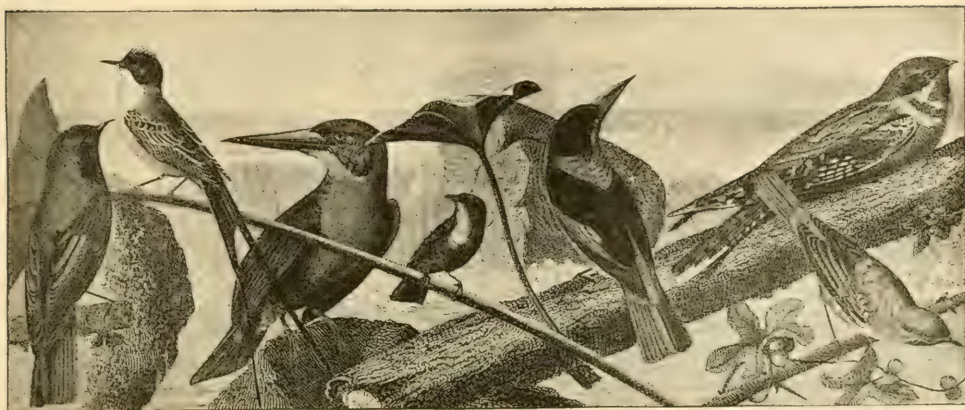
Lodjuret i Canada är inhemskt i Nordamerika och mest egendomligt för sin gång. Det hoppar framåt på alla fyra, och ryggen är krökt i en båge. Den lefver hufvudsakligen på den amerikanske haren, emedan det saknar mod att angripa större djur. Dess längd är ungefär tre fot. Indianen äter stundom dess kött, som är hvitt och fast och påminner om hare. Skinnet är en eftersökt handelsvara, och Hudson Bay Company exporterar årligen 7 a 9 tusen loskinn.

ÖKENLOET.

Det sydeuropeiska lodjuret är kanske det vackraste af alla; det har olika fläckar för hvarje årstid. Det finnes i Spanien, Italien, Grekland och Turkiet.

Ökenlon är en art lodjur, som förekommer i Indien, Arabien och Afrika, och den är lätt att tämja. Om dess vanor har man dock ej så stor kännedom, och den förekommer dessutom icke någonstädes i större mängd.

Elefanten.

Hvar och en vet ju, att elefanten är det största af alla landtdjur. Men en beskrifning i allmänhet må dock först lämnas i denna skildring. Hans tjocka, klumpiga ben, hans snabel och betar, hvilka senare kunna nå en längd af från 3 till 20 fot och en vikt af hundratals pound, äro vapen, som tjäna lika mycket till anfall som till försvar. Ögat är mycket litet; däremot är det yttre örat, hvilket vanligen slappt nedhänger som ett stycke läder, ovanligt stort.

Snabeln är detta djurs på en gång märkvärdigaste och viktigaste kroppsdel. Han är utmärkt för den största böjlighet. Sammansatt af mer än fyrtio tusen muskelband, hvilka likna kautschukringar, kan han slingra sig som en orm kring palmstammen och upprycka honom ur jorden. Elefanten fattar om tigern med sin snabel, skakar honom och kastar honom krossad under sina fötter. Med det lilla fingerliga bihanget vid snabelns spets kan elefanten upptaga ett blad från marken; han kan därmed knyta och upplösa en knut. Med snabeln kan han äfven, liksom med ett dryckeshorn, suga upp vatten och spruta in uti sitt svalg. Genom snabeln andas han, genom honom låter han sin stämma ljuda som en trumpet, när han går till strids. Med snabeln kan det läraktiga djuret uträtta de mångfaldigaste och besvärligaste arbeten. Också ha människorna från äldsta tider förstått att draga nytta af elefanten.

Af detta djurs betar, som förefinnas endast hos hannarne och måste anses som framtänder, erhålles det s. k. elfenbenet.

Den afrikanske elefanten är större än den asiatiske. Han blir stundom öfver tio fot hög och når en vikt af från 7- till 8,000 pound. Elefantens naturliga lifstid beräknas till hundra, ja, stundom ända till två hundra år. En elefanthona, som fångades i Coorg 1805, då hon var tre år gammal, såg ej särdeles gammal ut 1898, fastän hon då hade sett sina bästa år. Andra ha visat sig kunna lefva i fångenskap i hundratals år.

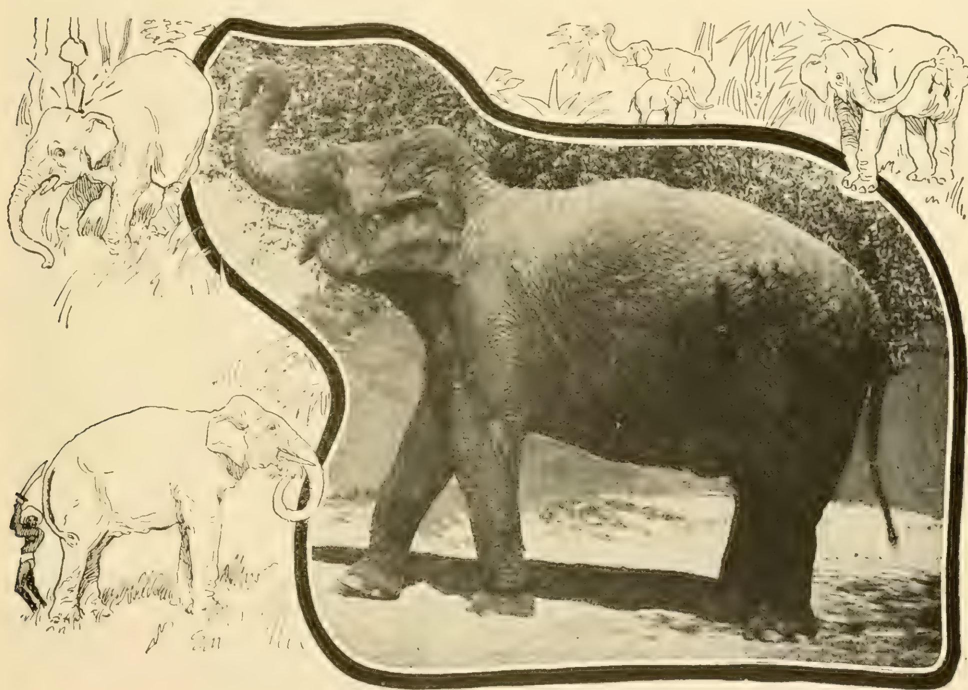
INDISK ELEFANTHONA.

Elefanten ströfvar i större hjordar omkring i Indiens och Afrikas varma och fuktiga skogar. Gärna uppehåller sig elefanten i grannskapet af strömmar och träsk, där han ofta tillbringar hela timmar i vattnet för att skydda sig mot giftiga insekters styng. Under sommaren döljer sig elefanten i skogarnes snår; om vintern lämnar han skogarne, och man kan då möta dessa jättedjur i skaror af femtio till hundra stycken.

Ehuru elefantens ben sakna den smidiga böjlighet, som utmärker hä-

stens, och ehuru hans rörelser alltid äro tunga och oviga, öfverträffar han dock hästen i snabbhet. Ingen ström hejdar honom. Han simmar, med endast hufvudet och den frustande snabeln höjda öfver vattnet, äfven genom starka forsar.

Endast i Asien har man lyckats tämja elefanten. Han begagnas där till många olikartade arbeten: sittande på hans rygg, förföljer jägaren i trygghet de vilda djuren; i krig låter man honom på ryggen bära ett torn med dess besättning af soldater; på resor bär han mer än tjugu personer. Egentligt husdjur har han dock aldrig blifvit.

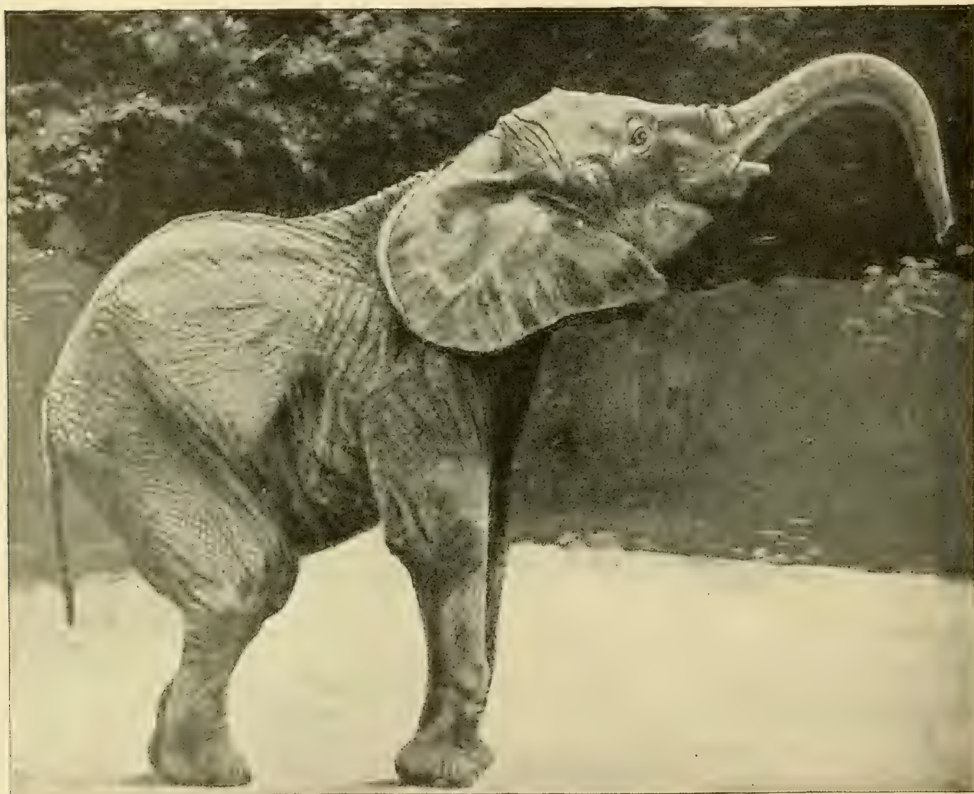

JAGAD ELEFANT.

I Indien har elefanten sin egen vardare, och stor tillgifvenhet uppstår vanligen mellan djuret och dess mänsklige kamrat. I många fall har det händt, att en elefant måst dödas, emedan dess vårdare insjuknat eller dödats, ty han har ej velat lyda någon annan. En del af de tama elefanterna vilja ej lyda någon annan än sin vårdare, och den intelligens de lägga i dagen är ovanlig, nästan mänsklig. Det tros att elefanten har en mindre nervcenter i sin hjärna, som är sätet för dess intelligens. Han är det enda djur, som

äger denna ovanliga formation, hvilken motsvarar nervknuten i människans hjärna.

Det tar lång tid för elefanten att lära, men då han en gång väl lärt en viss sak, kan han uträtta många nyttiga ting. Han användes också för många olika ändamål, men om han råkar vara vid dåligt lynne vägrar han ofta arbeta eller också visar han sig vara till mer skada än gagn. Kipling, som har skrif-

AFRIKANSK ELEFANT.

vit mer om elefantens vanor i berättelsestil än någon annan författare, meddelar en mängd anekdoter, som på ett förträffligt sätt belysa vissa karaktärsdrag hos detta jättedjur. I berättelsen "Moti Guy, Mutineer" berättar han om en elefantvårdare, som beslutat att taga sig en fritid. Han hade för afsikt att vara borta i nio dygn, och slog elefanten nio gånger på foten för att utmärka antalet dagar, han ämnade vara borta. Under nio dagars tid uträttade elefanten sina vanliga sysslor under en annan vårdares ledning, men då

hans gamle vårdare ej anlände på tionde dagen var det Moti Guj, som helt enkelt gjorde uppror och vägrade arbeta. Han icke endast vägrade bestämdt att förrätta sina egna sysslor utan försökte äfven att förmå de andra elefanterna att gå på strejk. Ett allmänt uppror blef följden, och poliselefanterna, hvilka man alltid har tillgång till på de indiska plantagerna för att hålla de trilskna och oroliga djuren i styr, skickades ut för att bemäktiga sig ledaren. Men Moti Guj öfvermannade i stället polisen och dref denna på flykten. Hela hjorden var i uppror hela dagen, men följande morgon återvände Moti Gujs vårdare och denne fick då de svåraste sysslorna på sin del. Men nu knotade han icke det minsta.

Under ett krig i Indien hade jag tillfälle att se huru en af elefanterna erhöll ett köttsår af en kanonkula. Sedan han ledsagats tvenne ganger till lasarettet, gick han dit ensam för att tid efter annan få såret tillsedt.

Den tame elefanten användes allmänt i Indien för transport af tungt material, och är särskildt anlitad där vägarne äro dåliga eller snart sagdt ofarbara. Hannarne äro af större värde än honorna, ty deras betar äro dem ganska ofta till hjälp vid utförandet af deras sysslor.

I Indien användes elefanten ofta vid sjösättning af fartyg. Det berättas om en elefant, som skulle draga ett stort skepp ned i sjön, men saknade krafter därtill. Ägaren befallde då vårdaren att drifva bort det lata djuret och ditföra ett annat. Det stackars djuret förnyade då sina ansträngningar, men spräckte sin hufvudskål och dog på stället.

Om elefantens tacksamhet har man flera märkvärdiga berättelser. En Indisk kvinna, hustru till en elefantförare, hade visat sig vänlig mot sin mans elefant. Vid sin död lämnade hon efter sig ett spädt barn. Elefanten ville sedan hafva barnets vagga allt jämnt stående bredvid sig och njöt ej någon föda så snart man tog bort henne. Han vaggade barnet sakta fram och tillbaka när det grät, bortskrämde med en halmviska flugorna när det sof, och vårdade sig på allt sätt om den lilla hjälplösa varelsen.

En vaktman vid menageriet i Paris var alltid mycket noga med iakttagande af föreskrifter, att elefanterna ej skulle tillåtas mottaga någon föda af de besökande. Denna noggrannhet betraktades med misstänksamma blickar af en hona bland djuren, hvilken också flera gånger sökte hindra hans beställsamhet genom att öfvergjuta honom med vatten från sin snabel. En dag, då en skara besökare betraktade djuren, räckte en af dessa en skifva bröd åt elefanten. Detta såg vaktaren och öppnade sin mun för att ge den sedvanliga varningen, då elefanten ställde sig framför honom och öfvergöt en vattenström öfver honom. Ett allmänt skratt följde, men vaktaren ställde sig helt lugnt något åt sidan och var lika vaksam som förut. Inom kort fick han tillfälle att upprepa den vanliga varningen, men knappt var detta gjordt,

förrän elefanten grep hans musköt med sin snabel, kastade den under fötterna och trampade på den och lämnade den ej ifrån sig, förrän den helt och hållet förlorat sin ursprungliga form.

Jag har haft erfarenheter med både den afrikanske och indiske elefanten och känner till, att den förre är mera farlig än den senare och mera benägen

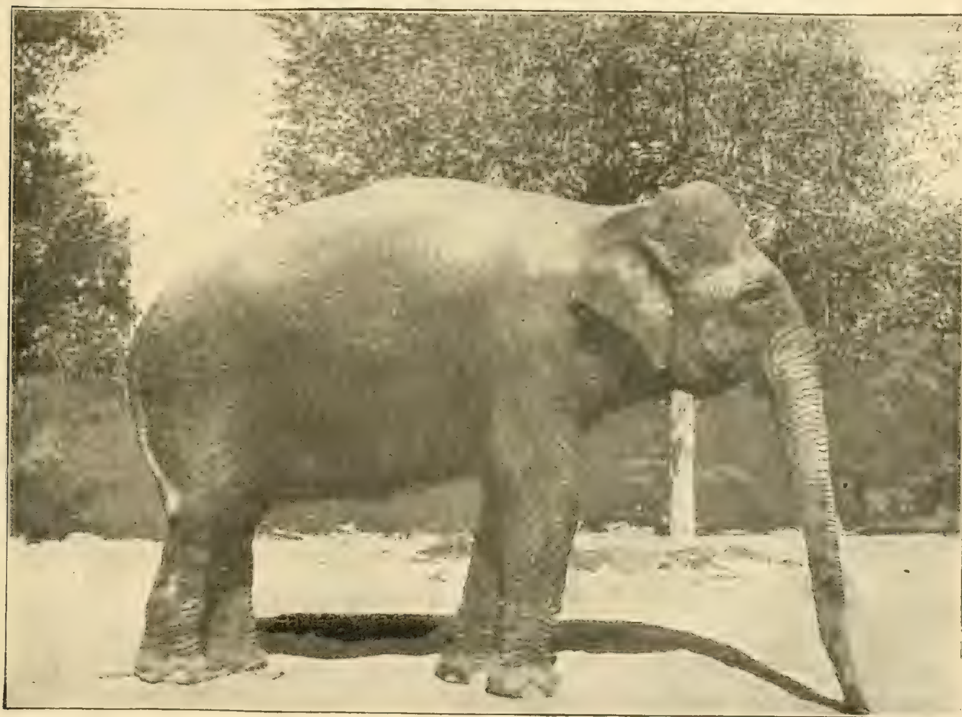

UNG ELEFANT I SUDAN.

till anfall. De honor, som äro ofruktsamma och sakna betar, äro farligare än hannarne och anfalla utan anledning, äfven då de ej äro sårade. Jägarne nedskjuta ej sällan dessa djur, innan de vända sig mot hannarne.

De oförskräckta araberna i Soudan döda elefanten på samma sätt som noshörningen, genom att afskära hans hassenor med ett tveeggadt svärd. Tre eller fyra jägare till häst utvälja åt sig en elefanthane och skilja honom från

kamraterna och djuret, alldeles uttröttadt, vänder sig sedan mot dem och bereder sig till anfall. Den jägare, mot hvilken detta anfall riktas, sätter af i galopp, i hack och häl följd af elefanten. Tvenne af jägarens kamrater följa efter så hastigt de förmå, och så fort de hinna upp det flyende djuret, griper den ene i tyglarne på kamratens häst, hvarvid denne hoppar till marken och med ett enda slag af sitt stora svärd hugger af hassenorna på elefantens ena ben ofvanom hälen. Det stora djuret måste då stanna och blir lätt ett byte för sina förföljare.

EN AF SEYMOURS JAKTELEFANTER.

I forna dagar begagnades elefanterna på Ceylon endast till ståt vid de infödda furstarnes fester och buddisternas högtidliga processioner. Då hade man ej behof af många, hvarför man nöjde sig med att fånga en i sänder. Men så snart européerna hade fått makten på ön och förstodo, huru detta starka och läraktiga djur kunde begagnas vid skogsröjning, vid väganläggningar och annat tungt arbete, blef fångsten drifven i stor skala. Liksom på det indiska fastlandet låter regeringen anställa stora drefjakter, då

flockar på 20 ända till 100 djur, ja ännu flera, jagas in i dolda inhägnader, där de bindas och tämjas.

Det finns bland Ceylons invånare en egen klass, som kallas panikier, hvilka från urminnes tider drifvit elefantfångsten såsom näringsfång. De bo i den norra och nordöstra delen af ön. Det är märkvärdigt, hur säkert de följa elefanternas spår genom skogen, öfver öppna platser med svedt gräs, genom täta skogssnår, där marken är öfverhöljd med torrt löf och där en främling icke skulle upptäcka minsta spår efter djuren. De äro såsom jakthundar. En afbruten eller böjd kvist visar dem vägen, likaså ett blad, som fallit ut ur djurets mun och på hvilket de upptäcka märket efter en tand. Förlora de spåret, så springa de liksom jakthundarna i en båge, tills de åter träffa på färska märken, och så gå de på igen med förnyad fart. När de upphunnit djuret, visa de först riktigt sitt mod och sin klokhet. Lita de fullt på den jägare de arbeta för, kunna de ibland gå ända inpå elefanten och gifva honom ett rapp öfver länden. När så djuret vänder sig, blottställer det med detsamma bröstet för jägarens kula.

Så orädda äro de, att ofta två af dem utan annan hjälp oförfäradt anfalla den största elefant. Deras enda vapen är ett mjukt rep af elg- eller buffelhud att binda djurets ena bakben med. De följa efter honom, då han vandrar, eller smyga alldeles inpå honom, då han hvilar. Elefanten har den vanan att då svänga sina fötter fram och tillbaka, och detta begagna panikierna sig utaf och slunga en snara om ena bakbenet.

I Siam påträffas en och annan gång hvita elefanter, men de äro sällsynta och betraktas med stor vördnad. Det kommer sig af folkets föreställning, att människosjälar förflyttas efter sin död till ett hvitt djurs kropp. Enligt folktron bor det en afliden furstes ande hos ett sällsynt djur som den hvite elefanten. Detta djur betraktas med samma vördnad, som konungen själf, emedan man ju ej kan vara viss att hans faders ande ej tagit sin bostad hos den hvite elefanten, och denne omgifves äfven med den lyx, som man anser böra tillkomma en konung.

Elefanten är mycket svag för sötsaker. Äfven i vildt tillstånd kan han begagna sig af fyndiga sätt för att få denna lystnad tillfredsställd. Det hände sig att en indisk kuli med en packning, som bestod af en sorts groft socker, öfverraskades i ett trångt pass af en vild elefant. För att rädda sitt lif kastade mannen i förskräckelsen ned sin börda, hvars innehåll elefanten lät sig väl smaka, och så väl belåten blef han med denna kost, att han sedermera ej tillät någon att passera denna väg, som ej medförde en dylik måltid åt honom. En af de mest trafikerade vägarne till hufvudstaden gick genom detta pass, och elefanten, som stod på post vid dess ingång, försummade aldrig att kräfva en tull af sötsaker af alla, som nödgades passera stället.

Leoparden.

Det tredje djuret i storlek af kattsläktet i gamla världen är leoparden eller pantern, en djurart, nära besläktad med tigern och lejonet, från hvilka det utmärker sig genom sina rosettlika fläckar och sin mindre storlek. Tvenne arter af detta djur finnas i Afrika och Indien, af hvilka den större benämnes panter och den mindre leopard. Det är dock svårt att bestämma, hvar skillnaden mellan dessa djur egentligen finnes, hvadan jag finner det rättast att betrakta dem som en art under det gemensamma namnet leopard. Skillnaden i storlek mellan dessa djur är så stor, att den varierar mellan fem och åtta fot i längd. Det finnes i Afrika och i nästan hela Asien från Persien till Japan, men ej så långt norr som Sibirien.

Jämte tigern i Indien och lejonet i Afrika är leoparden det mest fruktade köttätande djur i båda världsdelarne. Från tigern skiljer den sig dock däri, att den kan klättra i träden lika flinkt som någon apa. Det är mera sällan man påträffar människoätande leoparder. Hundkött synas de betrakta som en riktig läckerhet.

På en trakt i Algeriet fanns en panterhanne, som hvar natt dödade någon eller något och bytte ständigt om uppehållsort från det ena stället till det andra, berättar en jägare. Om den röfvaren finge hållas länge på det sättet, skulle han, så att säga, lägga hela trakten öde. Han giek löst på allt utan åtskillnad. Nu sist hade han dödat en ståtlig och dyrbar kamel. Folket i denna trakt hade varit mina värdar, och jag återvände nu till dem med den fasta föresatsen att göra ett slut på saken.

Sju nätter å rad satt jag på platser, som odjuret förut besökt, och väntade på det. Men när jag var pa det ena stället, kom bud från ett annat, att pantern varit där; det var alldeles omöjligt att träffa på honom. Jag kunde vara huru vaksam som helst och hitta på alla upptänkliga knep för att locka fienden i fällan, det var dock lika gagnlöst. Min fintlighet var uttömd och mitt tålamod slut. Jag hade nu varit ute 33 nätter utan att träffa på detta gemena djur. Så var det en kväll — jag hade varit på en stor vildsvinsjakt. Vi sutto just vid middagsbordet, då en arab kom springande från Ben-Assenatt-stammen och berättade för mig, att pantern vid solnedgången hade tagit en get midt för herdens näsa. Herden hade sett honom gå in i en bergsklyfta,

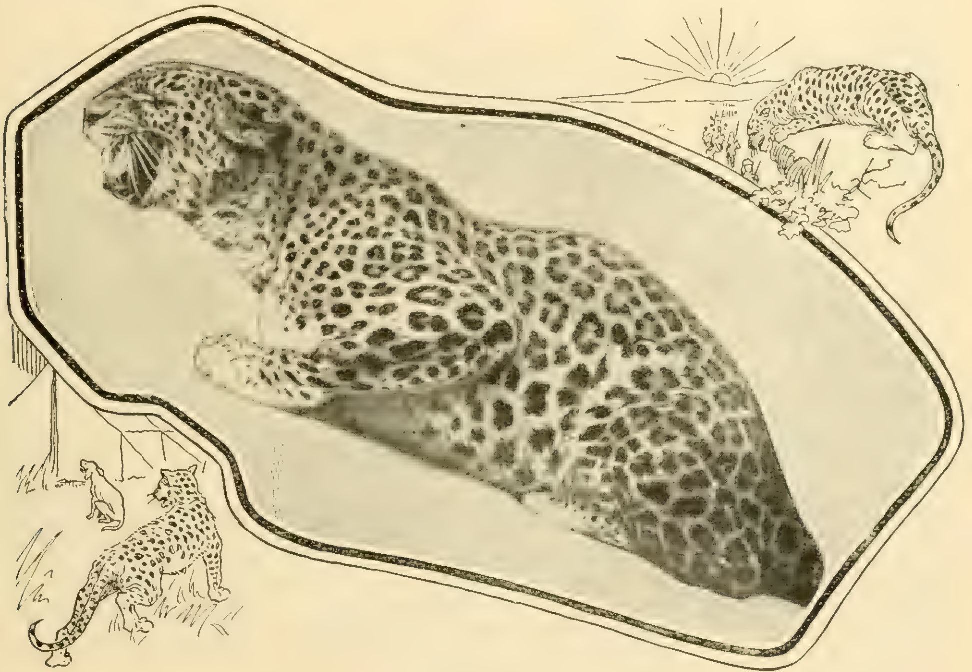

LEOPARDEN I DJUNGELN.

där jag kunde vara säker pa att finna honom. Jag var alltför ifrig att komma åt besten för att vänta ett enda ögonblick. Jag gaf mig ej ens tid att äta upp den mat, jag hade på min tallrik.

Då jag kom till stammen, väntade araberna mig med en get och en påle, som geten skulle bindas vid. De följde mig en 400 meter utanför byn till kanten af en stor och djup klyfta och sade: "Där nere är pantern. Här är ett litet busksnår, som du kan lägga dig i, så ska' vi binda geten." Det för-

vånade mig mycket, att de hade funnit en så lämplig plats åt mig, något som jag själf ofta hade svårt att finna. Det var en sig jämnt sänkande slätt med en brantare sluttning ned till klyftan. På kanten af denna var det jag tog plats och fick stöd för ryggen. Araberna slogo ned pålen uppe på höjden, en sex meter ifrån mig, och då geten började bräka, skyndade de sig att binda den. Så aflägsnade de sig i största hast och önskade mig lycka. De misstänkte antagligen, att djuret inte var långt borta, och de hade nog icke lust att tjäna till lockbete.

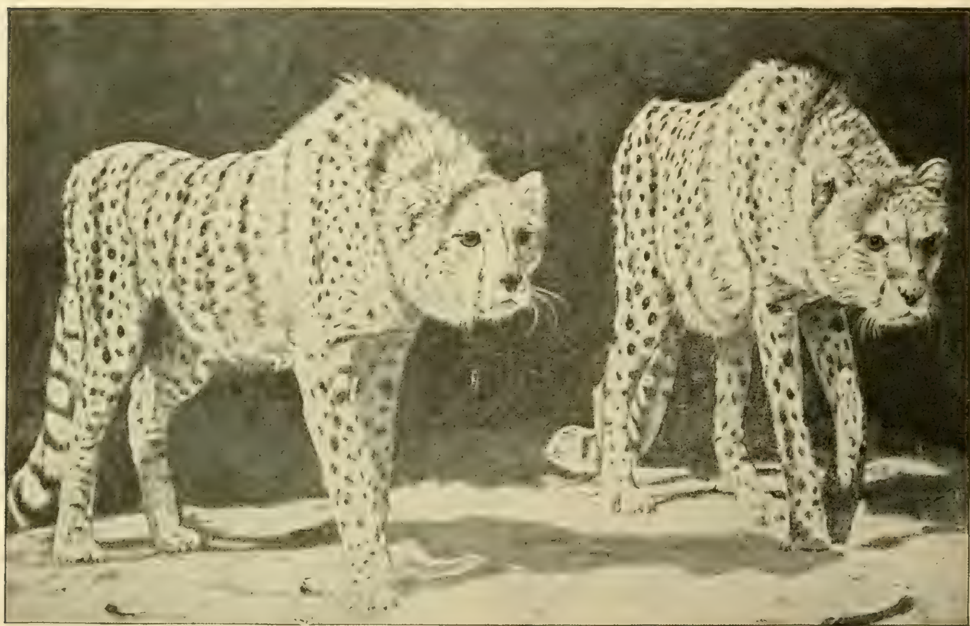
PERSISK LEOPARD.

Det dröjde icke mer än några minuter; jag hade just satt mig ned bland buskarne och dragit upp knifven ur slidan för att sticka den i jorden en armslängd ifrån mig. Jag höll på att böja undan några smala grenar, som kunde komma att vara i vägen för mig, då pantern snabbare än blixten störtade sig öfver geten, som utstötte ett kort dödsskri. Jag höll andan och väntade med att trycka af, tills månen skulle komma upp och lysa mig. Det var blott några sekunder, dess strålar blänkte redan i toppen af ett träd nära invid.

Men hur förvånad blef jag icke, då jag såg pantern fara förbi näsan på mig med geten i munnen, lika lätt som en katt bär en råtta. Han vände lång-

sidan mot mig och var ej längre från mig än tre meter. Jag såg hvarken svans eller hufvud, bara någonting mörkt skymta förbi och så i nästa ögonblick försvinna. Tanken på mina 33 nätter for genom mitt hufvud, och vreden tog öfverhand hos mig. Jag sköt efter den mörka massan, som jag följde med bösspipan.

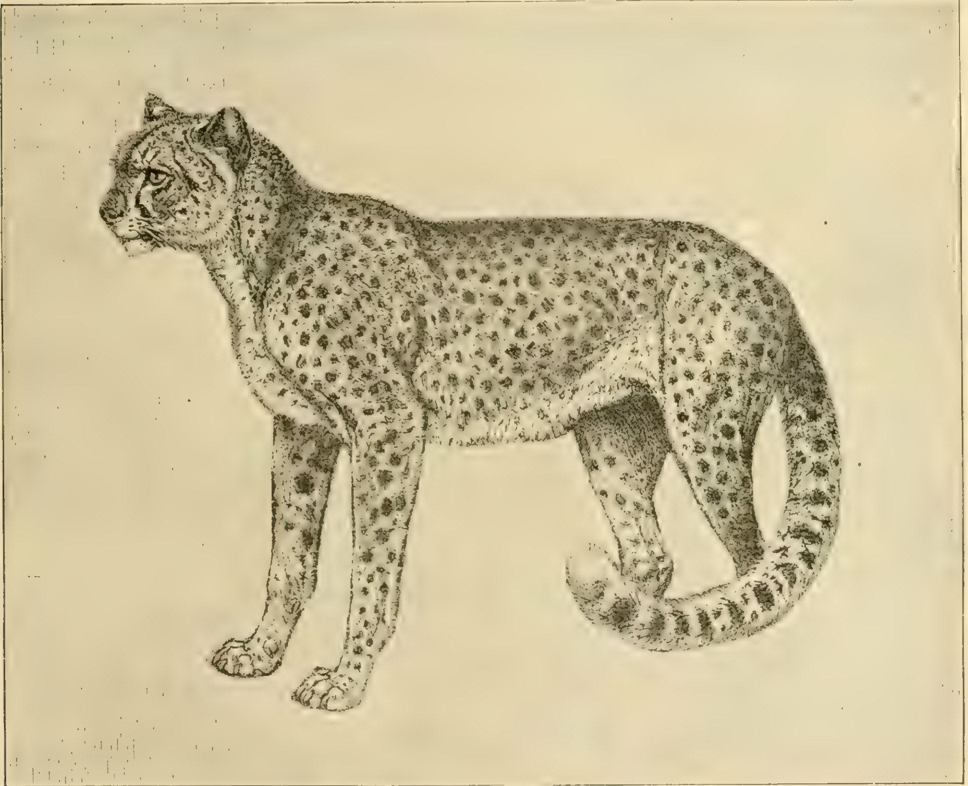
I det skottet hade jag 24 stora hagel och $5\frac{1}{2}$ gram krut. Pantern stupade, rullade öfver geten, i det han utstötte några hemska, hesa skrik. Jag hade krossat båda frambenen på honom. Han hade icke sett, hvarifrån skottet kom, och tänkte kanske, att det var geten, som gifvit honom det.

TVENNE JAKTLEOPARDER.

Nu gällde det att sitta stilla som en mur, men då jag var rädd för öfverfall, ville jag resa mig upp i snåret för att få öfvertaget och skicka honom ett skott till. En kvist tog fatt i kapuschongen till min kappa och slog ned den öfver axlarna på mig. Detta var åter en af de märkliga skickelser, som frälste mitt lif. Jag måste slå mig till ro igen. Vid detta svaga buller af grenarna gaf det sluga djuret icke ett ljud ifrån sig; det fäste sin uppmärksamhet på busksnaret och lyssnade. Men jag blef sittande en stund på detta sätt, och då jag ingenting hörde och ingenting såg, trodde jag, att pantern var död.

Så varsamt det var mig möjligt, böjde jag mig framåt och steg ut ur snåret, med bösspipan sänkt och fingret pa trycket. I detsamma jag reste mig, blef pantern mig varse, krökte ihop bakbenen och sköt sig pa bröstet framåt tre meter i ett tag. Jag riktade mitt andra skott mot hufvudet, men han kom sättande med en sadan fart, och skuggan var pa detta ställe sa djup, att skottet icke träffade. Kulan gick ned i jorden, och endast håren på

UNG JAKTLEOPARD.

halsen blefvo svedda af elden från bösspipan. Han störtade sig öfver mig och kastade omkull mig med en stöt, som om den kommit från ett lokomotiv. Jag blef liggande under honom på ryggen, med axlarna inne i snåret. Pantern försökte att strypa mig, satte tänderna i halsen på mig och bet i den med ett obeskrifligt raseri. Till all lycka var halsen täckt af kappkragen, som jag hade slagit upp mot nattkylan, och af den tjocka kapuschongen, hvilken, såsom jag nämnt, hade fallit ned öfver axlarne.

Med vänstra handen sökte jag skydda mig och hålla besten på afstånd,

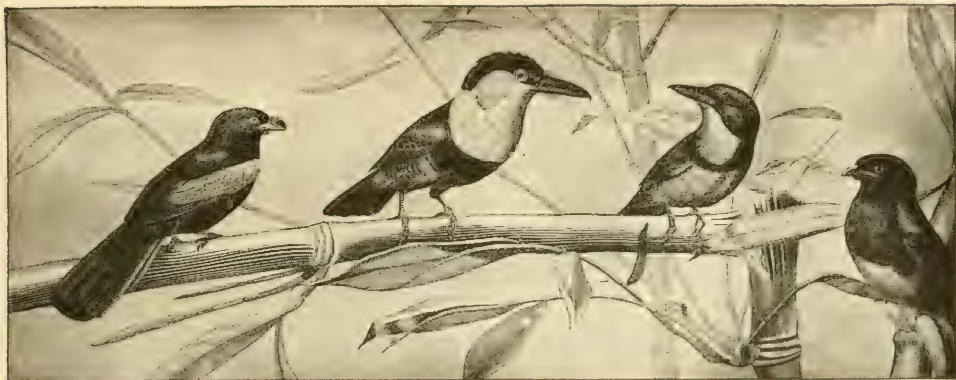
och med den högra gjorde jag de otroligaste ansträngningar för att få tag i knifven, som låg under mig. Pantern högg i min vänstra hand och satte tänderna igenom den på alla kanter. Så gick det löst på ansiktet, som han bet sönder på det gräsligaste sätt. Den ena hörntanden i öfverkäken satte han in i pannan på mig och genomborrade näsan, den andra in i den vänstra ögonvrån och krossade kindknotan. Då jag icke längre kunde hålla odjuret ifrån mig med en hand, uppgaf jag de gagnlösa försöken att få fatt i knifven och tog med bägge händerna tag om halsen på honom. Nu bet han tvärs öfver ansiktet på mig, borrade in de förfärliga tänderna i köttet och krossade hela käkbenet. Ljudet häraf skar så pinsamt i min hjärna, att jag trodde, att hela hufvudet gick i kras. Och detta gap, i hvilket mitt ansikte satt fast, utsände en brännande, förpestad andedräkt, som höll på att kväfva mig. Med den styrka, som förtviflan skänker, klämde jag fingrarna om halsen på honom, och, fastän denna var hård som en timmerstock, klämde jag till så, att jag fick bort det gräsliga gapet från mitt ansikte. Nu kastade han sig öfver min vänstra arm och genomborrade armbågen med fyra förfärliga hål. Hade jag icke haft på mig så mycket kläder, skulle den blifvit krossad som glas.

Jag låg alltjämt på ryggen vid kanten af klyftan med fötterna uppåt och hufvudet nedåt, och i denna ställning höll jag undan pantern, som med sina rysliga tjut kom araberna och all deras boskap att darra som asplöf på långt afstånd därifrån.

Han försökte att om igen hugga mig i ansiktet; jag höll emot. Men man kan ju inte heller oaflåtligt hålla fingrarne spända. I ett ögonblick, då jag gaf efter en smula, högg han till och fick hela mitt hufvud in i gapet. Men då samlade jag allt hvad jag ännu hade kvar af mod och kraft till ett sista tag och slet mig lös. Tänderna gjorde ohyggliga repor i mitt hufvud, men de fingo icke behålla något annat än filtmössan. Jag hade tagit uti så våldsamt, att han stupade utför backen, och då hans framfötter voro knäckta, kunde han icke hålla emot, utan rullade rytande ända ned i bottnen af klyftan.

Ändtligen var jag fri. Jag reste mig upp och spottade ut fyra tänder och en massa blod, som fyllde munnen. Men jag tänkte icke på mina sår. Jag kunde ej styra min harm. Jag grep min jaktknif och satte efter djuret och letade efter det åt alla håll för att återupptaga kampen. Ty jag trodde inte, att jag skulle lefva länge efter dessa förfärliga sår. Sådan var det araberna funno mig, då de kommo dit.

I Tibet finnes snöleoparden, hvars tjocka och långhåriga päls skyddar honom under de kalla vintrarne. Man har äfven påträffat denna art i Persien och Armenien. Hans vanor äro ej närmare kända. Det säges dock, att han aldrig anfaller människan.

Renen.

Den nöjsammaste slädfärd jag någonsin företagit var efter ett par renar. Renen är en snabb, säker springare och skötes med töm lika lätt som en väl inkörd häst. Min kompanjon var en välbergad lapp, som var ägare af en större renhjord.

Den vilda renen är af hjortens storlek och är ett ståtligt djur, fastän han för de korta benens skull ser mindre ut än hjorten. Hornkronan är ej så vacker som dennes, men är dock en präktig hufvudprydnad. Honans hornkrona är mindre än hannens och har färre spetsar. De tama renarne äro småväxta och hafva fulare former än de vilda. De äro på långt när ej så tama som våra husdjur.

Renens hem är den höga norden i båda hemisfärerna. Han finnes i länderna rundt omkring polen ända till sextionde breddgraden; i vissa trakter går han ännu sydligare. Vild förekommer han i Skandinaviens fjälltrakter, på Spetsbergen, i norra Ryssland samt i Amerikas nordligaste bergstrakter och på Grönland. För öfver hundra år sedan infördes renen till Island; där träffas han, numera förvildad, i bergstrakterna.

Helst upehåller sig renen på de höga, öde fjällen och vid de stora träsken. där renmossa och hjortron växa. I sådana trakter kan man få se hjordar på flera tusen beta. En sådan hjord liknar på afstånd en skog af horn. Men renen kvarstannar ej hela året inom samma lilla område. Dels nödvändigheten att byta om betesplats, dels ock årstidernas växling tvingar honom till

ständiga vandringar. Än finner man honom på de höga bergen; än vistas han nere vid kusterna, än i de tätaste skogssnåren och än ute på det fria, öppna fältet.

Flera folkslag äro för sin utkomst helt och hållet beroende af vildrenarne. Renjaktens utgang bestämmer, om det för dem skall blifva hungersnöd eller välfnad under det kommande året. Jakten företages vid de regelbundna vandringar, som djuren göra. När renskarorna komma till en flod och börja att simma öfver, skynda jägarne fram i sina små båtar från gömställen bak-

LAPPLÄNDSK REN.

om buskar eller klippblock, omringar tåget eller söker att hejda det, medan två eller tre hurtige män tränga sig in mellan de sammanpackade djuren och med korta spjut antingen genast döda dem eller såra dem sa svart, att de, när de uppna stranden, lätt fangas af där påpassande kvinnor och barn. Jakten är farlig nog: mellan de tätt skockade renarne är den lilla lätta farkosten hvarje ögonblick blottställd för att kantra; dessutom försvara sig hannarne med horn och tänder, och honorna pläga upplyfta frambenen öfver relingen pa baten, som därigenom lätt hvälfves omkull. Faller jägaren i vattnet, är det honom nästan omöjligt att arbeta sig ut ur trängseln.

REN, FOTOGRAFERAD I SKOGEN.

Sedan äldsta tider har renen varit husdjur hos flera polarländers invånare, såsom hos lappar, samojeder m. fl., och utgör dessa folkslags hela rikedom. De begagna renar som lastdjur och dragare, äta deras kött, dricka deras mjölk,

kläda sig med deras skinn och använda senorna, hornen och klöfvarne till husgerådssaker. Djurens storlek varierar, såväl som färgen, hvilken dock vanligen är brungrå. På Cæsars tid fanns renen så långt söderut som södra Frankrike.

För samojederna är renen ett lifsvillkor, ej minst för dem, som bo på Timanska tundran. Här rasade 1831 och 1833 en pest, som störtade renar i tusental och bragte folket i armod. Den största delen af samojederna omkommo, emedan de förtärde sina smittade renar. Sedan dess har dock detta folk blifvit mera saktmodigt och fromt.

Prärivargen.

En skriftställare har gifvit prärivargen den betecknande benämningen "prärins magre, gråe luffare." Detta djur är mycket mindre än den vanliga vargen, från hvilken den äfven skiljer sig genom en tjockare och mera långhårig päls och en yfvigare svans.

Prärivargen påträffas i Costa Rica, i Centralamerika, och så långt i norr som södra kusterna af Hudson's Bay. Den är ännu allmän i Texas, norra Mexico och på Förenta Staternas västra prärier, men är sällsynt i Guatemala.

Detta djur har mera allmänt för vana att gräfva sig ned i jorden än den vanlige vargen samt är dessutom ej så vild och roflysten och blir i fångenskap mera tam och läraktig. I likhet med den vanliga vargen, jagar den ofta i flockar, men dess tjut, fastän ganska högljudt, skiljer sig från dennes. Med afseende på födan, är prärivargen nästan allätande, och då kött ej är tillgängligt, nöjer han sig med bär eller kaktusfikon. Harar, råttor, unga fåglar o. d. utgöra emellertid hans vanliga föda, och fastän han ej anfaller de större djuren, försvarar han sig med största förbittring. I snabbhet är han vargen betydligt öfverlägsen och kan lätt upphinnas af en snabb häst. Ungarne födas i maj och juni; antalet i hvarje kull är vanligen sex, men uppgår emellanåt till tio. På grund af pälsens yfvighet, tycks prärivargen vara gröfre byggd än han verkligen är. Färgen varierar allt efter årstiderna; den är ljusbrun på sommaren och grå eller gråaktig på vintern; svartaktiga strimmor sträcka sig utefter ryggen och öfver skuldror och länder.

För jägaren och immigranten är prärivargen ett verkligt skadedjur. Af naturen är han tjufaktig och feg. Han stryker omkring lägren och begagnar hvarje tillfälle han får att stjäla sig ett mål. Understundom kan hungern göra honom så modig, att han smyger sig in i ett tält och snattar till sig de kvarlefvor af en måltid, som han möjligen kan komma öfver. Då han slukat dessa, slår han sig ned på ett par hundra yards afstånd, slickar sina tassar och afvaktar nästa tillfälle att smörja kråset. Men han är alltid färdig att springa, om någon kastar en sten eller kvist på honom.

Om natten är emellertid prärivargen en verklig plåga. Hans röst är långt ifrån musikalisk men hög och gäll. Han gläfser oupphörligt hela natten och drifver sömnen från den trötte slumrarens ögon. Två eller tre prärivargar kunna föra ett sådant oljud, att den oerfarne tror dem vara en flock på minst femtio.

EN PRÄRIVARG I AMERIKANSKA VÄSTERN.

Om jägarens tålamod tryter vid allt detta oljud, kan det hända att han tar sin bössa och smyger sig ut för att skjuta på de närgångna djuren. Lyckas han skjuta ett af dem, kasta de andra sig genast öfver detta samt släpa bort det och förtära det.

En bra hund kan reda sig mot flera prärivargar, och om han har tränats att jaga dem, kan han drifva en hel flock på flykten.

Herdarne i Förenta Staternas sydvästra trakter äro mycket besvärade af prärivargar, isynnerhet då lammen äro späda. Han tycker om lammkött, ungt och mört. På de gamla baggarne och fåren vågar han sig icke, men de små lammen falla ett lätt byte för hans klor och huggtänder.

På den tid, då västerns prärier voro samlingsplatser för oöfverskådliga buffelhjordar, fann man prärivargen i stora flockar på utkanten af densamma, afvaktande ett tillfälle att angripa någon svag gammal buffel, som bortdrifvits af de yngre. Prärivargarne kunde följa det gamla djuret i flere

MEXIKANSK COYOTE.

dagars tid, och då dess krafter slutligen sveko, voro de lömska djuren genast färdiga att anfalla buffeln från alla håll och uppåto honom bokstafligen lefvande. Prärivargen är ej så slug som vargen i att upptäcka gift, som man lagt ut för honom, och boskapsuppfödarne i västern döda tusental prärivargar hvarje år genom att förgifta kvarlefvorna af döda djur, hvilka vargarne sedan förtära.

En natt befann jag mig i den varma torra delen af södra Colorado, där den brännande solen förtorkade all växtlighet under dagen och där ingen dagg föll om natten för att återupplifva densamma. Jag hade vistats i mitt läger i flera timmar och var utsträckt på marken framför mitt tält, beskådande den stora fullmånen, som i denna sällsamma atmosfär såg dubbelt så stor ut som i de östra staterna. Då hörde jag plötsligt coyotens gälla skall åtföljdt af ett allmänt skällande. Jag steg upp för att hämta min bössa, och då jag kom ut ur tältet, såg jag en hare på omkring 50 yards afstånd, hvilken förföljdes af sju prärivargar. Haren kunde lätt ha sprungit ifrån dem i rak linje, men de hade honom omringad, och inom kort var han i deras våld. På ett par minuters tid var han söndersliten, och coyoterna kommo sedan i strid om kvarlefvorna. Jag hämnade harens död genom att skjuta två coyoter, innan de öfriga lomade af.

Vilda fåret.

Då Roosevelt beskref de svårigheter, som åtfölja en jakt på klippbergsfåret, eller "stora hornet", som det vanligen kallas, upprepade han endast hvad som hvarje jägare i västern känner till. Under sina olika jaktresor tog Roosevelt stort intresse i att jaga just detta djur, men måste erkänna sig besegrad. På våren och sommaren samla de fullvuxna baggarne sig i flockar af från tre till tjugu stycken, hvilka vanligen beta på ängarne utmed glaciärerna eller hvila bland höjdernas slottslika tinnar; och antingen de beta i lugn och ro eller lekfullt klättra upp för de branta klippspetsarne, undgå icke deras ståtliga former och vackra rörelser att framkalla beundran hos åskådaren. Deras hviloplatser synas ha valts med särskildt afseende på solljus och utsikt samt främst af allt trygghet från vargarnes anfall. Hela flockar af detta får har enligt hvad man flera gånger haft tillfälle beskåda kastat sig ned från branter, som varit 150 fot höga.

De förekomma på de höga och klippiga åsar, hvarmed landet mellan den stora bergskedjan och Stilla hafvet är genomskuret, men man finner dem ej längre i öster än Klippiga bergen.

Deras mest omtyckta betesställen äro gräsbevuxna kullar, omgifna af skrofliga klippor, till hvilka de kunna taga sin tillflykt, då hundar eller vargar nalkas. Köttet af detta får är särdeles välsmakligt vissa tider på året.

Fastän "stora hornet" fordom var ganska talrikt på ett vidsträckt område, har den hvite mannens ankomst varit en anledning till dess förminsk-

ning, och liksom buffeln kommer det att inom kort vara utdödt, om ej guvernementet skänker det sitt skydd. Detta får har upptäckts på de högsta bergspetsar i Förenta Staterna, och dess förmåga att korsa bergsklyftor och glaciärer är förundransvärd.

Jag sköt en bagge i Wyoming för några år sedan, hvilken var fyra fot

EN MUFFLON-FAMILJ.

hög, vägde öfver 400 pound och hvars horn voro 42 tum i längd. Tackorna äro ungefär tre fot höga.

Den präktiga vilda fårart i Mongoliet, som är känd under benämningen argali, är så stor som en fullvuxen mulåsna. I Tibet finnes en annan närbesläktad art. Båda ha många likheter med "stora hornet."

Pamir-fåret har sitt namn från Centralasiens platåer, som äro kända under benämningen pamirerna (världens tak) och finnes äfven på höglandet norr och väster om östra Turkestan. Fastän pamir-fåret har längre horn,

tycks det ej uppnå samma storlek som argali i Tibet, från hvilket djur det särskildt skiljer sig genom hornens skepnad och äfvenså genom färgen. Den europeiska arten af detta får är mufflon, som fordom fanns öfver hela Europa, men numera endast påträffas i Sardinien och på Corsica. Mufflon är smärre än de öfriga arterna af samma släkt.

BERBERIFÅRET.

I Sardinien påträffar man mufflon endast på vissa bergskedjor, där de vistas på de högsta åsarne och vanligen endast låta se sig från sådana bergstoppar, där de ha utsikt öfver hela den omgifvande nejden. I spetsen för dessa flockar går vanligen en gammal stark bagge, men i parningssäsongen delade upp sig i smärre flockar, bestående af en bagge och flera tackor.

Baggarne kämpa med hvarandra om den högsta ställningen, och under december och januari månader ger det eko i bergen, då den ene baggen rusar mot den andre i förbittradt envig.

Mufflon i Sardinien är det svåraste djur att kunna närma sig, som jag känner till. Då de äro uppskrämda, ha de en vana, åtminstone baggarne, att ställa sig själfva midt i en buske, eller i skuggan, som kastas af denna, och göra sig nästan osynliga. Dessutom ha de en ovanligt skarp blick, hvilken hjälper dem att upptäcka tillflyktsorter, där de så godt som äro oåtkomliga.

MUFFLON FRÅN SARDINIEN.

Bharal i Tibet synes vara en mellanart af får och get. I likhet med den förre finnes den på kuperad mark och hvilar vanligen om dagen på sina betesställen, helst bland stenar; men i likhet med den senare, är den en skicklig klättrare, som tager sin tillflykt till de brantaste och mest otillgängliga klippor, då han blir skrämd. Han påträffas i hjordar af från tio till femtio och till och med hundra. Hannar och honor påträffas vanligen i skilda hopar under sommaren, men äro ofta tillsamman hela tiden. Hjordarne uppehålla sig

alltid på högland, öppen mark och uppsöka aldrig buskiga trakter. Till följd af dess färg är det svårt att upptäcka detta djur, då det hvilar sig i liggande ställning bland stenarne. Det påträffas aldrig på en höjd öfver hafsytan, som understiger 10,000 fot, och på sommaren beger det sig upp så högt som från 14,000 till 16,000 fot. Bharal är ej så särdeles svår att närma sig i trakter, där den fått vara ostörd. Vid ett tillfälle stötte jag i Ladok helt oförmodadt på fem baggar, som lågo sofvande på en obegagnad skogsstig.

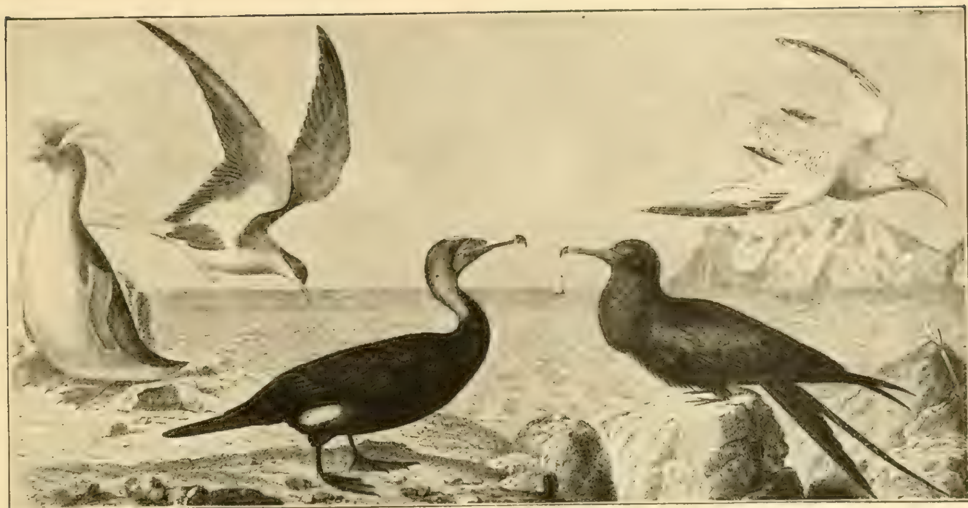

"BIG HORN" FRÅN KLIPPIGA BERGEN.

Den ende vilde representant i Afrika af detta djur utmärker sig för sin tjocka och långa man och sin ofantligt långa af groft hår betäckta svans. Denna art benämnes berberi-fåret, når en höjd af tre fot eller något mer samt är af mattgul färg. Araberna pläga slå upp sina tält i närheten af de fåtaliga källor, som besökas af dessa djur och leda dagligen sina getter högt upp bland bergen. Följaktligen kunna de ej undkomma, ty alla berg i närheten äro befolkade af araber. De äro således alltid inom syn- och hörhåll för araberna, och då de ej kunna undkomma, ha de utvecklat konsten att kunna gömma sig i den mest förvånande grad.

Fårsläktet utmärker sig för kantiga, spiralformigt böjda horn och tårgropar; dessutom saknar det skägg under hakan. Det tama fårets kropp är betäckt af en tät och krusig ull, och detta djur finns numera ingenstädes vildt. Som husdjur finns det dock under en mängd varieteter, af hvilka det spanska eller merinos-fåret anses ha den finaste ullen. Fåret trifves bäst i höglända och torra trakter, och detta gäller äfven de vilda arter, som redan uppräknats.

De närsläktade vilda arterna äro, som redan antydts, eftersökt villebråd, vare sig de nu finnas i Sydeuropas eller Asiens bergstrakter eller i Klippiga bergen. De äga äfvenledes en mera utvecklad självbevarelsedrift än det tama fåret, fastän man just ej kan klaga öfver brist på sådan hos gamla ilskna baggar.

Sebran.

Min första bekantskap med sebran i vildt tillstånd gjordes i Ostafrika på en trakt, där landet var kuperadt. De infödde jägarne i vårt sällskap uttryckte sin önskan efter sebrakött, hvilket de mycket tycka om på grund af det myckna gula fett det innehåller.

Sedan vi sadlat våra hästar, begåfvo vi oss tidigt åstad. Klockan blef emellertid tio, innan vi fingo syn på något byte. Då upptäckte vi en hjord på ungefär femtio djur, som betade tillsamman med blandade flockar af antiloper och vilda getter. Antilopens gälla hvissling blandade sig med sebrans egendomliga gnäggning, hvilken är en blandning af åsnans vrålande och hundens gnällande.

Hjorden satte af mot mera högländ mark och vi följde efter. Först sprungo de i enkelt led med hingstarne i spetsen, men da vi påskyndade vår ridt samlade de sig i en flock. Slutligen fick en af infödingarne sikte på ett ungt föl och jagade en kula i dess kropp i närheten af bogen. Det sårade djuret föll på sina knän, men sprang ögonblickligen upp och skilde sig från den öfriga hjorden, hvilket tycks vara en regel i dylika fall. Det förföljdes emellertid af infödingarne, hvilka jagade flera kulor genom dess kropp.

På kvällen höllo infödingarne en riktig fest. Jag smakade sebraköttet men fann dess smak allt annat än angenäm. Jag hade skjutit två fina antiloper, och fastän jag erbjöd dem en af dessa, föredrogo de dock sebraköttet.

De gulhvita och svartbruna strimmor, som utmärka sebrans hud och hår, äro mera i ögonen fallande än hos något annat vare sig tamt eller vildt djur, icke ens tigern undantagen. Sebra betyder strimmig, och namnet är mycket passande på hästtigern, som man stundom benämner sebran. I sitt naturliga tillstånd håller denna till i Syd- och Ostafrikas nästan otillgängliga bergstrakter. Skygg af naturen och begåfvad med ovanlig synförmåga, är det sällan sebran låter sig fångas lefvande. Sällan påträffas detta djur ensamt; det föredrager att ströfva omkring i stora hjordar.

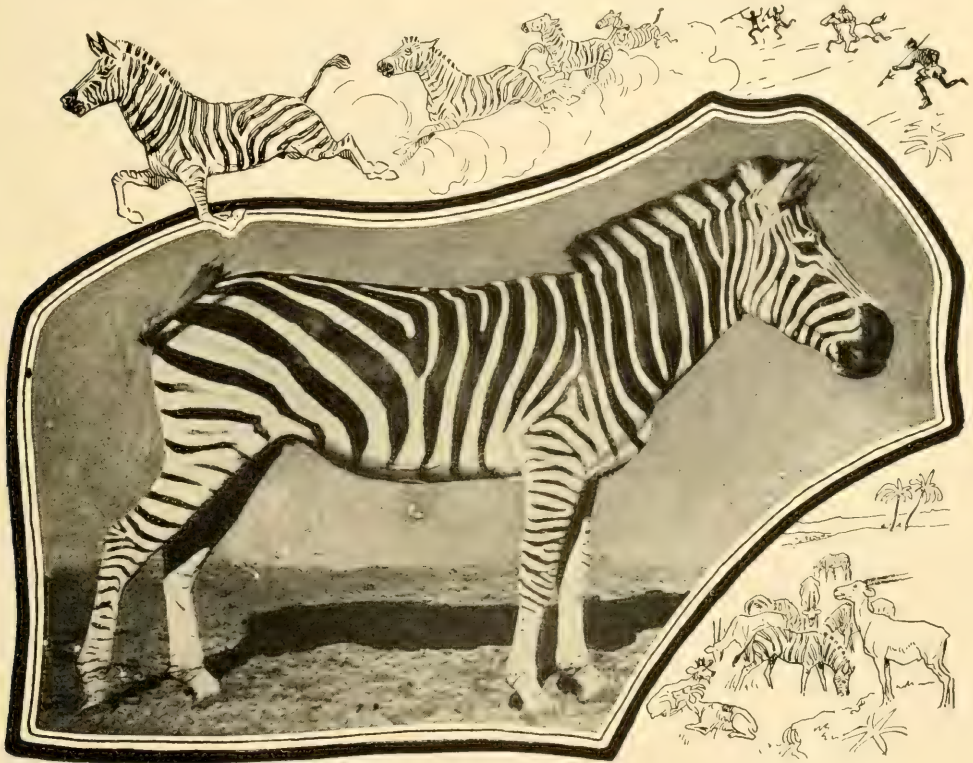

SEBRAFAMILJ.

De tre kända sebra-arterna utgöra tillsamman med kvaggan en grupp, som mycket påminner om åsnan, men utmärkes genom mer eller mindre strimmiga hufvuden och kroppar. I båda dessa grupper är manen uppstående, och den öfre delen af svansen är fri från långt hår; valkar, som sakna hårbetäckning, förekomma endast på frambenen, och öronen äro längre, hufvudet jämförelsevis större och hofvarne äro smalare än på hästen.

Bergssebran är den typiske representanten för denna strimmiga grupp

och påträffas i allmänhet i bergstrakter. Den är minst af de tre arterna, är från fyra till fyra fot och två tum hög vid manken, har korta öron och kort man samt blott ringa hår på svansen. Hårets grundfärg är hvit, medan strimmorna äro svarta; den nedre delen af hufvudet är ljusbrun. Med undantag af kroppens nederdel och innersidan af höfterna, äro hela hufvudet, kroppen och benen strimmiga.

OSTAFRIKANSK SEBRA.
(Huru den jagas).

Alla, som ha skådat sebran i dess inhemska uppehållsorter, tala om det vackra intryck, som en sebrahjord gör, då den stannar några ögonblick för att betrakta jägaren och sedan söka sin räddning i flykten. Alldenstund de jakttrofeer, hvilka fås från sebran, äro tämligen obetydliga, är det att beklaga, att så många dödas blott för sportens skull. Då sebran ställer sig på sandig mark i månskenet, äro hennes färger i så fullständig harmoni med omgifningen, att hon på kort afstånd knappt kan skönjas.

Sebran är skygg och misstänksam, och poster placeras mycket noggrannt

för att upptäcka minsta tillstymmelse till fara. Oaktadt dessa försiktighetsmått ha åtskilliga sebror fångats lefvande, och oaktadt deras vilda vanor har har man lyckats tämja dem att draga vagnar. Det är troligt, att de skulle kunna förvandlas till husdjur såväl som åsnan, ty i Transvaal påträffas de emellanåt som dragare tillsamman med mulåsnorna.

Kvaggan bildar, hvad färgen beträffar, en föreningslänk mellan sebran och åsnan, men dess korta öron och dess svans påminna om hästen. Dess höjd är ungefär densamma som sebrans; färgen på öfverkroppen är ljust rödbrun, och hufvud, nacke och framdel äro betäckta med oregelbundna chokladfärgade strimmor, hvilka gradvis blekna, tills de slutligen alldeles upphöra på bakdelarne af djurets kropp. Kvaggans hem är Kapkolonien.

Yaken.

Jakens hemland är de tibetanska platåerna. Större delen af detta landskap är dystert och ödsligt, och jaken har sitt tillhåll i de mest otillgängliga trakterna. Man finner honom så högt uppe som från fjorton till tjugutusen fot öfver hafsytan. Han älskar kölden, under det att värmen är honom misshaglig. Jaken är ett kringströfvande djur. På sommaren samlas korna vanligen i hjordar af från tio till ett hundra, under det att de gamla tjurarne ströfva omkring för sig själfva eller i mindre sällskap. De beta på kvällarne eller tidigt på morgnarne och uppsöka någon brant och naken sluttning under dagens lopp, där de kunna ligga på ett och samma ställe i flera timmar. I synnerhet uppsöka gamla jaktjurar en sådan hviloplats, där de ha en vidsträckt utsikt, och man kan påträffa deras spår på toppen af de brantaste höjder högt ofvan om växtgränsen. Jaken har ej så särdeles god syn, men mycket fint väderkorn, och det måste man komma ihåg, då man under jakt söker smyga sig på honom.

Mest utmärkande för jaken är det långa hår, hvarmed sidorna, benen och svansen äro betäckta, och som gör att han till utseendet skiljer sig så mycket från den vanliga oxen. På hufvudet och öfverkroppen är håret kort och nästan jämnt, och det långa håret tager sin början på sidorna samt bildar nedtill en lång frans, som utsträcker sig öfver bogen och låren. Svansens ända utgöres af en lång tofs. Äfven på bröstet finns en lång hårtofs. Håret är mörkbrunt och skiftar här och där i rostfärg. På hufvudet grånar det med åldern. Man påträffar äfven hvita jaker, men dessa äro tama.

Vid ett besök i ett tibetanskt kloster fäste jag min uppmärksamhet vid den mängd af jaksvansar, som hängde som vimplar på stora stänger utanför ingangen. Men allmänt begagnas jakens svans som flugviska. I Kina användes den till vimpel på boningshusen, men har då färgats röd. Den hvita svansen begagnas i Turkiet för att utmärka en pascha-grad.

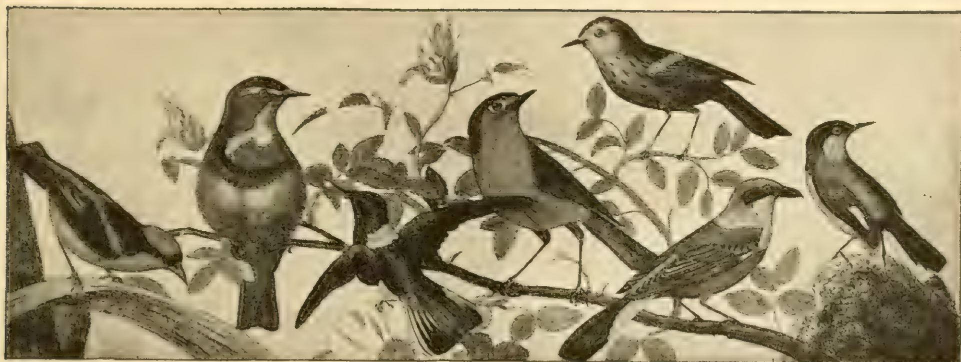
Fastän jaken är skygg och flyr, då jägaren nalkas, hade jag en helt annan erfarenhet vid ett tillfälle, då jag skjutit en gammal svart tjur utan att

HVIT JAK.

döda honom. Han anföll mig med nedböjdt hufvud i största ursinne och var så nära, att jag ej kom åt att springa undan. Jag befann mig på en öppen plats, och ej ett enda träd fanns i närheten. Till all lycka låg det en stor sten nära intill, och jag sökte skydd bakom denna. Den ursinnige jaken rusade mot stenen med sådan våldsamhet, att hans hufvudskål spräcktes, och han föll ned död till följd af den häftiga stöten.

Jaken är ett husdjur mångenstädes i Centralasien. Han begagnas för plogen och äfven för ridt, men är ganska svår att handtera. På sommaren besväras den vilde jaken af hettan och tager då sin tillflykt till de allra högsta platåerna uppe bland bergen.

Prärihunden.

––––––––

''Jip, jip'' är det egendomliga ljud, som möter en, då man ute på prärin nalkas de jordhögar, som prärihunden gjort till sin bostad.

På prärierna och högslätterna finnes helt visst ingen märkvärdigare varelse än prärihunden. Denna s. k. hund är ett murmeldjur. De gamla kanadensiska trapperna kalla den först ''petit chien'' (liten hund), förmodligen emedan den påminner om en hund, då den skäller. Däraf fick den namnet prärihund, ett namn som bibehållit sig ända till våra dagar.

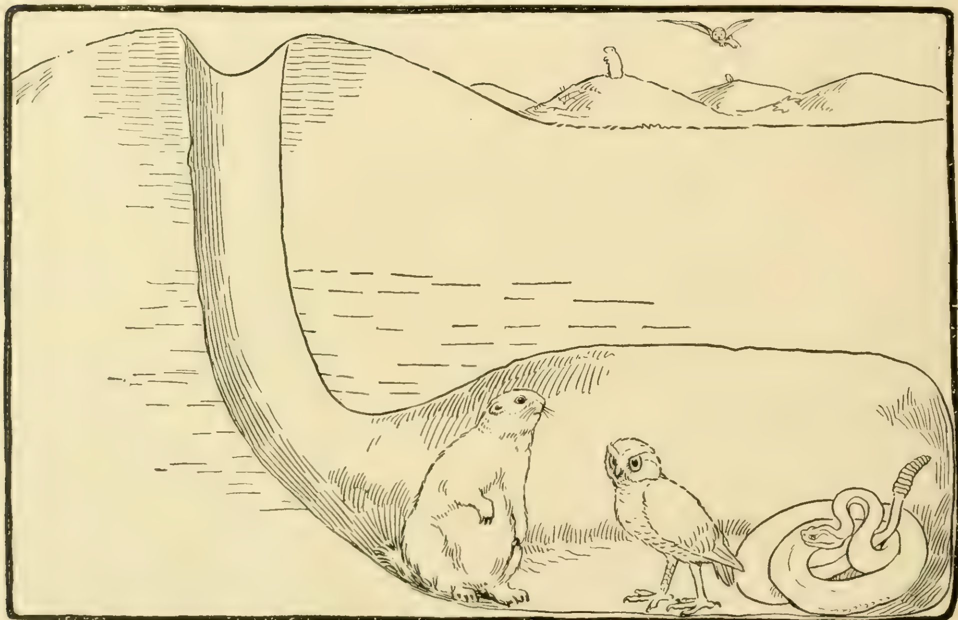
Att dessa fredliga grottinvånare lagt under sig stora sträckor, det förstår man först riktigt, då man oafbrutet, dag efter dag, rider förbi de små jordhögar, som visa att häri bo prärihundar, två eller flera. De särskilda bostäderna ligga i allmänhet 15—20 fot från hvarandra, och den lilla jordhögen vid ingången består af åtminstone ett lass jord, som de små djuren hafva fraktat fram i dagens ljus från de underjordiska gångarne. Många hafva en enda, andra två utgångar. En fast trampad stig för från bo till bo. Det måtte råda god sämja mellan dessa små lifliga djur.

Deras enda föda består af en rot och en sorts kort krusigt gräs, som växer uppe på högslätterna. Därför anlägga de naturligtvis sina byar där, hvarest dessa plantor trifvas. På New Mexicos högslätter finnas platser, där man inom flera mils omkrets ej kan uppspåra något vatten, men också här har prärihunden kolonier, som äro starkt befolkade. Man antar därför, att detta djur icke har behof af vatten utan nöjer sig med den fuktighet, som stark dagg efterlämnar på de fina grässtråna. Här uppe faller det ju under flera

månader intet regn, och för att nå grundvatten måste man gräfva öfver hundra fot djupt.

Helt säkert ligger prärihunden under vintern i dvala, ty han samlar icke något förråd, och gräset omkring bostaden vissnar om hösten, och frosten gör marken så hård, att det skulle vara omöjligt för djuret att skaffa sig näring på vanligt sätt.

När prärihunden märker, att softiden nalkas — och det inträffar vanligtvis i slutet af oktober —, stänger han omsorgsfullt alla ingångar för att skydda sig mot den kalla vinterluften, innan han lägger sig till hvila. De varma

OLYCKLIG PRÄRIHUNDFAMILJ.

vårdagarne väcka honom till nytt lif, men indianerna påstå, att prärihunden, ännu medan det är kallt, ofta öppnar dörren till sitt lilla hus. Detta är då ett tecken till, att varma dagar snart äro att vänta. En liten jorduggla bor också där nere under jorden. Denna lefver i det bästa förhållande till de små fyrbenta djuren. Hon slår sig blott ned i rum, som äro öfvergifna af byggmästaren. Också prärins skallerorm har man träffat på i dessa kolonier. Därför har man trott, att också den lefver på vänskaplig fot med prärihunden. Detta är ett misstag. Visst kan man få höra det giftiga djuret rassla hemskt där inne i hålan, men man kan vara viss på, att ormen först har jagat ut dem, som bodde där, eller också ätit upp dem.

En sådan koloni erbjuder en mycket egendomlig anblick — om man är lycklig nog att komma i närheten, utan att vaktposten har märkt det. Nästan på hvarenda liten hög sitter ett litet gulbrunt murmeldjur, rakt och finbildadt som en ekorre. Den upprättstående svansen är i oafbruten rörelse, och det höres en besynnerlig, sorlande kör från de många tusen fina, skällande stämmorna. Närmar sig åskådaren några steg, kan han på rösten tydligt urskilja de äldre och mera erfarna. Men plötsligt, liksom genom ett trollslag, äro alla dessa tusenden försvunna. Allt emellanåt sticker ett spetsigt

PRÄRIHUND-STAD I COLORADO.

hufvud fram ur hålan och skäller varnande för att berätta, att en farlig fiende är i antågande.

Men lägger man sig då ned och håller sig alldeles orörlig, så sätter vaktposten sig efter en kort stund på sin plats på högen framför ingången och börjar åter skälla oafbrutet liksom för att säga, att nu är faran förbi. Nu komma de alla fram igen, den ena efter den andra, och snart är det lifliga samkvämet mellan dessa sällskapliga djur åter i full gång. En äldre ''medborgare'', som ser mycket vördig ut, aflägger då kanske besök hos grannen, som sitter i upprätt ställning på sin hög och väntar, viftar med svansen och

bereder plats vid sin sida. Så skälla de båda mot hvarandra, en i sänder, liksom om de frågade och svarade. Under ifrigt samspråk försvinna de sedan ned i bostaden, men komma kort därefter tillbaka för att tillsamman promenera till en släkting, som bor litet längre bort och helt gästvänligt tager emot dem samt sedan fortsätter promenaden men dem. Så möta de andra, man

BOBAC-FAMILJ.

hälsar kort men ljudligt, tills sällskapet skiljes åt och hvar och en går till sitt.

Prärihundens kött smakar bra, men jakten är svår och lyckas sällan, så att när någon försöker att fälla ett af dessa djur, sker det vanligtvis endast för att tillfredsställa nyfikenheten.

I Europa och Asien är prärihunden känd under sitt zoologiska namn, murmeldjuret, som lefver på Alperna nära snögränsen. En annan art af detta släkte förekommer äfven i södra Ryssland och Polen samt pa Himalaya och i Tibet. Äfven i gamla världen bo murmeldjuren i stora samhällen.

Piggsvinet.

Jag har stor respekt för piggsvinet och har märkt, att djuren i allmänhet hysa samma känsla. För det första lägger det sig icke i andras affärer, och för det andra, tål det ingen inblandning från annat håll i sina. Detta djur är ej stridslystet, men det drager sig ej heller undan en strid. Jag tror icke, att det finns ett modigare djur i hela djurriket.

Medvetet om sin egen försvarsförmåga, tycks det ha ett riktigt förakt för andra djur. I Afrika och Indien anfalles det ofta af tigrar och leoparder, men dödas först efter segt motstånd, hvarunder taggarne ofta fastna i det anfallande djurets kött samt förorsaka döden. I västra Amerika såg jag en gång en puma dö af sår, som det erhållit i strid med ett piggsvin. Såren efter piggsvinets taggar varade sig och blodförgiftning inställde sig, hvarpå döden följde. De andra djuren veta, att piggsvinet ej fruktar dem och är alltid stridsfärdigt, hvadan de vanligen lämna det åt sig självt. Piggsvinet har de öfre kroppsdelarne beklädda med långa, grofva taggar, hvilka kunna uppresas. Fabeln har vetat berätta, att det lilla djuret förmår rikta dessa taggar mot sina fiender med en säkerhet, som har dödliga följder, och detta påstående har sin grund i en omständighet, som blott få författare taga hänsyn till. Då piggsvinet anfalles, bereder det sig till försvar genom att rulla hop sig som en boll, då taggarne resa sig och klorna blottas. Då den anfallande närmar sig, skyndar det lifliga lilla djuret fram och kastar sig handlöst

mot honom. De hvassa taggarne fastna i skinnet och den anfallande drager sig hastigt tillbaka.

Piggsvinet lefver i många delar af världen, och påträffas i Afrika, Medelhafsländerna och Indien. Taggarne variera i längd, och de längsta, som äro böjliga, kunna ej åstadkomma stor skada. Under dessa finnes en betäckning, bestående af smärre taggar, från fem till tio tum i längd, hvilka utgöra de verkliga vapnen. Taggarne stanna i allmänhet kvar i såret, och om de ej omedelbarligen uttagas, åstadkomma de stora smärtor. Taggen är af en sådan form, att den med hvarje rörelse tränger sig ned i köttet och ofta förorsakar det sårade djurets död.

I Afrika och Indien dödar man ofta leoparder och tigrar, hvilkas kött är genomstucket af piggsvinstaggar, som trängt långt in i kroppen och äfven

PIGGSVIN I SIAM.

förorsakat varbildning. Vid ett tillfälle dödades en tiger, hvars tassar, öron och hufvud voro fullsatta med taggar från ett piggsvin, hvilket han förgäfves sökt döda.

Piggsvinet är, som jag sagt förut, medvetet om sin ställning bland djuren och gör sällan, om ens någonsin, ett opåkalladt anfall. Men om det retas, förvandlas det till en ganska svår motståndare, sprider ut sina taggar utan betänkande och rusar på fienden.

Jag har flera ganger varit ögonvittne till huru duktigt dessa djur kunna försvara sig. En månljus natt, då ett sällskap var på jakt efter dessa djur, dröjde det ej länge, innan vi upptäckte en grop, dit de tagit sin tillflykt. En

hund sändes omedelbart in efter dem, men drog sig tillbaka med åtskilliga taggar i kroppen. Då hunden närmade sig, rullade piggsvinet ihop sig som ett nystan och stötte sina taggar in i djurets kropp. Vi måste uppgifva striden, och piggsvinet räddade sig genom sin förtviflade strid med våra hundar.

Det allmänna piggsvinet är ungefär tre fot och sex tum i längd, och svansen är sex tum lång. Det går på hälarne, och under gången skallra de långa taggarne på ett egendomligt sätt. Trynet är litet, tjockt och tungt, och ögonen äro små samt likna svinens.

Indianerna i Amerika använda det kanadensiska piggsvinets taggar till prydnader på sina mockasiner. Denna art lefver på många ställen i såväl Förenta Staterna som Canada. De besitta en egendomlig förmåga att pressa tillsamman de styfva taggarne och kunna tränga sig igenom en öppning, som

PIGGSVIN I MAROCKO.

vid första påseende knappt förefaller stor nog för ett djur hälften så stort som piggsvinet.

Då ett af dessa djur har slagit sig ned i ett träd, där det känner sig hemma, stannar det kvar natt och dag, ända tills det beröfvat trädet hela dess löfverk. Jag har exempelvis sett hemlocks, som på detta sätt beröfvats hela sin gröna beklädnad ända till minsta gren. Högt uppe i träden liknar piggsvinet ett kråknäste eller en hopkruken hök.

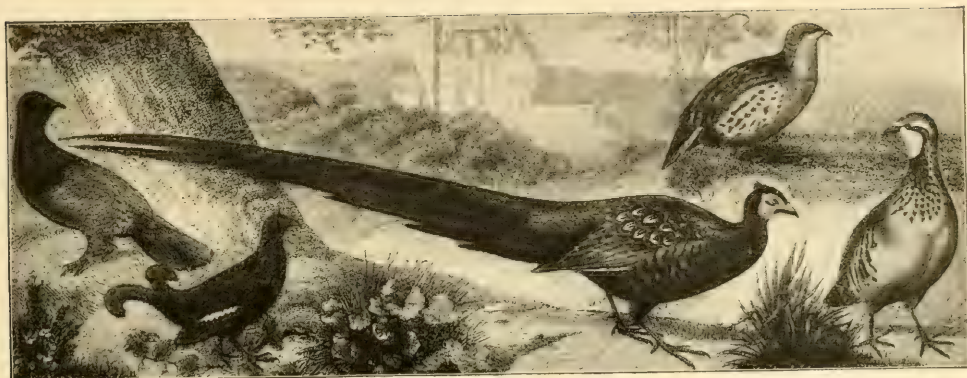
I Mexico lefver ett piggsvin, hvars hår är så långt, att det betäcker taggarne. Det utmärkes genom sin svarta färg, men taggarne äro till större delen hvita och framträda som stjärnknippen på det svarta skinnet.

Denna art uppehåller sig på östra kusten af Mexico. Ingenting särskildt är antecknadt om dess vanor, men af djur af denna art, som fångats, är det antagligt att det aldrig dricker. Då det hvilar uppe i träd, påminner den mera om en knotig, mossbetäckt gren än om ett djur.

Piggsvinet är en duktig gnagare, och författaren har i indiska djungeln påträffat elefantbetar, som voro till hälften uppätna af detta djur.

I Afrika finns en piggsvinsart, hvars svans liknar en borste, och på Borneo lefver en art med ovanligt korta taggar.

Piggsvinets kött är välsmakande och har en mellansmak af fläsk och kalfkött.

Flodhästen.

Det berättas om en f. d. Förenta Staternas senator från Ohio, att han var en gång i ett menageri, och då han där betraktade en hippopotamus, närmade sig honom en tandläkare honom och sade leende: Jag har många gånger tagit oxeltänder af samma slag, som den här bestens, och placerat dem i munnen på mina patienter.''

Då han anmodades att förklara sig närmare, berättade han, att flodhästens betar äro af finaste elfenben och användas vid tillverkning af löständer. Senatorn sågs lyssna mycket uppmärksamhet till samtalet och plötsligen blef han mycket blek. Han uttog sina löständer ur munnen och frågade tandläkaren, om de voro gjorda af flodhästens betar. Då han erhöll ett jakande svar, vägrade han att använda dem och har sedan aldrig kunnat förmås att bruka löständer.

Flodhästen — han borde rättare kallas flodgrisen — är det största landtdjur näst elefanten och till kroppen ej mycket mindre än denna, ehuru han till följd af sina korta ben endast uppnår en höjd af omkring fem fot. Han har fyra med hvarandra sammansatta tår, under hvilka ligger en trampdyna, på hvilken djuret går. En sådan fot kallas klumpfot. Huden, till färgen brunaktig, är nästan naken och påminner om svinets. Han lefver i Afrikas floder. Om dagarne vistas han nästan beständigt i vattnet; om nätterna går han i land för att beta.

En resande berättar följande om sin första jakt på flodhästen:

Jag hade skjutit mitt första skott på en flodhäst, som hade skilt sig från flocken och var lättare att få skott på. Jag sände honom skott på skott, och kulorna träffade. Han drog sig tillbaka till en liten vik vid den andra flodbrädden, där han lade sig ned utan att röra på sig. Det gällde att få ut honom därifrån eller lista sig på honom, där han var. Det sista var det bästa. Men huru skulle vi komma öfver floden med våra bössor? Det var omöjligt. Jag kom då att tänka på en ståtlig kaffer i sällskapet, oförfärad och jättestark. Allt hvad jag hade hört om denne kärnkarl hade ingifvit mig lust att se honom handla. Nu var ögonblicket kommet. Jag fick fatt uti honom och sade till honom på hans eget tungomål, i det jag pekade på flodhästen: "Kan du gå dit bort och jaga honom hit? Du är ju icke rädd?"

"Nej", svarade han, "jag har dödat många sådana."

"Det är icke fråga om att döda honom", sade jag.

"Vi få väl se", svarade han torrt. Utan ett ord vidare tog han två stora assagajer med spetsar i form af lagerblad, kände på eggen och stötte dem flera gånger i vattnet och i sanden liksom för att slipa bort den smula rost, som kunde hafva kommit på dem. Så tog han med sig en annan kaffer med två andra lätta assagajer att hafva i beredskap och gaf sig i väg. Han var lika lugn och kallblodig, som om han bara skulle gå för att döda ett får.

En kvart senare var han på den andra strandbrädden. Medan djuret var under vattnet, passade han på att komma fram till en sten ute i floden, och på denna ställde han sig och följde med blicken flodhästen för att vara till reds, så snart denna visade hufvudet i vattenbrynet. Allas ögon voro under andlös tystnad riktade på honom. Och vi behöfde icke vänta länge. Kaffern svänger assagajen, som susar genom luften och fastnar i en mörk kropp. Den mörka kroppen gör ett kast, en sparkning. Den andra assagajen följer efter den första: nya sparkar, stora hvirflar i vattnet. Djuret vänder om och simmar under vattnet bort till de andra flodhästarne. Där blef han nog mindre väl mottagen af sina kamrater, ty han stannade där bara en kort stund. Under tiden fiskar den anfallande upp sina vapen, som drifva med strömmen, utan att bry sig om de många krokodilerna, som simma omkring där. Den sårade flodhästen söker nu skydd på den andra sidan under en bunke af hög vass. Stället är svåråtkomligt för människor och i synnerhet för en naken karl. Men kaffern är snart där och öppnar det naturliga stängslet med en varsamhet, som om det hade varit ett sängomhänge, och nu står han ansikte mot ansikte med flodhästen, som sprutar blod, så att vattnet blir rödt. Den ena efter den andra stötas två assagajer i kroppen på odjuret, som kastar sig och väsnas och öfversprutar sin motståndare med vatten. Kaffern tar sitt tredje vapen, en jättestor assagaj, slungar in den i

djuret, men tar strax åter tag i skaftet och stöter in den ånyo, och så "länsas" flodhästen, såsom man gör med en hval.

Kaffern får under tiden sådana ryck och stötar, att det hade varit nog

FLODHÄST.

att slå omkull tre vanliga karlar. Men honom tyckes det inte bekomma det ringaste.

När flodhästen rycker alltför våldsamt, släpper han skaftet, men endast för att åter gripa det, och för hvarje gång lyckas han göra såret allt djupare och djupare. Och han gör detta med stor behändighet. På det ställe, där

kaffern hade vågat sig ut, skulle det hafva varit omöjligt för honom att finna någon tillflykt, om flodhästen hade försökt att gå i land. Det var i synnerhet därför jag beundrade hans mod.

Slutligen blef det för mycket för djuret, det slet sig lös och grep till flykten. I detsamma såg jag vår oförfärade kaffer åter med segerfröjd rycka till sig sin blodiga assagaj.

Nu kan flodhästen icke längre hålla sig i vattnet. Han vill upp på stranden och kommer rakt emot oss. Då han kom på så grundt vatten, att hufvudet visade sig, skickade vi honom två kulor på en gång. Men ändå var det icke slut med honom. Så snart han kommit in på det torra, trafvade han åstad lika lätt som en gris för att komma in i skogen. Slutligen fick han dödsskottet. Men mina karlar kände sig ännu icke riktigt trygga. Jag sprang då upp på djurets rygg och satte mig grensle på det. ''Tänk, om han hade sprungit ned i floden med dig!'' sade de. ''Då hade ni fått något att skratta åt'', sade jag.

Apan.

De djur, som mest likna människan, äro de fyrhändta däggdjuren, eller aporna. Extremiteternas bildning sätter aporna i stånd att med beundransvärd vighet klättra och hoppa omkring i träden. På marken röra de sig med vida mindre färdighet. De flesta gå på fyra ben; några, såsom chimpansen och orangutangen, gå dock mest på bakbenen i en något framåtlutad ställning, stödjande sig på de främre handernas knogar eller på en trädgren. De flesta apor lefva flockvis i skogarne, där de nästan beständigt vistas i träden och till största delen nära sig af frukter. De äro i allmänhet sluga och elaka djur, som i synnerhet utmärka sig genom en utomordentlig härmningslust. De förekomma endast i de varma länderna; Europa har blott en art, som finnes på klipporna vid Gibraltar.

Gamla världens apor ha en smal skiljevägg mellan näsborrarne, hvilka äro vända nedåt såsom hos människan. De indelas i människoaporna, markattorna och babianerna. De förra sakna svans och kindpåsar att förvara födan i. Hit höra: Jätteapan eller gorillan, som är nästan svart och ända till sex fot hög, finnes i västra Afrika och är mycket fruktad för sin vildhet och

styrka. Chimpansen, som är svartbrun med köttfärgadt ansikte och omkring fyra fot hög, finnes i Afrika. Orangutangen, rödbrun med blyfärgadt ansikte och omkring fyra fot hög, finnes på Borneo. Till de öfriga, som hafva svans och kindpåsar, höra: Markattorna, med rundadt hufvud och lång svans, smärre, muntra och lifliga djur, som finnas i Afrikas skogar, samt babianerna, som hafva en utdragen nos, hvarigenom de få ett hundlikt utseende, och kort svans. De vistas bland klippor och gå sällan upp i träd, äro vilda och starka och finnas i synnerhet i Afrika.

APOR KASTA STEN PÅ SEYMOUR.

Nya världens apor ha bred skiljevägg mellan näshålorna. De sakna kindpåsar, men hafva ofta gripsvans, d. v. s. svansen är starkt muskellös och ofta äfven mycket känslig, så att den kan begagnas nästan som en hand. Däremot äro de främre extremiteternas händer mer eller mindre fullständigt utvecklade, ty ofta saknas tummen, eller ock kan den ej motsättas de öfriga fingrarne. Denna art finnes i Sydamerika. Hit höra t. ex. bölaporna, hvilka ha en på undre sidan naken och hård gripsvans. Morgon och afton låta de

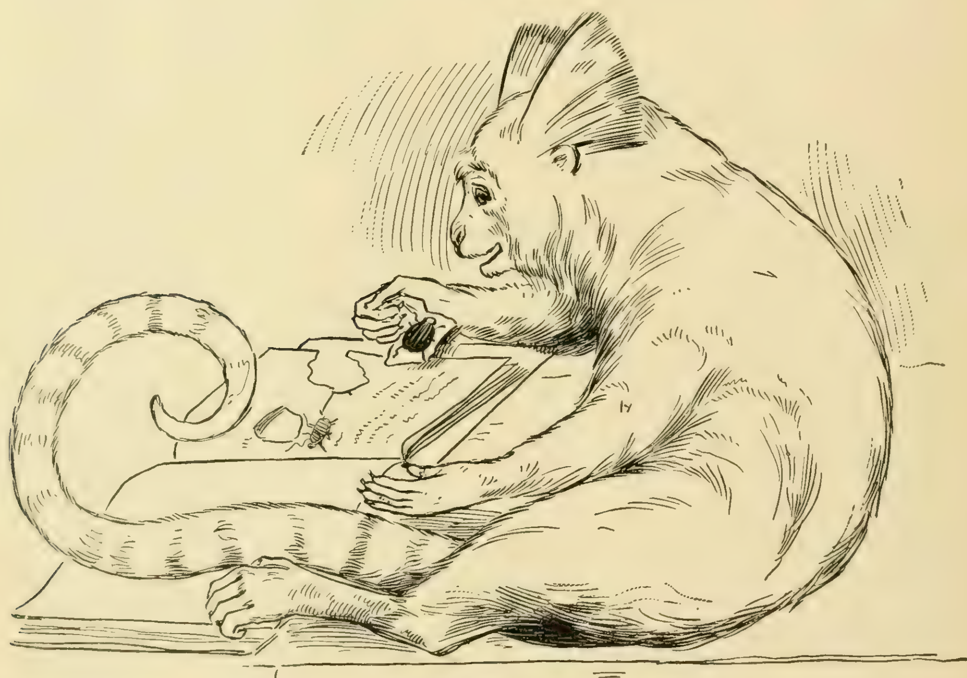
höra ett starkt bölande läte, hvilket ljuder vidt omkring. De uppehålla sig nästan alltid i träden, och de hvila, hängande i den kring någon gren snodda svansen. En annan art, rullaporna, ha öfverallt hårig gripsvans.

APOR I HIMALAYA.

De egenheter, som utmärka apan och som gjort detta djur så intressant, både för yngre och äldre, utgöra ett underhållande studium.

En af mina grannar hade en apa, som han tyckte mycket om, och hennes favoritnöje var att sitta på hans ena axel. Hon visade emellertid stor motvilja mot främlingar och stod ej på god fot med någon annan i familjen. Min granne hade en morgon begifvit sig från hemmet utan att taga apan med sig, och det lilla djuret, som saknade honom, syntes antaga, att han var på besök hos mig, emedan båda plägade hvarje dag göra en titt till min bostad, och skyndade på en genväg öfver trädgårdar, staket och buskar till

MARMOSET-APAN.

mitt hem, i stället för att begagna sig af den vanliga vägen genom gatorna. Då det ej fann sin herre vid ankomsten till min bostad, klättrade det upp på bordskanten och afvaktade lugnt hans ankomst. Men han infann sig ej, och djuret återvände efter några timmars besviken väntan till sitt hem. Men då dess herre ännu ej återvändt dit, återkom det till min bostad, och träffade då sin ägare. Dess glädje var obeskriflig, och det lilla djuret klängde sig fast vid honom som ett barn sluter sig till modern.

Vid ett besök vid Mabra i norra Indien, en af de sjöar, där jag tillbragte en dag, upplystes jag om, att aporna komme att kasta stenar på mig, då jag passerade ett visst ställe i närheten af sjön. Som jag antog, att det var en af

de vanliga historier, som uppdukas för resande, gjorde jag till en särskild uppgift att undersöka, huru det förhöll sig just med denna sak. Då jag närmade mig en landttunga vid norra ändan af sjön, såg jag en flock bruna apor

MACAQUE ELLER BRUNA APAN.

rusa åt sidan och rätt som det var haglade små stenar vid min fot från en närbelägen sluttning. Detta var ej en blott tillfällighet, ty jag såg, huru i

synnerhet en viss apa var sysselsatt med att lösbryta små stenar och föra dessa ut till en klippkant med uppenbar afsikt att de vid nedfallandet skulle träffa mig. Då jag låtsade mig vilja kasta sten på dem, blefvo de ursinniga, och ännu flere stenar kommo nedrullande vid mina fötter. Jag är nästan böjd för att tro de resande, som berätta, att de påträffat apor, som kastat frukt från träden på dem.

EN ROUGH RIDER I AFRIKA.

Den lilla rödklädda apa med de glänsande ögonen, som är positivspelarens halfva förmögenhet, har tränats att spela sin roll och gör detta med trohet. Hon är sin herre trogen. Detta visade sig vid ett tillfälle, då en ganska dyrbar apa på lek klättrade upp på det branta taket till sin herres hus. Alla försök att förmå det lilla kräket att klättra ned, misslyckades. Slutligen riktade djurets herre en bössa mot detsamma men utan verkan. Det endast drog sig tillbaka till andra sidan af huset. En annan bössa anskaffades och placerade på denna sida, och då apan såg, att hon var mellan tvenne eldar, gömde

hon sig i skorstenen. En eld antändes, och då kom hon fram och nalkades sin herre på ett mycket ödmjukt och modfälldt sätt.

Med undantag af några smärre arter äro aporna alls icke angenäma i sina vanor; de större slagen och babianerna äro tvärtom mycket motbjudande. Den parodi på människa, som utmärker dem, påminner på ett understundom afskyvärdt sätt om mänsklig idiotism.

Visst är det sant, att naturforskaren lär sig att upptäcka något underbart

HVITNOSIG APA I LIBERIA.

eller skönt i alla ting i naturen. Men apan är äfven i hans ögon mindre tilldragande än många andra djur, som ej äro så högt utvecklade; och verkliga förhållandet är, att de flesta skulle föredraga, om de måste välja ettdera: att lida smärtor, förorsakade af lejonets klor och huggtänder än från apans tänder och betar.

Fastän dessa djur kunna antaga en nästan stående ställning, föredraga de att gå och stå ''på alla fyra.'' Till och med den mest utbildade apa är en dålig gångare, alldenstund den endast stöder sig på bakbenen. Det finns många hundar, som kunna gå på tvåbenta djurs sätt med fastare steg och större säkerhet än apan, fastän de ej likna människan.

Till följd af lemmarnes skapnad benämnas dessa djurs extremiteter ''händer'', men denna benämning är mindre lyckad. Man bör erinra sig,

att tummen nästan alltid saknas på dessa djurs främre lemmar. Apans hand kan ej jämföras med människans. Det finns intet i densamma, som tyder på intellektuell förmåga, inga af de konturer, hvari man kan läsa en människas individualitet.

Ett drag hos apan, som påminner om en förbindelse med människan och som är allt annat än angenäm, är kärleken till att utsätta sig för en fara så nära man möjligen kan utan att bli skadad. Egendomligt nog, finnes denna egenskap hos människan.

APORNA HA ROLIGT MED KROKODILEN.

I Siam finns godt om krokodiler, och dessa plågas af de uppslupna aporna på alla upptänkliga sätt. Men i sin ifver komma de ofta det glupska djuret för nära och få med lifvet plikta för sin oförsiktighet.

I Darfour och Sennaar brygga infödingarne en sort jäst dryck, som aporna tycka mycket om. De bego sig till sådana trakter, där dessa djur hålla till, medförande stora kärl af den försåtliga drycken. Så fort som en

apa får smak på denna, uppger han höga glädjerop, hvilka genast tillkalla kamraterna. Sedan tager en orgie vid, som ej slutar förrän aporna äro mer eller mindre berusade. Då infinna sig negrerna. Då få apor, som kommit för sent till dryckesgillet och ej förlorat all besinning, taga till flykten, och de druckna tagas tillfånga af negrerna, hvilka de i "fyllan och villan" be-

LEKANDE ORANG-UTANG-UNGAR.

trakta som ett större slags likar till sig själfva. De kunna då gråta och öfverhölja sin tillfångatagare med kyssar, under det denne leder ett dussintal af dem i släptåg.

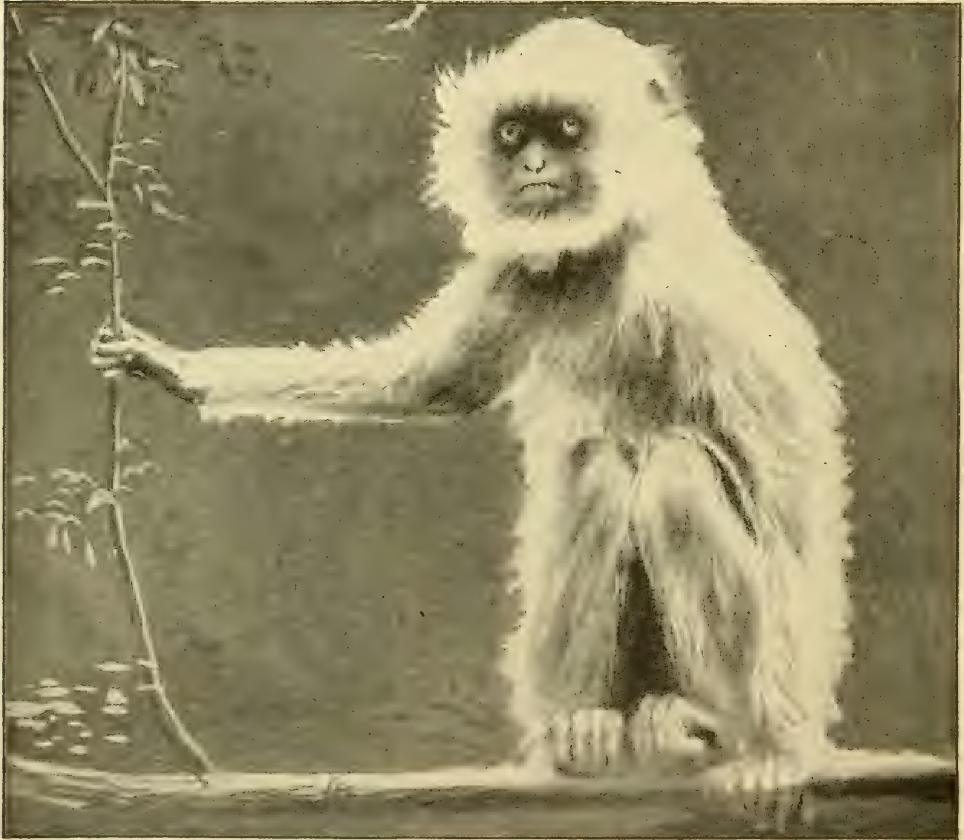
ORANGUTANGEN.

Såsom kändt är, lefver orangutangen på Sumatra och Borneo, och det är all anledning att tro, att den finnes endast på dessa två stora öar. På Sumatra är den mycket sällsyntare än på Borneo, men på Borneo finnes den på ett vidsträckt område, mest i lågländа och träskartade skogar. Det förefaller, som om sammanhängande och jämnhög urskog skulle vara nödvändig för att dessa djur skola trifvas.

Sådana skogar äro för dem likasom öppen mark, där de färdas omkringåt alla håll lika lätt och obesväradt som indianen på prärin eller araberna i

öknen; de gå från trädtopp till trädtopp utan att någonsin behöfva stiga ned på marken.

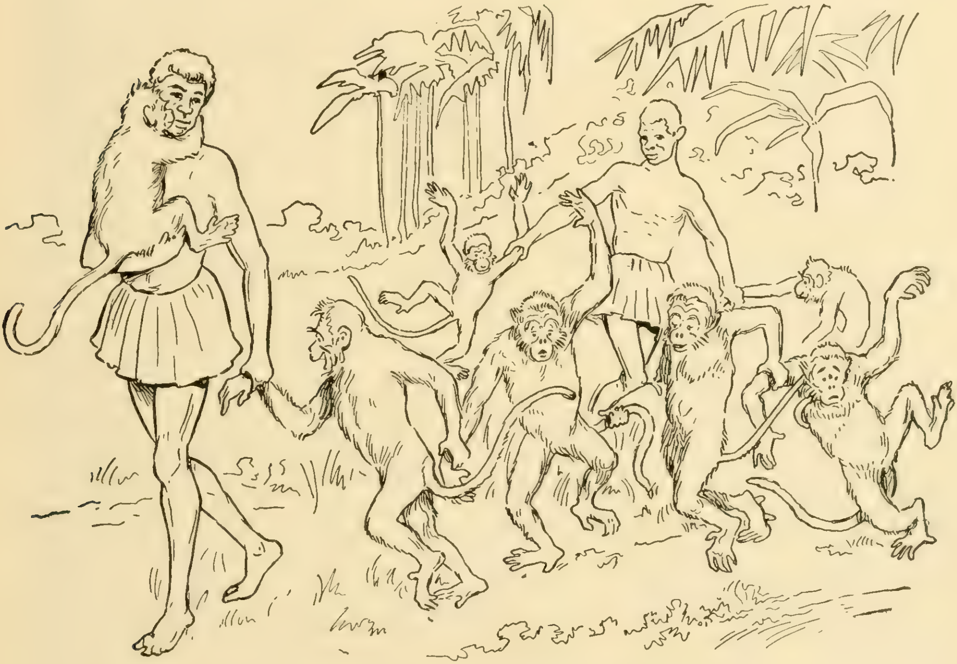
Det är en både rolig och ovanlig syn att se en orangutang gå helt lugnt genom skogen. Han går betänksamt längs de största grenarna, i halft upprätt ställning; de långa armarna och korta benen tvinga honom till denna

GAMMAL HANUMAN-APA.

ställning. Han går på knogarne och icke på flatsidan af handen, såsom vi skulle göra. Alltid, tyckes det, väljer han de grenar, som äro hopslingrade med närmaste träd, och när han kommer nog nära, sträcker han ut sina långa armar och tar tag i grenarne på detta träd med bägge händerna, som om han först ville pröfva deras styrka, och så svänger han sig lugnt öfver och går vidare. Han hoppar eller springer aldrig, och det ser icke ut, som

om han hade brådt. Likväl kommer han fram nästan lika hastigt som en människa kan springa genom skogen under honom. De långa och starka armarna äro till den största nytta för djuret; med dem klättrar han med största lätthet upp i de högsta träd, med dem griper han frukter och späda blad från de veka grenar, som ej kunna bära hans tyngd, och med dem samlar han löf och kvistar till sitt bo. Han reder till ett bo åt sig, när han är sårad. Men han måste också hafva ett bo att sofva uti hvarje natt, men detta

DRYCKENSKAPENS FÖLJDER.

lägger han långt nere i ett litet träd, ej mera än 20—50 fot från marken, troligtvis emedan han här har det varmare och mindre blåsigt än högre upp. Man säger, att hvarje orangutang reder sig ett nytt bo hvar afton, men det kan knappt vara förhållandet. Annars skulle man se långt flera lämningar efter sådana bon. Dajakerna säga, att när det är mycket fuktigt, öfvertäcker orangutangen sig med pandanusblad eller stora ormbunkar, och det är kanske därutaf den sägnen har uppkommit, att han bygger en hydda åt sig i träden.

Orangutangen lämnar icke sitt läger, förrän solen har gått upp och daggen på bladen är borta. Midt på dagen äter han oupphörligt, men vänder sällan tillbaka till samma träd två dagar å rad. Han förefaller ej att vara mycket rädd för människor. Ofta har han under flera minuter stirrat ned på mig och sedan helt lugnt gått öfver till nästa träd. När jag fått syn på

GIBBON-APA MED HVITA HÄNDER.

någon orangutang, har jag ofta haft miltals att gå efter mitt gevär, men nästan vid alla sådana tillfällen har jag, då jag kommit tillbaka, funnit honom i samma träd eller en hundra yard därifrån.

Han äter nästan endast frukt, tillfälligtvis blad, knoppar och späda skott. Helst vill han, tyckes det, hafva frukten omogen, duktigt sur och

POSITIVSPELARENS APA.

äfven något besk, i synnerhet den stora, röda, köttiga frökapseln af en särskild art, som tyckes vara hans älsklingsfrukt. En annan gång äter han bara de små kärnorna i de stora frukterna och förstör och kastar bort nästan mera än han förtär, så att det är ett oafbrutet regn af affall under det träd, där den växer, om det bara finns skog omkring, men han vill icke gå öfver någon röjd och öppen plats efter den. Det är märkvärdigt, att djuret kan öppna denna frukt, då skalet är så tjockt och hårdt och tätt besatt med grofva tag-

BABIAN MED HUNDANSIKTE.

gar. Han biter väl först af några af dessa, gör så ett litet hål och rifver upp skalet med sina starka fingrar. Orangutangen går sällan ned på marken, annat än när hungern drifver honom ned efter de saftiga skotten vid flodbrädden eller när han nödgas söka efter vatten.

Blott en gång har jag sett två halfstora orangutanger nere på marken i en torr håla vid foten af Simunjon-höjden. De lekte med hvarandra, stodo upprätt och togo hvarandra i armarna. Annars går orangutangen aldrig i

upprätt ställning, utom när han använder händerna till att stödja sig vid de grenar, som hänga öfver hufvudet, eller när han blir angripen. Dajakerna (hedniska invånare i det inre af Borneo) säga, att orangutangen aldrig blir antastad af något djur i skogen, på två sällsynta undantag när. Jag skall återgifva hvad en gammal dajakhöfding berättade härom. Han har uppehållit sig på de platser, hvarest djuret talrikast finnes. Han sade:

CHIMPANSEN.

"Intet djur är starkt nog att såra orangutangen, och den enda varelse han någonsin kämpar med är krokodilen. När det icke finnes någon frukt i djungeln, går han ned till flodbrädden efter de unga plantskotten och de frukter, som växa nära vattnet. Då försöker krokodilen ibland att taga honom, men orangutangen ryker på honom med händer och fötter och rifver och sliter i honom och dödar honom."

Han tillfogade, att han en gång hade sett en sådan strid, och att han tror, att orangutangen alltid segrar. Men detta kan ju vara öfverdrift som har sin grund i rådande vidskepliga föreställningan.

HELIGA APOR FRÅN INDIEN.

En dag kommo några dajaker och berättade, att dagen förut hade en orangutang nästan dödat en af deras kamrater. Några engelska mil nedåt floden låg en dajakhydda, och där hade folket sett en stor orangutang vid

flodstranden äta af de unga palmskotten. Då han blef oroad, drog han sig bort emot djungeln, som låg tätt intill, och män med spjut och yxor drogo ut för att spärra vägen för honom. Den främste af dem ville sticka sitt spjut igenom djuret, men orangutangen tog spjutet med händerna och satte tänderna i mannens arm ofvanför armbågen. Denna blef förskräckligt illa åtgången. Hade icke de andra varit alldeles bredvid, hade det gått ännu värre. Mannen hade kanske blifvit dödad, så maktlös som han var. Men orangutangen blef snart genomborrad och nedhuggen. Mannen var länge sjuk och kunde sedan aldrig fullt använda sin arm.

DEN FULE BABIANEN.

Af alla apor ha babianerna det mest vidriga utseendet. De äro äfven vilda och ytterst svåra att tämja. Deras hemvist är i Afrika och i de landskap, som ligga norr om Röda hafvet, men de äro alldeles främmande för Orienten.

De finnas i flera variationer såväl på Afrikas västkust och annorstädes, och deras ansikte med sin långa nos påminner om hunden. Svansen är aldrig mycket lång; ofta däremot kort. De äro dåliga klättrare och hålla sig helst på marken. Man möter dem i stora flockar, hvilket torde vara ett försvarsmedel å deras sida gentemot leoparderna och andra rofdjur. Hannarne äro stora och försedda med väldiga betar, som kunna gifva de svåraste sår. Babianerna stå på den lägsta skalan af alla aporna.

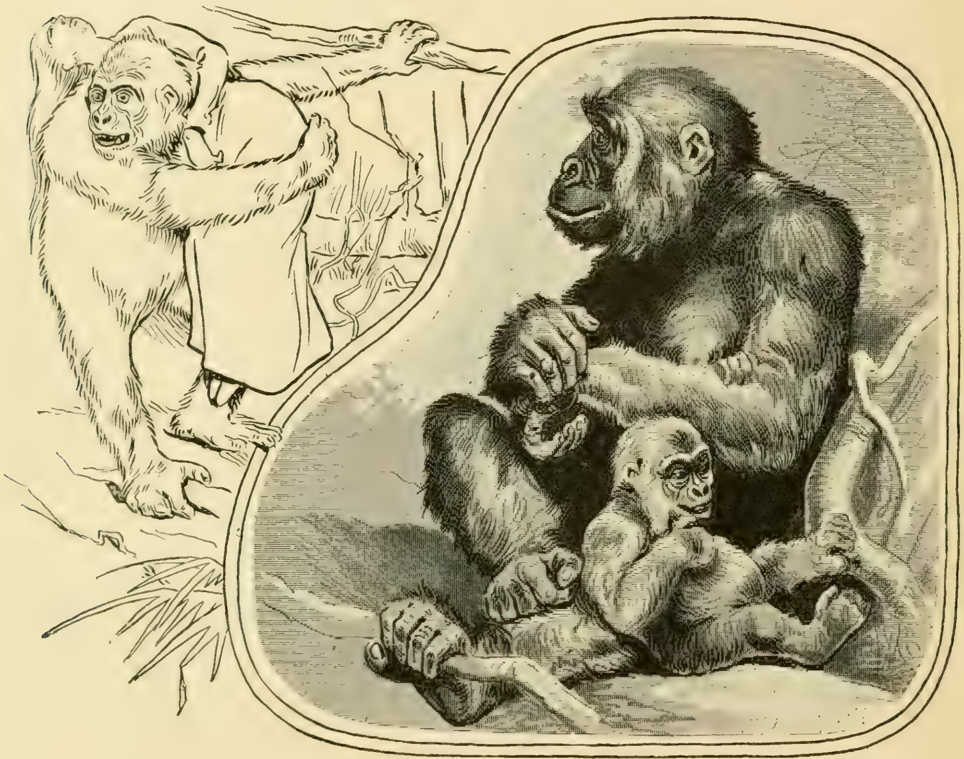
Mandrillbabianen är känd för sina lysande färger. Den är mycket glupsk af sig och står i stor respekt hos infödingarne. Chacman eller björnapan är känd för sin förmåga att upptäcka vatten. Han finnes i Nildalen, men är inhemsk äfven i de sydligaste delarne af Afrika.

En gul babian uppehåller sig i närheten af Kilimanjaro.

DEN INTELLIGENTE SCHIMPANSEN.

Schimpansen är inhemsk i västra Afrika och ganska allmän å Gambia- och Kongoflodernas stränder. Den finns äfven å Malakka och en del öar i Indiska oceanen. Stora flockar af denna fruktansvärda apa samla sig för att jaga bort hvarje otillbörlig inkräktare, och genom förenade ansträngningar och ursinniga anfall drifva de både den fruktade elefanten och likaså lejonet på flykten. De uppehålla sig hufvudsakligen på marken, och tillbringa mycket af sin tid, som namnet också ger tillkänna, i grottor och under klippor. Deras höjd är från fyra till fem fot, men de sägas ej uppnå denna höjd förrän vid tio års ålder.

En portugisisk sjöman vid namn Eduardo Lopez bekräftar, att schimpansen fördes till Europa så tidigt som 1598 från Kongo. Andrew Batell, en engelsk sjöman, berättar i sina äfventyr från år 1613, att han ej blott sett schimpansen, som han benämner enjocko (däraf apnamnet Jocko), utan äfven gorillan, som han kallar pongo.

GORILLA.

I fångenskapen är schimpansen, då han är vid hälsa, intelligent och vänlig och kan lära att äta med sked och att dricka ur ett glas eller en kopp. Men den lefver ej länge i fångenskapen. Den längsta period någon schimpanse hittills lefvat i Londons zoologiska trädgård är 8 år. Denna apa benämndes "Sally" och var ovanligt intelligent, men då hon skulle svara sina vårdare bestod hennes språk endast af tvenne säregna grymtningar.

Antilopen.

Antilopsläktet, som har trinda horn, innefattar en stor mängd arter från hästens till harens storlek, hvilka genom smärt kroppsbyggnad, höga och spensliga ben samt snabbt lopp påminna om hjortarna. De vistas i stora flockar, särdeles i de afrikanska och asiatiska steppländerna.

Intet djur i vildt tillstånd tilltalar min sympati så starkt som antilopen. I timtal har jag betraktat dessa skygga, ofarliga, storögda djur, hvaraf det finns ungefär sextio arter. Honans kärlek till sin afkomma är nästan så öm och mild som en mänsklig varelses, och kalfvens tillgifvenhet för sin moder är särdeles påfallande.

Fastän antiloperna äro så skygga, att de fly vid första tecken till fara, finns det tillfällen, då vissa antiloparter lägga det högsta mod i dagen. Jag var en gång ögonvittne till en dylik tapper handling af en antilop, en sydafrikansk gemsbock, som var så modig som något djur, jag någonsin träffat på. Vi jagade ett lejon i Kapkolonien, då vi helt plötsligt sågo det stora djuret ligga på huk i ett snår, med blicken skarpt fästad på något föremål, som vi till en början ej kunde upptäcka. Men då vi sågo i samma riktning som lejonet, observerade vi tvenne gemsbockar, som närmade sig snåret utan att ana något ondt. Rakt framför lejonet låg en väldig myrstack; och gemsbockarne nalkades denna, och deras svarta svansar rörde sig emellanat, ej emedan de fruktade en fara utan för att bortjaga flugorna.

Under det antiloperna närmade sig myrstacken, drog lejonet tillbaka sitt hufvud tills det var nästan doldt i den svarta, lurfviga manen. De kunde omöjligen ha upptäckt lejonet, där det låg, och ej heller kunde detta se dem, utan måste lita på sina öron för att underrätta sig om deras ankomst.

SYDAFRIKANSK GEMSBOCK.

Lejonet väntade tills båda kommo midt emot det på ett afstånd af ej fullt 20 steg från myrstacken. Då förmärktes tvenne häftiga ryckningar i dess svans, hufvudet sköt plötsligt fram, hela kroppen vidgades till synbarligen sin dubbla storlek, och nästa ögonblick höjde det sig som en fågel i luften.

I ett enda skutt tillryggalades afståndet mellan lejonet och den närmaste gemsbocken, och det stora djuret hamnade pa hans rygg. Ett enda slag af lejonets mäktiga tass fällde det förskräckta djuret till marken, och då slaget förnyades, låg det liflöst utsträckt på steppen.

Utan att bry sig om den andre antilopen, kastade sig lejonet öfver sitt byte, grep dess hals mellan sina tassar och började dricka det varma blodet.

SOBEL-ANTILOP MED FÖL.

Det var hannen, som lejonet angripit, emedan han råkade vara närmast myrstacken.

Honan, som var i hans sällskap, blef uppskrämd af det häftiga anfallet, och man skulle kunna ha trott, att hon utan betänkande skulle taga till flykten. Men till vår stora förvåning gjorde hon ej detta. Det är icke detta ädla djurs natur. Motsatsen inträffade, och så fort hon hämtat sig något från

sin förskräckelse, vände hon sig mot fienden, och med hufvudet nedböjdt nästan till marken, så att hennes långa horn stucko rätt fram, rusade hon med hela sin styrka mot lejonet.

Detta, som njöt i fulla drag af sitt offers varma blod, märkte icke denna manöver. Den första känsla häraf var då det förnam ett par skarpa spetsar tränga genom refbenen, och förmodligen kände det ej mycket mer sedan.

Under några minuters tid åsågo vi en förtviflad kamp, hvari båda djuren togo del. Men allt gick så hastigt tillväga och var så oväntadt, att vi ej kun-

ELAND-BOCK PÅ BETE.

de urskilja detaljerna. Efter en kort stund upphörde lejonets rytande, och då visste vi, att det funnit sin öfverman.

Vi hade smugit oss närmare för att bevittna striden och voro nu inom skotthåll. En af mina kaffrer siktade på gemsbocken, men hann ej trycka af, emedan jag gaf honom ett varningstecken.

"Skjut inte!" ropade jag. "Gemsbocken har förtjänat att få lefva, och så långt som i min makt står skall han också få det."

Vi voro i behof af kött, men jag skulle ej med god smak ha kunnat förtära köttet af denna ädla hjältinna.

Antiloperna utmärka sig i allmänhet genom sin vackra kroppsbildning och därigenom att de bära hufvudet betydligt högre än ryggens höjd. Hornen, som emellanåt saknas hos honorna, äro i allmänhet af ansenlig längd och mer eller mindre trinda. De äga ofta ganska tydliga ringar och förråda en benägenhet att höja sig uppåt. Deras innanmäte utgöres af en fast benmassa i stället för att vara ihåligt, som fallet är med ox-, får- och gethorn.

NILGAI-ANTILOP.

Dessa djur ha vanligen en körtel under ögat, som utmärker dem från oxen och geten, men hvad deras tänder beträffar, erinra de delvis om oxen och delvis om fåret och geten.

GEMSBOCKEN.

Under benämningen oryx finns det fem arter antiloper i Afrikas ökentrakter och äfven i Arabien och Syrien. I Sydafrika är gemsbocken den främste representanten af oryxfamiljen. Han är ungefär fyra fot hög, grå till färgen, men underdelen är hvit. En svart strimma utåt sidorna skiljer

den grå kroppsdelen från den hvita, och här och där finner man svarta ränder och fläckar på olika kroppsdelar. De längsta horn af detta djur, som jag såg mätas, voro 42 tum i längd. Men horn ha påträffats, som voro 47½ tum långa.

Gemsbocken påträffas vanligen i trakter, som antingen äro alldeles öppna eller också glest beväxta med buskar. De trifvas och frodas i nakna landskap, där man knappast skulle kunna tro, att en gräshoppa kan lefva, så brännande är klimatet, och de äro alldeles oberoende af vatten, hvilket jag för min egen del i likhet med många infödingar och boer tror det aldrig smakar. Köttet står i anseende näst till elandens. Gemsbockens lopp är trögt och han kan lätt upphinnas af en jägare till fots.

I Abessinien och Somaliland såväl som vid Röda hafvet nära Suakin ersättes gemsbocken af beisan, som utan svårighet utmärkes genom frånvaron af hårtofs på halsen. Hornen äro äfven kortare än gemsens. Den sabelhornade antilopen skiljer sig från den öfriga oryxfamiljen ej blott genom de sabellika hornen utan sin hvitaktiga färg, som understundom visar en rödaktig anstrykning.

ELANDEN.

Den afrikanske elanden är den störste medlemmen af antilopsläktet. Dess färg är antingen gul- eller blåaktig; i norra delen af den trakt, där de uppehålla sig, bära de hvita ränder. En eland af vanlig storlek är öfver fem fot hög och väger från 1,100 till 1,500 pound.

Elanden påträffas såväl i ökentrakterna som i skogiga landskap, både kuperade och jämna. I Nyasaland finner man dess favorittillhåll i trakter försedda med ej alltför gles skog, där gräset ej är så långt och där öppna slätter emellanåt förekomma. Dessa besöker han regelbundet tidigt om morgnarne för att dricka, och sedan ströfvar han tillbaka långa distanser till skogarne, där han tillbringar den varmaste delen af dagen. I den stora Kalahariöknen, där elanden ännu är allmän, kan han gå långa tider utan att dricka och nöjer sig med det vatten han får från meloner och andra växter. Elanderna påträffas vanligen i stora hjordar på 50 a 100 stycken, men de äro äfven synliga i mindre sällskap.

Elanderna åtföljas vanligen af ''noshörnings-fågeln'', hvilket i förening med deras naturliga skygghet gör det svårt att närma sig dem till fots. De jagas därför vanligen till häst; men honorna äro snabbare och mera uthålliga. Då elanden förföljes, hoppar han ofta högt i luften. Då kon har sina kalfvar med sig, spetsar hon hundarne på sina horn; men vid andra tillfällen äro både hanne och hona oskadliga. Selous påstår, att elandens kött

uppskattas alldeles för högt; under den torra årstiden, då den lefver mestadels på löf, är det nästan oätligt.

NILGAI-ANTILOPEN.

Det är mycken sport i att jaga nilgai, den störste af de indiske antilopen. I tätt bebyggda trakter äro dessa tama som husdjur, och i de obebodda distrikt, där de äro mera skygga af sig, hinner man lätt upp dem pa en god häst. De äro äfven dåligt jaktbyte, ty köttet saknar all smak.

Nilgai är inhemsk i Indien och är alldeles okänd till och med på Ceylon. En egendomlighet hos detta djur är att frambenen äro längre än bakbenen.

INFÖDING, SOM JAGAR GNU.

Detta djur påträffas vanligen antingen pa slätterna eller på de lägre platåerna och föredraga mark, som är betäckt med buskväxter eller gles skog. Sällan påträffas de i de stora skogarne. Endast hannarne ha horn, och dessa äro korta, jämna och nästan raka samt äro riktade bakåt eller uppåt. De äta gräs, löf och grenar, och under den kalla årstiden dricka de endast hvarannan eller hvar tredje dag.

GNUN (WILDEBEEST).

Näst apan tror jag, att gnun, eller den sydafrikanska wildebeest, som den holländske jägaren benämner detta djur, är det mest nyfikna af alla kreatur.

Då jag for genom Transvaal, hände det ofta, att jag påträffade hjordar af från 20 till 50 af detta djur. Så fort vi blefvo upptäckta, började de springa omkring vagnarne i oändliga cirklar och under de mest egendomliga upptåg.

DEN BLÅ GNUN.

Under det jag red rätt häftigt för att komma inom skotthåll för den hjord, som befann sig rakt framför oss, sprungo andra hjordar mot oss från alla kanter, och efter att ha gjort åtskilliga cirkelformiga rörelser stannade de just på den plats, jag lämnat fem minuter förut. Ensamma eller i smärre sällskap af från fyra till fem, kan man få se gamla wildebeest-hannar stå orörliga ute på slätten hela förmiddagar, betraktande med filosofisk blick, huru andra djur jagas, då och då yttrande ett fnysande ljud eller ett läte, som är egendomligt för dem. Då jägarne närma sig dessa gamla hannar, bör-

ja de vifta med svansarne på det mest egendomliga sätt, sedan göra de skutt i luften, stegra sig och göra krumsprång samt börja förfölja hvarandra med den snabbaste fart på det vanliga cirkelformiga sättet. Helt plötsligt stanna de och samlas omkring inkräktaren, de gamla ge sig till att slass pa det mest våldsamma sätt, fallande på sina knän vid hvarje stöt; sedan vända de sig hastigt om, sparka högt i luften, vifta med svansarne pa ett fantastiskt sätt och rusa fram öfver slätten, under det att dammet står som en sky omkring

SYDAFRIKANSK BOSCH-BOCK.

dem. I förening med sin snabbhet är gnun känd för sin ovanliga lifsstyrka, och till följd af det bruk de understundom göra af sina horn, är det riskabelt att jaga honom med hundar. Européerna begagna gnun som skottafla att praktisera på. Djuren tro sig vara säkra, då de stå i en hjord pa flera hundra yards afstånd och bekika dem, som passera förbi. Det är sällan man kan smyga sig på dem; de kunna dock skjutas, då de om nätterna besöka sina vattningsställen. Under en förfärlig åskstorm, då jag knappt visste,

hvart jag gick, befann jag mig innan jag visste ordet af midtför en gnu-hjord. Jag såg den ej, förrän jag befann mig nästan midt i högen, men äfven om min bössa ej varit alldeles genomdränkt af det strida regnet, var det ej tillfälle att tänka på annat än själfbevarelse. De förskrämda djuren stodo sammanträngda i en flock med hufvudena mot hvarandra, och de flyttade sig ur vägen för mig som en kreatursbjord skulle ha gjort.

Gnuns nyfikenhet är så förhärskande hos honom, att han aldrig kan motstå nyfikenheten att undersöka hvarje obekant föremål, äfven om det är förenadt med fara för hans lif. Då gnun först får sikte på något främmande

AMERIKANSKA ANTILOPEN.

föremål, aflägsnar han sig i full fart, såsom vore det hans afsikt att komma så långt bort som möjligt från det fruktade föremålet. Men nyfikenhetskänslan öfvervinner slutligen fruktan, och djuret stannar för att rekognoscera. Sedan löper det i en cirkel omkring föremålet för dess fruktan.

Infödingen lurar till sig en hjord gnuer bara genom att på ett klumpigt sätt kläda ut sig till struts på så sätt, att han håller ett fågelhufvud på en stång och har en påfågelstjärt på sin rygg. Det nyfikna djuret synes sällsamt tjusas af denna lustiga gestalt och de granna färgerna och nalkas så nära jägaren, att han kan genomborra det med sin assegai.

Gnun eller wildebeest uppehaller sig i Sydafrika. Vid första påseendet är det svart att afgöra, huruvida hästen, buffeln eller hjorten är förhärskande hos honom. Han tillhör emellertid ingen af dessa arter utan antilopsläktet. Hornen betäcka pannans topp, och sedan de böjt sig nedat öfver ansiktet, vända de sig djärft uppåt medelst en skarp krök. Halsen är försedd med man liksom på hästen, och benen påminna om kronhjorten. Det finns tvenne

INDISKE SVARTBOCKEN.

slags gnuer i Ost- och Sydafrika. Den vanliga, som har hvit svans, är genuint sydafrikansk, under det att de blå eller brokiga aldrig gå söder om Orangefloden.

PALAN ELLER ROY-BOCKEN.

Palan eller roy-bocken är inhemsk i Sydafrika, där den påträffas i stora hjordar. Det är ett särdeles fint djur, som mäter tre fot i höjd vid skuldrorna och är försedt med ståtligt bildade horn och har vacker hud. Palan är i allmänhet gråaktig till färgen, hvilken färg öfvergår till hvitt å underlifvet

och den lägre delen af svansen. Dess vetenskapliga namn, melampus, är af grekiskt ursprung och betyder svartfotad, hänsyftande pa de kolsvarta fläckarne bak på fötterna.

Hornen äro af ansenlig längd, ofta uppnående en längd af 20 tum, och äro mycket oregelbundna i sin växt.

Palans föda består hufvudsakligen af unga örter och kvistarne i den småskog, hvari den vanligen uppehåller sig. Den är ej så skygg som andra arter

EGYPTISKA ANTILOPEN.

af samma släkt och tillåter främmande kreatur att närma sig hjorden utan svarighet. Den har ett kuriöst sätt att tyst och obemärkt aflägsna sig, da den är skrämd, genom att lyfta fötterna högt från marken, därigenom undvikande att stöta dem mot torra kvistar och sålunda ge sig tillkänna för dolda fiender. Palan har äfven för vana att "gå i gåsmarsch", och den följer ledaren med blind tillförsikt. Då den en gång bestämdt i hvilken riktning den skall gå, förmås den ej ens af människors närvaro att ändra plan.

AMERIKANSKE ANTILOPEN.

Af alla antiloparterna är det ingen, som lämnar jägaren bättre sport och läckrare kött än den amerikanske antilopen eller prong-bocken. Förr i världen var han allmän så langt västerut som California och Oregon, men nu finnes han endast i Klippiga bergen och i trakterna kring norra Mississippi.

Prong-bocken är ett vackert, välbildadt djur, blott tre fot i höjd. Öfverkroppen är kastanjebrun till färgen. På halsen växer håret ut till en slags man. Ansiktet är svartbrunt med hvita fläckar här och där. Nedre delarne

KÄRR-ANTILOP.

af benen äro hvita. Hornen äro svarta utom i spetsarne, där de bli gulaktiga; de äro af ungefär tolf tums längd. Detta djur är ytterst skyggt och löper fortare än den snabbaste hind. Men de förmå ej hoppa öfver det minsta stängsel, förmodligen emedan de alltid uppehållit sig på slätten.

En jägare skrifver om den amerikanske antilopen:

Antilopen kan ni finna ibland ensam och ibland i stora flockar. Han är nog skygg och lätt på foten, men han är också nyfiken, och det är det man skall begagna sig af. Den, som förstår att draga fördel däraf, har en be-

kväm jakt. Hela dagen kretsa de outtröttliga djuren omkring den resande i de besynnerligaste ormlinjer, men komma ytterst sällan inom skotthåll. Finnes det nu en buske eller ett par stenar, bakom hvilka jägaren kan gömma sig, fäster han ett stycke tyg eller skinn på en stör och sticker ned stören i jorden, icke för langt från det ställe, där han själf ligger på lur. Han skall

UNG BLÄSBOCK.

icke behöfva vänta länge, innan antiloperna blifva ursinnigt nyfikna på denna stör. Det är någonting nytt, något, som de icke hafva sett förr. De komma närmare och närmare, än i sprang, än i skridt, de stampa i marken med frambenen. Snart blir den djärfvaste träffad af jägarens skott. Hela flocken flyr med blixtens hastighet. Men det dröjer ej länge, förrän de vilja hafva reda på, hvad skottet var, och så komma de tillbaka. Knappt har jägaren laddat sin bössa, så äro de där, och så faller en igen. Det händer, att flocken kommer tillbaka tre, fyra gånger, innan de på allvar kunna slita sig därifrån.

Det finns många anekdoter om det stora afstånd, hvarpå strutsen kan upptäcka föremål, men han är närsynt i jämförelse med den amerikanske antilopen. Jag har aldrig rönt någon svårighet att komma på 200 yards afstånd från strutsen, men under hela min erfarenhet har jag ej lyckats komma prong-bocken närmare än 600 yard.

VATTENBOCK.

Den ende antilop, som öfverträffar prong-bocken i snabbhet, är den indiske svartbocken. Denne kan ej ens öfverträffas i snabbhet af vindthunden.

INDISKE SVARTBOCKEN.

Denne vackert färgade svarte bock, eller indiske antilop, är ungefär 32 tum hög. Hornen äro från 16 till 20 tum i längd. Öfverdelen af djuret är kolsvart; de nedre delarne äro hvita.

Denne antilop vistas aldrig i skogarne eller i långt gräs, och ses sällan i buskarne. Där han ej oroas mycket, tillåter han ofta människor komma sig så nära som 150 fot. Vagnar och infödingar få komma honom mycket närmare. Svartbocken betar när som helst på dagen, men hvilar vanligen vid middagstiden. I vissa trakter, där vatten endast kan erhållas i djupa

NILGAI-HONA.

brunnar, är det säkert, att dessa djur aldrig dricka, men det har äfven observerats, att de dricka en och annan gång på ställen, där vatten är tillgängligt. I likhet med springbocken skuttar denne antilop ofta, då han springer.

EGYPTISKE ANTILOPEN.

Dessa djurs uthållighet och snabbhet äro välbekanta, men de kunna dock upphinnas af hunden på lös mark, då regn har fallit, och en sårad bock kan

upphinnas på en snabb häst. Man föredrager dock i allmänhet att jaga dem med chitan eller jaktleoparden. Denne leopard utmärkes för sin smala kropp och benens ovanliga styrka och äfven längd i jämförelse med andra arter af kattsläktet.

HARTEBEEST.

Hinden döljer vanligen sina kalfvar i långt gräs. Bockarne låta höra en kort grymtning och hinden ett hväsande ljud, då de bli uppskrämda.

ADDAX-ANTILOPEN.

Addax eller den spiralbehornade antilopen är inhemsk i norra Afrika från Nilen till Senegal. Den är en äkta ökenantilop. Understundom benämnes den Mendes-antilopen, emedan i det egyptiska templet i Mendes finns många gudabeläten med spiralformiga hufvudbonader af horn. Denne antilop är ljus till färgen och har en gråbrun man. I pannan har han en stor hårtofs, hvilken ser ut som om den undergått frisyr. Hos de gamle egyptierna var han husdjur.

KÄRR-ANTILOPEN.

Denne antilop i Västafrika påminner mycket om pygmé-antilopen. Den art, som här afbildas, finnes i Camerun-trakten af Gabun-distriktet. Han har hvita fläckar på hufvudet och strimmor på kroppen samt är försedd med ovanligt långa klöfvar, hvilket gör, att han kan lätt taga sig fram på sandig mark. Hannen är ungefär tre och en half fot hög vid skuldran och skiljer sig från honan genom sin färg, hvilken påminner om oliven. Hans horn äro 18 tum långa. Man känner litet till detta djurs vanor i dess vilda tillstånd. Dess vanliga namn är kärr-antilopen.

BLÄSBOCKEN.

Bläsbocken och den därmed nära besläktade bontebocken äro sydafrikanska antiloper af mindre storlek. Hos båda arterna äro hornen sammantryckta och ringarna starkt markerade. Deras vanliga längd är 15 tum. Hos båda dessa djur är färgen starkt purpurröd; från den hvita fläcken i ansiktet får bläsbocken sitt namn. Han är något öfver 3 fot hög.

Bläsbocken liknar den mindre springbocken både till vanor och framträdande. Den skiljer sig från den förra genom det energiska sätt, hvarpå den genomströfvar slätten med vinden rakt i ansiktet, och äfven på det sätt, hvarpå den håller nosen nära marken.

Vattenbocken är fyra fot hög och har långt och stripigt hår, som varierar i färg från rödbrunt till mörkgrått, med en aflång hvit ring på bakre delen af kroppen, hvit strupe och en strimma af samma färg på ena ögat. Hornen uppnå emellanåt en längd af 28 tum. Vattenbocken förekommer i Syd- och Ostafrika så långt norrut som Sambesi, men påträffas sällan i större hjordar. Den föredrager att uppehålla sig på branta, steniga höjder och påträffas ofta på ett afstånd af öfver en mil från närmaste flod, men hastar genast dit, då han blir förföljd.

Sydafrikas hartebeest har sitt namn från sin förmodade likhet med hjorten

Den äkta hartebeesten är en sydafrikansk art, som ej förekommer längre norrut än Matabeleland och Mashonaland. Detta vackra djur är ungefär fyra fot i höjd, till färgen vanligen gråbrunt med en ljusgul fläck på hvardera sidan af höfterna samt svarta märken i pannan och på nosen. Hornen äro långa och försedda med skarpt tecknade ringar samt bilda ett rätt respektabelt V. Längden kan understundom uppgå till 24 tum. Detta djur är en af de snabbaste antiloper i hela Afrika och är i besittning af sådan styrka, att det är nästan omöjligt att få bukt med detsamma utan genom ett koppel snabba och starka hundar.

Giraffen.

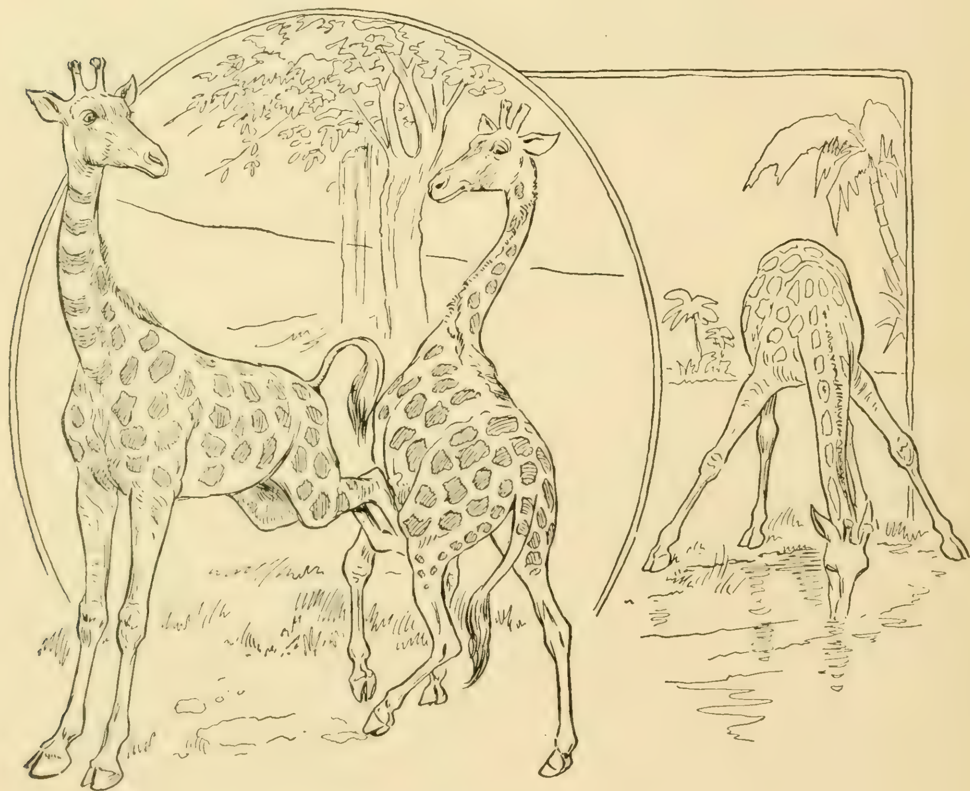
En af de mest sällsynta syner, jag någonsin bevittnat, var en drickande giraff. Jag hade slagit mig ner på en utkant af Kalahari-öknen i Sydafrika och njöt af min pipa medan mitt folk gjorde kvällsvarden i ordning, då jag förnam ett ljud från en närbelägen bäck. Seende åt det håll, hvarifrån ljudet kom, upptäckte jag tvenne fullvuxna giraffer, som stodo i beredskap att dricka ur strömmen. Fastän giraffen har en ovanligt lång hals, var det omöjligt för dem att nå vattnet i sin vanliga ställning, och under flera fåfänga försök, innan de lyckades, företedde de en så komisk anblick, att jag brast i ett gapskratt. De hörde mig, sågo sig om och togo så till flykten.

Giraffen är ett hjortdjur, som endast finnes i Sydafrika. Han har tvenne små hudbeklädda horn, motsvarande hjortarnes rosenstock, kort, bakåtsluttande kropp, samt ovanligt lång hals och uppnår en höjd af 18 fot. Han är ett fromt men skyggt djur och lefver af trädens blad, som han afrifver med sin långa tunga. Han påträffas i stora hjordar, som understundom räkna hundratals djur. Huden, som är spräcklig, betingar från 25 till 40 dollar pr styck.

Förut hade girafferna hållit till uppe på höjden, några mil härifrån, skrifver en jägare, men denna dag väckte de hos mig en tantalus-törst genom att komma ned till flodbrädden. Jag måste öfver floden till dem. Min säng med sina lädersäckar skulle göra bra tjänst såsom båt.

I byn fanns det flodhästjägare; de simma som själar. De skulle nog föra mig öfver, några af dem skulle bogsera farkosten, andra styra den.

Därmed bar det utaf. Strömmen förde oss med sig med en fart af en half mil i timmen och svängde oss duktigt vid hvarje strömhvirfvel. Men framåt gick det i alla fall, tack vare de präktiga simmare, som bogserade oss, och vi nådde stranden. Så var det att krypa på alla fyra; vi fingo gå upprätt endast genom de tätaste träsken, och på det sättet kommo vi uppför

GIRAFFENS VANOR.

stranden. Öfverallt var det fullt af remnor och småsten, bäckar och strömfåror, stenrös och kärr, gräsbevuxna jordkullar och mimosasnår, kort sagdt den bästa mark en jägare kunde önska sig.

Genom kikare hade jag sett, att girafferna helst valde sig en högt liggande plats med fri utsikt. Det dugde därför icke att gå rakt på. Tack vare sina långa halsar, ha dessa djur samma fördel som en karl uppe i en hög

mast: de skulle ögonblickligen kunna upptäcka oss. Därför ansåg jag det rådligast att göra en omväg på en 7—8 kilometer för att träffa på flocken högre upp. Jag ansåg, att detta skulle låta sig göra, om man ginge framåt med all möjlig försiktighet. Ja, vi drogo åstad, och under två timmar gick det än öfver klyftor och stenrös, än i vatten och dy till upp under armarna, ibland utefter en halkig strömfåra, ibland i krokar och bukter genom gräs och träsk; understundom for här och där en flock ståtliga antiloper upp i vår väg. Och så nådde vi slutligen den plats, där girafferna borde finnas. Det dröjde ej heller länge, förrän jag fick se hufvudet utaf en af dem en 800 steg från oss till vänster, och detta hufvud ledde snart till upptäckten af andra, hvilka omgåfvo flockens anförare. Jag tog vägen åt höger för att kunna närma mig mot vinden.

GIRAFFEN I KALAHARI-ÖKNEN.

Ett busksnår skylde mig, och allt gick bra, då jag fick se, att djuren hade begifvit sig åt ett annat håll och nu hade vinden ifrån mig; den store hannen var bara 200 steg rakt framför mig och två andra strax efter honom. I detsamma stryker en vindfläkt öfver oss, härligt uppfriskande, men endast för att förråda oss. Och mycket riktigt, knappt hade vi fått känna dess

ljufva smekning, förrän de tre girafferna höjde hufvudet och stodo orörliga med de stora, svarta ögonen fästade på det ställe, där vi voro.

Vaktdjurens hållning, så som de stodo där liksom förlamade af skräck och förvåning, varnade de öfriga i flocken. De kommo också dit och stodo där alla i en linje och stirrade i riktning mot oss. Det är en härlig syn. Deras hud, skinande blank som på en ädel fullblodshäst, framträder kraftigt mot mimosasnårets mörka bakgrund.

Men detta kunde icke räcka länge; ett ögonblick till, och de skulle alla gripa till flykten. Då jag icke längre kunde få vänta på att få skjuta på nära håll, beslöt jag att gifva mig utaf före dem. Det var antagligt, att djuren skulle taga vägen åt sidan från linjen mellan dem och det ställe, där jag nu befann mig. När de sedan hade kommit upp på höjden och den jämna slätten, kunde det ej längre vara tänkbart att smyga sig på dem.

Genom tecken kallade jag mitt folk till mig och satte utaf i full fart.

Girafferna gåfvo sig också till att springa med tunga fotsteg, men med en otrolig hastighet. De togo just den riktningen, jag hade väntat, så att jag nu hade bogarna att sikta på — på 200 stegs afstånd. Till all olycka stupade jag omkull i ett djupt hål, som var öfverväxt med gräs, och innan jag kommit på fötter igen, hade de vunnit försprång. Men så vände anföraren plötsligt till höger för att nå höjden. Jag tog en genväg och sprang af alla krafter. I fullt fyrsprång rusade flocken förbi mig på ett afstånd af 150 meter. Jag hade min gamla Ceylon-bössa med dubbla pipor, som rymma kulor på 45 gram, och jag tog sikte på en stor, mörk giraff. Vi hörde kulan slå mot huden, sågo giraffen göra några vacklande språng en 20 meter framåt och så med ett tungt brak stupa omkull i småskogen.

Min andra kula träffade ett annat djur, men utan att göra någon verkan. Ögonblickligen fick jag en bössa med 60 grams kula. Jag tog en stor giraff på kornet; han föll på knä, men reste sig igen och tog till flykten — haltande. Han hade fått benet krossadt strax ofvanför foten. Mina araber upphunno och dödade honom.

Så långt denne jägare. För min egen del har jag ej skjutit en enda af dessa oskadliga, ståtliga djur, fastän jag haft de rikligaste tillfällen.

Räfven.

Räfjakt är en mycket intresserande sport såväl i Amerika som i andra länder. Räfvens spår är lätt för hundarne att följa, men hans medfödda hastighet har blifvit ytterligare skärpt i de länder, där han jagas.

Räfven förekommer icke allenast i hela Europa, utan äfven i Asien, norra Afrika och Nordamerika. I Sverige finnes han i alla delar af landet, mer eller mindre talrik. Han är det enda egentliga rofdjur, som förekommer på Gotland.

Räfven uppehåller sig helst i bebodda trakter och synnerligen i sådana, där bergiga skogsbackar växla med slätter. Inom större skogar däremot vistas han icke gärna, sannolikt till följd af den knappare tillgången på födoämnen. I grannskapet af landtgårdar och byar har han ofta sitt tillhåll, och i närheten af städer synes han trifvas med synnerlig förkärlek och låter ej bortskrämma sig af det buller, som där ofta är rådande.

Af naturen är räfven utrustad med ett utomordentligt fint väderkorn, skarp hörsel och god syn. Hans slughet och illistighet hafva blifvit ett ordspråk; man säger: ''listig som en räf.''

Genom dessa egenskaper i förening med en stor roflystnad kan räfven utan tvifvel hänföras till de rofdjur, som med afseende på det mindre villebrådet mest skada jaktbanan. Äfven för landtmannen är räfven icke sällan till ganska stor förtret, emedan han ofta bortplockar en och annan af dennes

mindre hemdjur, såsom lammungar samt gäss, höns och annat tamt fjäderfä. Denna skada ersätter han dock själf i viss mån genom att förtära en mängd skadliga rattor och sorkar, hvilka, i fall de ostördt finge öka sig, snart skulle kunna växa till ett oroväckande antal. Räfven kan med skäl kallas en stor råttjägare. Hela året om, men isynnerhet om hösten, förtär han rattor och sorkar, och under vissa år, då rik tillgång finnes på dessa små skadedjur, synas de till och med utgöra hans hufvudsakliga föda.

RÄFVEN I VINTERTID.

För öfrigt är räfven, i likhet med de öfriga hundartade rofdjuren, icke synnerligen granmlaga i afseende på sin föda. I brist på bättre håller han till godo med hvarjehanda vid gårdarne utkastade afskräden, och förtär äfven grodor, sniglar, regnmaskar, skalbaggar samt till och med åtskilliga beståndsdelar ur växtriket. Äfvenså skattar han icke sällan geting- och humlebon på honung och larver. Igelkotten blifver också ofta, oaktadt sin taggiga beklädnad, hans byte, och då nöden tvingar honom, förtär han äfven roffagiars kött. Han går dessutom gärna på åtel, helst då väderleken är blid.

Af fisk tyckes räfven vara en stor vän, ty man ser honom ofta stryka utefter sjöstränder för att uppsnappa de fiskar, som vattnet uppkastat. Någon

gång begifver han sig äfven själf ut i vattnet på fiske, hvarvid han säges lägga i dagen en hög grad af slughet. Han skall nämligen hvarje gång, då han lyfter foten öfver vattenytan, afslicka det nedrinnande vattnet, synbarligen för att därigenom göra så litet buller som möjligt. På samma sätt skall han någon gång gå till väga, då han håller jakt efter änder och andungar.

Äfven på land iakttager han vid sina jakter stor försiktighet och slughet. Vanligen smyger han efter sitt rof mot vinden, och då han fått detsamma i sikte, hukar han sig ned, framkryper på magen, och liksom katten griper han

FENNECS-RÄFVEN.

det sedan efter några väl afpassade språng. Men då han stundom anser sig icke på detta sätt kunna nå det afsedda ändamålet, framsmyger han så nära sitt offer som möjligt och lägger sig i försåt tätt invid någon stubbe, sten, buske, tufva eller dylikt för att afbida detsamma.

Natten, från skymningen till dagbräckningen, är egentligen den tid, som räfven använder för sina jakter, och han skyr då icke hvilken väderlek som helst. Endast någon gång, då ungarne ligga i lyan och äro i behof af en rikligare mängd af föda, ser han sig nödsakad att för samma ändamål använda äfven någon stund på dagen.

Om dagen hvilar räfven vanligen i något tätt skogssnår, bland en- och videbuskar, i säden eller vassen, och lägger sig, då väderleken är vacker, ofta på en stubbe, en sten eller något annat upphöjdt föremål, för att sola sig. Han ligger då, liksom hunden, med svansen utefter sidan och hållande nosen under densamma. Vid minsta misstänkta buller är han åter på benen för att undvika den förmodade faran.

Till lya använder räfven helst, då tillfället så medgifver, ett gräflingbo, som antingen frivilligt blifvit öfvergifvet, eller hvars ägare han lyckats fördrifva. Då gräflingbon icke finnas att tillgå, gräfver räfven själf sitt bo och tillreder det på bästa sätt. Detta bo, som förlägges antingen i någon skogsbacke under trädrötter, stenar eller berghällar, eller äfven någon gång på slätten i kanten af en åkerren, är oftast försedt med flere ingångar och för öfrigt af ganska vidsträckt omfång. Utom den egentliga hufvudlyan tillreder räfven ofta åt sig på tjänliga ställen ett eller flera smärre och grundt löpande tillflyktsorter för att i händelse af behof användas.

Utlagda försåt undviker räfven med stor skicklighet, och det fordras därför mycken vana, omtanke och försiktighet för att kunna öfverlista honom. Iakttages ej detta, får man ovillkorligen dålig fångst. Har han någon gång blifvit fast, men lyckligen undsluppit, vet han vanligen att vid ett annat tillfälle noga akta sig. Sin frihet älskar han öfver allt. Det inträffar icke sällan, att han, då han fastnat i en sax med ena foten, själf afbiter densamma för att komma lös.

Vinterskinnet är af värde i pälshandeln. Köttet ätes icke.

Fjällräfven, om sommaren blå, om vintern hvit, finnes i alla polarländer.

Fennec, den afrikanske räfven, är en mindre art med för ett så litet djur ovanligt stora öron. Den gräfver sig hålor i ökensanden, hvilka utmärka sig för stor renlighet.

I Centralasien påträffas Corsac-räfven, som saknar den vanliga räfvens slughet och är för lat att gräfva egen håla, utan sällskapar med murmeldjuret.

Själen.

Själarne äro helt och hållet bildade för att lefva i vattnet. De ha en långsträckt, spolformig kropp och mycket korta ben. Själfva fötterna, hvilkas tår äro förenade med en simhud, äro däremot väl utbildade, isynnerhet bakfötterna, som äro riktade bakåt och äro de egentliga simredskapen. Framfötterna äro mindre, riktade åt sidorna och tjäna bl. a. till att styra med. Genom denna bildning simma och dyka själarne utomordentligt väl, men på land, dit de endast begifva sig för att hvila eller för att gifva di, äro de mycket oviga; de ha där ett slags hoppande rörelse, i det de omväxlande framflytta fram- och bakkroppen. De finnas i kallare haf, där de ofta förekomma i stora flockar samt nära sig af fisk, kräftdjur o. d. De jagas mycket för skinnets och späckets skull, hvilket senare bildar ett tjockt lager under huden och tjänar dels att skydda mot kölden, dels att underlätta simningen. Till själsläktet hör hvalrossen, som blir 12 fot lång och finnes bland drifisen i norra polarhafven. Han jagas för betarnes skull, hvilka ha lika värde som elfenben.

Då själarne simma, begagna de bakfötterna som simfenor, och framfötterna ligga tryckta till kroppen, utom när de skola vända, då framfötterna begagnas som åror. De skjuta fram med otrolig fart, så att i klart vatten blott en strimma skönjes efter dem. Också ser man dem ofta efter en kort stund

uppkomma långt ifrån det ställe, där de dykt ner. De måste nämligen som oftast begifva sig upp i vattenbrynet för att hämta luft.

Själarne lefva merändels i hjordar, som stundom bestå af flera hundra stycken, och hvarje art bildar vanligen en hop för sig.

Själarnes egentliga stamhåll är hafvet och dess skärgårdar. De förekomma i största mängd i bägge polarhafven och i de haf, som gränsa till dessa. Några arter gå uppför floderna till insjöarne, ur hvilka de sedan ej hitta tillbaka. I Europa förekomma själar i Saimen och Ladogasjön. I Skan-

GRÅ SJÄL.

dinavien träffas de icke i någon insjö; men det synes ej osannolikt, att de fordom funnits i Vänern. I alla haf och skärgårdar, som omgifva skandinaviska halfön, förekomma de mer eller mindre talrikt; men icke alla arter, som finnas i Ishafvet, gå in i Östersjön.

Själarne utgöra de nordligaste polarfolkens enda rikedom och viktigaste uppehållsmedel. Hvad renen är för lappen, hvad alla husdjur tillsammantagna äro för de bildade folkslagen, det är själen för grönländarne. Dessa mäta lifvets lycka efter tillgången på själar. Det berättas, att då de första

kristna missionärerna för dem beskrefvo himmelens salighet, utropade de genast: "Där finnes således stort öfverflöd på själhundar!"

Själarne äro nästan lika läraktiga och kunna blifva lika tama och tillgifna sina ägare som hunden. De simma efter sin herre, då han seglar i båt, och stiga upp och hålla vakt i båten, då han aflägsnar sig; de fiska både åt sig själfva och åt honom; de äro lekfulla och smeksamma o. s. v.

En ung själhund fångades i Clew Bay. Hans ägare anvisade honom köket till vistelseort. Där blef han småningom alldeles tam och visade stor tillgifvenhet för husets invånare; han lekte med barnen och lydde sin herres rop såsom en hund. Dagligen begaf han sig ut i vattnet, och sedan han ätit sig mätt återvände han hem och medtog då alltid en lax eller någon annan fisk. Sommartiden solade han sig gärna, och om vintern låg han helst framför eldbrasan. Fyra år hade det beskedliga djuret på detta sätt fredligt framlefvat, då bland husbondens boskap utbröt en sjukdom, mot hvilken intet medel hjälpte. I denna nöd vände man sig till en kvinna, som ansågs förstå sig på sådana saker. Hon försäkrade den vidskeplige mannen, att sjukdomen härledde sig däraf, att det arma djuret vistades i huset.

Mannen lät utkasta själhunden i hafvet långt från kusten i den säkra öfvertygelsen, att han aldrig mer skulle återse honom; men följande morgon låg själen åter på sin gamla plats i köket. Nu lämnades han åt en fiskare, som åter utkastade honom i hafvet på flera mils afstånd. Ett helt dygn förflöt utan att han hördes af; och redan trodde man sig vara honom kvitt, då på den andra dagens afton tjänsteflickan tyckte sig höra ett krafsande på dörren. Hon öppnade denna, och den utmattade, trogna varelsen kröp in, tjutande af glädje.

Emedan det ansågs olycksbringande att döda en själhund, rådde kvinnan, till hvilken man vändt sig, att sticka ut ögonen på djuret och sedan ännu en gång kasta det ut i hafvet. Den grymme mannen följde rådet, och själhunden uteblef flera dagar. Boskapssjukan minskades dock icke, utan snarare tilltog. Efter en veckas förlopp hörde man en natt ett klagande tjut, som emellanåt afbröts af stormens hvin och småningom tystnade. Ingen brydde sig därom förr än följande morgonen, då man fann den blinda själen liggande död utanför dörren. Han hade dött af hunger.

Tvenne arter själskinn förekomma nu i handeln, hårskinn och pälsskinn. Nordpolsfararne och eskimåerna använda det förra till kläder och det senare för finare ändamål.

Honorna få två ungar på en gång, som de nedlägga uti fördjupningar, i hvars närhet hannen gör ett hål i isen, genom hvilket de kunna komma fort ned i vattnet. Djurens sätt att gå till väga, då dessa hål göras, är något märkvärdigt. De utföra nämligen arbetet endast med andedräkten, utan att

hvarken begagna tänder eller fenor. Ungarne föras ned i hafvet ungefär 14 dagar efter födseln, och de sägas växa så hastigt, att de blott tre dagar gamla äro lika lifliga och pigga som föräldrarne.

Hafselefanten är den största arten och blir ofta 25 fot lång samt 16 fot i omfång. Hans storlek och den snabellika förlängningen af nosen ha gett anledning till hans namn. Man finner dessa hafselefanter i stora hjordar på stränderna af södra polarhafvets öar och under vintern på Patagoniens kuster.

Hvalrossjakten bedrifves som en affär, och det har händt, att man vid en enda jakt på St. Lawrence-floden har lyckats döda 1,500 stycken. Människornas girighet har gjort, att hvalrossens antal betydligt förminskats, och numera får man ytterst sällan se hjordar, som räkna några hundra djur.

Ekorren.

Personer, som icke ha närmare kännedom om ekorren, äro böjda för att betrakta honom som ett litet skyggt djur. Han är en af de lifligaste bland de små djuren i världen, men han är ingalunda skygg. I betraktande af hans ringa storlek och hans inskränkta försvarsmedel, är han en af de modigaste bland de vilda djuren.

Åtföljd af min hund och försedd med bössa, inväntade jag en dag en skock vilda fåglar, men en liten spjufver af ekorrsläktet, sittande på en trädgren helt nära mig, tycktes ha beslutit, att jag inte skulle få vara i fred, ty han spottade och pladdrade oupphörligt och oroade därmed min hund, som jag knappast kunde hålla i styr. Hundens ostyrighet var verkligen irriterande; han höll ögonen fästade på ekorren, som nu blifvit så bullersam, att han var alldeles odräglig. Med handen gjorde jag då en hotande åtbörd, men det lilla djuret sköt rygg och trotsade mig samt gjorde ännu mera väsen än förut, tills det helt plötsligt och liksom med afsikt att skrämma villebrådet hoppade ner på marken blott ett par yard från Rovers näsa. Denna fräckhet var för stor för hvilket fyrfotadjur som helst, och hunden gjorde ett skutt och sprang mot ekorren, som på ögonblicket försatte sig i säkerhet och nästa sekund sågs sitta med upplyft svans och visa tänderna på samma trädgren,

FLYGANDE EKORREN.

där han suttit förut. Ofrivilligt förde jag bösskolfven till skuldran för att skjuta ekorren. I samma ögonblick insag jag dock, att jag stod i begrepp att utkräfva hämnd på ett litet modigt djur, som förtjänade ett bättre öde. Som om han varit medveten om min tvekan, nickade han med hufvudet i raseri och stampade med framfötterna på grenen, medan han i sitt pladdrande inlade en intonation, som syntes vara afsedd för en fiende, som han skänkte sitt djupaste förakt. Det föreföll mig, att han sade: "Hvad har ni här att göra; hvarför gör ni intrång på mitt område och skrämmer min maka och min lilla familj, för hvilka jag är redo att offra mitt lif?" Där skulle han emellertid sitta kvar, trots mitt intrång, och låta sina krigsrop ljuda i mina öron, till dess lifvets vårflod upphörde att bubbla i hans lilla hjärta.

Den röda ekorren är den vanligast förekommande medlemmen af familjen; näst kommer den grå ekorren och den egendomliga flygande ekorren. Den sistnämnde börjar bli allt mer sällsynt i trakterna öster om Mississippi, där han fordom var mycket talrik. Den flygande ekorrens hud är så egendomligt gestaltad, att den bildar en fallskärm och iståndsätter ekorren att icke blott sänka sig ned till marken från en betydlig höjd utan att skada sig, utan äfven att sväfva långa distanser genom luften och till exempel flyga mellan träd fyrtio eller femtio fot aflägsna från hvarandra. Jag har ofta iakttagit djuren i deras naturliga tillstånd. Därvid fick jag stundom se en ekorre skjuta ut från de öfversta grenarne i en hög ek och med utsträckta hinnor och utbredd svans glida genom luften i diagonal riktning, tills han nådde roten af ett omkring femtio fot aflägset träd. Det ögonblick, vi trodde, att ekorren skulle stöta mot marken, svängde han sig hastigt uppåt och satte sig på trädets stam. Han klättrade sedan upp i trädets topp, störtade sig åter från öfversta grenarne och gled tillbaka igen till det träd, hvarifrån han kom. Stora flockar af dessa små djur deltogo i dessa lekfulla upptåg; de kunde icke ha varit färre än två hundra. Flere tjog brukade flyga från ett träd på samma gång, synbarligen icke med något annat mål i sikte än att gifva fritt lopp åt en lekfull böjelse.

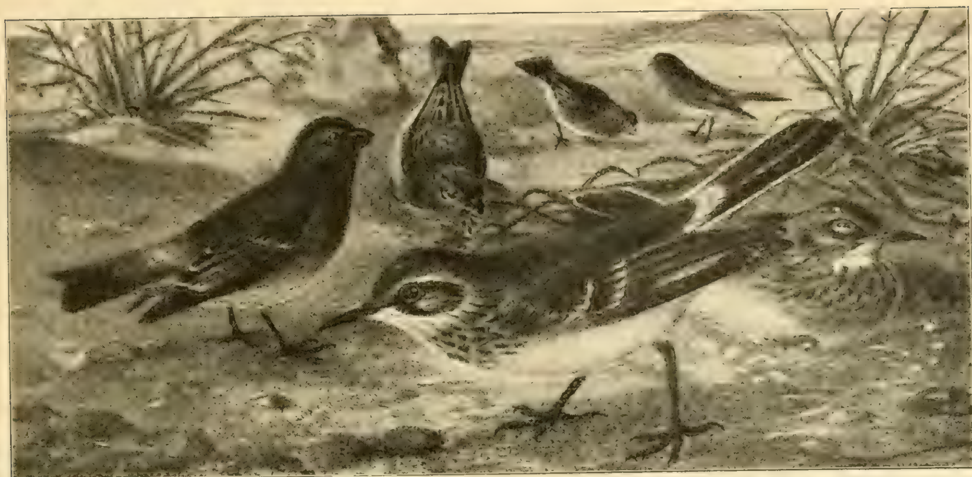
I Indien finnes det flere arter, som äro mycket större än de, som förekomma här i landet, och som äfven kunna flyga längre. Dessa mäta 20 till 24 tum i längd, och fullt utsträckt är deras fallskärm ofta 18 tum tvärsöfver. Dessa djur kunna flyga ett hundra yard i nära nog horisontal riktning.

Mycket intressant är det att finna, att svansen, som hos vattendjuren är af så stor betydelse och af dem användes som roder, hvarmed de hålla kursen, hos den flygande ekorren är till lika stort gagn, i det den användes icke blott att balansera kroppen, då djuret springer på trädgrenarne, utan äfven att reglera och ändra kursen under flykten. Ni ser sålunda, att svansen

tjänar tvenne ändamål och är lika nyttig, då dess ägare sväfvar genom luften, som då han hängifver sig åt yster lek bland grenarne kring sitt löfrika hem.

I likhet med vanliga ekorrar, lifnära sig dessa djur hufvudsakligen af nötter, frön och knoppar, men den amerikanska ekorren äter äfvenså skalbaggar och antagligen andra insekter, och han fångas i giller med kött som lockbete. De amerikanska flygande ekorrarne bygga nästen i ihåliga träd, och i Adirondack-regionen nära New York uppsöka de under kalla vintrar dessa nästen, där de antagligen ligga i vinterdvala. Samma vanor ha tvifvelsutan ekorrarne i Kaschmir och Afghanistan, men i Indien och de varma Malaj-regionerna äro ekorrarne i verksamhet under alla årstiderna.

Under dagarne hålla sig dessa djur dolda i ihåliga träd, som de lämna först vid solnedgången för att spana efter föda.

Uttern.

Hade icke uttern så starkt begär efter att få spisa gås eller anka tre gånger om dagen, blefve hans lefnad här på jorden mycket förlängd, men farmarne och fjäderfäuppfödarne ha intet tålamod med det rofgiriga djuret, och förr eller senare får uttern sätta lifvet till för den läckra munsbitens skull, hvilken han ständigt är på spaning efter. Han är så kräsen, att han endast äter de bästa delarne af den fågel, som han dödat.

Då uttern icke kan erhålla den föda, som faller honom bäst i smaken, nedlåter han sig till att fånga fisk eller nöjer sig med gås- och ankägg.

Det är mycket intressant att iakttaga detta nära nog amfibiska djur. Det slinker ljudlöst ned i vattnet, vrider och vänder sig under vattenytan med lika stor lätthet som en fisk, för att sedan med en behagfull böjning af kroppen åter glida upp till vattenbrynet och lika behändigt stiga i land. Då uttern är i vattnet, har han stor likhet med ett själdjur. Sina kvicka och lediga rörelser i vattnet utför han mestadels med tillhjälp af den starka, kägellik-nande svansen.

Uttern kan lätt tämjas, och man har stundom vetat begagna sig af hans rofgirighet, i det man tränat honom att fånga fisk och föra den i land, alldeles som man tränar en jaktfalk att infånga luftens villebråd. Hinduerna

ha uppnått stor fulländning i konsten att träna uttrar, och de hålla sina med halmhalsband försedda uttrar tjudrade med rep vid flodstränderna.

Jag kan intyga, att uttern färdas långa vägar å land från flod till flod. Mestadels företagas dessa resor om vintern, och under desamma springa uttrarne så fort, att en karl endast med stor ansträngning kan hinna upp dem. På isen skrida de framåt genom att "slå kana", som det kallas af pojkar, d. v. s. de göra några hopp och åka sedan framåt på magen. Då de stanna, "slås kana" på nytt o. s. v. En egendomlig vana hos uttern är hans

EN HAFSUTTER.

benägenhet att glida utför släta och branta snö- eller jordbankar. Dylika upptåg har jag flere gånger iakttagit. På vintern uppsöka djuren den högsta snödrifvan, krafla sig upp till dess topp, störta sig nedför densamma och glida med hufvudet snabbt utför sluttningen, stundom en distans af tjugo yard. Synbarligen med den största njutning fortsätta de denna lek, till dess de på grund af trötthet eller hunger föranledas att upphöra därmed. Ett par uttrar gledo utför en jordbank inemot tjugutvå gånger, innan de blefvo störda och upphörde med leken.

Utterns skinn är värdefullare än skinnet af något annat djur i Nordamerika. Det är i godt skick från november tills fram på våren; bäst är det under vårsäsongen.

Uttrar fångas vanligen i stålfällor, som utsättas under vattenytan nedanför en af djurens "slidbanor" eller stigar. Stundom utsättes dock fällan ofvanför "slidbanan" och täckes med snö. I intetdera fallet användes lockbete, men man måste tillse, att alla spar efter fängstmannen utplånas, ty uttern har ovanligt fin lukt och skarp syn och är mycket försiktig och listig.

NORDAMERIKANSK UTTER.

Uttern är utbredd öfver hela jordklotet, och nästan hvarje art kan tämjas. Dock måste han infångas, då han är ung, och han blir då sin herre mycket tillgifven och följer honom lika troget som en hund, medan han däremot under inga omständigheter följer en annan person.

I kronoparken i Stuttgart, Tyskland, finnas många dammar, i hvilka en mängd vattenfåglar simma omkring. Dit kom hvarje natt under sex eller sju veckors tid en tam utter från en närbelägen damm för att af fåglarna göra sig festmåltider. Han röfvade så djärft, att vakter måste utsättas. Han förstörde alla ankägg, som han påträffade i land, och åt upp ank- och gåsungar, medan dagligen äldre fåglar dogo till följd af bett, som han tillfogat dem.

Endast med svårighet blef den röfvande riddaren gripen på bar gärning och aflifvad

Hafsuttern är ett stort hafsdjur, som finnes i några delar af Sydamerika. Han påträffas äfven utmed Stilla hafskusten, så långt norrut som Alaska.

Hafsutterhonan framföder endast en unge, hvadan denna gren af släktet äfven i bästa fall förökes mycket långsamt. Ungar födas synbarligen hvilken tid på året som helst, men de uppnå icke sin fulla växt, förrän de äro fyra eller fem år gamla. Modern sofver i vattnet, liggande på ryggen och hållande sin unge mellan framfötterna. Ungen kan icke lefva utan sin moder.

Många försök ha gjorts att uppföda ungar, som fångats lefvande, men de synas, i likhet med andra vilda djur, ha så stor fruktan för människan, att de utan undantag vägra mottaga föda och hungra ihjäl.

Hafsutterns föda består nästan uteslutande af musslor och sjöborrar, som de tycka mycket om och som de krossa genom att med framfötterna slå tillsammans skalen, hvarefter de suga till sig innehållet. De äta äfven kräftdjur och sjögräsets saftiga, späda stamblad samt fisk. De hylla icke polygami, och sällan får man under hafsresor se tvenne hafsuttrar tillsamman. De tyckas vara lekfulla, och gamla jägare ha meddelat mig, att de en half timme i sänder iakttagit hafsuttrar, som lågo på ryggen i vattnet och med fötterna kastade sjögräs upp i luften samt syntes finna stor njutning i att uppfånga gräset, innan det åter föll i vattnet. Med sin unge leker honan ofta i flera timmar.

Hafsuttern har finare lukt och hörsel än något annat djur inom samma område. Lukten från en eld på fyra eller fem mils afstånd å vindsidan till skrämmer honom, och ljudet af en mans fotsteg måste förtagas af tidvattnets brus, om det icke skall oroa djuret och drifva det från land.

Man infångar ofta hafsuttern genom att skjuta honom i hufvudet, då han leker bland dyningarne, därvid knallen af skottet öfverröstas af svallvågornas dån.

Zibetkatten.

Under jakt i vissa delar af Indien och Afrika samt på Malajiska halfön har mitt tålamod ofta ställts på hårdt prof af mina hundar, som lämnade det spår, de följde, och slogo in på spåret efter en zibetkatt. Orsaken till, att hunden hellre följer zibetkattens spår än något annat djurs, är den, att zibetkatten har en luktkörtel och lämnar efter sig ett mycket starkt luktande spår. Härutinnan liknar han räfven och öfverträffar till och med detta djur.

Från denna luktkörtel utpressas ett slags parfym, som bär djurets namn och som var mera eftersökt för hundra år sedan, än nu är fallet.

Zibetkatten har ett längre ansikte än huskatten. Hans kropp är också längre, men han har kortare ben än de öfriga medlemmarne af kattfamiljen. Svansen är vanligen försedd med sex svarta ringar, som äro bredare än de mellanliggande hvita ringarne, och svansänden är svart. Den indiska zibetkatten har sitt hemvist i östra delen af Indien, från Bengalen till Sikhim, och påträffas högt upp i Himalayabergen. Han finnes äfven i Birma, i Siam, å ön Hainan och i södra delen af Kina. Denna zibetkatt är vanligtvis ett eremitdjur, som om dagarne gömmer sig bland träden, i busksnår eller i det

höga gräset och nattetid gifver sig ut på ströftåg å de öppna fälten och ofta äfven kommer fram till boningshusen. Icke så sällan påträffas han i hål i marken, men det betviflas, att han själf gräft dessa hål. Han är mycket rofgirig, dödar alla små fåglar och mindre djur, som han kan fånga, och angriper äfven större fåglar, såsom änder m. m., men hans föda består äfvenså af ormar, grodor, insekter och ägg samt frukt och rötter. Zibetkatten tager gärna sin tillflykt till vattnet.

Palmzibetkatterna äro i rörelse endast om natten och bo nästan uteslutande i träden. Deras föda är delvis animalisk och delvis vegetabilisk. Af de olika familjer, som tillhöra den äkta palmzibetkattens släkte, finnas fem i Indien och Birma. Hos åtta underafdelningar är svansen betydligt mer än

AFRIKANSK OCH INDISK ZIBETKATT.

hälften så lång som hufvudet och kroppen; hos sju har den blott en färg. Palmzibetkatten å Celebes utgör den åttonde släktgrenen och kännetecknas af mörkbruna och ljusbruna ringar å svansen. Den föga kände, ullige palmzibetkatten i Tibet skiljer sig från de öfriga genom sin ulliknande hårbeklädnad och sin långa svans, som dock aldrig är längre än hufvudet och kroppen.

Bäst känd af alla är den indiske palmzibetkatten, som påträffas i nästan hela Indien och på ön Ceylon. Den grofva och något raggiga hårbeklädnaden är svart eller gråbrun till färgen, och det finns inga ränder tvärs öfver ryggen hos det fullväxta djuret. Hos en hane, som jag mätte, var hufvudet och kroppen tjugutvå och en half tum samt svansen nitton och en half tum i längd; motsvarande dimensioner hos en hona voro i ett fall tjugo samt sjutton och en half tum, och i ett annat fall aderton tum hvardera.

Denna art bor mestadels i träden, i synnerhet i kokospalmens kronor, och ofta inreder den sin bostad i de rörbetäckta taken på infödingarnes boningshus. En gång upptäckte jag, att en hel kattkoloni inredt sin bostad mellan takspärrarne i mitt eget boningshus i Kalkutta. Någon gång påträffas zibet-

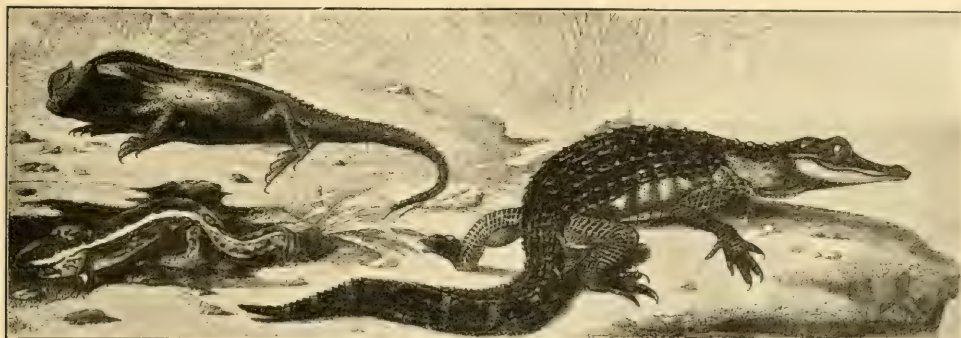

AFRIKANSK ZIBETKATT.

katten i uttorkade afloppsrör, i uthus och på andra skyddade platser. Han företager ströftåg efter mörkrets inbrott och föredrager animalisk föda, såsom råttor, ödlor, småfåglar, fjäderfän och ägg, men han äter äfven grönsaker, frukt och insekter. Under fångenskap äter han också groblad, kokt ris,

bröd och mjölk m. m. Kakerlackor tycker han mycket om. Nu och då gör han sig skyldig till plundring i någon hönsgård, och jag har kännedom om, att han ofta fångats i fällor, då en dufva eller en kyckling begagnats som lockbete.

En gång observerade jag, att en zibetkatt, som nästan fick gå fritt omkring, hvarje kväll kröp under hufvudkudden i sin herres säng, rullade ihop sig till en boll och lindade svansen kring kroppen samt sof sedan till långt fram på morgonen följande dag. Han jagade råttor, näbbmöss och ödlor. Han var mycket skicklig i att klättra och brukade med öfverraskande snabbhet klättra upp- och nedför ena väggen på mitt boningshus. Denna zibetkatt är talrik i nedre Bengalen, och i trädgårdarne kring boningshusen i Kalkuttas förstäder får man stundom sent på eftermiddagarne och kvällarne se honom krafla omkring bland palmlöfven, innan han ger sig ut på sina nattliga vandringar. Att han stundom inreder sin bostad i själfva hjärtat af staden Kalkutta, bevisas af en händelse, som inträffade, då författaren var anställd vid geologiska undersökningen i Indien. Byråns kontor var vid denna tid beläget vid en gata, som ledde ned till Hoogli-floden i den gamla stadsdelen. Vid ankomsten till kontoret om morgnarne fann jag, att mina papper på skrifbordet buro märken efter fotspår af något slags däggdjur. Jag satte ut en fälla, och i denna fångades följande natt en stor zibetkatt.

Krokodilen.

Jag kommer att behandla krokodilen och alligatorn i samma kapitel, emedan de med afseende på vanor och egenskaper i allmänhet i det närmaste likna hvarandra. Under mina olika resor har det varit min sorgliga lott att bevittna, att åtta mänskliga varelser dödats och ett tjugotal lemlästats af dessa grymma rofdjur. Jag ville hellre på egen hand angripa ett lejon än komma i en af dessa människoätande reptilers närhet. De rysansvärda scener, som jag bevittnat, äro ännu i friskt minne, och jag kan icke värja mig för den fasaväckande känsla, som ofta framkallas af dessa minnen. Rätteligen ha dessa djur blifvit kallade reptilvärldens lejon och tigrar.

Sitt hemvist har krokodilen i den gamla världen, och alligatorn i den nya världen, och de två djuren kännetecknas bäst af käkarnes konstruktion. Hos krokodilerna passa de lägre ögontänderna in i skåror i öfverkäkens kant, och i följd däraf sammandrages muskeln just bakom näsborrarne. De lägre ögontänderna hos alligatorn passa in i urholkningar i öfverkäken, och en muskelsammandragning är följaktligen obehöflig. Nere i svalget finnes en valvel, som fullständigt utestänger vattnet, men lämnar kanalen till näsborrarne öppen, så att krokodilen kan hålla sin mun öppen under vattenytan utan att svälja något vatten, liksom han också kan hålla sitt offer i vattnet, tills det drunknar, medan han med lätthet andas genom sina till vattenbrynet höjda näsborrar. Djuret har ingen tunga i vanlig bemärkelse.

Den vanliga krokodilen dväljes i många afrikanska floder, och det är antagligen denna reptil, som härjar i floden Ganges. Nilen är emellertid den flod, där man bäst kan jaga detta förskräckliga djur.

Krokodilen lifnär sig af fisk, kadaver, hundar och andra djur, som han lyckas öfverraska och fånga, då de komma till flodstranden för att dricka. Ofta falla dock äfven människor offer för hans glupskhet. För att hämnas ha alla nationer, som hemsökas af denna landsplåga, uppfunnit olika metoder att döda rofdjuren. Negrerna i några delar af Afrika äro djärfva och skickliga nog att angripa krokodilen i hans eget element. De störta sig i vattnet, dyka under krokodilen och stöta sin långa harpun i djurets underlif, som icke är skyddadt af den benplåtssköld, hvilken betäcker kroppens öfre delar. Vanligtvis angripes dock krokodilen, då han ligger och sofver på någon sandbank. Jägaren, som beväpnat sig med en skarp harpun, döljer sig i en utgräfd grop i sandbanken och inväntar där villebrådet. Krokodilen kommer till det vanliga hvilostället och faller snart i sömn, men väckes hastigt af harpunen, som slungats med kraft och fullständigt genomträngt djurets tjocka, fjällplåtskyddade hud. Jägaren springer genast ned i sin kanot och halar in linan, som är fäst i harpunen. Då krokodilen dragits till vattenytan, träffas han af en annan harpun. Nu börjar kampen, men djuret blir snart uttröttadt, drages i land och dödas med några kraftiga hugg, som krossa ryggmärgen.

På land är det icke så svårt att undkomma krokodilen, enär vissa framskjutande delar af ryggkotan i nacken nästan hindrar djuret från att vrida på hufvudet.

Dessa farliga reptiler injaga fruktan hos alla mänskliga varelser. Många gånger har det händt, att människor blifvit öfverraskade och gripna på flodstranden eller fångats, då de fallit i vattnet. Det finnes endast ett sätt att befria sig ur krokodilens käftar, och det är att djärft angripa den rofgirige fienden och pressa tummarne i hans ögon, så att han tvingas att släppa sitt offer.

I Shire-floden i Afrika finnes en massa krokodiler, som tidtals äro ytterst blodtörstiga och angripa alla olyckliga infödingar, som komma i närheten af flodstränderna. Särskildt rofgiriga äro de, då det är brist på fisk i floden, hvilket inträffar under flodtiden, då fiskarne drifvas från de ställen, där de vanligen hålla till. Då är det icke rådligt för någon inföding att visa sig, och döden trotsar den, som tager sig ett bad i floden.

Vid ett tillfälle såg jag en hel hop kolossala krokodiler jaga efter en man, som tagit sig ett bad, hvilket naturligtvis blef hans sista. Den reptil, som fångade det olyckliga offret, blef angripen af andra hungriga krokodiler, och en bitter kamp följde.

En inföding, som satt och rökte nära floden, blef angripen af en krokodil, som högg tag i armen. Mannen hade blifvit släpad ned i vattnet och uppäten, om han icke mycket hastigt gripit fatt i ett träd på stranden. Han

klängde sig fast vid trädet, och slutligen måste reptilen släppa sin fånge, som undkom med några djupa märken på armen efter djurets käftar.

I öfre Nilen uppsöka krokodilerna helst sandbankar i floden, där strömmen icke är för stark. Här kan man vid alla tider på dagen få se dem ligga och sofva med vidöppna munnar, medan en svartryggig regnpipare helt obesväradt vandrar in och ut igen.

Enligt arabernas berättelser, har man konstaterat, att en krokodil haft sitt tillhåll på någon viss sandbank under en människas hela lifslängd, och däraf har man dragit den slutsatsen, att dessa djur äro mycket långlifvade och i likhet med andra reptiler bli större ju längre de lefva. Krokodilerna

GANGES-KROKODILEN, UPPSLUKANDE ETT BARN.

kännetecknas också däraf, att de äro mycket seglifvade. Endast de skott, som träffa antingen hjärnan eller ryggmärgen nära nacken, medföra ögonblicklig död. Visserligen är det sant, att ett skottsår i skuldran till slut medför döden, men det gifver djuret tid att undkomma i vattnet, där kroppen genast sjunker. Kulan intränger i hjärnan på krokodilen, om den träffar djuret bakom örat.

Ett märkligt fall, som visade, huru djärfva dessa krokodiler äro, iakttog jag under en resa i Mashonaland. Vid ankomsten till den lilla floden Tokwi en afton red en man vid namn Williams ut i vattnet för att låta hästen simma öfver till andra stranden. Strömmen förde hästen några yard längre ned än landningsplatsen, och just som Williams nådde stranden, högg en krokodil sina tänder i hans ben och drog honom af hästen samt ned i vattnet. Här

släppte reptilen sitt offer, och mannen lyckades nå en liten ö. Då Williams kamrat hastade till undsättning, kastade sig en annan stor krokodil öfver manken på hästen, tillfogade ryttaren ett djupt sår i ena sidan och sårade äfven hästen i halsen samt gled sedan tillbaka ned i vattnet. Floden syntes vara alldeles full med krokodiler, och det var ytterst svårt att rädda den olycklige Williams, som dock senare dog af sina sår.

Ganges-krokodilen är en af de största, om icke den allra största, af denna art och uppnår stundom en längd af 35 fot. Han har, som namnet antyder, sitt hemvist i Indien, påträffas massvis i de indiska floderna och är isynnerhet talrik i Ganges. Denna krokodil har en ovanligt lång nos, som förlänar honom ett mycket egendomligt, för att icke säga groteskt, utseende.

Denna förlängning af hufvudet är olika, allt efter djurets ålder och kön. Hos ungen, som just utkläckts, är hufvudet kort och trubbigt, och det når sin fulla utveckling, först då djuret är fullvuxet. Hannen skiljer sig från det andra könet genom formen på nosen, som är mycket smalare i ändan. Tänderna äro talrika, en fullständig uppsättning räknande omkring ett hundra tjugo. De äro lika till utseendet och ha ungefär samma längd.

Följande beskrifning på jakten efter ett af dessa vidunder, som nyligen bortförde en gosse, utgör en sammanfattning af ett meddelande i en indisk tidning. Jägaren, som blifvit eftersänd, ankrade sin kanot nära den plats, där tragedien timat, enär det är allmänt kändt, att en krokodil, som lyckats fånga ett offer, vanligtvis kvarstannar i närheten af platsen i några dagar. Snart upptäcktes krokodilen flytande på vattnet. Jägaren och hans medhjälpare gömde sig då i kanoten, medan den förres unge son gick ut i vattnet och plaskade med händerna. Krokodilen fick syn på gossen och beredde sig genast att dyka efter honom, därvid gossen tog sin tillflykt till kanoten. Nästa ögonblick kom reptilen upp till vattenytan, just där man väntat få se honom, och hälsades med ett par harpuner. Den ena harpunen fastnade i djurets kropp, och efter en långvarig jakt, i hvilken flere invånare från den närbelägna byn deltogo i båtar, fastnade en annan harpun i hufvudet på vidundret, som slutligen blef haladt till stranden och dödadt. Då man uppskurit magen, fann man däri flere smycken af guld och silfver — reliker efter djurets förra offer.

I floderna Amazon och Orinoco, såväl som i andra sydamerikanska floder, finnas myriader af alligatorer, hvilka med afseende på vanor mycket likna krokodilerna i gamla världen. De uppnå en längd af aderton till tjugo fot och ha ett ofantligt omfang. I likhet med sköldpaddan, företager alligatorn årliga utvandringar, i det han drager sig tillbaka till inuti landet belägna vattensamlingar och öfversvämmade skogstrakter. För den skull är knappast ett enda djur synligt i de stora floderna under de månader, då högt vatten-

stånd råder. Sjöarne och deras afloppskanaler utmed lägre Amazon-floden upptorka under de torra månaderna. Här gräfver alligatorn ned sig i gyttjan och sofver tills regntiden inträder. Denna vana har han ej vid öfre Amazon-floden, där den torra säsongen aldrig är så kännbar. Utan att öfverdrifva, torde man kunna säga, att alligatorerna i Salimoens vattendrag äro lika talrika som grodungarne i ett dike i Indiana midt på sommaren. Af infödingarne är alligatorn både föraktad och fruktad. Vid ett tillfälle såg jag en man vada ut i vattnet och gripa en af dessa stora reptiler i svansen samt draga

ALLIGATOR, VÄNTANDE PÅ ROF.

honom i land, medan vid ett annat tillfälle tvenne medelstora krokodiler, som blifvit fångade, åter utsläpptes i vattnet helt nära en plats, där flera barn lekte. Ibland får dock den oförvägne dyrt sota för sin djärfhet. Indianerna i Guiana fånga alligatorerna med en med bete försedd och vid en ref fästad krok, förfärdigad af flere träpinnar, som fastna i djurets käftar.

Magdalena-floden är beryktad för sina många alligatorer. Då solen är på sin högsta punkt och skogarnes invånare hvila i skuggan, då inga sånger, inga ljud höras, sträcker alligatorn ut sig i hela sin längd i sanden och förnöjer sig med att uppsluka hela flugsvärmar. Så kommer en neger med dröjande steg ned till vattnet för att bada. Alligatorn får se honom. Långsamt,

klumpigt rör han sig framåt genom sanden och uppsöker sitt rätta element för att fånga sitt offer. Är negern obeväpnad, undviker han strid, men har han sin skarpa knif med sig, inväntar han sin fiende. Alligatorn rusar mot honom. Negern dyker, vänder i vattnet och kommer upp igen på den punkt, där alligatorn var före dykningen. Denna manöver, som upprepas gång på gång, uttröttar vidundret, och negern bereder sig till anfall. Men hvar skall man sticka detta djur, mot hvars hårda fjäll en gevärskula återstudsar? Negern företager en del rörelser för att oroa alligatorn och håller sig sedan

KROKODIL ANGRIPER EN JÄGARE TILL HÄST.

orörlig. Alligatorn rusar då emot honom. Negern dyker, för att låta djuret passera öfver sitt hufvud, sticker så sin knif i djuret under skulderbladet och genomborrar hjärtat. Alligatorn fortsätter striden och plaskar ursinnigt omkring i det blodfärgade vattnet, tills han dukar under för de knifsår, han tilldelats. Negern simmar då i land och låter floden bortföra bytet.

Då alligatorn har för vana att ligga på lur vid hyddorna, följer negern en taktik, som kräfver stor kallblodighet. Beväpnad med en tränagel, omkring aderton tum lång och tre eller fyra tum tjock samt hvässt i båda ändarne, smyger han sig fram till djuret, reser sig upp i knäböjande ställning med vänstra handen som stöd och framräcker högra handen, som omfattar trä-

nageln. Alligatorn öppnar käftarne och sluter dem häftigt för att bita i handen. Då käftarne därvid fastna i tränageln, hastar djuret till floden. Negern släpper icke alligatorn, förrän djuret, som icke kan sluta till munnen, drunknat.

Under vår resa uppför Amazon-floden stannade vi allt ibland, då vi kommo i närheten af goda fiskställen, vanligtvis vid mynningen af någon biflod eller ett af de många grunden. Vi hade ingen svårighet att finna rätta platsen och behöfde ej ens fråga infödingarne. Flockar af hvita hägrar, uppställda som skiltvakter, eller den stora mängden långa alligatorer röjde fiskeställena för oss.

Ehuru indianska kvinnor stundom fångas af dessa djur, bry de indianska männen sig icke mycket om dem, utan ge sig ut i vattnet för att fiska eller bada, alldeles som om ingen fara hotade och det ej funnes dylika odjur i världen.

I själfva verket är faran störst för djuren själfva. Vårt förråd af alligatorkött var slut, och en af våra canichanas begärde tillåtelse att skaffa sig förströelse och insamla nytt förråd. Naturligtvis gåfvo vi alltid infödingarne vår tillåtelse, enär jakten höll deras mod uppe och besparade oss obehaget att finna vårt proviantförråd uttömdt.

Det var intressant att iakttaga infödingarnes åtgöranden. En indian, som tagit af sig barkskjortan, kryper långsamt i det grunda vattnet mot alligatorn med en slunga i vänstra handen och i den högra en stång, försedd med en af ogarfvadt läder förfärdigad rännsnara. Alligatorn ser honom komma, men gör intet försök att angripa fienden eller att fly. Lättjefullt ligger han kvar, följer den djärfve jägaren med sina utskjutande ögon och rör stundom på den stora svansen. Rännsnaran synes han icke observera, ens då denna är i närheten af hans ögon.

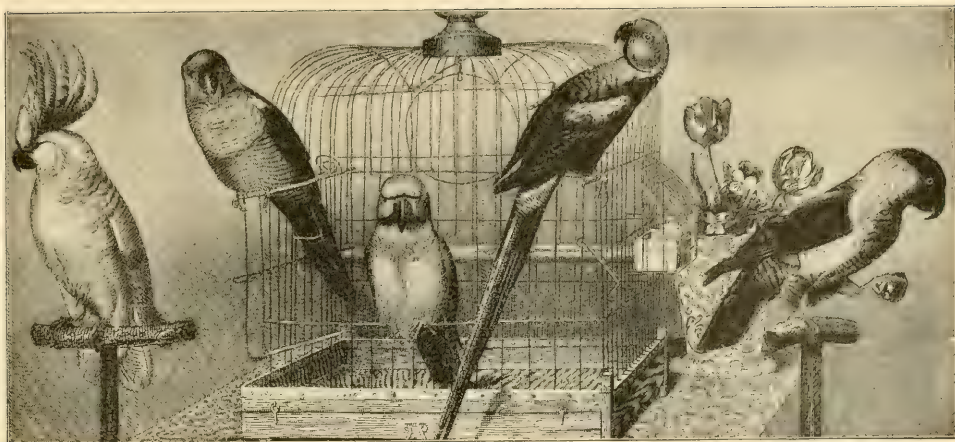
Plötsligt kastar jägaren snaran öfver vidundrets hufvud och drager åt densamma. De andra indianerna, som stått på vakt, rusa fram och draga djuret, som nu kämpar samt piskar sanden och vattnet med sin stora svans, i land. Med några kraftiga yxhugg i hufvudet och på svansen förlamas sedan djuret.

Egendomligt är det, att alligatorn aldrig rusar mot sina fiender. Ett enda steg i denna riktning skulle skingra dem. De skulle kasta ifrån sig stång, rännsnara och yxa och springa för brinnande lifvet. Indianerna äro så smidiga i sina rörelser, att alligatorn sällan träffar dem med sin svans.

Indianerna tycka om alligatorns kött, men de skära först bort fyra körtlar, som sitta parvis under djurets käftar och under buken nära svansen, emedan vätskan i körtlarne annars skulle sprida sig i hela kroppen. Dessa körtlar, som äro värdefulla handelsvaror, ombindas omsorgsfullt och få torka i

solen. Af körtlarnes innehåll och litet rosenvatten tillverkas en parfym, som användes af de svartlockiga bolivianska damerna i Santa Cruz de la Sierra och Cochabamba, för hvilka den starka doften är lika behaglig som åsynen af en tjurfäktning. Dessa eleganta damer beundras för det graciösa sätt, på hvilket de rulla sina cigaretter och utföra sina favoritdanser, men ofta kunna de icke ens skrifva sina namn.

Längs floderna i dessa trakter får man ofta se krokodiler, som ligga och sofva i solskenet med de fjälliga stjärtarne ofvanpå hvarandra. Små snöhvita hägrar springa omkring på ryggen på dem, ja, på hufvudet, som om de varit timmerstockar. Grågröna och halft öfverdragna med torkadt slam, ligga de där orörliga, så att man kan taga dem för bronsfigurer.

Sengångaren.

Ett af de egendomligaste djuren i Sydafrika är sengångaren, som på grund af sina otympliga och plågsamma rörelser på marken förr troddes föra en ömklig tillvaro. Det var icke heller naturens afsikt, att sengångaren skulle lefva på marken, utan han hade blifvit utrustad på särskildt sätt för ett lif i träden.

Sengångaren klättrar icke i träden, i likhet med ekorrar och apor, utan tillbringar nästan hela sitt lif hängande med ryggen vänd mot marken under trädens grenar, vid hvilka han klänger sig fast med sina långa och skarpt böjda klor. I detta sällsamma läge befinner sig sengångaren, då han äter, dricker och sofver. Han förflyttar sig nu och då långsamt från träd till träd och tyckes sällan eller aldrig nedstiga till marken.

En sengångares lif är allt annat än händelserikt. Han lifnär sig af trädens löf, har alltid riklig tillgång på föda i sin närhet och behöfver således icke söka efter lifsmedel, såsom de flesta andra djur måste göra. Hans egendomliga vanor ställa honom dessutom utom räckhåll för rofdjuren, och nästan den enda fiende, han behöfver frukta, är ormen, som naturligtvis kan

uppsöka honom i hans löfprydda fristad och utan svårighet göra honom till sitt offer.

Hörseln synes vara dåligt utvecklad hos dessa djur, och deras små, matta, rödaktiga ögon gifva det intrycket, att de ej heller äro utrustade med skarp syn. Då man först får syn på en sengångare, förefalla hans ögon vara så glanslösa, att man kommer på den tanken, att djuret icke kan se.

Honan föder endast en unge. Då denne kommer till världen, är han fullt utvecklad och har en tjock hårbeklädnad på kroppen samt proportionsvis lika stora klor på tårna som det fullvuxna djuret. Med dessa klor klänger han sig fast vid moderns långhåriga päls, slingrande armarne om hennes hals.

Sengångaren är mycket seglifvad och öfverlefver skador, som ögonblickligen skulle ha dödat andra djur. I förmåga att uthärda plågor öfverträffar han till och med pungråttan.

En vän till mig hade skaffat sig en sengångare, som han en tid hade i sitt hem. Djuret uppehöll sig mestadels bakom ryggstödet på en stol, vid hvilken han klängde sig fast. Efter någon tid önskade ägaren få djuret aflifvadt för att kunna uppstoppa detsamma, och dödsdom fälldes öfver sengångaren. Så uppstod den svåra frågan, huru man skulle döda djuret, och ägaren, som var naturalist och därför en medlidsam människa, trots de rådande fördomarne mot dessa män, befann sig i stor förlägenhet. Slutligen beslöt han att försöka wouraligift, som indianerna använda till sina strids- och jaktvapen för att så mycket säkrare kunna döda fiender och villebråd. Icke ens en sengångare kunde motstå detta gift. Giftet insprutades genom en mycket liten skåra i djurets hud. Djuret började strax utmattas, dess hufvud sjönk nedåt, och efter några få minuter föll ena foten från stolen, på hvilken djuret hängde. Under giftets inverkan släppte äfven den andra foten sitt tag, och det döende djuret föll till marken. Där låg sengångaren fullkomlig orörlig, och efter ytterligare några minuter tillslöt han ögonen och dog. Djuret tycktes blifva besegradt af sömnen och syntes icke ha minsta känning af några plågor.

En liknande verkan synes detta egendomliga preparat ha på andra lefvande djur. Om ett djur såras helt lindrigt af ett med preparatet förgiftadt vapen, springer det några steg, vacklar och lägger sig ned för att sofva, som det tyckes, och inom några minuter har lifvet flytt. Dess verkan på människan är likadan. Två indianer jagade fåglar, och en af dem afsköt en förgiftad pil mot en fågel nästan rakt upp i luften. Pilen träffade icke målet, utan föll ned igen och sårade indianen, som afskjutit den, i armen. Den sårade såg på sin arm, tog af sitt pilkoger med anmärkningen, att han aldrig mera komme att begagna det, lade det åt sidan och dog nästan ögonblickligen.

SYDAMERIKANSK SENGÅNGARE.

En beskrifning på sengångaren vore ofullständig förutan åtminstone någon häntydan till jätte-trögdjuren eller marksengångarne, som fordomdags voro så talrika i Sydamerika, enär vi endast genom att studera dessa senare kunna få riktig uppfattning af släktskapen mellan sengångaren och myrsloken. Bäst känd bland dessa är megatheriumdjuret, som i omfång täflar med elefanten. Det liknade sengångaren med afseende på hufvud och tänder, men myrsloken med afseende på ryggrad, ben och svans. Det stora flertalet jätte-trögdjur hade sitt hemvist i Sydamerika, men en art påträffades äfven i Nordamerika.

Sköldpaddan

Den sköldpadda, som påträffas i floderna i nästan alla delar af Förenta Staterna, har sin motsvarighet i hafssköldpaddan, ett djur, som uppnår nästan otroliga dimensioner. Jag har varit behjälplig att fånga dessa hafsvidunder, somliga öfver sju fot långa och vägande från 800 till 900 pound. Dessa djur voro antagligen mer än 100 år gamla, ty sköldpaddan uppnår icke sin fulla storlek förrän mot slutet af sitt lif, och enligt trovärdiga uppgifter, kan en sköldpadda lefva i 200 år.

I främre och bakre änden på sköldpaddans skal förekomma öppningar, genom hvilka hufvudet och halsen, fram- och bakbenen och svansen skjuta fram. Många sköldpaddor kunna draga in både hufvudet, benen och svansen i skalet, hvarvid öppningarna tilltäppas. De blottade delarne af hufvudet och extremiteterna skyddas af hornaktiga sköldar.

Hos en hafssköldpadda samt sötvattenssköldpaddan utgöres skalet endast af ett läderartadt skinn. Hos de olika andra arterna är skalet betäckt med ett antal hornaktiga plåtar, hvilkas kanter åtminstone hos det fullvuxna djuret beröra hvarandra. Den art, som vanligvis användes vid tillagandet af de berömda New York-rätterna, är känd som terrapin, men äfven andra slag användas. De bästa terrapinerna kallas ''diamond-backs'' och äro omkring sju tum i längd. I sällsynta fall är deras längd tio tum, men alla terrapiner af större dimensioner äro af sämre slag och benämnas vanligen ''sliders.'' Terrapinerna fångas vid kusten från Savannah och Charleston till Patapsco-floden vid Baltimore, men den äkta diamantsköldpaddan finnes endast i öfre

Chesapeake-viken och de i den utmynnande floderna. Det stora flertalet "sliders" föres till Baltimore från James-floden. Terrapinfiskare förtjäna från fem till tjugufem dollar i veckan, och de påträffa djuren, då de med trästörar röra i gyttjan på grunda ställen. Terrapinen är overksam och kan lätt fångas, då den påträffas. En fyra-pounds terrapin, fångad omkring den 15 september, lefver utan föda eller vatten, om den förvaras på en mörk, sval plats, tills den 15 april och ökar (påstå försäljarne) två uns i vikt. Efter den tiden blir den liflig och verksam och griper fatt i ett finger, som utsträckes. Hos honan, som värderas mycket högre än hannen, påträffas omkring trettio ägg. Ingen terrapinrätt anses vara riktigt tillagad, med mindre den utstofferats med dessa ägg.

I Californias och Arizonas ödemarker finnes det en sköldpadda, som i likhet med kamelen kan föra med sig behöfligt vattenförråd. Om ett af dessa djur dödas, befinnes det ha ett rätt stort vattenförråd i en slemhinnepåse, som är fästad inuti skalet och som påtagligen är afsedd för samma ändamål som vattencellerna i magen på kamelen. Vattenförrådet är så stort, att en af törst döende man genom att döda en af dessa sköldpaddor kunde erhålla tillräckligt med vatten för åtminstone ett par dagar. Hans eget lif skulle således räddas genom sköldpaddans aflifvande, liksom många lif blifvit räddade genom kamelers död. Om sköldpaddan icke vore försedd med dessa vattencisterner, kunde hon icke lefva i de distrikt, där hon påträffas, ty floderna och vattensamlingarne äro så aflägsna från hvarandra, att det saktfärdiga djuret finge färdas i månader utan något tillfälle att släcka sin törst. Det antages, att vattenförrådet erhålles från en ört, som växer i öknen och som befinnes innehålla en liten kvantitet vatten, då den öppnas.

Dessa sköldpaddor äro eftersökta för det goda köttets skull, och för att finna ut, huruvida de äro tillräckligt feta för att dödas, bruka invånarne göra en inskärning under svansen, så att innandömet blir synligt. De djur, som åter släppas, synas fullständigt tillfriskna efter den svåra operationen.

Matamatan är helt visst den till utseendet märkligaste bland sköldpaddorna och torde kunna göra anspråk på benämningen: Det besynnerligaste djur i världen, ty i fråga om grotesk otymplighet öfverträffar hon till och med de vilda och ohyggliga målningarne från medeltiden.

Denna sköldpadda har sitt hemvist i Sydamerika och är talrikast i Cayenne. Förr var hon mycket talrik, men hon har för det ypperliga köttets skull blifvit utsatt för så mycken förföljelse, att antalet minskats ansenligt. Hon finnes i sjöar och floder, där hon simmar rätt fort. Liksom de flesta vattensköldpaddorna, är hon köttätande och lifnär sig af fisk, reptiler och andra djur, som hon fångar med sin spetsiga näbb. I allmänhet synes hon icke bry sig om att förfölja sitt utsedda offer. Hon döljer sig bland växterna

vid flodstranden och sträcker hastigt fram hufvudet från sitt gömställe samt griper de intet ondt anande offren, då dessa komma inom sin fiendes räckhåll. Någon gang lämnar hon emellertid sitt gömställe, skjuter hastigt ge-

EN FLODSKÖLDPADDA.

nom vattnet och fångar en fisk, en reptil eller till och med en vattenfågel, för att därefter åter vända tillbaka till gömstället med sitt byte. Denna sköldpadda uppnår en längd af tre fot.

Det sätt, hvarpå hafssköldpaddorna fångas vid Cubas kuster och på olika platser å sydamerikanska kontinenten, är ganska egendomligt. Soldaterna, som söka efter sköldpaddor, ha för vana att vakta honan, då hon går i land för att lägga sina ägg, och trots mörkret och honans försök att dölja sig, lyckas hon sällan undkomma. Bäst lyckas fångsten under månljusa nätter. Så snart de stackars djuren upphunnits, bli de antingen ihjälslagna med en klubba eller hastigt kastade på ryggen, innan de hinna försvara sig eller kasta sand i ögonen på angriparne. Då sköldpaddan är mycket stor, fordras det flere med handspakar och häfstänger försedda personers förenade krafter att vända henne på ryggen.

Den stora indian- eller elefantsköldpaddan bebor öarne i Mozambiquekanalen och föres ofta till Mauritius. Dess hela längd är fyra fot, och skalet, som mäter tre fot, är sammansatt af tjugofyra plåtar. Denna sköldpadda tycker mycket om vatten, dricker stora kvantiteter däraf och vältrar sig i gyttjan. Endast på de större öarne finnas källor, och dessa äro alltid belägna nära öns medelpunkt samt ganska högt öfver hafvet. Från källorna leda breda och väl banade stigar i alla riktningar ända ned till hafskusten, och genom att följa dessa stigar upptäckte spanjorerna vattningsställena.

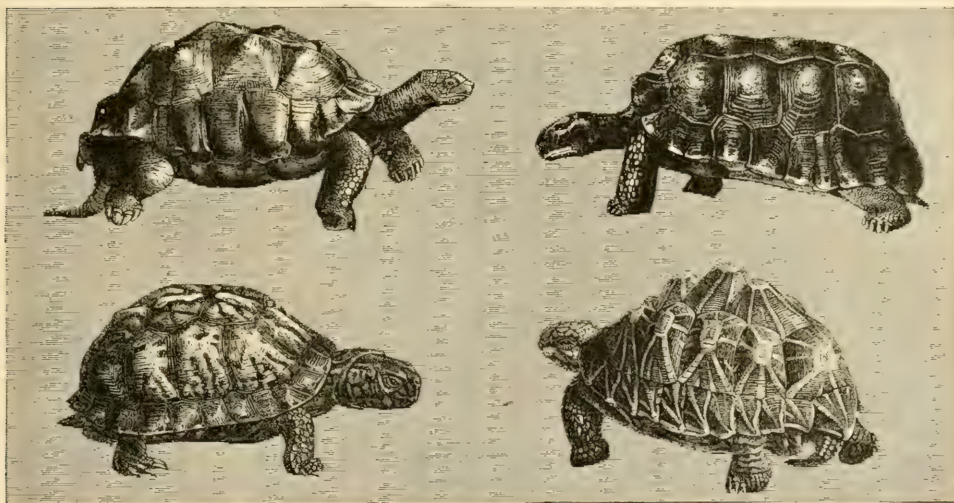
Då jag landade på ön Chatam, kunde jag icke föreställa mig, hvilka djur det var, som så metodiskt färdats på de väl banade stigarne. Det var ett märkligt skådespel att vid källorna iakttaga de många stora vidundren, somliga vandrande framåt med utsträckta halsar och andra vändande tillbaka efter att ha släckt sin törst.

Då sköldpaddan anländer till källan, sticker hon ned hufvudet i vattnet öfver ögonen och dricker glupskt, sväljande tio klunkar i minuten, utan att fästa något afseende vid åskådaren. Öinvånarne säga, att hvarje djur stannar tre eller fyra dagar i närheten af vattnet, hvarefter det återvänder till låglandet. Rörande frekvensen af dessa visiter hystes olika åsikter. Några sköldpaddor lefva på öar, där det icke finnes något annat vatten än det, som faller såsom regn, och invånarne på Galapagos-öarne bruka döda en sköldpadda, då de lida af törst, och dricka det vatten, som finnes inuti skalet.

Då sköldpaddan afsiktligt flyttar till en ny plats, vandrar hon natt och dag och når resans mål mycket snarare, än man kunde vänta. Invånare, som iakttagit märkta djur, anse, att de tillryggalägga omkring åtta mil på två eller tre dagar. En stor sköldpadda gick sextio yard på tio minuter, hvilket motsvarar tre hundra sextio yard i timmen eller fyra mil om dagen.

Under parningstiden, då hannen och honan äro tillsamman, utstöter hannen ett hest rytande eller råmande ljud, som säges kunna höras en distans af mer än hundra yard. Honan utstöter intet läte, och hannen gör det endast

under nämnda tider, hvarför man vet, att de två äro tillsamman, då detta rytande höres. Honan lägger sina ägg tillsamman och täcker dem med sand, då marken är sandig, men släpper ned dem i hål hvar som helst, då marken är bergig. Äggen äro hvita och klotformiga. Ett ägg, som jag mätte, var sju och tre åttondedels tum i omkrets, och alltså större än ett hönsägg. Många af de unga sköldpaddorna falla offer för de kadaverätande vråkarne. De gamla omkomma vanligtvis vid olyckshändelser, t. ex. vid fall utför ett bråddjup. Flere invånare talade om för mig, att de aldrig funnit någon sköldpadda, som ljutit en naturlig död.

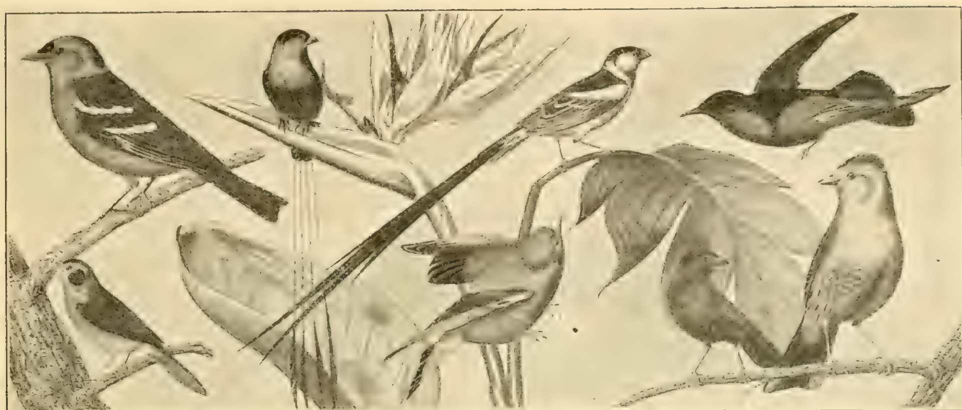

ELEFANTSKÖLDPADDAN. BRASILIANSK SKÖLDPADDA.
LÅDSKÖLDPADDAN I CAROLINA. ELEGANT SKÖLDPADDA.

Invånarne tro, att dessa djur äro alldeles döfva, och så mycket är säkert, att de icke höra fotstegen af en person, som går alldeles bakom dem. Det roade mig alltid att iakttaga dessa djur, då jag hann upp dem under deras lugna vandring. Just som jag gick förbi, drog djuret hastigt in hufvudet och benen, utstötte ett hväsande ljud och föll till marken, som om det fått slag. Jag steg ofta upp på sköldpaddans rygg och slog några gånger på bakre delen af skalet, hvarvid djuret reste sig på fötterna och fortsatte sin vandring. Dock fann jag det vara svårt att hålla balansen.

Den vackra brasilianska sköldpaddan, som uppnår en längd af nära tjugotvå tum, har sitt hemvist i tropiska Sydamerika, öster om Anderna, samt

finnes äfven på Windward-öarne. Hon synes vara mycket talrik i många skogsområden, lifnär sig af löf och gräs samt från träden nedfallen frukt, som det finnes riklig tillgång på. Under den varma säsongen tillreder hon sig ett näste af torra löf, där hon lägger sina ägg, ett eller två dussin till antalet. De unga sköldpaddorna äro gulbruna till färgen och ha mjukt skal, då de framkläckts. De unga såväl som de fullvuxna sköldpaddorna ha många fiender. De farligaste fienderna äro bergslejonet och jaguaren, hvilka med sina skarpa tänder och starka käftar krossa sköldpaddornas hårda skal.

Pantern.

En intressant erfarenhet har jag från Sydamerika, där jag en gång i en kvarts timme iakttog en panter, som fångade en apa. Den ståtlige pantern hade tagit plats i ett stort träd, dit aporna brukade komma. Han sträckte ut sig i hela sin längd på en stor gren, låg alldeles stilla och föreföll vara död. Aporna fingo snart syn på honom och började genast pladdra och uppföra sig ytterst nervöst. De tycktes ha svårt för att afgöra, huruvida de borde fly eller angripa det till synes liflösa djur, som låg utsträckt på trädgrenen. Emellertid dröjde det icke länge, innan den medfödda nyfikenheten besegrade deras fruktan. De kommo närmare, än pladdrande högljudt och än hållande sig tysta i några få sekunder, därunder de oaflåtligt gåfvo akt på pantern.

Det lilla listiga djuret gaf intet lifstecken. Allt närmare kommo aporna, hvilkas nyfikenhet med hvarje steg ökades. De voro nu endast ett par fot från pantern, men detta djur hade full kontroll öfver sina nerver och rörde icke en enda muskel. Aporna skreko och grälade på honom, men deras rop hade ingen inverkan på den lurande pantern. En apa, som var oförvägnare än kamraterna, sträckte slutligen fram sin fot och vidrörde panterns långa svans. Ingen rörelse gjordes, icke ett ljud förnams. Helt visst måste djuret vara liflöst. Gång efter annan upprepade apan sina försök utan att lyckas väcka pantern till lif.

Synbarligen förvissad om, att djuret verkligen var lifiöst, klef apan upp på trädgrenen och satte sig helt nära panterns hufvud. "Skvil!"

Det var apans dödsskri. Med en fjäders spänstighet hoppade pantern upp och högg sina tänder och klor i apan.

Pladdrande och skrikande sprungo de andra aporna genom skogen, medan pantern helt makligt beredde sig att intaga sin måltid. I likhet med jagu-

PANTER, FÅNGANDE EN APA.

aren, suger pantern först blodet ur det dödade djuret, och om detta icke är tillräckligt för att stilla hans hunger, fortsätter han med kalasandet på kroppen. Pantern äter alla slags små fyrfotadjur såväl som ägg.

Han springer som räfven och vildkatten, då han förföljes af jägare och hundar, och har lärt sig räfvens knep att dubblera spåret för att förvirra förföljarne.

I Sydamerika såg jag många af dessa djur. Pantern uppehåller sig på samma område och har samma vanor som jaguaren, ehuru han är betydligt mindre än detta senare djur.

Pantern är ett mycket rofgirigt djur, men på samma gång skygg. Sällan angriper han människan. Han är rädd för hundar och springer, då han förföljes, till skogen och klättrar upp i ett träd. Han kvarstannar i trädet och inreder till och med här en bostad, där han sofver och ligger på lur efter

PANTERN.

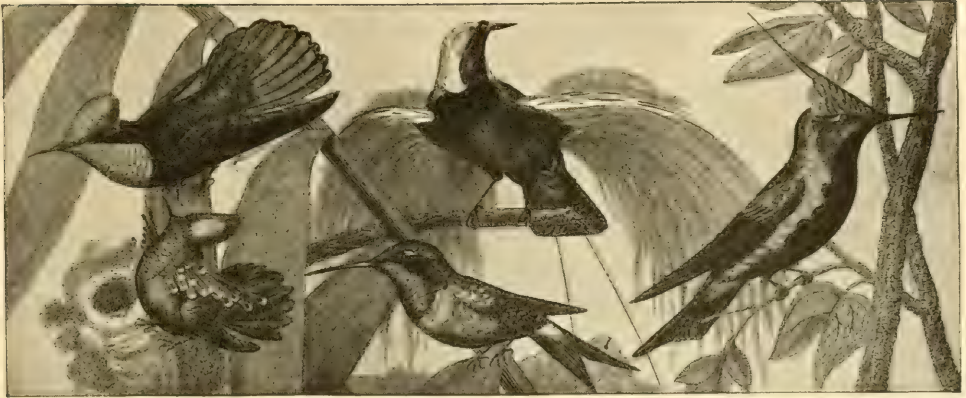
villebråd och nötkreatur, öfver hvilka han störtar sig, så snart de kommit tillräckligt nära. Han vill hellre ha blod än kött och dödar följaktligen ett stort antal djur, ty i stället för att uppäta dem, släcker han sin törst genom att utsuga blodet.

Trots sin feghet, är pantern ett mycket grymt djur. Två unga pantrar, som infångats, voro vid tre månaders ålder så starka och grymma, att de åto upp den hynda, som de fått till amma. Honan hålles alltid i så stor underdånighet af hannen, att hon icke ens vågar äta, innan hannen fullt tillfredsställt sin hunger.

Pantern anses vara det vackraste djuret inom kattsläktet. Bottenfärgen är antingen brungul eller rödgrå. Den är alltid märkt med svarta fläckar, arrangerade i kedjeliknande strimmor och grupper. På hufvud och ben finnas små fläckar, hvarje kind prydes af tvenne svarta streck, och kring hvarje framben har han en eller två svarta ränder. Svansen har ringar, och delar af bålen och benen äro hvita till färgen.

Det finns emellertid en fläckig art, som är grå till färgen och hvit på sidorna, medan en annan art kännetecknas af mindre lysande färger. Helt olika dessa är en tredje art, som kännetecknas af sin briljanta färg. Då ögat tillslutes, liknar pupillen en mycket liten vertikal skåra. Pantern är olikartad icke blott med afseende på färgen utan äfven med hänsyn till storlek. Djurets hela längd kan sålunda variera mellan fyra fot och tre fot en tum, medan svansen är från elfva till femton tum lång.

Pantern är uteslutande ett skogsdjur. Han är en skicklig klättrare och fångar mestadels i träden sitt rof, bestående af mindre djur och fåglar. I sitt vilda tillstånd är han vildsint och grym.

Vargen.

Vid många tillfällen har jag sökt öfverlista vargen, men härvid oftare misslyckats än lyckats. I öfver en månad sökte jag fånga en gammal grå prärivarg, ledaren för en flock vargar, som dödat boskap på en ranch, tillhörig en af mina vänner. Jag använde de mest moderna stålfällor och de läckraste lockbeten, som jägare och fångstmän känna till, dock utan att lyckas. Natt efter natt upptäckte han mina fällor och aflägsnade deras betäckning samt fortsatte med att slakta de finaste unga djuren inom boskapshjorden.

Han lät icke öfverrumpla sig, förr än vi fångat honan i en fälla. Vi läto honan sitta kvar i fällan och utsatte andra fällor rundt omkring densamma. Den store grå vargen fångades följande natt, då han sökte befria honan.

Vargen är feg, listig och grym. Ehuru han tillhör hundfamiljen, är han afskydd af de tama hundarne. De stora och starka förfölja och döda honom, de svagare frukta honom och fly. Han blef utrotad i England omkring 1350, i Skottland omkring 1600 och i Irland i början af 1700-talet. Ännu finnes han i delar af Frankrike, Skandinavien, Ryssland och hela västra Asien.

Vargarne uppehålla sig både på öppna fälten och i skogarne. De påträffas vanligen parvis eller ensamma, men sluta sig stundom tillsamman i

flockar, särskildt vintertiden. De ströfva omkring både dag och natt. I allmänhet visar sig vargen feg och lättskrämd, men drifven af hunger är han däremot ganska djärf och närgången. Det gifves många historier om vargar, som öfverfallit resande i Ryssland. År 1895 föllo icke mindre än 161 personer offer för dessa djur i ryska riket. En flock hungriga vargar följer ridande eller i slädar åkande resande och angriper dem, äfven om de resande öppna eld.

SCENER UR VARGENS LIF.

När någon varg blifvit dödad eller sårad af ett skott, kasta de öfriga sig öfver honom, och så snart de slutat sin måltid, fortsätta de förföljandet.

I det amerikanska jordbrukets tidigare historia kunde ett par af dessa marodörer under en enda natt döda femton eller sexton får, på hvilka de afbeto strupen utan att för öfrigt skada kroppen. På den tid, då det fanns tusentals bisonoxar på prärierna i Nordamerika, brukade vargarne smyga sig omkring hjordarne och angripa sjuka eller sårade djur samt unga kalfvar,

som aflägsnat sig från de äldre djuren. Ofta kunde man få se vargar midt i en hjord bisonoxar, hvilka icke fäste det minsta afseende vid dem. Vargen håller till godo med alla slags rof och försmår ej heller ätel. I allmänhet angripas de större fyrfotadjuren, såsom nötkreatur, hästar och större hjortar, endast då flere vargar äro tillsamman, men i Canada kan en ensam varg döda

DEN GRÅ VARGEN I VÄSTRA AMERIKA.

den största ren. Fåglar spela också en roll i vargens diet. Då vargarne äro mycket hungriga, äta de nästan hvad som helst, till och med råttor och grodor och, som det påstås, äfven knoppar och löf.

Sin lya inrättar vargen antingen i en bergsklyfta, inuti en ihålig trädstam, under trädrötter eller i sällsynta fall i en jordhåla, som ibland blifvit gräfd af djuret självt. Ett tätt busksnår är dock ofta hans gömställe. Vargen

har ett tjutande läte och kan föra mycket oväsen, hvilken omständighet gifvit uppslag till många roande historier. Mer än en ensam vandrare har tagit sin tillflykt till ett träd och kvarstannat där en hel natt i den tanken, att han var omringad af minst femtio hungriga vargar, då verkliga förhållandet var, att det i närheten fanns endast en varg, och att denne befann sig på andra sidan en sjö, ett par mil från stället.

Vargen springer långa vägar och har ovanlig uthållighet. Då rådjuret förföljes af vargar, rusar det mot närmaste vattendrag. Här har det utsikt att undkomma, ty det simmar mycket fortare än vargen. Är floden smal, simmar rådjuret i allmänhet nedför eller uppför densamma och sällan tvärs öfver. Det går ofta i land på samma sida af floden, hvarifrån det kastade sig i vattnet. Härigenom bli vargarne förbryllade och förlora spåret. Om det finns täta busksnår vid stranden, låter rådjuret stundom kroppen sjunka ned i vattnet, så att endast hufvudet är synligt, och undgår på detta sätt sina listiga fiender. Med iakttagande af den största varsamhet söker vargen undvika alla utlagda fällor, och då han fångats, spelar han ofta död, för att få tillfälle att undkomma.

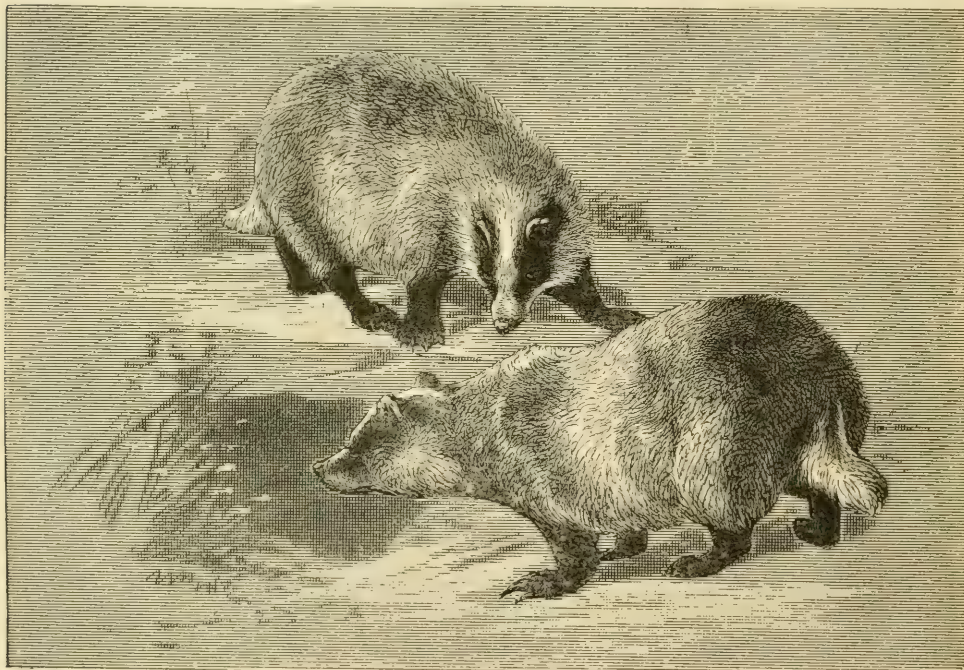
Gräflingen.

Gräflingen var förr så talrik i Wisconsin, att de tidigare invånarne i staten gåfvo statssamhället binamnet "gräfsvinsstaten." I likhet härmed erhöll Michigan namnet "wolverinestaten", emedan ett djur med namnet wolverine var en gammal settlare nära de stora insjöarne, som på tre sidor skölja Michigans stränder. Båda dessa djur tillhöra vesslefamiljen och ha många gemensamma egenskaper.

Trots det att gräflingen är ett beskedligt djur, som hvarken skadar människan eller den växande grödan, har han blifvit så illa behandlad, att ordet "badgering" kommit i bruk. Med detta ord förstås dålig behandling, som oförargliga personer eller djur blifvit utsatta för.

Gräflingarne lefva mestadels på marken och i jordhålor. Kroppen är kraftigt byggd, benen äro korta och starka och fötterna försedda med långa klor. Djuren äro från trettio tum till tre fot långa och omkring tolf tum höga vid skuldrorna. I allmänhet äro de grå till färgen, men hufvudet är hvitt med svarta ränder på sidorna. Dessa djur lifnära sig af möss, ormar och grodor, insekter, frukt, nötter och rötter. De tycka mycket om getingbon. Vid den grymma sport, som kallas gräflingsjakt och som lyckligtvis numera nästan är afskaffad, placerades gräflingen i en tunna och sedan lössläpptes hundar, som skulle draga fram honom. Hundarne besegrades ofta af gräflingen, som har mycket skarpa tänder och är utrustad med så seg hud och så tjock hårbeklädnad, att hundbett icke ha åsyftad verkan.

Den europeiske gräflingen är ett klumpigt djur med lång kropp och korta ben. Han lefver i skogstrakter och uppehåller sig i allmänhet i den tätaste timmerskogen. I jordhålor, som han gräft, inrättar han sin bostad, som endast har en ingång. Han lägger gräs och hö i botten på jordhålan och skaffar sig en mycket komfortabel bostad. Vid gräfning begagnar han sina långa, krokiga klor, och han är en skicklig gräfvare. Gräflingen kan tämjas och säges visa sin herre stor tillgifvenhet. Hans gång liknar björnens. Det säges, att gräflingarne omfamna hvarandra och utstöta starka skri, då de leka.

AMERIKANSKA GRÄFLINGAR.

Här i landet och i Canada samt i norra Europa ligger gräflingen i vinterdvala. I slutet af oktober eller i början af november uppsöker djuret, som är vid bästa hull, sin bostad och faller i sömn. Här ligger gräflingen kvar, tills han väckes af den varma solen fram på våren, då han åter visar sig och befinnes vara vid bättre hull än de flesta andra djur, som ligga i vintersömn.

Det har påståtts, att fiendskap råder mellan gräflingen och räfven och att den förre dödar den senares ungar. Mer än en gång har det kommit till min kännedom, att dessa två djur i all vänskap bott tillsamman i samma jordhåla,

och i ett fall gaf räfhonan årligen lifvet åt flere ungar inne i gräflingens bostad.

I en undangömd vrå i jordhålan framföder gräflinghonan sina ungar, som vanligen äro tre eller fyra till antalet. Ungarne födas under sommaren, äro blinda vid födelsen och kunna icke se förrän på tionde dagen.

Då gräflingen fruktar någon fara, tillstoppas ingången till hålan inifrån

PUNGGRÄFLINGEN I AUSTRALIEN.

af bostadens invånare. Bostaden hålles ytterst ren och snygg och är invändigt prydd med ormbunkar och andra växter. Vid vinterns annalkande aflägsnas den gamla bädden och ditläggas torra ormbunkar och gräs, som gräflingen räfsat tillsamman med sina klor. Detta material får ofta ligga i högar, tills det vissnat och torkat. Dold bakom ett träd, har jag ofta iakttagit gräflingen under det han hopsamlade ormbunkar med förvånansvärd färdighet.

Skinnet har något värde och användes till muffar, pälskragar, fällar och foder, medan de langa håren komma till användning vid tillverkning af borstar. Skinnet betingar ett pris af en till två dollar.

I Australien, där det finnes många djur, som i likhet med kängurun, vargen, mården och andra af naturen utrustats med en påse eller pung, i hvilken de bära sina ungar, påträffas ett litet underligt djur, benämndt bondicot eller den långnosige punggräflingen. Om detta djurs vanor har man ringa kännedom. Somliga ha mycket långa öron, såsom t. ex. det djur, som visas i illustrationen.

Denna gräfling lifnär sig af växter och frön och äter äfven insekter och maskar.

En annan egendomlig gräfling finnes i Ostafrika. Den kallas ratel eller honungsgräfling. Denne gräfling gräfver hål i marken mycket snabbare än stinkdjuret och utgjuter, i likhet med detta djur, en illaluktande vätska, då han blir oroad eller angripen. Hos honungsgräflingen äro hufvudet och de nedre delarne af bålen svarta, de öfre delarne af bålen samt ryggen grå till färgen. Han är en skicklig bijägare, ehuru han icke kan klättra. De bisamhällen, som bo i öfvergifna jordhålor, falla lätteligen offer för honungsgräflingen.

Sandgräflingen eller, som han ofta kallas, svingräflingen, skiljes lätt från de öfriga arterna genom sin långa svans, som hos de indiska arterna är nära hälften så lång som hufvudet och bålen. Hans långa och nakna nos liknar mycket den malajiska gräflingens nos, ögonen äro små och öronen likaledes små och runda. Beklädnaden består af en mjuk päls, dels af längre och gröfre hår. Till färgen är den indiske sandgräflingen smutsgrå på bålen. Hufvudet är hvitt och har svarta ränder, medan benen äro mörka och stundom alldeles svarta.

Han uppsöker gärna stenbundna marker eller mindre höjder i skogen och bor i bergsklyftor eller jordhålor, som han själf gräfver. Han är i rörelse endast om natten. I fångenskap förtär han kött, fisk, reptiler och frukt, och han tycker särskildt om jordmaskar. En af dessa gräflingar brukade sofva hela dagen i ett hål, som han gräft, och blef mycket arg, om han stördes. Han ser dåligt, men synes ha skarpt väderkorn och brukar, i likhet med svinet, sätta nosen i vädret, då någon närmar sig. Detta djur har ingen obehaglig lukt.

Hyenan.

Under allt mitt umgänge med jägare, resenärer och naturalister har jag ännu icke träffat någon man, som sökte försvara hyenan, som af alla betecknas såsom det fegaste, grymmaste och lömskaste af alla vilddjuren.

Hyenan är rofgirig och grym, men på samma gång feg. Det finnes flere slags hyenor, såsom den strimmiga, den fläckiga och den långraggiga hyenan, men alla ha samma vanor. Ehuru hyenorna ha ett mycket frånstötande väsen, äro de till stort gagn, i det de söka efter döda djur och äfven förtära skämda djurkroppar, hvadan de göra samma tjänst bland djuren, som gamarne bland fåglarne och äro till utseendet lika afskräckande som dessa. Icke sällan gräfva de upp nyligen jordade lik, och i Abessinien rusa de i stora flockar in i småstäderna och förtära liken af dödade personer, som kastats ut på gatorna. En hyena angrep upptäcktsresanden Bruce inne i hans tält och kämpade länge, innan hon blef dödad. De ha så starka käkar och tänder, att de utan synbar möda kunna krossa lårbenet på en oxe.

I Syrien och Palestina påträffas den strimmiga hyenan mestadels i de i berget uthuggna grafvar, som äro så talrika i dessa länder, men i Indien uppehåller hon sig i jordhålor och bergsklyftor. Vid mer än ett tillfälle har jag drifvit bort en hyena, som låg på lur efter schakaler i sockerrörsfälten, och

mycket ofta smyger hon omkring i gamla ruiner. I allmänhet har hon dock sitt tillhåll i en håla, som hon själf gräft vid foten af en höjd eller en ravin, eller i en grotta i berget. Hyenan har ett mycket hemskt läte, hvarmed hon ofta lockar ut hundar, hvilka hon dödar, så snart de komma i hennes närhet. Vid ett tillfälle blef en liten hund, tillhörig en officer, bortburen af en hyena mycket tidigt på morgonen. Man visste, att djuret hade sin kula bland sandstensklipporna ett stycke därifrån, och några sepoys sändes dit. De gingo in

FLÄCKIGA HYENAN.

i kulan, dödade hyenan och återfunno hunden, som var vid lif. Fastän hyenan icke tyckes springa särdeles fort, löper hon snabbt öfver ojämn mark, och det är icke lätt för en jägare till häst att upphinna henne, med mindre marken är jämn. Ett sällskap sportsmän stöter ibland på en hyena, som förföljes och dödas, men om raviner måste passeras, upphinnes hon icke, förrän man jagat henne tre eller fyra mil. Det fega djuret har ringa stridslust, då det finner, att det icke kan undkomma. Trots allt hvad som skrifvits om den

grymma hyenans otämjbarhet, går det lätt att tämja ungarne, och de visa äfven sin herre tillgifvenhet.

Den strimliga hyenans föda består hufvudsakligen af kadavrer eller kroppar af djur, som dödats af andra djur. I bebodda trakter är hyenan mycket fruktad på grund af sin benägenhet att plundra grafvarne. Hyenan äter upp delar af de döda kroppar, som hon finner, på stället och släpar de andra delarne med sig till sin kula. Dessa hyenor förtära också skeletten efter döda djur, hvilkas kött uppätits af schakaler och gamar.

Den strimliga hyenan afskys och hatas af infödingarne i alla länder, där hon finnes. I olika delar af Indien bränner man de hyenor, som dödats. I provinsen Pendschab träffade jag en gång några infödingar, hvilka grymt misshandlade en nästan fullvuxen hyena, hvars ben krossats, så att hon var alldeles hjälplös. Med en kula ändade jag det stackars djurets lidanden.

Hyenorna äro sällan synliga, emedan de blott ströfva omkring på nätterna, men att döma af de många spåren efter dem, måste de vara mycket talrika i vissa delar af Indien.

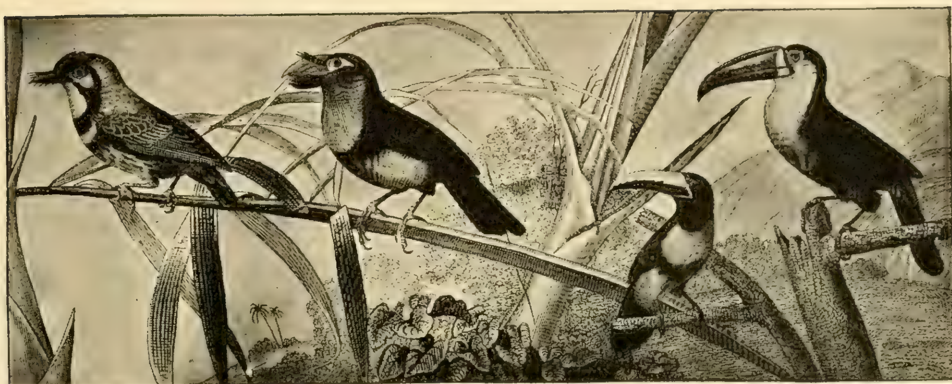
Den afrikanska fläckiga hyenan är mycket större och äfven starkare än den strimmiga hyenan. Hon är i vår tid utbredd öfver nästan hela Afrika. Fordomdags hade hon ännu större utbredning, hvilket framgår af den massa lämningar, som funnits i grottor i olika delar af Europa, från Gibraltar i söder ända till Yorkshire i norr. Man trodde verkligen förr i tiden, att den s. k. ''grotthyenan'' var en annan art än de då lefvande, men zoologerna anse dem vara identiska, ehuru skeletten af de europeiska hyenorna i allmänhet ha större dimensioner än de nuvarande afrikanska hyenorna.

En dag jagade jag på slätterna åt nordost, berättar en afrikansk jägare, och fällde en springbock. Om kvällen ställde jag mig på post vid en källa långt borta.

Här fick jag erfara en skräck, som jag intill min dödsdag icke skall glömma. Strax efter sedan månen gått upp, fick jag se en flock svarta gnuer inom skotthåll. Jag fällde en af dem. Kort därefter afsköt jag det andra skottet på en stor, spräcklig hyena, lade sedan bössan oladdad tillbaka i sitt fodral och insomnade genast.

Jag hade inte sofvit länge, innan min sömn blef störd af några besynnerliga ljud. Jag drömde, att lejon sprungo omkring och letade efter mig, och då ljuden blefvo starkare och starkare, vaknade jag med en rysning och skrek till. Jag hörde steg af lätta fötter liksom af en flock vargar tätt omkring mig på alla kanter. Jag hörde åter de ohyggliga ljuden, jag lyfte upp hufvudet och såg mig till min fasa omgifven af glupska vilda hundar. Till höger och vänster, endast några steg ifrån mig, stodo de i två rader; de spetsade öronen, de sträckte på halsarne för att kunna se mig. Två stora flockar på minst

fyrtio stycken sprungo fram och tillbaka på den sidan, där de hade väderkorn af mig, och pratade och pladdrade och morrade allt ifrigare. En annan flock slogs om det djur, jag hade skjutit. Jag väntade mig samma öde. Blodet stelnade i mina ådror, håret reste sig på mitt hufvud, men jag förlorade icke min sinnesnärvaro. Jag sprang upp, gick till kanten af hålan, där jag hade legat, reste mig i min fulla längd, viftade med bägge händer med min stora filt och vände mig på ett högljudt och högtidligt sätt till den vilda församlingen. Det verkade. De vilda hundarne drogo sig småningom tillbaka på ett vördnadsfullt afstånd och skällde på mig som vallhundar. Nu nappade jag åt mig min bössa, men innan jag hunnit ladda, var hela flocken borta. Men gnuen, som jag hade skjutit, var före morgonens inbrott fullständigt uppäten af hyenor.

Laman.

När Pizarro och hans spanjorer underkufvade Peru, erhöllo de bland annat byte äfven ett egendomligt djur, som af invånarne användes som lastdjur och kallades lama. På ryggen af dessa djur transporterades sedan de massor af guld och silfver, som sändes till Spanien, från förvaringsställena i bergen ned till kusten.

Endast hannarne användes som lastdjur, medan man däremot höll honorna, som äro mindre, för mjölkens och köttets skull. På resorna gingo lastdjuren i rad efter hvarandra, och en dylik karavan kunde tryggt färdas genom de högsta pass i Cordillererna och utmed de största bråddjup. Då lamadjuren ej behöfdes vid resor eller till annat arbete, utsläpptes de på betesmarkerna högt uppe i bergen, där de ofta betade tillsammans med vilda guanacodjur. De spanska segerherrarne i Peru ansågo lamakött vara fullt jämförligt med det bästa fårkött och läto i städerna inrätta handelsbodar, där lamakött såldes. Man beräknar, att på den tid, då Peru eröfrades, inemot tre hundra tusen lamadjur användes för att transportera produkterna endast från grufvorna vid Potosi.

Laman kan bära en börda på 100—125 pound, men om bördan är för tung, lägger djuret sig på marken och kan icke förmås att resa sig igen, förrän bördan aflägsnats eller åtminstone lättats. Laman är ett mycket nyttigt

djur i silfvergrufstrakterna, emedan hon kan bära metallen från grufvorna öfver ytterst branta stigar, där hvarken åsnor eller mulåsnor kunde gå.

Dessa djur äro jämförelsevis små och ha ingen puckel, så att man lätt kan skilja dem från kamelerna. Hårbeklädnaden består af tät, fin ull, och till utseendet liknar laman fåret. Lamans fötter äro mycket olika kamelens. De uppehålla sig nämligen alltid i bergstrakter och äro utrustade med det slags fötter, som lämpa sig för stenig mark. Tårna äro fullständigt skilda

EN LAMA.

åt och försedda med grofva dynor samt täckas af en stark klolik hof, så att djuren kunna gå säkert på stenig och ojämn mark.

En lamahjord på väg tvärs öfver slättlandet är en vacker syn. Djuren gå langsamt med säkra steg, spejande åt alla håll. Bli de skrämda, skingra de sig och springa i alla riktningar, så att arrieros, såsom djurskötarne kallas, ha mycket besvär med att åter få hjorden samlad. Dessa djur äro mycket omtyckta af indianerna, hvilka pryda deras öron med bandrosetter och hänga bjällror kring halsen samt klappa och smeka dem under pålastningen. Om en lama under färden blir trött och lägger sig, faller skötaren på knä och talar

kärleksfullt till djuret. Trots den vänliga behandlingen och den goda skötseln, dö många lamadjur på vägen ned till kusten, emedan de icke kunna uthärda det varma klimatet.

Då lamadjuren hvila sig, låta de höra ett egendomligt brummande läte, som, då hjorden är talrik, på afstånd ljuder som eolsharpomusik.

De vilda lamadjuren äro mycket skygga och fly genast, då någon jägare

DEN HVITA ALPACAN.

blir synlig. Men de äro så nyfikna, att jägaren ofta genom att lägga sig på marken och svänga med armar och ben kan locka dem till sig. Lamadjuren närma sig för att betrakta det besynnerliga djuret och gifva jägaren tillfälle att affyra flere skott mot dem.

Lamadjuren ha, i likhet med kamelerna, i magen ett antal celler för förvaring af vatten och kunna gå i flere dagar utan att dricka. Honan föder

endast en unge hvarje gång, hvadan en hastig förökning af denna djurart är utesluten.

Lamadjuren och den hvita alpacan härstamma från de vilda djur, som äro kända under namnet guanacos eller vicunias. Guanacon har stor utbredning och påträffas i Ecuadors och Perus bergstrakter, där den sällskapar med vicunian, såväl som på Patagoniens slätter och å ögruppen Tierra-del-Fuego.

I bergstrakterna kan man icke så sällan få se stora vicuniahjordar på ända upp till fem hundra djur. Dessa djur äro vilda och mycket varsamma, och jägaren har ofta ingen aning om, att de finnas i hans närhet, förrän han får höra deras gnäggande varningsrop, som höres på mycket långt afstånd. Anstränger jägaren ögonen, upptäcker han möjligen hjorden vid sidan af en aflägsen höjd. Närmar han sig, utstöta djuren skriande läten och sätta i väg till närmaste höjd. Stöter han händelsevis på ett ensamt djur, stannar detta på fläcken och betraktar honom en stund, hvarpå det flyr. Då det sprungit några yard, vänder det sig om för att ånyo betrakta jägaren. Guanacodjuren kunna lätt tämjas, och söka icke försvara sig i sitt vilda tillstånd. De visa ingen obenägenhet för att ge sig ut i vatten; vid Port Valdes sågo vi dem ofta simma från ö till ö. Byron säger, att han på sin resa såg dem dricka saltvatten. Några af de män, som åtföljde oss, sågo vid ett tillfälle en guanacohjord drickande i en saltdamm nära Kap Blanco.

Den hvita alpacan har under flere människoåldrar försett urinvånarne i Peru med material till deras filtar och kappor. Alpacaullen är för närvarande det enda fullt tillfredsställande materialet vid tillverkning af dyrbara fabrikat af detta slag. På grund häraf anses alpacan fortfarande vara ett nyttigt husdjur, ehuru hon förlorat något af sitt anseende genom importen af europeiska djurarter till Peru.

Myrsloken.

Som namnet antyder, lifnär myrsloken sig hufvudsakligen af vanliga myror och termiter, eller hvita myror, hvilka han fångar med sin långa, smala och med gummiaktig saliv betäckta tunga. Till utseendet liknar tungan en stor röd mask, och denna likhet ökas genom tungans slingrande rörelser, under det djuret intager sina måltider.

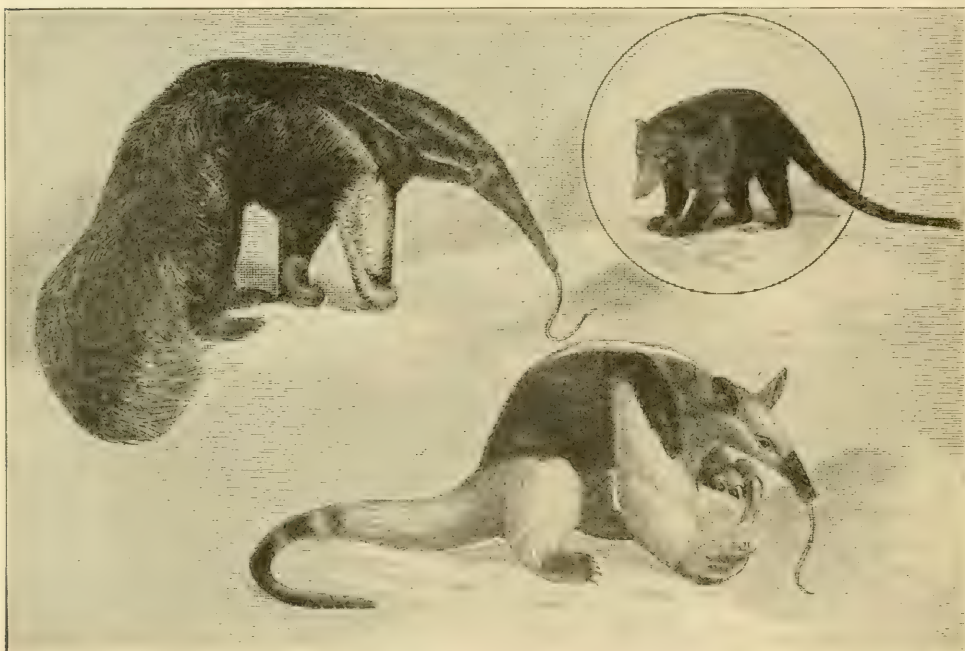
Myrsloken har korta ben och långa klor, men kan det oaktadt springa så fort, att han knappast kan upphinnas af en ryttare till häst. Klorna äro mycket långa, skarpt böjda och så starka, att djuret med dem lätt kan rifva ned myrornas boningar. Till följd af det sätt, hvarpå klorna äro placerade på fötterna, uppstår ett smattrande ljud, då myrsloken går på en hård yta.

Då myrsloken sofver, ligger han hoprullad på ena sidan, med nosen hvilande på bröstet, fötterna indragna och svansen ringlad kring kroppen. Hårbeklädnaden bär stundom stor likhet med hö, och då djuret under sömnen ligger hoprulladt, liknar det så mycket en liten höbunt, att det lätt blir misstaget för en sådan af passerande personer.

Jag var en gång ägare till en myrslok, som ingalunda begränsade sin diet till myror, utan äfven med stor begärlighet förtärde hackadt kött. Detta djur är vanligen fyra fot långt och omkring tre fot i höjd.

Den stora myrsloken finnes i de tropiska delarne af Syd- och Centralamerika, men han är ingenstädes talrik och sällan synlig, emedan han före-

tager sina ströftåg nattetid. Han har sitt tillhåll antingen på lågländta marker utmed floderna eller i skogsmyrarne. Han gräfver inga hålor i marken, men har i allmänhet en lya eller åtminstone en bestämd plats, mestadels i det höga gräset, där han i sofvande tillstånd tillbringar dagen. Med undantag af honorna och deras ungar, lefver myrsloken ett eremitlif. Han rör sig vanligtvis framåt i skridt, men blir han förföljd, ökas farten till ett långsamt, ovigt och släpande galopp. Den stora myrslokens föda består uteslutande af myror och larfver. För att skaffa sig föda, går han till en myrstack och

DEN STORA MYRSLOKEN. MYRÄTANDE BJÖRN.
DEN MINDRE MYRSLOKEN.

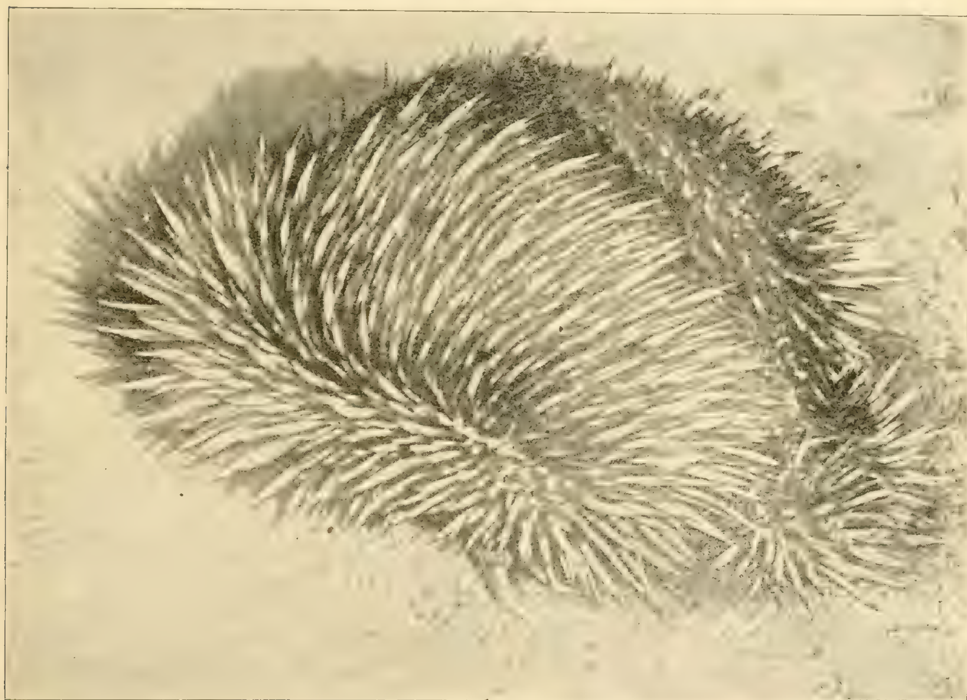
rifver hål på den med de starka klorna på framfötterna. Då ljuset inpränger i myrstacken, rusa dess invånare ut för att utforska, hvad som vållat olyckan, och falla offer för myrsloken, som genom blixtsnabba rörelser med sin klibbiga tunga infångar och uppslukar myror i massvis.

Den mindre myrsloken är knappast hälften så stor som den stora myrsloken och har kortare ben, men längre öron än den senare.

Tamanduan, som är det portugisiska namnet på djuret, hvilket däremot kallas caguari af infödingarne, har sitt hemvist i de tropiska skogarne i Syd- och Centralamerika. Detta djur bor mestadels i träden och klättrar skick-

ligt med tillhjälp af sin gripsvans. Det är stundom synligt om dagen och rör sig snabbare än den stora myrsloken. Dess föda består synbarligen mestadels af myror, antagligen trädmyror, men det förmodas, att äfven honung ingår i dess diet. I likhet med den stora myrslokshonan, framföder tamanduahonan endast en unge.

Den tredje representanten för denna djurfamilj är icke större än en råtta. Hufvud och kropp äro blott sex tum i längd, men djuret är försedt med en sju tum lang gripsvans. På hvardera framfoten har det fyra tar, af

DET MYRÄTANDE PIGGSVINET.

hvilka två äro försedda med klor. Bakfötterna sitta tätt ihop och bilda ett slags krok, som något liknar foten på en sengångare. Hårbeklädnaden är tjock och silkeslen; dess färg är rödgul på djurets rygg och grå under buken. Djuret har kortare nos än andra myrätare, och underkäken är mycket olika den vanliga formen.

Den två-täiga myrsloken bor uteslutande i träden. Han har sitt hemvist i norra Brasilien, Guiana och Peru mellan tionde sydliga och sjätte nordliga breddgraderna och påträffas äfven i Centralamerika. I bergstrakterna på-

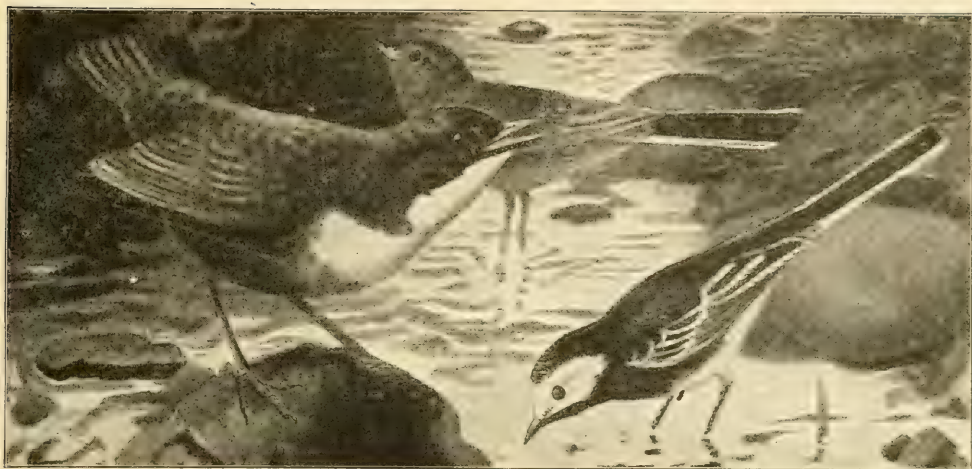
träffar man honom så högt upp som två tusen fot öfver hafvet. Denna myrslok är troligen föga talrik, ty han visar sig sällan ens för infödingarne. Han vistas i den tjockaste skogen och undgår upptäckt på grund af sina vanor och sin ringa storlek. I likhet med sina större samsläktingar, lefver han i ensamhet, med undantag af under parningstiden, och sofver om dagen i träden. Han rör sig i allmänhet långsamt, men kan, om han så behagar, klättra snabbt med tillhjälp af sin gripsvans. Hans föda består af myror, termiter, bin, getingar och dessas larver. Då han fångat en stor insekt, sätter han sig på bakbenen, i likhet med ekorren, och intager sin måltid. En af dessa myrslokar fångades under sömnen i ett ihåligt träd och fördes till min bostad. Han kvarhölls där i tjugofyra timmar och rörde sig icke under hela tiden, undantagandes då han oroades, hvarvid han slog med framfötterna, som en katt gör. Han slängde sig fast vid ryggstödet på en stol och liknade sengångaren i flere afseenden. Han gaf intet ljud ifrån sig och höll sig kvar hela natten på den plats, där jag placerat honom på morgonen. Nästa dag satte jag honom i ett träd, därifrån han försvann följande natt.

I allmänhet är myrsloken ett oskadligt djur, men kommer en fiende allt för nära, vänder han sig i raseri mot angriparen. Infödingar påstå, att myrsloken till och med trotsar och angriper jaguaren. Denna uppgift bestrides af Azara, men en annan upptäcktsresande anser det möjligt, att påståendet är riktigt. Det är ytterst svårt att döda myrslokarne, ty deras hud är så seg, att en vanlig jaktknif icke biter på den, medan man kan slå dem i hufvudet med en stor sten, utan att detta har någon annan verkan, än att djuret döfvas för tillfället.

Det myrätande piggsvinet påträffas i några delar af Australien, där det af folket benämnes igelkott, med anledning af, att dess taggar likna igelkottens och att det har för vana att rulla ihop sig, då det oroas. Dess hufvud är mycket långt och liknar något hufvudet på en myrslok, och i käkarne finnas inga tänder.

Dess föda består af myror och andra insekter, hvilka det infångar med sin långa, klibbiga tunga. Det gräfver hålor i marken och har mycket starka ben och klor. Af en person, som en tid höll ett af dessa djur i fångenskap, anses piggsvinsmyrsloken vara det i proportion till sin storlek starkaste fyrfotadjur, som finnes. Detta djur är tämligen talrikt i de stora sandöknarne i Australien, men har icke påträffats i norra delarne af landet.

Myrslokarne eller de myrätande björnarne, som de ofta kallas, äro till utseende och sammansättning så olika sengångarne, att man vid första påseendet näppeligen kan upptäcka deras nära släktskap med hvarandra. Hade man icke påträffat lämningar efter jätte-trögdjuren, torde icke ens zoologerna ha kunnat fullt fatta detta släktskapsförhållande.

Strutsen.

Strutsafvel är numera en viktig industrigren i åtskilliga delar af Afrika och Asien och har nyligen upptagits i Förenta Staterna samt drifves framgångsfullt i Arizona och California. Jag har ofta varit i tillfälle att studera fågelns vanor på dessa strutsfarmar. Det egendomligaste kännetecknet på strutsen är det sätt, hvarpå han söker gömma sig för en annalkande fiende. Strutsen, som mestadels uppehåller sig i ödemarker och öknar, där marken är sandig, sticker hufvudet ned i sanden, då han icke kan rädda sig genom flykt. Jag har ofta iakttagit en nyligen infångad struts, som med ögonen följde en man, som närmade sig. Efter ett fåfängt försök att undkomma, sjönk strutsen ned på marken och borrade hufvudet ned i sanden, så att ögonen icke syntes. I denna ställning kvarlåg han en halftimme, och då han sedan lyfte upp hufvudet och fann, att mannen var borta, fortsatte han med sina upptåg eller sitt ätande. Strutsen tager dock alltid till flykten, då det är möjligt att genom flykt undkomma en fara, och han springer fortare än en snabblöpande häst.

Jag har sett en mängd stora strutsar, och af dessa var en 4 fot och 10 tum hög öfver ryggen samt 4 fot och 3 tum i längd. Vanliga strutsar äro endast omkring 3 fot och 8 tum höga.

Strutsens högt utvecklade matsmältning har blifvit ett ordspråk. Dessa fåglar förtära all slags föda, men de bruka också svälja stenar, sand, ben och till och med metallstycken för att underlätta matsmältningen. Då de hållas i fångenskap, blir denna vana antagligen abnormt utvecklad, och jag har kännedom om några fall, då icke ens strutsens konstitution kunde motstå verkningarne af de substanser, som slukats. Till strutsens vanliga födoämnen höra mindre fyrfotadjur, fåglar, ormar, ödlor och insekter, såväl som gräs, löf, frukt, bär och frön. Jag har kännedom om en struts, som svaljde några

EN STRUTSHANNE.

glasbitar och dog under svåra plågor. Det var en hona, och hannen var så fäst vid henne, att han sörjde sig till döds.

Strutsen är högt värderad för sin fjäderbeklädnads skull, och araberna ha gjort strutsjakten till ett slags vetenskap. De jaga fågeln till häst och rida sakta i början. Gjorde de icke detta, skulle fågeln genast löpa ifrån dem och inom kort ha så stort försprång, att han icke kunde upphinnas. Men då jakten går långsamt, håller fågeln sig endast på vederbörligt afstånd. Han springer icke i rak linje, utan antingen i en stor cirkel eller ock i sicksack,

AFRIKANSKA STRUTSAR.

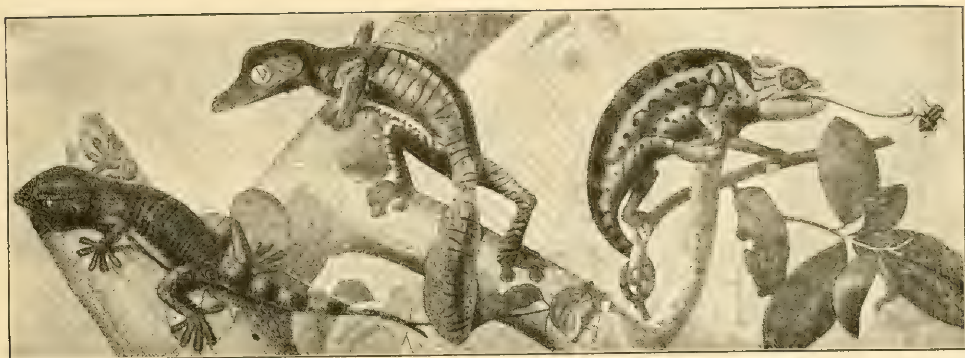
hvaraf förföljarne kunna draga fördel genom att rida rakt fram. Då jakten pågått i några dagar, är fågelns kraft uttömd, därvid han antingen vänder sig mot jägarne och kämpar med förtviflan eller gömmer hufvudet i sanden och modlöst afvaktar sitt öde.

Jag kan intyga, att modersinstinkten är utvecklad hos honan, hvilket många naturalister förneka. Vid ett tillfälle stötte jag på omkring tolf unga strutsar, som icke voro mycket större än pärlhönor. Det var roande att iakttaga moderns försök att leda oss bort från platsen. Hon spred ut och slokade vingarne och kastade sig ned på marken framför oss, som om hon varit sårad, medan hannen skickligt förde bort ungarne i motsatt riktning.

Ett strutsägg väger omkring tre pound, eller lika mycket som två dussin vanliga fågelägg. Det oaktadt anses icke ett helt ägg vara för mycket till måltid åt en enda person, och två män förtärde vid ett tillfälle fem ägg under en eftermiddag.

I Sydamerika intages strutsens plats af en närbesläktad fågel, som kallas rhea och äfven ofta benämnes den amerikanska strutsen. Dessa fåglar ha proportionsvis längre vingar än den afrikanska strutsen, och deras vingar äro betäckta med långa, smala plymer. Den bäst kända och på samma gång talrikaste af de tre arter, som representera detta fågelsläkte, är den vanliga rhean, som påträffas på stepperna i Argentina och Patagonien. Denna fågel är mycket mindre än den afrikanska strutsen, men störst af de tre nämnda arterna. Den uppträder i allmänhet parvis; dock kan man stundom få se hela flockar på 20—30 fåglar. Den är snabbfotad och försiktig, men blir förvirrad, då en fara hotar, och springer först åt ett håll och sedan åt ett annat, hvadan jägaren lätt kommer nära nog för att skjuta fågeln eller fånga den med sin "bolas", ett slags lasso, hvarmed man snärjer fågeln.

Den egentliga strutsen påträffas numera endast i Afrika, Syrien, Arabien och Mesopotamien och blir med hvarje år allt sällsyntare i sistnämnda tre länder, men det är troligt, att strutsar funnos i vissa delar af Centralasien och möjligen äfven i Belutschistan under den historiska periodens tidigare skeden, ty i gamla skrifter förekomma flere häntydningar på fåglar, som antagas ha varit strutsar. Skild från dessa är en numera utdöd art strutsar, som en gång i tiden hade sitt hemvist i nordvästra Indien, och ett förstenadt ägg, som funnits i den ryska provinsen Cherson, antyder, att dessa fåglar fordom funnits äfven i Ryssland. Det är antagligt, att strutsen ursprungligen påträffades i Senegambien, södra Marocko, Algeriet, Egypten, Arabien, Syrien och Mesopotamien samt i hela Central- och Ostafrika.

Ödlan.

Många ödlor äro alldeles oskadliga, men i Klippiga bergen finnas några arter, som äro mycket giftiga. Ökenödlan, som förekommer i Centralamerika samt i Arizona och New Mexico, är den enda ödla, hvars bett är dödande. Hon har i tänderna fina kanaler, hvari giftet ledes.

Ödlorna äro i allmänhet små lifliga djur med klara ögon och tycka om att ligga och sola sig nära någon fristad, dit de förvånansvärdt snabbt draga sig tillbaka vid minsta tecken till fara. Det finnes två slags ödlor i de östra och centrala staterna, nämligen den vanliga ödlan och sandödlan. Den senare är betydligt större än den förra och mäter ibland en fot i längd. Hon uppehåller sig på sandhedar, och i sanden lägger hon sina ägg, hvilka äro 14—15 till antalet. Äggen utkläckas af solvärmen, och ungarne få sköta sig själfva. Om vintern gräfver sandödlan såväl som den vanliga ödlan ned sig i något hål, som tillslutes med jord, och sedan visar hon sig icke, förrän fram på våren.

Den vanliga ödlan är endast sex tum lång. Hon är kvickare i sina rörelser än sandödlan och försvinner blixtsnabbt, då hon blir skrämd. Griper man henne, händer det ofta, att hennes svans afbrytes.

Hjärtat hos reptilerna skiljer sig från de varmblodiga djurens därigenom, att de båda hjärtkamrarne genom en öppning i skiljeväggen stå i förbindelse med hvarandra. Det blir således en blandning af venöst och arterielt blod,

som genom pulsådrorna drifves till kroppens särskilda delar. Syrestillförseln till dessa blir alltså föga riklig, hvaraf följer, att förbränningen inom kroppen blir mindre liflig och ger föga värme. På grund häraf äro reptilerna, i olikhet med de varmblodiga djuren, i allmänhet tröga och lättjefulla djur, hvilkas ögon äro kalla och passionsfria och i hvilkas rörelser ingen känsla spåras.

En egendomlighet hos ödlan är det snabba återställandet af skadade eller förlorade kroppsdelar. Isynnerhet växer svansen, som lätt brytes af, ut igen på mycket kort tid.

VATTENMONITOR, PLUNDRANDE ETT NÄSTE.

Vattenmonitorn förekommer i de delar af Afrika, genom hvilka Nilen flyter. Infödingarne inbilla sig, att dessa ödlor utkläckas ur krokodilägg, som lagts på något högländt, varmt ställe, och att de med tiden förvandlas till krokodiler. Dessa ödlor uppehålla sig mest i vattnet, men företaga stundom ströftag i land för att söka efter rof. Infödingarne ha dessa djur att tacka för, att krokodilerna icke förökas i oroväckande grad. Vattenmonitorerna uppsöka och förtära en massa krokodilägg på land samt förfölja och döda äfven många unga krokodiler i vattnet.

SVART LEGUANA I ETT BANANATRÄD.

En fullvuxen vattenmonitor mäter fem eller sex fot i längd. Till färgen är han grön på ryggen samt grå i hufvudet och under buken, och han har på halsen flere gula ränder af hästskoform.

De ödlor, som man brukar kalla flygande dragoner, äro små oskadliga djur, hvilkas vanliga namn förefaller mig vara olämpligt, hvadan jag utbytt det mot flygande ödlor. Den flygande ödla, som representeras af tjugoen arter och förekommer nästan öfverallt i orienten, kännetecknas af sina från sidorna utstående refben, hvilka förenas med en tunn hud, så att fallskärmar bildas, med hvilkas tillhjälp djuret kan göra långa hopp mellan trädens grenar. Bäst känd är den malajiska flygande ödlan.

De flygande ödlorna uppehålla sig i allmänhet i trädens kronor, äro föga talrika och visa sig sällan.

Då ödlan håller till i skuggan utmed en trädstam, tyckes hon vara gråbrun till färgen, så att man knappast kan skilja henne från trädets bark. Där ligger hon orörlig, men med ögonen spanande efter insekter, hvilka hon stundom fångar genom att göra ett snabbt hopp.

I Australien finnes en ödla, som i allmänhet benämnes molok, men som af nybyggarne kallas taggiga ödlan eller törniga djäfvulen. Denna skiljer sig från de andra ödlorna genom ett slags taggiga ryggrader. Denna ytterst egendomliga ödla är omkring åtta tum lång och har ett litet hufvud med en mycket kort nos, på hvars öfre del näsborrarne sitta. Hon har på hufvudet och kroppen ett antal taggiga upphöjningar eller ryggrader, som förläna henne ett egendomligt utseende.

Moloködlan förekommer i södra och västra Australien och är tämligen talrik i trakten af Port Augusta, men hon påträffas endast på torr, sandig mark. Någon gång kan man få se två eller tre i sällskap på toppen af en sandkulle. Ofta gräfver denna ödla ned sig i sanden. Hon rör sig i allmänhet långsamt, men kan ganska snabbt taga sin tillflykt till ett hål i marken, om hon blir oroad.

Noshörningen.

Noshörningssläktet har klumpfötter med tre tår, mycket tjock, nästan naken hud, på nosen ett—två horn, hvilka sakna alla benutskott och endast äro fastvuxna vid huden samt utgöra ett fruktansvärdt vapen. Af hithörande djur, som äro stora och klumpiga och bli ända till sju fot höga, äro flera arter bekanta, hvilka alla tillhöra Afrika och södra Asien.

Noshörningens ögon äro mycket små, han vänder sällan på hufvudet och ser därför endast hvad som försiggår framför honom. Det är denna omständighet, som förorsakar hans död, och han undkommer aldrig, om han befinner sig på en slätt, där det ges tillfälle för ryttarne att komma framför honom. Hans stolthet och raseri förhindra hvarje tanke på flykt hos honom och lämna ej rum för annat än tanken på att segra öfver sina fiender. Ett ögonblick står han stilla; sedan angriper han utan tvekan den häst, som är närmast. Ryttaren undviker emellertid detta angrepp genom att kasta sig åt sidan. Detta betyder döden för den angripande noshörningen, ty en naken inföding, som befinner sig på hästryggen bakom ryttaren själf, glider ned till marken och ger med ett svärd noshörningen, som ej ser honom, ett sår i hälen, hvilket gör det omöjligt för honom både att fly och att göra motstånd.

Somliga resande ha anfört, att det finns vissa fåglar, som ständigt åtfölja noshörningen och göra honom uppmärksam på en annalkande fara. Dessa

uppgifter mottagas dock antingen med föraktets tystnad eller också med öppet gäckeri, såsom varande endast ett exempel på resandes fallenhet för att romantisera. Men jag kan själf intyga sanningen af dessa påståenden. Då jag en gång var på noshörningsjakt i Afrika, upptäckte jag en stor hona sofvande i djungeln. Min första tanke var att först fotografera henne och sedan göra ett anfall. Då jag krypande sökte närma mig henne, var det flera noshörningsfåglar, hvilka voro i närheten, som varnade henne för den öfverhängande faran genom att sticka näbbarne i hennes öron och att yttra sina

TVÅHORNAD AFRIKANSK NOSHÖRNING.

skorrande, skarpa ljud. Här af väcktes hon ur sin slummer och sprang plötsligt på fötterna, rusade in i djungeln med full fart, och det var det sista jag såg af henne.

Dessa noshörningsfåglar åtfölja ständigt såväl flodhästar som noshörningar, och de lefva af de insekter, som i stora svärmar finnas på dessa djur. De äro grå till färgen och af en vanlig trasts storlek; deras läte liknar äfven misteltrastens. Mången gång ha dessa fåglar varit till förtret för mig under noshörningsjakt och frestat mig att nedkalla allt annat än välsignelse öfver deras hufvuden. De äro noshörningens bästa vänner och misslyckas sällan att väcka honom äfven ur den djupaste sömn. Noshörningen förstår var-

ningen genast, och då han springer upp, ser han först omkring sig åt alla håll och tar sedan till benen.

I storlek kommer noshörningen näst efter elefanten, och tillsammans med flodhästen öfverträffas han ej i klumpighet eller raseri af något annat djur. Noshörningen påträffas i mellersta Afrika och i södra Asien. Han kan endast lefva i tropiska klimat.

I längd är noshörningen vanligen omkring 12 fot, och detta är nära nog äfven hans omfång. Huden, som är svartaktig till färgen, lägger sig omkring halsen i tjocka valkar. En af dessa sträcker sig från skuldran ned till fram-

STOR INDISK NOSHÖRNING.

benet; en annan från bakdelen af ryggen ned till höfterna. Huden är nästan naken, ojämn och betäckt med ett slags tuberkler. Mellan fållarna och på underlifvet är den mjuk och rosenröd till färgen. Fastän den afrikanska arten helt och hållet beror på sina kolossala horn hvad försvars- och anfallsvapen beträffar, synes den asiatiska arten förnämligast lita på sina skarpa betar, med hvilka de kunna tillfoga sina fiender ohyggliga sår. De äro i verksamhet om nätterna, och fastän somliga, i likhet med tapiren, uppehålla sig i det långa djungelgräset eller i sumpiga trakter, synas andra föredraga mer eller mindre öppna slätter. Deras föda är uteslutande vegetabilisk, och under det att några arter endast förtära gräs, lefva andra af kvistar

och späda trädgrenar. För närvarande finnes detta djur endast i sydöstra Asien och i Afrika.

Den noshörning, som endast har ett horn, öfverträffas i storlek blott af elefanten, och i styrka står han så högt som något djur. Nosen är beväpnad med ett fruktansvärdt vapen, ett hårdt och solidt horn, understundom tre fot i längd och vid roten 18 tum i omkrets. Med detta kan han försvara sig mot det mest vildsinta djur.

Somliga jägare synas vara af den åsikten, att såväl bly- som järnkulor studsa vanmäktigt tillbaka mot noshörningens hud. Detta är dock ett allmänt misstag, ty en blykula af den vanliga sorten genomtränger huden på ett afstånd af trettio eller fyrtio fot, isynnerhet om skytten har skarpladdadt, som fallet vanligen är med noshörningsjägare. Skallen är för tjock och hjärnan för liten för riktandet af ett lyckosamt skott mot denna del af noshörningens kropp.

Jag hade en gång ett ypperligt tillfälle att beskåda noshörningens stridbarhet i kamp med andra djur. Det var i provinsen Oude. Jag hade blifvit skild från mina män och visste ej, hvar jag befann mig. Natten kom, och jag beslöt mig för att tillbringa densamma under ett stort träd på stranden af en lagun. Huru länge jag hade sofvit, vet jag ej, men månen stod nästan midt öfver mitt hufvud, då jag vaknade, och det var ljust som dagen. Ett skarpt, häftigt skri väckte mig ur min slummer, och jag rusade upp. Jag kände väl igen det. Det var en elefants trumpetstötar.

Jag sprang upp i förskräckelsen och såg mig omkring. Jag befann mig alldeles i midten af en hjord vilda elefanter.

Dessa elefanter syntes dock vara omedvetna om min närvaro. De voro synbarligen upptagna af något annat och hade icke observerat mig, där jag låg utsträckt under det stora trädet.

De rusade omkring på den öppna marken, och de flesta af dem voro honor, ty de saknade betar, och att något var på färde ibland dem, kunde jag märka, utan att dock veta hvad det var.

Slutligen hördes en kör af trumpetljud; ur midten af den rörliga massan förnummos grymtningar som från ett stort svin, och jag såg elefanthonorna förskräckta skingra sig åt alla sidor.

Jag fick nu bevittna en förfärlig strid. En kolossal elefanthanne rusade fram med snabeln hoprullad bakom de långa, fruktansvärda betarne för att skydda densamma, på samma gång som han sökte genomborra en motståndare af sällsam skepnad.

Ett långt, lågt, otympligt djur af omkring fem fots höjd, till formen påminnande om ett jättesvin, rusade mot elefanten i fullt språng. Af djurets

utseende drog jag den slutsatsen, att det var det farligaste af alla djur, den indiske noshörningen.

Hade jag varit ensam och sammanträffat med detta odjur, skulle jag ha ansett mig själf förlorad, med den kännedom jag ägde om det fasansvärda djurets grymma och vildsinta natur. Det är det enda djur, som af vana anfaller människan, närhelst det gifs ett tillfälle, och alla de öfriga vilda djuren i Indien frukta och undvika det.

Men för det närvarande ögonblicket var noshörningen fullt upptagen. Utom den gamle hannen, som angrep honom, smög en yngre elefant omkring

NOSHÖRNING, SOM FÄLLT SINA HORN.

för att anfalla honom i ryggen, och en tredje låg på marken i hans närhet, på hvilken inelfvorna runno ut från ett ohyggligt sår, som tillfogats honom af noshörningens horn. Under det att jag beskådade den rörliga scenen, anföll den gamle elefanten på ett så ursinnigt sätt, att allt i hans väg borde ha gifvit vika, som det tycktes.

Men noshörningen vek åt sidan med en vighet, som syntes oförklarlig hos ett så otympligt djur, och försökte angripa sin motståndare i flanken, men denne vände sig hastigt om och sökte hejda anfallet med sina betar. Han förmådde dock ej genomtränga elefantens tjocka hud.

Så stodo de två hufvud mot hufvud under några minuter, medan nos-

hörningen försökte tränga sig genom elefantens framben för att kunna med full kraft göra bruk af sitt horn. Elefanten sökte å sin sida pressa sin fiende till marken, men förgäfves.

Då kom jag att kasta mina blickar på den andra elefanten. Han stod just i begrepp att anfalla och hade kommit helt nära noshörningen. Denne såg honom och ryckte sig i detsamma loss från sin motståndare för att försvara sig för den nye angriparen. Denne, en ung hanne, anföll med mod och kraft, men var obekant med sin motståndares knep och slughet. Denne vek åt sidan, då den unge elefanten kom framrusande. Han förfelade dock sitt mål och rusade förbi. Men icke så noshörningen. Kvick som tanken rusade han på fiendens obevakade sida, och jag kunde se, huru han med sitt horn borrade i elefantens kropp, liksom ett svin rotar i jorden. Elefanten uppgaf ett hest jämmerskri och föll ned, vanmäktig och döende.

Men nu kom den gamle hannens tur. Försiktig och vaksam, afvaktade han tillfället och rusade på noshörningen från sidan. Denne såg honom ej, dels till följd af sin dåliga syn och dels till följd af att han var upptagen å annat håll.

Elefanten kom dundrande fram som en lavin, och nästa ögonblick hade han borrat sina betar, nästan sju fot i längd, i sidan på sin fruktansvärde fiende.

En gäll grymtning förnams från den senare, under det han sökte förgäfves lösgöra sig. Striden var lycktad. Han hade dödat tvenne elefanter och själf dött utan feghet.

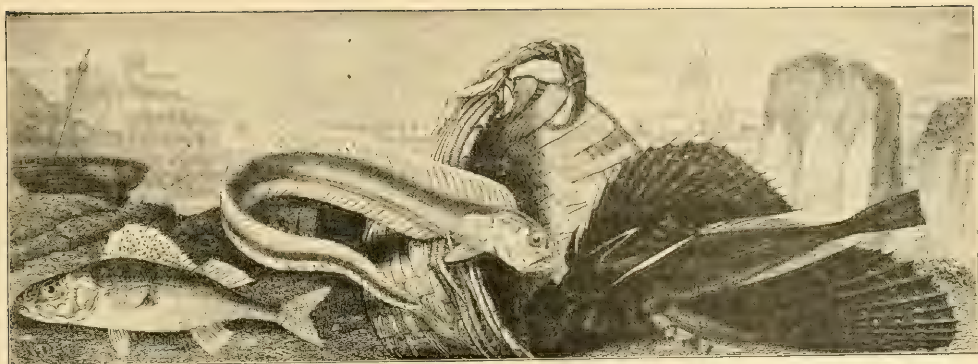
Jag kan ej beskrifva det intresse, hvarmed jag bevittnade denna sällsamma strid. Jag hade emellertid varit en ofrivillig åskådare, ty jag vågade ej aflägsna mig från trädet af fruktan för att bli upptäckt. Nu slog mig emellertid en tanke.

Upprörd och förgrymmad, som den gamle elefanthannen var, var det möjligt, att han i känslan af sin seger skulle blifva tiofaldigt farligare för mig än eljest.

Striden hade kommit mig så nära, medan den pågick med skiftande lycka, att den siste elefanten i sitt fall nästan vidrörde den buske, bakom hvilken jag stod dold. Mitt beslut fattades i ett ögonblick. Jag måste döda djuret eller också löpa fara att själf bli dödad. Han var icke på tio fots afstånd från mig och försökte lösgöra sig från noshörningen, hvilken han fastnaglat med sina betar vid självfva marken.

Jag sprang omkring den fallne elefanten, och innan han kommit lös, stod jag så nära, att jag nästan vidrörde hans panna med min bössa.

En knall. Det var nog. Skjuten i hjärnan, föll den gamle elefanten till marken, och jag var räddad.

Myskoxen.

Som hvarje skolbarn känner till, äger paddan en förunderlig förmåga att kunna pösa, och denna begagnar hon sig af, då en fara är för handen. Detta sker genom uppblåsning, och kan möjligen hindra en liten orm från att svälja denna uppblåsta padda. Myskoxen har en liknande vana att visa sitt fula hufvud, då han tycks förnimma en fara, men så fort han anfalles, söker han sin säkerhet i flykten. Han påträffas endast i Amerikas polarländer och sprider en stark mysklukt omkring sig under vissa årstider. Han är groft byggd, men icke stor, och har korta ben och en mycket lång brun hårbeklädnad, som nästan räcker till marken. Hornen påminna om kapbuffelns, med den skillnad, att de förenas midt i pannan. Svansen är mycket kort och döljer nästan helt och hållet det långa ragget på höfterna.

Myskoxen påträffas i hjordar och vistas vanligen under sommaren nära floderna i nakna, ödsliga trakter, men drager sig om vintern tillbaka till skogarne. Han synes vara mindre vaksam än de flesta andra djur och är ej svår att nalkas, då han betar, försåvida jägaren går mot vinden. Då två eller tre jägare komma så nära en hjord, att de kunna skjuta på den från olika håll, draga djuren sig närmare tillsamman i stället för att skiljas åt eller springa undan, och vanligen dödas då flere. Myskoxen lefver af samma föda som renen, och fotspåren efter dessa tvenne djur äro så lika, att det tar en van jägare att urskilja dem.

Myskoxen är ungefär två tredjedelar så stor som den amerikanske bisonoxen, men till följd af sitt långa hår ser han större ut än han är. Till sitt utseende har man liknat honom vid en stor vädur; hans hufvud påminner äfven i allmänhet om fåret.

Detta djur lefver af gräs och mossa under en del af året och af ormbunkar under den öfriga delen. Oaktadt dess ben äro så korta, kan det löpa med stor snabbhet, och det klättrar i bergen med samma lätthet som en get.

HUFVUD AF EN MYSKOXE.

Emellertid företaga eskimåerna en expedition till de inre trakterna för att jaga myskoxen för den varma pälsens skull, hvilken de använda i sina bäddar eller som bytesvara. Vid denna jakt användas hundar, och hvarje jägare tager två eller tre selade hundar med sig och låter dessa draga sig helt nära villebrådet. Svårigheten är att släppa hundarne lösa i rätta ögonblicket, utan att låta draglinorna släpa efter dem för att nedtrampas af de jagade djuren; men vana jägare förebygga detta genom att fastbinda dem

på hundarnes ryggar, innan hundarne släppas lösa. Då myskoxarne blifvit kringrända, skjuter man ned dem tjogtals och söker döda dem i första skottet för att förebygga panik ibland den omgifvande hjorden. Emellanat händer det att denna, äfven då den skingrats, återvänder till det ställe, där de fallna kamraterna stupat. Då den märker en fara, uppsöker myskoxen alltid närmaste höjd, och då fienden nalkas, bildar den en linje med hufvuden emot sina förföljare. Då de anfallas från mer än en punkt, bilda de en cirkel och vakta med stirrande, blodsprängda ögon. Under sådana omständigheter tror

MYSKOXAR, SOM SÄTTA SIG TILL MOTVÄRN.

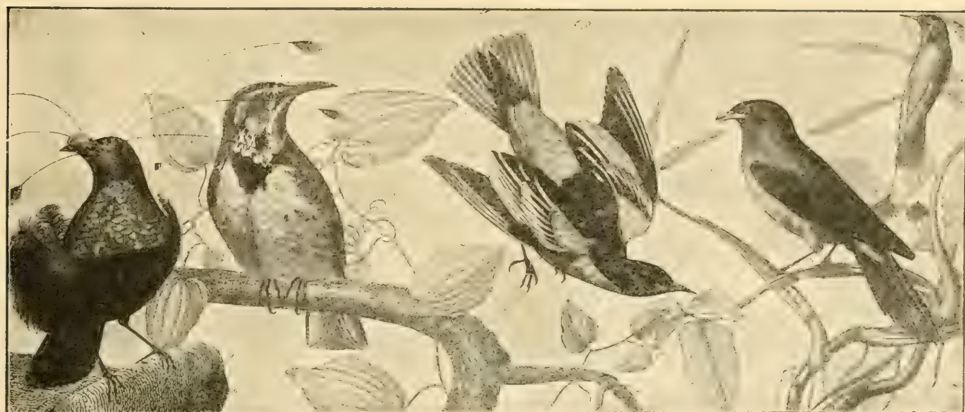
jag det skulle vara rådligt hvarken för människor eller djur att komma inom räckhåll för deras breda horn och hårda klöfvar.

Ett af djuren, det äldsta i hjorden, ställer sig då framför de andra, liksom en general i spetsen för sin armé, närmar sig fienden sakta och försiktigt och granskar noga jägarens alla rörelser. Då han har gjort detta, återvänder han till sin post och afvaktar anfallet. Det är då myskoxen framträder i sin majestätiska skönhet, och då jägaren måste samla allt sitt mod och sin själsnärvaro för att ej ''tappa koncepten.''

Men myskoxen är dock ej så farlig, som det synes. Då en faller eller såras af jägarens kula, tager hela hjorden till flykten. Det händer dock understundom, att en sårad myskoxe sätter sig till motvärn, och då är det klokt af jägaren att sätta sig i säkerhet.

Jag har ofta bevittnat, huru jägare ödelagt hela hjordar. Blott vid ett tillfälle har jag sett en sårad myskoxe sätta sig till motvärn. Han hade tolf kulor i sin kropp och var oförmögen att komma undan, men han försvarade sig in i sista minuten.

En annan gang sköt jag trenne skott på en myskoxe, men i stället för att fly angrep han mig, åtföljd af hela hjorden, och jag nödgade söka mig ett gömställe bakom en klippa.

Schakalen.

I Indien har ett djur sitt hemvist, som är grågult till färgen och likt hunden, men har rak svans. Det benämnes schakalen, och dess klagande tjut öfversättes på anglo-indiska sålunda: "Döde hindu, döde hindu, hvar, hvar, hvar? Schakalen lefver nämligen till stor del på döda kroppar. Han har ett annat läte, da han befinner sig i närheten af en tiger. Jag har hört dem båda, och de äro de mest egendomliga jag kan erinra mig. Det finns en fabel, som hinduerna obetingadt sätta tro till, af innehåll att schakalen gör tjänst som spion för lejonet och att detta delar sitt byte med sin mindre vän. Denna fabel har sin grund i det förhållandet, att lejonet, sedan det ätit sig mätt, lämnar kvarlefvorna af ett dödadt djur på marken, och den smygande schakalen infinner sig efteråt och låter dem sig väl smaka.

Schakalen är känd som afskrädessamlare och är i detta afseende ett nyttigt djur, men han stör nattens hvila genom sina afskyvärda tjut- och betraktas därför som en riktig landsplåga. Emellanåt är han skadelysten och anställer förödelse bland fjäderfä och unga lamm, men i allmänhet är han ett oskadligt, skyggt djur, som håller till godo med grönsaker, då köttföda ej kan erhållas. Schakalen gräfver understundom upp lik, och en gång påträffade jag utanför en liten by i djungeln kroppen af ett barn, hvilken uppgräfts af schakaler.

Schakalen kan tämjas, och vid ett tillfälle hade jag flera tama schakaler under min vistelse i en aflägsen stad i Indien. En af dessa svarade på sitt namn och var så renlig i sina vanor, att han ej ville vistas ute, då det regnade, af fruktan att få sina fötter nedsmutsade på den våta marken. Han tyckte om att ligga utsträckt på marken med nosen hvilande mellan framtassarne och ögonen plirande mot solljuset.

Den afrikanske schakalen är svart på ryggen. De fullvuxna, såväl hanne som hona, ha bjärta färger; sidorna och benen samt öfre delen af svansen

EUROPEISKE SCHAKALEN.

äro rödgula, ryggen är svart. Håren ha svarta och röda eller röda och hvita ringar, hvilket gör att djurets päls synes vara spräcklig. Hos unga schakaler är färgen mörkbrun. Den svarta ringen omkring halsen, som förefinnes hos schakalerna i allmänhet, saknas hos dem. Öronen äro mycket långa.

Schakalen påträffas såväl på slätten som i djungeln. På Röda hafvets stränder finns den bland de små buskar, som betäcka ravinernas sluttningar, och lefva där af harar och myrkottar. På kvällarne besöka de infödingarnes

byar, och i Somaliland sägas de göra sådana besök för att afbita fårens feta svansar. I Sudan lefver schakalen hufvudsakligen af små antiloper, råttor och andra gnagare.

Den asiatiska schakalen varierar i storlek. Till färgen är han i allmänhet blekgrå med några svarta skiftningar å öfverkroppen. Den afrikanske schakalen är något större.

Schakalen påträffas i sydöstra Europa och så langt österut som Indien

ARABISK VARGSCHAKAL.

och Ceylon. På Himalaya har han sitt hemvist från tre- till fyra tusen fot öfver hafsytan. I Indien finner man honom både på slätter och i backiga landskap, i skogarne såväl som i de stora städerna. Schakalerna samla sig ofta i stora flockar, men påträffas äfven ensamma och i par, och deras ströftåg förekomma ej blott om natten.

De plågas mycket i stark hetta och ligga i vatten hela dagen, då vädret är särdeles varmt, i stället för att gömma sig i sina gropar.

En afrikansk resande berättar om schakalen som "förste man" i den nattliga koncert, som uppstämmes hvarje natt i afrikanska vildmarken. Jag hade, skrifver han, alltför länge roat mig med att se på apornas lustiga lek och upptåg, ty plötsligt påminde mig vilddjurens tjut om att natten kom med sina skuggor. En schakal var den som började med sitt långdragna tjut — u-au, u-au, u-au ljöd det hemskt i skogen. Andra svarade honom än från den ena och än från den andra sidan, och så blef allt tyst. Under denna tystnad söka djuren att samla sig. Efter en stund nya skrik, så åter tystnad, till dess de hafva funnit hvarandra. Nu tjuta de ej längre, så vida ej ett eller annat djur har blifvit ensamt eller förvillat sig från de andra. Jag hörde också skrik och rytanden, som jag icke kände igen. Så kom hyenan och blandade sig kort och kraftigt in i denna underliga konsert af djur efter djur, som kommo ut ur sina hålor.

Tjuten blefvo allt flera för hvarje stund som gick. Natten föll på, det gällde att hålla modet uppe. Jag hade intet val. Jag befann mig vid en gren af floden och var nödsakad att vända om och följa stranden af denna, tills jag funne ett öfvergångsställe och kunde komma öfver till min båt. Att lägga sig till hvila på flodstranden var ej att tänka på. Det ena efter det andra af rofdjuren skulle komma ned till floden för att släcka sin törst och lura på rof. Jag tog bössan på axeln, förargad öfver att den icke kunde vara mig till någon nytta. Den dugde ej ens till ett skrämskott, icke ens ett fattigt signalskott till båten kunde den åstadkomma.

Jag hade knappt tagit ett hundra steg, då jag hörde hyenorna inne i skogen; strax efter schakaler. Hastigt och ljudlöst smög jag mig fram. Min blick förmådde omöjligt att genomtränga mörkret. Då kom det — hvad skall jag kalla det? — en suck, som kunde komma allt lefvande att stelna af fasa, en suck, som skakade skogens hvalf. Jag tvärstannade, och alla djurens tjut och läten upphörde också vid denna suck. Det var, som hade hela naturen blifvit stum. Men jag måste fortsätta. Floden var min enda tillflykt, och jag höll mig tätt intill den samt gick med varsamma steg. Så kom det en suck igen, men den gången åtföljd af ett väldigt rytande, så att skogen skakades i sina grundvalar. Jag tyckte det kom från det ställe, där jag hade ämnat gå öfver flodarmen, eller kanske det var ännu närmare. Det fanns nu ej längre något tvifvel, det var lejonet jag hade i min väg."

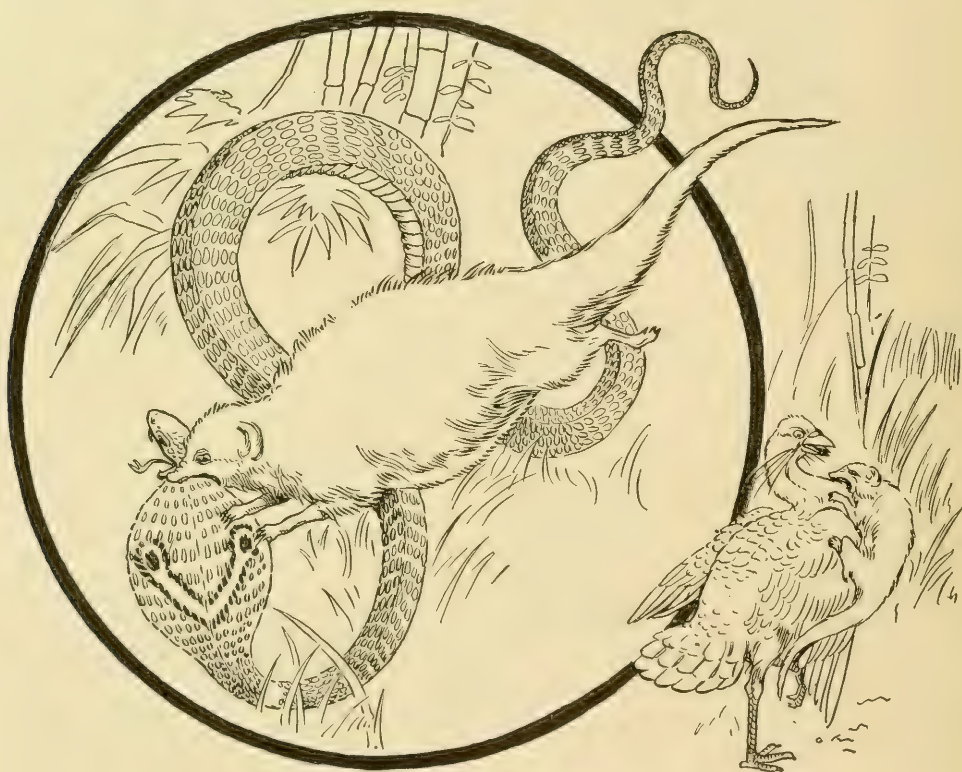
Farao-råttan.

Enligt min åsikt är farao-råttan i proportion till sin storlek den värste slagskämpen i hela djurriket. I Indien är det dess största nöjen att sammandrabba med den giftiga cobran.

Det lilla djuret är af ungefär en katts storlek. Det ligger i försåt för sin erkefiende, eller rättare sagdt för sitt byte, ty striden har alltid ett slut — den giftige ormens nederlag.

Mycket har skrifvits om detta djurs strider med giftiga ormar både i Egypten och Indien och äfven om deras oemottaglighet för de giftiga ormarnes gift. Den allmänna tron i Orienten är den, att farao-råttan, då hon bitits af en giftig orm, använder som motgift en ört eller rot, som är känd i Indien under namnet manguswail. Det är knappast behöfligt att omnämna, att denna legend saknar all grund. Men däremot finns det grund för en annan uppgift, nämligen den, att farao-råttan är mindre mottaglig för gift än andra djur. Jag har ej bevittnat många bataljer mellan detta djur och cobran, men af hvad jag sett undgår det de giftiga betten genom sin utomordentliga kvickhet. Det tycks afbida det ögonblick, då ormen kastar sig på det, då det helt plötsligt slår ned på ormens hufvud och krossar det mellan sina tänder. Jag har sett en farao-katt förtära både hufvud och giftkörtlar

från en cobra, och däraf kommit till denna slutsats. Då den är uppretad, reser den på sitt långa, styfva hår, och det måste vara svårt för en orm att tränga sin gadd genom det tjocka skinn, som alla dessa djurarter äro försedda med. Det är troligt, att farao-råttan ytterst sällan blir sårad af ormens gadd, och i händelse det inträffar, kan blott en obetydlig del af giftet tränga in i kroppen. Det har visat sig genom experiment, att en farao-råtta

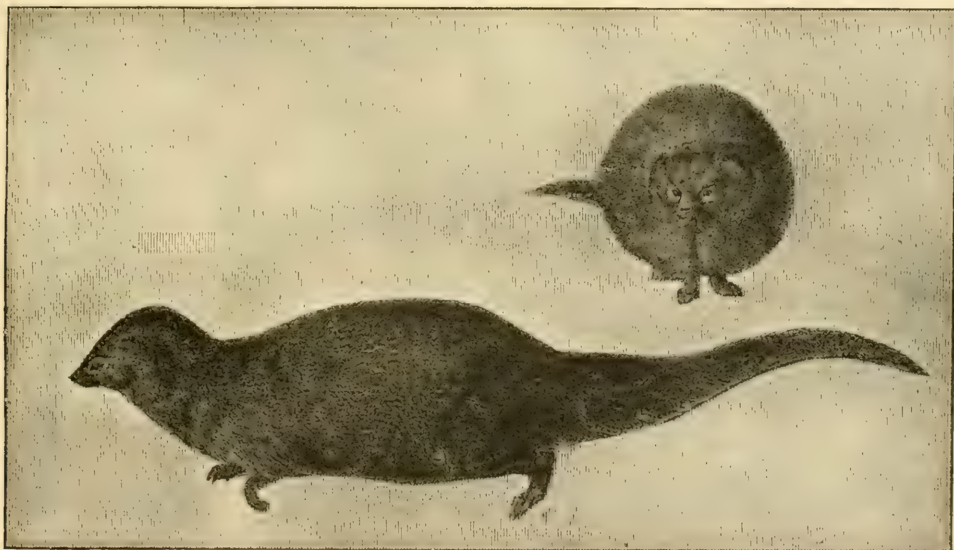

HURU FARAO-RÅTTAN ANGRIPER SITT OFFER.

kan dödas af ormgift lika väl som något annat djur, men i detta fall dröjer det längre än med andra djur af samma storlek.

Den indiska farao-råttan är, i likhet med sin egyptiska släkting, en mänsklighetens välgörare ej endast som en dödsfiende till giftiga ormar, utan den utrotar äfven råttor. Man har försökt henne i denna egenskap på skepp, och hon har fullkomligt befriat dem från allt hvad råttor heter. Ungefär 40 år sedan stod sockerindustrien på Jamaica i fara att alldeles omintetgöras

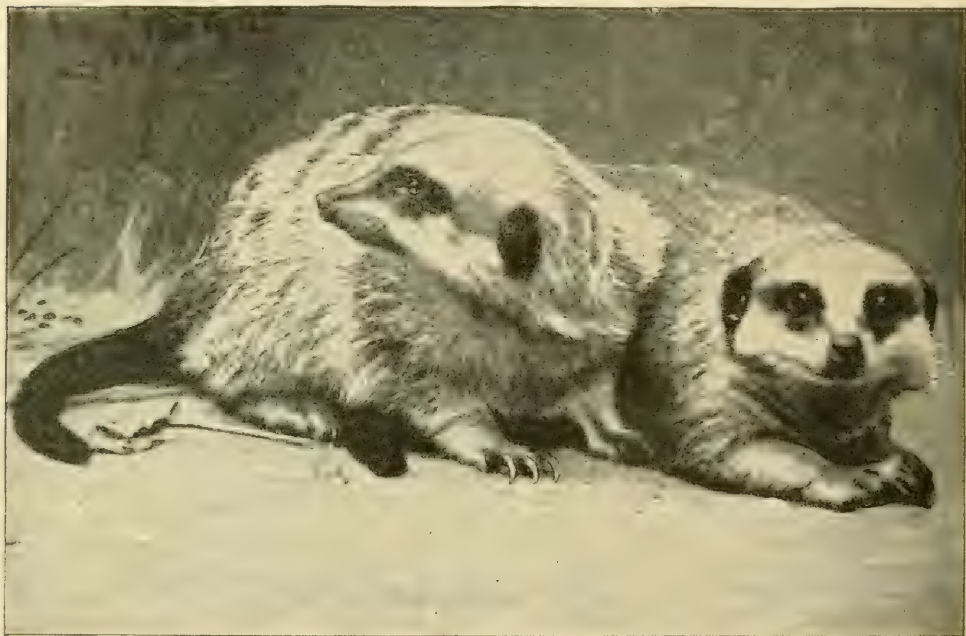
af ett slags råttor, som svärmade omkring öfver hela ön. Man försökte alla möjliga medel att bli af med den besvärliga landsplagan, men ingenting lyckades förrän den indiska farao-råttan infördes. Man släppte nio af dessa djur lösa på ön, och inom sex månader visade det sig, att råttorna ej voro så talrika som förut. Ett mindre antal fångades, och förstörelsen å sockerrören aftog märkbart. Efter två år behöfde man ej döda råttorna på allmän bekostnad, och efter ytterligare någon tid hade råttornas åverkan på sockerrören gått ned till en obetydlighet. Inom kort infördes farao-råttan med samma resultat äfven på de närliggande öarne. Det lilla djuret har senare införts på Cuba och å Porto Rico med samma önskvärda resultat.

INDISKA FARAO-RÅTTOR.

I Sydafrika är detta djur kändt under benämningen meer-katten. Den är ett litet djur, med en klen kropp och en mycket lång svans. De förekomma så långt i norr som Algoaviken. Nästan i hvarje hus är den ett favoritdjur, som är mycket roande. I vildt tillstånd lefver meerkatten i kolonier, och där gräfver den ned sig i den sandiga marken och lefver hufvudsakligen af de saftiga lökar, som den uppgräfver med de långa klorna på framfötterna. De äro trogna soltillbedjare, och tidigt på morgonen, före soluppgången, krypa de fram ur sina hålor för att afvakta solens ankomst, af hvars strålar de sedan njuta med stor belåtenhet.

Dessa djur påträffas i stor mängd på den afrikanska veldten och man finner dem ofta i kolonier, där de sitta i en ställning som påminner om tiggande hundar. Man kan nalkas dem ganska nära, men med ens försvinner deras mod, och de skynda förskrämda ned i sina gropar.

SYDAFRIKANSKA MEERKATTER.

En af de mest typiska representanterna af denna djurart är den egyptiska farao-råttan, som bebor Afrika norr om Sahara. Den hölls helig af de gamle egyptierna och är ofta afbildad i deras freskomålningar. Den lefver till stor del af krokodilägg och är större än de öfriga arterna.

Vildsvinet.

Vildsvinet finnes ganska allmänt i Europa, isynnerhet i Tysklands skogar, och där i landet är vildsvinsjakt mycket populär. I Amerika har den upphört för många år sedan. Vildsvinets betar äro farliga vapen och kunna brukas med dödlig påföljd. De böja sig utåt från underkäken och kunna vara från åtta till tio tum i längd. I Indien, där vildsvinet uppnår en ansenlig storlek, vägra hästarne understundom bära sina ryttare inom räckhåll för det rasande djuret, och jag har sett det döda en häst och såra dess ryttare ganska svårt genom en enda stöt af sina fruktansvärda betar.

I de offentliga djurstrider, som förekomma i Indien, intar vildsvinet en framstående roll. Ett ögonvittne skildrar på följande sätt en sådan strid mellan en panter och ett vildsvin:

Sällskapet drog larmande genom skogen. Alla pratade om det underbara vi nu skulle få se, och vad ingingos. Ranan hade till sista ögonblicket hållit det hemligt. Vi kommo slutligen fram till den graf, där striden skulle äga rum; vi sågo på dess brädd en vackert belägen, prydlig byggnad med små torn. Arenan är en liten plats, omgifven af murar. På tvenne sidor äro afbalkningar, försedda med marmorbalkonger. Dessa ligga så högt, att pantern ej kan nå dem med sina förtviflade språng.

Vildsvinet är förste man på platsen. Det är ett präktigt djur, ovanligt stort och väpnadt med långa och skarpa huggtänder. Det har fångats i en bergsklyfta i närheten och är ursinnigt öfver att hafva förlorat friheten. Det söker en fiende, och i sin förbittring bearbetar det marken. På en gång stannar det och skälfver. Den tjocka manen, som betäcker dess bog, reser sig i vädret; det har sett sin motståndare. En falldörr har öppnat sig, och en ståtlig panter skrider långsamt in och kryper ihop i ett hörn, med ögonen

SYDAFRIKANSKT VILDSVIN.

fästade på vildsvinet. Detta störtar fram, sätter huggtänderna i panterns sida och rifver upp den. Det är så snabbt och våldsamt, att pantern försöker att fly. Nu är han förlorad. Snart är han förblindad af blod, hufvudskålen och refbenen äro krossade. En kula gör slut på hans lidande, under det att åskådarne af alla krafter klappa händerna åt vildsvinet, som sliter det döda djuret i stycken och slungar bit efter bit upp i luften bort till motsatta sidan af arenan. Till lön för sitt mod får det friheten; falldörren öppnas, och un-

der mängdens bifall lunkar det långsamt mot berget. Det ser icke ut att vara riktigt belåtet; det liksom försjunker i tankar; det stannar gång på gång. Funderar det på, att nu kanske något annat djur kommit dit, där det brukade hålla till? Eller är det ännu mörkt i hägen för den där panterns skull, som så listigt höll det inneslutet i slottet där? Slutligen försvinner det, en liten kulle gömmer det för våra ögon.

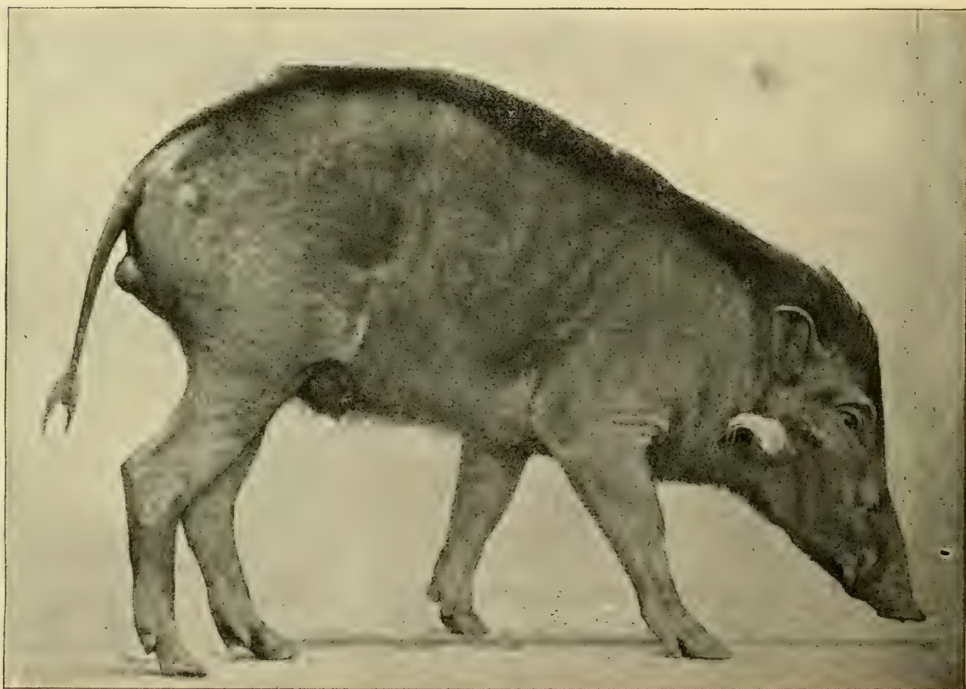
VILDSVINSFAMILJ.

Det är en rana — så kallas adelns höfdingar — som är mästare för detta skådespel.

Fastän vildsvinet springer ganska fort, kan det dock ej hålla ut särdeles länge, och såväl galten som suggan kunna lätt nog upphinnas af en jägare till häst. Både med afseende på hastigheten och böjelsen för strid är det stor skillnad mellan vildsvinen i Indien; de stora, groft byggda djuren i Bengalen äro mera stridslystna än de mindre djuren i Pendschah, hvilka däremot

springa fortare. Oaktadt sin djärfhet, anfaller dock ej det indiska vildsvinet på eget beväg, men om det retas, förmår ingenting hålla det tillbaka. Det berättas om ett vildsvin, som anföll och dödade en kamel, och det ges äfven fall, då detta djur har dödat tigrar eller drifvit dem på flykten.

Det egendomliga japanska piggsvinet har kort hufvud, bred panna och tryne, stora köttiga öron och djupt fårad svål. Dessutom har det valkar på olika delar af kroppen, hvilka påminna om den indiska arten. Det är svartaktigt till färgen och har hvita fötter. Att detta djur i långa tider varit husdjur, lider intet tvifvel.

VILDSVIN Å FILIPPINERNA.

Betarnes egendomliga form på det vildsvin, som malajerna benämna babirusa (svinhjorten), tycks till en början häntyda på någon vanskaplighet. Detta djur, som är den enda arten af sitt släkte, har verkligen fått sitt namn från dessa missbildade betar, hvilka af malajerna liknades vid hjorthorn. Betarne uppnå stundom en längd af öfver fjorton tum.

Det är en allmän föreställning, att ormgift ej utöfvar någon verkan på

vildsvinet, och därför är det vanligt att drifva hela hjordar af dessa djur till sådana distrikt, som hemsökas af ormar, hvilka då på kort tid helt och hållet fördrifvas af vildsvinen. Det är allmänt kändt, att vildsvinet dödar hvarje skallerorm, som kommer i dess väg, fastän denna orm är en af de mest giftiga reptiler som finnes, och på samma gång släpper han ej till sitt lif utan att i det längsta försvara sig. Man förmodar, att vildsvinet mottager ormens bett på käken, där fettet och brosken äro som tjockast, och alldenstund det finns intet eller högst ringa blod i denna del af djurets kropp, har det intet men af det eljest dödliga giftet, emedan detta ej tränger in i kroppen. När-

OSTAFRIKANSKT VILDSVIN.

helst vildsvinet upptäcker en orm, reser sig dess borst, och det rusar rakt på honom utan fruktan för dess gadd, biter honom i stycken och sväljer honom.

Jag bevittnade en gång en babirusajakt i Celibes, som var särdeles intressant och spännande, och som äfven höll på att kosta en inföding hans lif.

Vi fingo vänta någon tid, innan nöjet tog sin början, och under tiden intogo jägarne platser omkring den inhägnad, dit man drifvit in djuren. En hade fattat posto vid porten till själfva ingången, färdig att tillsluta dörren, så fort djuret skyndat in; andra hade ställt sig vid sidan af den vida in-

gången, under det att de öfriga hukade sig ned på något afstånd från hvarandra framför det stora nätet, hvar och en med ett spjut i handen, doldt bakom ett stort palmblad. Slutligen förnams en egendomlig grymtning, hvilken gaf tillkänna, att det första offret närmade sig. Allt blef tyst och stilla, och ögonblickligen rusade ett svart föremål fram och kastade sig på det öfver en sluttning utsträckta nätet. En kort strid uppstod, och inom kort var fången, en fullvuxen babirusa-sugga, liggande på ryggen med hopbundna ben. Knappt hade lugnet blifvit återställdt, då en gammal galt rusade förbi oss och hamnade i nätet helt nära ingången. Hans långa betar blefvo insnärjda i maskorna, och infödingarne skyndade fram för att sticka honom med sina spjut. I samma ögonblick slet han emellertid sig lös och, vändande sig mot sina fiender, dref han dem alla på flykten. Han menade allvar, och det såg hotande ut till en början, emedan vi ej vågade skjuta, af fruktan för att träffa någon af de våra. Slutligen lyckades vi dock döda det ursinniga djuret med en väl riktad lansstöt, men det sökte dock in i det sista angripa sina motståndare.

Kängurun.

Då kapten Cook på sommaren 1770 höll på med reparering af sitt fartyg vid mynningen af Endeavour-floden i New South Wales, återvände en dag några matroser, som gått i land för att skaffa proviant, och berättade, att de sett ett stort, egendomligt djur, som satt alldeles rakt på bakbenen och svansen och tog långa hopp, då det rörde sig framåt. Underrättelsen mottogs naturligtvis med stort intresse ombord, i synnerhet som naturalisten sir Joseph Banks var medlem af expeditionen, och kort därefter lyckades man döda ett af de besynnerliga djuren. Det dödade djuret tillhörde den djurfamilj, som nu är känd under namnet kängurusläktet.

Namnet känguru säges ha australiskt ursprung, men det synes icke vara kändt bland infödingarne. Känguruerna äro medelstora djur med korta frambeu, långa bakben och en mycket stark svans. De röra sig framåt medelst långa hopp, öfverträffa vindthunden i snabbhet och kunna med lätthet hoppa öfver nio fot höga hinder. Alla arterna äro gräsätande djur, och de förekomma i Australien och Tasmanien. Sin starka svans använda de stundom till försvarsvapen, och med ett enda slag kunna de slå af benet på en människa. Men svansen är icke deras enda försvarsvapen. Då de jagas med hundar, angripa de stundom hundarne med tänder och klor och tillfoga dem svåra skador.

Honan föder sällan mer än en unge, och denne är vid födelsen knappast mer än en tum lång och väger blott tjugoett gran. Modern förvarar ungen i en pung, som bildats af ett hudveck, som omgifver spenarne.

Ungen stannar kvar i pungen, nästan tills han blir fullväxt, hvilket dröjer i flere månader. Sedan han lämnat pungen, söker han ännu en tid skydd däri mot köld eller påkommande fara. Då trettio eller fyrtio kängurudjur beta tillsamman, hvilket stundom händer, står vanligtvis en känguru på vakt ett stycke från hjorden.

EN KÄNGURUHJORD.

Då kängurun flyr, tager han omkring femton fot långa hopp. Lätteligen kan det snabba djuret undkomma sina förföljare, om det är oskadadt, men den australiske infödingen krossar dess ena ben eller fäller djuret till marken med sin s. k. boomerang, ett farligt kastvapen, som infödingen skickligt slungar mot villebråd såväl som mot fiender.

Kängurujakt är en favoritsport bland både kolonisterna och infödingarne. De senare döda djuret med sin boomerang eller med sina spjut, eller ock omringa de en hel hjord och slå och sticka ihjäl alla djuren.

Kolonisterna däremot skjuta de djur, de påträffa, eller jaga dem med hundar, som äro tränade för dylik jakt.

Igelkotten.

Skolbarnen i Sverige och andra europeiska länder känna väl till ett litet egendomligt djur, som sällan är synligt i Amerika, ehuru det förekommer i delar af Afrika och Asien. Detta djur är igelkotten, som har håren på kroppens öfre del förvandlade till taggar, hvilka äro hans försvarsmedel. Då igelkotten anfalles, rullar han ihop sig som ett klot, hvarvid taggarne spärras ut åt alla håll. Icke ens hunden eller räfven vågar då angripa igelkotten, men deras slughet kommer dem härvidlag till hjälp, i det de rulla igelkotten på marken till en vattenpöl. Då igelkotten kommer i vattnet, sträcker han ut sig för att se efter, hvad som är på färde, och innan han hinner rulla ihop sig igen, gripes han af sin listige fiende.

Många bättre lottade djur, som blifvit förtalade af okunniga personer, ha återvunnit sitt goda namn och rykte, men mot igelkotten råda ännu starka fördomar bland landsbygdens befolkning. Det är nästan lönlöst att söka öfvertyga en farmare eller en jordbruksarbetare, att igelkotten icke diar korna. Detta är emellertid en omöjlighet för igelkotten. Hans föda består icke af komjölk, utan i stället af insekter, grodor, möss och ormar. En gång placerade jag en orm och en igelkott i en låda. Igelkotten tilldelade ormen ett skarpt bett och rullade därpå genast ihop. Denna taktik upprepades, till dess ormens ryggrad krossats på flere ställen, och så började igelkotten sin måltid.

Igelkotten är den allra yppersta ormjägare. Dessutom är han en utmärkt förstörare af skadliga insekter, såsom gräshoppor, syrsor, kakerlackor och larver, hvadan hvar och en, som har en trädgård eller ett jordbruk, gör klokast uti att skona honom. I annat fall torde härjningen af möss, insekter, råttor och andra skadedjur öfvertyga, om hvilket misstag den gjort, som utrotat sina igelkottar.

Ungarne äro vid födelsen nästan nakna och fullständigt blinda samt kunna icke rulla ihop sig. Nästet, där de födas, är omsorgsfullt byggdt och lär alltid vara försedt med tak till skydd mot regnet. Om vintern ligger den europeiske igelkotten i dvala.

Igelkottens kött säges vara godt och användes ofta som näringsmedel af zigenare och några andra folk på kontinenten. Rätten tillagas på så sätt, att man lägger igelkotten inuti en lerklump och sätter denna öfver elden. Då sprickor uppstå i den upphettade lerklumpen, anses igelkotten vara kokt tillräckligt. Då lerklumpen öppnas, följer igelkottens hud med, och kötträtten är tillredd.

Den vanliga igelkotten har en mycket kort hals, ett litet gristryne och korta ben samt mäter omkring tio tum i längd, den halfannan tum långa svansen icke medräknad. Fem särskilda igelkottarter finnas i Indien. Ehuru en af dessa arter påträffas i Madras, förekommer han icke i de centrala provinserna och Bengalen, och de andra arterna påträffas icke, förr än man kommer till de nordvästra provinserna, Pendschab etc. Man har föga kännedom om dessa indiska arters vanor och vet ingenting om deras fortplantning, men det antages, att de i dessa hänseenden likna de europeiska igelkottarne.

Den i Kandahar och Quetta i Afghanistan talrikt förekommande, långörade igelkotten ligger i vinterdvala, men de i Pendschab och södre Indien förekommande arterna äro verksamma hela året. Den igelkott, som förekommer på slätterna i nordvästra Indien, påträffas på sandig mark, håller sig dold i hål i jorden under dagen och lifnär sig af insekter samt ödlor och sniglar. Afghanistan-igelkotten förtär sniglar, som finnas i mängd på fälten i Kandahar, såväl som maskar, insekter och ödlor. Han gömmer sig om dagen i hål i marken och ligger i dvala från slutet af oktober eller början af november till februari.

Honan föder i allmänhet från fyra till sex ungar. Ungarne äro små vackra djur. De dia modern en kort tid, men få sedan sköta sig själfva.

Igelkottarne tycka mycket om kakerlackor, och i de engelska hemmen har man dem ofta i köket för att få de nämnda skadeinsekterna utrotade.

Vildgeten.

Jag har jagat vildgeten i Klippiga bergen, vid ekvatorn i Afrika, i det kalla Sibirien och högt uppe i Himalayabergen. Öfverallt har det visat sig, att djuret har samma egenskaper, och jägaren måste iakttaga den största försiktighet, om han skall få något byte.

Den s. k. geten i Klippiga bergen har ungefär samma storlek som ett större får och väger i medeltal ett hundra pound. Hon har mycket korta och starka ben, breda och trubbiga hofvar, spetsiga öron och kolsvarta horn, som äro böjda bakåt och försedda med ringar nederst, men för öfrigt glatta. Kroppen täckes af långa, hvita hår, som på sidorna hänga nedåt och stå rätt upp på ryggen. Under de långa håren finnes en tjock beklädnad af fin ull. Hornen äro från sex till tio och en half tum långa.

Detta djur förekommer i Klippiga bergen från trettiosjätte breddgraden i California till åtminstone sextioandra breddgraden i norr. För min del tror jag, att hon förekommer så långt i norr, som bergen nå. Hon är mycket talrik i British Columbia och förekommer i hela provinsen från dess södra gräns till norra Ishafvet och från kusten till Klippiga bergen. Midt i naturens vildaste scenerier, bland dystra bergsklyftor och skrofliga bergsspetsar, bland stålblå gletschrar och snöhöljda bergstoppar, där tystnaden icke störes af någonting annat än bergsforsens dån, stormens hvinande och de förrädiska

lavinernas brak — här, långt borta från jägarens stigar, dväljes och förökas vildgeten.

Vildgeten är känd för sin vighet och sin obehagliga lukt. Med förvånande snabbhet och säkerhet springa dessa djur uppför de brantaste klippor. Vid mer än ett tillfälle har jag i motsats till hvad Aesop lär, iakttagit, att då två vildgetter mötas på en plats, där utrymmet ej tillåter dem att passera hvarandra, den ena lägger sig ned och låter den andra passera öfver sin kropp.

SPIRALHORNADE GETEN I AFGHANISTAN.

Den spanska vildgeten har sitt hemvist i Pyreneerna, bergskedjorna i centrala Spanien och de portugisiska bergen. Om sommaren vistas djuren högt uppe i bergen, men om vintern komma honorna ned i dalarne och ströfva ofta ända fram till byarne. Men långt uppe bland de snöhöljda bergstopparne stanna de gamla bockarne, hvilka anse det under sin värdighet att söka skydd mot stormarne.

Då djuren beta eller hvila sig, utställas vaktposter på höga utsiktsplatser.

Då någon fara hotar, utstöta dessa poster höga fnysningar, hvarvid hela hjorden tager till flykten.

Den vigaste bland vildgetterna är antagligen persiska pasanggeten, från hvilken de olika tama getarterna härstamma. Pasanggeten har långa horn, liknande en turkisk kroksabel, och uppehåller sig i vilda bergstrakter. Trots

ALPVILDGETEN.

de förföljelser, som dessa djur ständigt utsättas för, äro de mycket talrika. På Kuh-i-barf, en mindre bergshöjd nära Shiraz, där geten ständigt jagas, räknade jag en gång öfver hundra djur, som man efter två dagars jakt drifvit tillsamman. Pasanggeten är mycket rädd och varsam. Under min tidigare vistelse i Persien företog jag många tröttande dagsmarscher, utan att lyckas fälla en enda bock. Sällan lyckas det ens för den infödde jägaren, som har

fullständig kännedom om terrängförhållandena, att smyga sig på en pasanggen. Mestadels dölja sig jägarne bakom en af lösa stenar uppförd mur nära någon vattensamling och skjuta getterna, då de komma dit för att dricka. Bockarne dricka endast morgnar och kvällar, men honorna dricka äfven om middagen, åtminstone under varma dagar. Sextio mil norr om Shiraz fick jag en dag se omkring tjugo honor och killingar, som drucko ur en bäck ett par hundra yard från höjderna.

I Belutschistan uppehålla sig dessa getter på kala bergshöjder, men i delar af Mindre Asien hålla de till i högländta skogstrakter. I dessa trakter påträffas de ofta helt nära landsvägarne och stundom äfven invid järnbanorna, men de äro då ytterst vaksamma. De utställa nästan alltid vaktposter, som aflösa hvarandra. Härvid synas djuren följa den regeln, att den yngste bocken börjar och den äldste slutar vakttjänstgöringen. I Mindre Asien anställer man både dref- och smygjakt efter pasanggetterna, men djuren äro så sluga, att drefjakten sällan lyckas. Cabulierna i Afghanistan jaga getterna med vindthundar.

Bezoarstenen, som i Persien är högt värderad som motgift och som botemedel för flere sjukdomar, är en hopgyttring, som påträffas i magen på pasanggeten, äfven kallad bezoargeten, från hvilken den fått namn.

De vilda getterna på ön Giura härstamma troligen från någon tam getart. Vilda getter förekomma äfven på många andra platser, i synnerhet på öarne St. Helena, Tavolara nära Sardinien och Juan Fernandez. På St. Helena ha vildgetterna nästan totalt förstört den inhemska floran. På Juan Fernandez infördes getterna 1563 af spanjorerna.

Vårtsvinet.

Vårtsvinet, som har stora betar, vårtlika utväxter under ögonen och en borstlik man, är det fulaste djur, som jag känner till. Det förekommer i Ostafrika och är farligt att råka ut för.

Det abessinska vårtsvinet har samma vanor som det tama svinet. Det uppehåller sig i busksnåren eller ravinerna och ger sig ut på ströftåg på kvällarne för att söka efter föda. De stora hannarne gå vanligtvis för sig själfva, men honorna och de unga svinen påträffas flockvis, dock sällan mer än åtta eller tio stycken i hvarje flock. Vårtsvinet lefver af rötter, hvilka det gräfver upp med sina stora betar. Det abessinska vårtsvinet är, trots sitt fruktansvärda utseende, ett jämförelsevis skyggt djur och alls icke så modigt som det indiska vildsvinet. Fläsket är välsmakande, men torrt och hårdt, till och med hos de unga djuren. Då vårtsvinen under jakten bli hårdt ansatta af hundarne, sätta de sig till motvärn och kunna tilldela angriparne farliga sår.

I sydöstra Afrika förekomma vårtsvinen, som af infödingarne kallas Indhlovudawani, på de med buskar bevuxna slätterna, och de äro mycket talrika i trakten af berget Kilimanjaro. Här hålla de till i hålor i jorden, och då de öfverraskas och rusa ut ur dessa hålor, göra de en kullerbytta, hvarvid det ofta händer, att de stöta mot jägaren och såra honom i benen. Vid flere till-

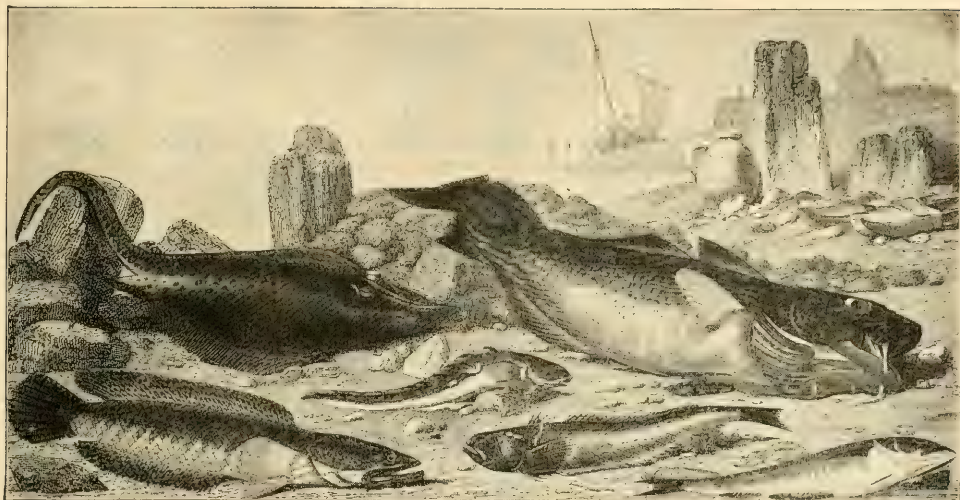
fällen har jag sett ett vårtsvin lugnt gå fram invid ett helt hundkoppel, utan att bry sig om hundarne, så vida de icke sökte bitas. Kom en hund allt för nära, gaf vårtsvinet honom en häftig stöt, som antingen svårt sårade eller dref hunden på flykten.

Hannarne ha fyra betar. Två af dessa utgå från öfverkäken genom öppningar i skinnet ungefär midt emellan nosen och ögonen samt äro böjda inåt

VÅRTSVINET I SYDÖSTRA AFRIKA.

och förläna djurets hufvud ett mycket egendomligt utseende. Dessa betar begagna de vid sökandet efter föda på marken, då de med dem gräfva upp rötter och jordfrukter. Då vårtsvinen uppträda i hjordar på odlade platser, anrätta de ofta stor skada. Kunna de icke erhålla rötter och jordfrukter, nöja de sig med maskar och larver, och det uppgifves, att de ej heller försmå åtel. Vårtsvinen kunna lätt tämjas, om de fångas medan de äro unga, och de lefva då på samma sätt son det vanliga svinet.

Sjubben eller Tvättbjörnen.

Sjubben är lika stor som en räf och har sitt hemvist i Canada och olika delar af Förenta Staterna. Namnet tvättbjörn har han fått med anledning af, att han har för vana att tvätta sin föda, innan den förtäres. Hans päls är värdefull och mycket eftersökt af amerikanska jägare, som äro stolta öfver den skicklighet, de lägga i dagen, då de skjuta dessa lifliga och varsamma djur.

Sjubbens föda består hufvudsakligen af mindre djur och insekter. Ostron räknas äfven till hans favoriträtter. I likhet med ekorren, som äter nötter, håller sjubben sin föda mellan framfötterna och sitter på bakbenen, då han spisar. Han angriper gärna fjäderfän och säges anställa lika stor förödelse i en hönsgård på landet som en räf, ehuru han endast förtär hufvudet af de fåglar, som dödas. I likhet med räfven, ger han sig ut på ströftåg om nätterna.

Han kan lätt tämjas, om han fångas, då han är ung, men han blir ofta blind kort efter det han råkat i fångenskap. Detta antages bero därpå, att

hans ögon äro mycket ömtåliga och afsedda att användas endast nattetid. Under fångenskapen väckes han ofta på dagen, och det skarpa dagsljuset skadar ögonen och medför blindhet.

Sjubbarne leka gärna i det grunda vattnet utmed vattendrag och strömmar, där de fånga kräftor, som gömma sig under stenarne, och musslor, som ligga nedgräfda i gyttjan och sanden. De fånga äfven fiskar, som råkat bli innestängda i vattenpölar utmed stränderna. De äro goda simmare, men kunna icke dyka efter sina rof. Sjubbarne äro goda klättrare och tillreda sina nästen i hål högt uppe i något stort träd, men de fånga intet byte i trädtopparne, samla inga nötter eller frukter från grenarne och förtära icke unga skott och trädknoppar. De hvila sig emellertid i träden och taga sin tillflykt dit, då de förföljas af människor eller andra fiender. Då mörkret inträder, komma de ned på marken för att söka efter föda.

Sjubben ligger i dvala under de kallaste vintermånaderna. Han uppsöker sin bostad rätt tidigt på senhösten och visar sig åter i februari eller mars. Han vandrar i allmänhet icke många mil på natten och kan följaktligen lätt uppsparas i det träd, där han ligger om dagen. En ensam sjubb påträffar man sällan, ty dessa djur lefva och ströfva omkring i mindre sällskap, hvars medlemmar vanligtvis tillhöra samma familj. De återvända icke till sin bostad hvarje morgon, utan företaga ofta exkursioner i olika riktningar och stanna borta i flere dagar, hvarunder de i daggryningen taga sin tillflykt till något lämpligt träd. Helst söka de en fristad i en ihålig gren högt uppe i en stor alm, ask eller lind, men de nöja sig äfven med ihåliga träd och trädstammar.

I Centralamerika och de sydligare delarne af Nordamerika, där klimatet är varmare, är sjubben i verksamhet hela vintern. I Adirondack-bergen födas ungarne, till antalet i allmänhet fyra till sex i hvarje kull, på våren, vanligtvis i april månad. Ungarne kvarstanna hos föräldrarne i omkring tolf månader.

En med det ofvan beskrifna djuret närbesläktad art är den kräftätande sjubben, som dock är större och har mindre yfvig päls samt förekommer i Panama, Colombia och Guiana. Längre söderut, i Brasilien och Paraguay, finnes en annan art, som har mörkare fötter och vanligen benämnes den svartfotade sjubben.

Coatin eller långnosiga sjubben har en längre nos samt längre och starkare klor än den vanliga sjubben. Den hvitnosiga coatin förekommer i Mexico och Centralamerika, och den röda coatin i Sydamerika från Surinam till Paraguay. De påträffas vanligtvis i flockar på från tio till tjugo stycken.

På grund af sin värdefulla päls är sjubben utsatt för mycken förföljelse i Nordamerika. Sjubbskinn användes förr i tiden som cirkulerande valuta

HVITNOSADE SJUBBEN (COATI).

vid varuutbyte i staterna i Mississippi-dalen och värderades till tjugufem cent stycket.

Sjubben kan lätt fångas i stålfällor, men det är då nödvändigt, att fällorna utsättas under vattenytan i någon myr eller ström. Trefligare är det dock att nattetid jaga dessa djur med väl tränade hundar af räfhundsras.

VANLIGA SJUBBEN.

Man skulle nästan kunna kalla sjubben en björn i miniatyr, ty han liknar den vanliga björnen såväl med afseende på kroppens form som med hänsyn till bålens och hufvudets proportion till hvarandra. Tänderna äro breda, trubbiga och afrundade och synas mera lämpade för vegetabilisk än animalisk föda. De äro, i likhet med de flygande ekorrarne, egentligen nattdjur, men de ge sig stundom ut på ströftåg under regniga dagar. Den i Sydamerika förekommande, kräftätande sjubben är mycket lika den nordamerikanske sjubben och har samma vanor som den sistnämnde.

Cobego-djuret.

På Mindanao, en af de största öarne i den filippinska ögruppen, fick jag en gång till min stora öfverraskning se ett stort, flygande djur, som jag trodde vara en fågel. Djuret satte sig i ett träd i min närhet, och jag fann vid närmare undersökning, att det var fullt två fot långt och vägde omkring tjugo pound. Jag sköt djuret och upptäckte, att det var en cobegohona. Två små ungar klängde sig fast vid hennes bröst, då hon föll till marken.

Cobegodjurets uttänjda hud bildar en fallskärm, med hvars tillhjälp djuret kan hoppa från femtio till sextio yard. Flyga kan det icke, men det kan göra längre hopp än den flygande ekorren.

Det vanliga cobegodjuret förekommer på Sumatra, Borneo, Java, Malajiska halfön och Tenasserim samt i Siam. Det är trögt i sina rörelser och hvilar sig om dagen, klängande sig fast vid någon trädstam, hvars bark har nästan samma färg som djurets hårbeklädnad. En kväll i skymningen såg jag ett af dessa djur klättra uppför en hög trädstam och från toppen sväfva genom luften till foten af ett annat träd, i hvilket det genast klättrade upp. Jag mätte afståndet mellan träden och fann, att det uppgick till sjuttio yard.

Cobegodjurets föda består hufvudsakligen af löf, och djuret har en mycket rymlig mage. Hårbeklädnaden är tunn. Djuret är mycket seglifvadt, och det är ganska svårt att döda detsamma. Cobegon är försedd med gripsvans, hviken djuren antagligen äfven begagnar som stöd, då det äter. Det

COBEGODJURET PÅ FILIPPINERNA.

säges, att honan föder en eller två ungar hvarje gång, och denna uppgift öfverensstämmer med min egen iakttagelse, ty jag sköt en gång en hona, som vid sin barm hade en liten blind unge.

Gasellen.

Gasellen anses vara djurvärldens vackraste och behagfullaste djur och har blifvit besjungen i saga och sång. Han är rödgul till färgen, och i allmänhet ha både hannen och honan horn, hvilka äro skarpt böjda och försedda med ringar. De flesta gasellerna äro icke mer än trettio tum i höjd, men några uppnå en höjd af trettiosex tum. Det finns tjugoen arter af dessa djur.

Den gasell, som omnämnes i Orientens poesi, har sitt hemvist i Arabien och Syrien. Han har stora, mörka, glänsande ögon, och af orientens poeter besjungna kvinnors ögon liknas ofta vid gasellens. Man kan lätt tämja en ung gasell, och som husdjur får man ofta se honom på gårdarne i Syrien. Gasellen är så snabbfotad, att icke ens vindthundar kunna upphinna honom. För den skull måste jägarne under jakt använda hökar, hvilka tränats att slå ned i hufvudet på det flyende villebrådet och tvinga det att sakta farten, så att hundarne kunna hinna upp detsamma. Till färgen är detta vackra lilla djur gulbrunt på ryggen och sidorna och hvitaktigt under buken.

Till gasellfamiljen hör den sydafrikanska springbocken, som fått detta namn på grund däraf, att han har för vana att göra höga hopp i luften. Springbocken, som förr var mycket talrik, företager periodiska utvandringar. En gång var jag vittne till en dylik utvandring. I omkring två timmar före daggryningen låg jag vaken i min vagn och lyssnade till ett djurs

grymtningar. Jag trodde, att en springbockshjord betade nära lägret, men fann vid dagens inbrott hela slätten norr om lägret bokstafligen öfvertäckt med en massa springbockar, som marscherade förbi. Djurtruppen kom från höjderna i väster, ringlade sig som en stor flod öfver slätten och tågade mot en höjd, belägen omkring en mil nordösterut, där den försvann. I nära två

STRUMA-GASELLEN.

timmar stod jag i min vagn och betraktade den märkliga scenen, som snarare föreföll mig vara en dröm än verklighet.

Tibetanska gasellen har en hvit rand kring svansen, yfvig päls vintertid, små öron och kort svans samt myeket böjda horn. Djurets höjd är tjugofyra tum, de största hornen mäta femton och tre kvarts tum i längd och äro försedda med från tjugo till trettio ringar. Denna gasell förekommer på

den tibetanska platån i flockar på från två eller tre till ett dussin stycken. Den är icke så skygg som andra gasellarter.

Det finns en annan gasell, som har hvit bakdel och långa horn samt är jämförelsevis rätt stor. Denne är så snabbfotad, att det sällan lönar sig att jaga honom med hundar. Han vistas mestadels i vildmarker och raviner, men är sällan synlig på slätterna och sällsyntare på uppodlade områden än den indiske antilopen. Jag har ofta påträffat honom i busksnar, och han fin-

RÖDBRÖSTADE GASELLEN.

nes äfven uppe på höjderna. I allmänhet uppehåller han sig mellan sandkullarne, och ingenstädes är han så talrik som i vissa delar af Indiska öknen. Hans föda består af gräs och löf, och jag tror, att han aldrig dricker, ty han är talrik i trakter, där det icke finns något vatten, förutom i djupa brunnar.

En egendomlig gasell, kallad gerenuk eller Wallers gasell, förekommer i östra Afrika och har en mycket lång hals, liknande giraffens. Gerenukgasellen förekommer öfver allt i Somalilandet och påträffas i mindre flockar,

men aldrig i större hjordar, bland busksnåren i raviner och bergstrakter. I cederskogarne och på slätterna har jag aldrig sett till honom. Då denna gasell råkar ut för en fiende, springer han ett stycke och stannar sedan, för att se sig omkring, samt fortsätter flykten, om fienden ännu är inom synhåll. Han galopperar aldrig, utan trafvar klumsigt, likt en kamel. Han lifnär sig af löf och gräs, och ofta får man se honom stå upprätt på bakfötterna, stödjande framfötterna mot ett träd, och äta löfven på trädets grenar.

Struma-gasellen är ett jämförelsevis stort djur och förekommer i östra Sibirien, kinesiska Mongoliet och västra Tibet. Han påträffas äfven i Persien, och de persiska ädlingarnes favoritsport är gaselljakt med tränade leoparder.

Ett mycket vackert djur är Dorcasgasellen, som förekommer i Egypten och Berberiet, där han påträffas i stora hjordar såväl invid de odlade områdenas gränser som i ödemarkerna. Då hjorden förföljes, skingra gasellerna sig och springa i alla riktningar, men de samlas snart på en annan plats. Kunna gasellerna icke undkomma, sätta de sig till motvärn. En ring med honorna och ungarne i centern bildas då af hannarne, som med sina horn söka hålla fienden på afstånd. Trots sitt mod, falla dessa gaseller offer för lejon och tigrar, och de jagas beständigt af araberna och beduinerna. De bli snart tama, om de fångas, då de äro unga. Detta djur är ofta afbildadt på monumenten i Egypten och Nubien. Det kan tilläggas, att det är för det goda köttets skull, som araberna, liksom egyptierna fordomdags, jaga denna vackra gasell.

I de ostsyriska gränstrakterna finnas flere platser, där man jagar detta djur, eller rättare fångar och dödar detsamma. En öppen plats, omkring en och en half mil kvadrat, inhägnas på tre sidor med höga stenmurar, som gasellerna icke kunna hoppa öfver. Här och där finnas mindre öppningar i stenmuren, och midtför hvarje öppning gräfves ett djupt dike. Inhägnaden är belägen nära någon bäck eller källa, dit gasellerna bruka komma om sommaren. Då gasellhjordarne komma till källan för att dricka, drifvas de in i inhägnaden. De af drefkarlarnes rop och affyrade skott uppskrämda djuren söka hoppa öfver stenmuren, men misslyckas, och rusa då genom öppningarne i muren. Härvid störta de ned i diket och kunna lätt fångas. De fångade gasellerna, som ibland äro flere hundra till antalet, nedslaktas genast, och köttet säljes till araberna och närboende fellahs. Af skinnet tillverkas ett slags trumhinnor, som säljas till syriska musikanter.

Kameleonten.

Mången tror, att luft utgör kameleontens enda näringsmedel. Orsaken härtill är, att kameleonten är ett mycket trögt djur och lefver så länge utan att äta, att personer, som gifvit akt på honom, först bibragtes den tron, att han var för trög för att kunna fånga insekter, och senare kommo till den uppfattningen, att, då man aldrig sett honom äta, han icke var i behof af någon föda.

Kameleonten lifnär sig icke af luft endast, utan hans föda består hufvudsakligen af flugor och mindre insekter, hvilka han fångar genom blixtsnabba rörelser med tungan, som liknar ett ihåligt rör och kan uttänjas, så att hon blir dubbel så lång som djurets kropp.

Kameleonten tillhör ödlefamiljen och har ett behagligt utseende. Det har länge varit kändt, att han kan förändra sin färg. Han är grön till färgen, men denna färg kan stundom antaga violetta, blå och gula nyanser. Orsaken till denna färgförändring är ljusets inverkan på djuret. Den sida, som vändes mot ljuset, är alltid mörkare än den andra sidan.

De båda halfvorna af kameleontens kropp äro fullkomligt symmetriska, men ögonen äro oberoende af hvarandra och kunna öfverföra olika intryck till djurets olika sensationscentra. Detta förklarar djurets egendomliga rörelser. Då kameleonten blir skrämd, förefaller det nämligen, som om båda kroppshalfvorna ville fly i olika riktningar. Äfvenså kan djurets ena halfva sofva, under det den andra halfvan vakar. Jag smög mig en natt på en fån-

gad kameleont, som sof. I handen hade jag ett tändt ljus, och djuret öppnade det öga och började röra på den sida, som voro vända mot ljuset, medan den andra sidan förblef orörlig i flere sekunder.

Det är antagligt, att kameleontens färgförändring direkt beror på blodomloppets olika hastighet, hvilket torde ändra djurets gröna färg till gul, liksom häftiga sinnesrörelser kunna antingen drifva blodet till en persons kinder eller göra honom dödsblek. Den vanliga kameleonten är sexton till aderton tum lång, och hans svans är nästan likt lång som kroppen.

Detta djur har ett mycket stort hufvud och en sammantryckt kropp med en taggig kant längs ryggen. Kameleontens hud är betäckt med hornartade upphöjningar, hans långa svans är rund, och hans fötter likna papegojans. Munnen är ofantligt stor, och tändern äro små och skarpa. Ögat är öfverdraget med en hud, som utgör ögonlock och har en rund öppning i midten.

Tapiren.

Tapirerna tillhöra tjockhudarne; de ha fyra tår på de främre och tre på de bakre extremiteterna; nosen är utdragen till en kort snabel och kroppen är täckt af korta hår. De äro mycket mindre än noshörningen och öfriga arter af tjockhudarne och lefva i Asiens och Sydamerikas skogar vid sjöar eller floder, hvari de oftast vistas.

Det finns många arter af detta djur. Den amerikanske tapiren är allmän i Sydamerikas tropiska delar, och en annan art påträffas i Anderna. En tredje vistas i skogarne på ön Sumatra.

Amerikanska tapiren påträffas å flodstränderna. Han sofver om dagarne och söker sin föda nattetid. Denna består af vattenmeloner, kurbitser och andra vegetabilier. Han har förkärlek för vatten och kan tillbringa ganska lång tid under detsamma. Han är ett kraftigt djur och är försedd med tjock hud, samt kan utan svårighet tränga sig genom de tätaste buskar.

Fastän i allmänhet oskadlig och så feg, att han flyr för den minsta hund, kan han angripa sina fiender med stort ursinne, och i synnerhet kan detta äga rum, då den anfallande tapiren är en hona, som man beröfvat dess un-

gar. Hon rusar då hejdlöst på sina fiender, människor eller djur, och sedan hon kastat dem till marken, trampar hon på dem och biter dem på samma sätt som vildsvinet.

Den malajiske tapiren är störst, mellan tre och fyra fot hög. Han tycker om att rulla sig i gyttjan och liknar föröfrigt svinet i sina vanor. Dock påminner han äfven i ett och annat om sina kusiner noshörningarne.

Han är trög i sina rörelser, men begåfvad med fint väderkorn och upptäcker med lätthet en fiendes närvaro. Han är en utmärkt simmare och dykare samt simmar öfver de största floder utan svårighet.

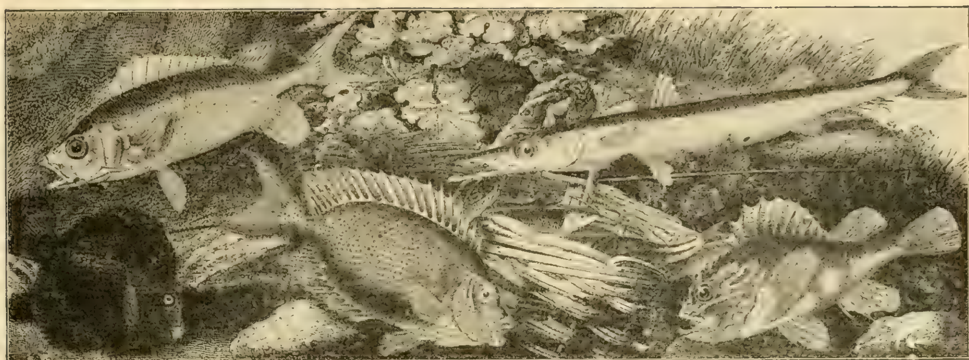

MALAJISK TAPIR.

Människan är tapirens värste fiende, men i Amerika förföljes han af jaguaren och i Asien af tigern. Det händer dock ofta, att såväl jaguar som tiger gå miste om sitt rof, därigenom att tapiren rusar in i täta busksnår och lyckas skaka af sig sina besvärliga fiender, då de kastat sig upp på hans rygg.

Den brune tapiren påträffas aldrig annorstädes än i Guatemala, Nicaragua och Costa Rica samt påminner mera om svinet än någon annan art.

Den malajiske tapiren är särdeles vacker till färgen och påminner med sina strimmor om sebran. Denna art finnes på Malakka och äfven, fastän mera sällsynt, på Sumatra och på Borneo. Om dess vanor har man ej någon närmare kännedom.

Vattensvinet.

Det djur, som kallas vatten- eller flodsvinet, påträffas i de stora floderna i Sydamerika. Numera är det nästan utdödt, men några vattensvin finnas ännu i närheten af Amazon-flodens källor. Det uppnår en längd af fem fot och väger ofta mer än hundra pound.

Vattensvinet har i allmänhet sitt tillhåll vid sjö- och flodstränderna och simmar och dyker mycket snabbt. Jag såg åtskilliga på öarne vid Plata-flodens mynning, där vattnet är ganska salt, men de äro talrikare vid insjöarne och floderna, där vattnet icke är salt. Nära Maldonado påträffas tre eller fyra tillsamman. På andra platser påträffas de i hjordar på tjugo eller flere djur.

Vid Joval fingo vi en gång se en stor jaguar, som dödat ett vattensvin. Då vi anlände, reste jaguaren sig långsamt för att gömma sig bland buskarne på stranden. Genast kastade hungriga gamar sig öfver vattensvinet, men med ett enda språng rusade jaguaren in mellan dem och drog sitt byte med sig in i skogen.

Då vi senare kommo längre ned på floden, sågo vi hela den stora flocken af vattensvin, som jaguaren skrämt bort. Vattensvinen höllo sig stilla, under det vi landstego. Flera af dem sutto lugnt och sågo på oss, men då de fingo se vår stora hund, sprungo de till skogs. Deras bakben äro längre än frambenen, så att de sätta af i kort galopp, men snabbheten är ej större än

att man med lätthet kan fånga dem. Vattensvinet är en duktig simmare, men pustar lätt, när det springer, som om det hade svårt för att andas. Det är den största inom gnagarnes talrika ordning, och dess föda består i allmänhet af vattenväxter och bark, som det gnager från de unga träden, men det äter äfven gräs, vattenmeloner, majs, ris och sockerrör. Endast i yttersta nödfall sätter det sig till motvärn; men kindtänderna äro ovanligt starka och tämligen långa, så att det kan med sitt bett flänga upp tassen på en jaguar eller benet på en häst. Vattensvinets kött har en obehaglig mysklukt, men det ätes likväl af infödingarne.

SYDAMERIKANSKT VATTENSVIN.

Vid flodstränderna, i träsken och de öfversvämmade fördjupningarne på grässlätterna finnes det stundom så många vattensvin, att betena lida skada. Vattensvinen äta just det gräs, som hästarne tycka bäst om. För öfrigt äta de också fisk. Vi lade märke till, att då djuren blefvo skrämda af en båt, döko de ned och stannade under vattnet, ända till tio minuter.

Dessa djur äro lugna och fredliga, för att icke säga slöa, och synas aldrig hängifva sig åt lekfulla upptåg. De tillbringa tiden mestadels med att äta och sofva på sjö- och flodstränderna. Då de hvila sig, lyfter ett djur ofta upp hufvudet för att se, om någon fiende nalkas, och ges alarm, störtar sig hela hjorden i vattnet.

Desmansråttan.

Det finnes få amerikanska gossar, som icke sett desmansråttan eller muskråttan, som hon vanligen kallas. Jag har fångat hundratals af dessa djur i fällor, som utsatts, icke för dem, utan för bäfrar, uttrar och mink.

Desmansråttan är ett ganska stort djur, omkring en fot i längd, och har en tio tum lång svans. Hon är svartbrun till färgen med undantag af kring nosen och under buken, där färgen är gråaktig, och pälsen är lika silkeslen som bäfverns. Densmansråttan är utbredd öfver hela Nordamerika, från ödemarkerna i arktiska regionerna till Rio Grande-floden i söder och från Atlanten i öster till Stilla hafvet i väster.

Desmansråttorna äro vattendjur och påträffas vanligtvis i mindre vattensamlingar, kärr och långsamt flytande floder. Ehuru deras föda hufvudsakligen består af gräsrötter och vattenväxter, äta de äfven en mängd flodmusslor. De äta äfvenså fisk, som de fångat, och det säges, att de stundom uppäta de djur af sitt eget släkte, hvilka dött eller äro sårade och hjälplösa. Ibland ge de sig ut på ganska långa ströftåg i land.

Desmansråttorna äro ypperliga dykare och kunna kvarstanna långa stunder under vattenytan. De äro i rörelse icke blott nattetid, utan visa sig ofta äfven midt på ljusa dagen, isynnerhet då himlen är molnhöljd. I likhet med bäfvern, plaska de i vattnet med svansen, då de dyka.

Ingången till sin bostad ha de alltid under vattenytan. Till bostaden leder en tio till femton fot lång gång, som längst in utvidgats till en stor jordkammare. Från denna kammare leda stundom en eller två andra jordkulor längre in i flodbanken, där bostaden är belägen.

DESMANSRÅTTAN.

Ofta hopsamlar desmansråttan växtämnen, som placeras på marken of vanför jordkulan, och gräfver ett lufthål från kammaren till jordytan. Des mansråtthusen bestå af rötter och kärrgräs. Byggnadsmaterialet utgör djurets föda under de långa vintrarne, hvadan desmansråttans bostad i verkligheten är ett förrådshus, som djuret lifnär sig af under vintern.

Vilda Hundar.

De vilda hundarne tyckas bilda ett led mellan vargen och hyenan.

Ungefär vid midnattstiden gick jag ut till min skjutkoja bredvid källan, skrifver en afrikansk jägare. I daggryningen hörde jag ett djur närma sig. Jag tittade ut mellan stenarna och såg en ståtlig gnu gifva sig ut i vattnet ett stycke ifrån mig. Här stannade den och vände sig mot sina förföljare: fyra vilda hundar med hufvud och bogar betäckta af blod.

De sågo helt segervissa ut. De sprungo lugnt förbi mig med ögonen lysande af vild glädje. Jag betänkte mig icke många sekunder. Jag sköt gnuen och den största hunden. I detsamma gnuen fick kulan, sprang den upp ur vattnet, men vände sig plötsligt om, gick åter ned uti det, vacklade ett ögonblick och sjönk så ned. Hunden fick kulan genom hjärtat, sprang framåt och föll utsträckt i hela sin längd på sanden. De tre andra hundarne bildade en halfcirkel i lä om mig för att få väderkorn af mig; jag sköt om igen och sårade en till. Då sprungo de alla sin väg.

Jag tillstår, att det icke var något riktigt nöje att skjuta på de friska, muntra hundarne. Det hela påminde mig så lifligt om mången präktig jakt, jag hade varit med om med mina egna, ädla jakthundar i mitt hemlands skogar. Jag kunde icke frigöra mig från den tanken, att de hundar, jag nu såg framför mig, förtjänade en bättre lön, så mästerligt som de hade förföljt det farliga villebrådet. De vilda hundarne — ''wilde honden'', såsom de kallas af boerna — äro ännu talrika i kolonierna och det inre af landet. De

jaga tillsamman i stora flockar, från 10 till 60 i flocken. Deras uthållighet är utomordentlig, och de hjälpa hvarandra så, att de kunna hinna fatt den snabbaste och besegra den största och starkaste antilop. Jag har aldrig hört, att de gifva sig i strid med buffeln, och jag tror, att det djur, som de den natten förföljde, är det största de våga sig på.

Deras sprang är ett galopperande utan hejd, och på jakten aflösa de hvarandra på så sätt, att de första hundarne, när de blifva trötta, falla undan och sluta sig till eftertruppen, under det att andra, som sparat sina krafter, komma i spetsen. Hafva de väl fått sitt villebråd att stanna, så omringa de det, draga omkull det, och inom få ögonblick är det sönderslitet och uppätet.

De äro djärfva, och jag känner intet köttätande djur, som tar det med större ro, när det ser människor. Stör du en flock vilda hundar, så trafva de lugnt framför dig, och emellanåt se de sig om.

Ungarna komma till världen i stora hålor på de öde, öppna slätterna, och dessa hålor stå under jorden i förbindelse med hvarandra. Men man må ej föreställa sig, att de vilda hundarne gömma sig i dessa hålor, så snart de se en människa närma sig. Äfven om man är tätt inpå dem, lita de på sitt snabba språng och sätta utaf tvärs öfver slätten. Äro valparna ej alltför små, så följa de med.

Den skada, som dessa hundar vålla boernas hjordar, är otrolig. Det händer ofta, när likgiltiga herdar vika från sin post för att leta efter honung eller något dylikt, att det kommer en trupp af dessa röfvare och öfverfaller fårskocken samt slaktar och skadbiter hela hopar. De glupska djuren nöja sig ej med det de kunna äta upp. De rifva och sönderslita allt hvad de kunna komma öfver.

Man kan säga, att de hafva tre slags språk till sitt förfogande. När de plötsligt få se något, som de icke kunna begripa, skälla de skarpt och argt. Om nätterna, när de äro samlade i stora skaror och äro uppretade öfver ett eller annat, t. ex. att de tama hundarne hafva skällt efter dem, påminner deras läte om apornas pladder. Det tredje språket är det vanligaste. Det begagnas, när de vilja sammankalla de olika medlemmarne, som hafva varit spridda på jakt efter enstaka djur af en antilopflock. Det är ett egendomligt vekt, melodiskt ljud, som likväl kan höras på långt håll. Det påminner mycket om den andra tonen i gökens galande, och när man hör det en stilla morgon genljuda genom aflägsna skogar, klingar det tilltalande och vackert.

För alla tama hundar, hur stora och glupska de än se ut, visa de det största förakt. De veta, att när de hålla tillsamman, så är det ingen svårighet att slita dem i stycken. Och de tama hundarne hata dem också af hjärtans grund. De fara upp och skälla timvis, bara de få höra deras röster, på hur långt afstånd det än må vara. Ej ens lejonets rytande vållar en sådan oro.

Bältan.

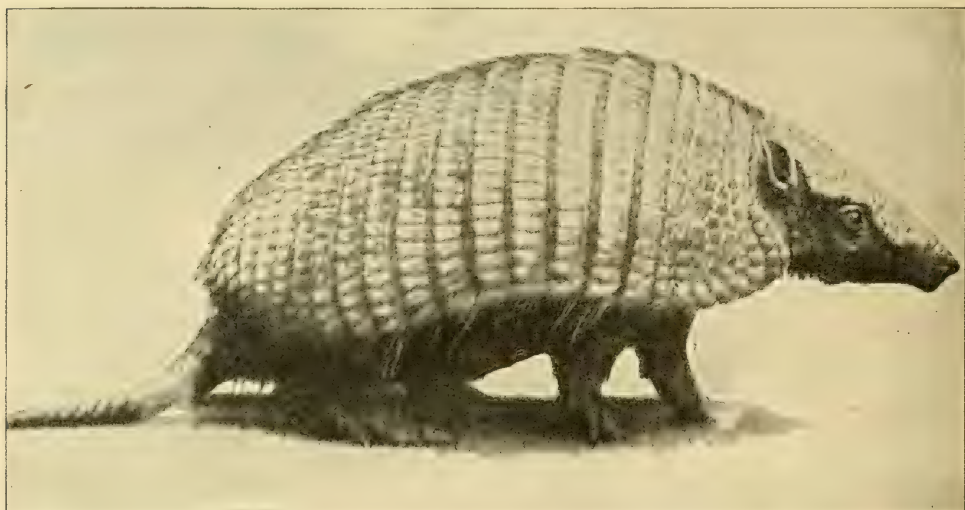
I Central- och Sydamerika finnes ett medelstort djur, som man skulle kunna benämna djurvärldens slagskepp. Det är bältan, hvars öfverkropp är betäckt med ett benpansar, som då det sammandrages ej lämnar någon del af kroppen, med undantag af svansen, obetäckt. De lefva företrädesvis af insekter, bebo hålor i jorden, och äro mera lifliga i sina rörelser än de öfriga trögdjuren, till hvilken ordning de höra.

En gång då jag red genom pampasgräset, åtföljd af några infödda herdar, föll jag af hästen vid det att denne råkade stiga i en grop, där bältor hade sitt tillhåll. Det var godt om gropar af detta slag på slätten rundt omkring oss, men de voro så väl dolda, att man blott med möda kunde upptäcka dem.

Alla bältor gräfva ned sig i jorden, och de göra detta med sådan snabbhet, att det nästan är nödvändigt för en ryttare att kasta sig af hästen, om han vill fånga dem, innan de försvinna i pampasslätternas lösa jord.

Deras klor äro just ej så stora, men de utgöra dock rätt afsevärda vapen, då en bälta nödgas sätta sig till motvärn. Hon använder dem mot fienden med de allvarsammaste följder och kan med desamma åstadkomma svåra sår. Men det är ingen lätt sak att förmå en bälta till att stanna och försvara sig, ty hon kan springa med stor snabbhet, och lyckas hon undkomma till sin håla, tar det flera timmar, innan man kan gräfva ut henne. Hon har äfven så fin

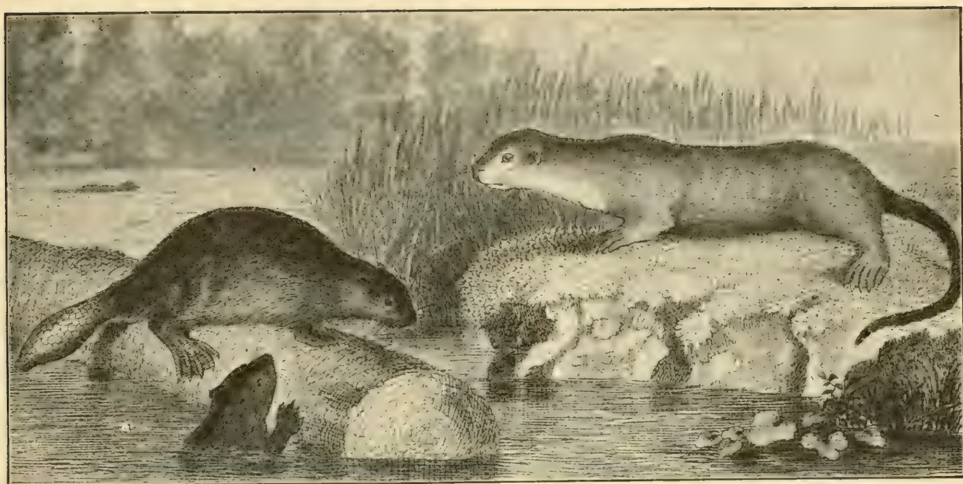
hörsel, att det är nästan omöjligt för jägaren att ens få se en skymt af henne. Naturen har således försett bältan med flera vapen till sitt värn. Då hon fångats, rullar hon ihop sig till en boll och kan ej förmås att återtaga sin naturliga form, förrän hon placeras vid en eld. Hon jagas med hundar, som äro särskildt tränade för detta ändamål. Bältor jagas i allmänhet vid mån-

BRUNHÅRIG BÄLTA (PELUDO).

ljus, och jägaren behöfver blott ett par goda hundar och en bastant käpp. Köttet smakar bra och anses af infödingarne till och med som en läckerhet.

Det spanska namnet på bältan är armadillo. Hon är i allmänhet af medelstorlek, men bältor ha fångats, som vägde 120 pound och voro tre fot höga och fem fot långa.

Bäfvern.

Bäfvern tillhör gnagaresläktet, har platt, fjällig svans och simhud mellan baktårna. Han är brungrå och till kroppen stor som en medelmåttig hund. Detta djur var fordom allmänt i norra Asien och Nordamerika, men har på senare tiden blifvit allmera sällsynt, ty dess dyrbara päls och det ännu dyrbarare bäfvergället — ett starkt luktande ämne, som afsöndras af två körtelartade säckar och fordom mycket användes som läkemedel — gjorde honom ständigt utsatt för förföljelse. I Sverige är han numera troligen utrotad. Han vistas i skogiga, vattenrika trakter, och hans föda utgöres af trädbark och rötter.

Bäfvern har blifvit vald till Canadas vapen, och så godt som alla varor taxerades fordom efter bäfverskinnets värde. Bäfverskinn var då så godt som pälsländernas gångbara mynt.

Och Canada har skäl att vara stolt öfver sin bäfver. Det är ett djur med klokhet och omtanke, som sörjer för framtiden, reglerar vattentillgången, så att landet hvarken öfversvämmas vid den starkaste vårflod eller lider vattenbrist i den långvarigaste torka; det är ett djur, som i många fall visar mänskligt förstånd. Hälften af Canadas insjöar och nästan alla dess naturliga ängs-

marker äro bäfverns verk. Först uppdämmes den lilla bäcken. Småningom blir fördämningen en hel fast vall, hvaruti skogsträd slå rot och växa upp. Allt eftersom vattnet bildar sig nya aflopp, tillslutas de af de outtröttliga vandrarne, och slutligen har dammen vuxit upp till en stadigvarande sjö, som för alla tider skall vittna om djurets förstånd och flit. Ängsmarkerna bildas därigenom, att sjöarne tappas ut.

Bäfvern har på Canadas jord efterlämnat starkare minnesmärken än landets ursprungliga invånare till denna dag hafva gjort eller antagligen kunna komma att göra.

Där bäfrar finnas i större antal, uppföra de, som förut är antydt, byggnader af trästycken och lera, hvilka äro hvälfda, med ingång under vattnet. För att hålla vattnet vid en viss höjd bygga de konstfulla dammar.

Bäfverns hus, skrifver en trapper, liknar i början ett jättestort fågelbo, byggdt af jord, kvistar och stenar. Så lägger han grenar tvärs öfver såsom bjälkar, ofvanpå dessa jord och kvistar, och så är byggnaden färdig. Nu gräfver bäfvern ur högen, skär af framstickande kvistar och inreder ett eller flera boningsrum. Taket och väggarne äro mycket tjocka, 5 fot eller så, för att motstå kylan, och af samma skäl täckes taket hvar höst med ett nytt lager af jord, strax innan kölden kommer. Bor det en stor bäfverfamilj i ett hus, blir värmen stark nog att smälta snön på taket. Detta är aldrig fullständigt öfverfruset.

Bäfvern bor icke i samma hus mer än tre eller fyra år i rad. Det är nämligen lättare att bygga sig ett nytt hus på ett ställe, där det finnes fullt upp af träd, än att hämta sina förråd långväga ifrån till det gamla. Vid floder och sjöar, där bäfvern håller till, får man därför beständigt se en mängd boningar, än i godt skick, än mer eller mindre förfallna. Emellanåt kan bäfvern, vare sig att han blifvit skrämd, eller af annan orsak, lämna sitt nya hus och flytta in i en gammal kåk, hvarifrån han hvar natt vänder tillbaka till sin öfvergifna boning efter förråd.

Till fördämningarne nyttjas samma materialer som till huset. Jag har aldrig sett bäfvern sysselsatt med att bygga. Troligtvis bygger han aldrig om dagen. De stockar eller kvistar, han begagnar, äro af olika dimensioner, från ett fingers till ett lårs tjocklek och längden från 1 till 6 fot. På större delen af dem afgnages barken, innan de användas till byggnadsvirke. Härjämte brukas torrt trä och stenar. Jag har sett stenar så stora som ett människohufvud, som måste hafva blifvit släpade ett godt stycke. Sten och jord bär bäfvern med sina framtassar, som han trycker mot bröstet, och så spatserar han åstad på bakbenen.

Jag har läst i någon naturhistoria, att bäfvern föder 6—8 ungar om året, men det är helt säkert oriktigt; 5 är det största antal jag sett eller någonsin

hört omtalas. En vanlig kull består af 3 eller 4. Husfolkets antal i en bäfverbostad är 8—10, nämligen de två gamla och två kullar yngre. De unga måste, så snart de uppnått myndig ålder, d. v. s. i mars månad det andra året efter deras födelse — de födas i maj månad — draga ut i världen och sörja för sig själfva. De taga sig då en maka och bygga sig damm och hus och insamla också mat för den tid, då familjen skall tillväxa.

Ensamma bäfrar, som hafva mist sin maka, eller aldrig haft någon, hålla i allmänhet till vid insjöar och floder och hafva visst ganska ledsamt. Man råkar ofta på dem på landbacken vid stora floder, där fördämningar och hus äro öfverflödiga. Trappern kallar dem strandbäfrar och berättar, att de äro några latmaskar, som blifvit utkörda från sina föräldrahem, därför att de inte ville eller kunde bygga.

Barken af olika slags träd utgör helt visst bäfverns viktigaste föda, men han lefver icke endast af skogen. Ofta dyker han ned och tager med god aptit vara på vattenliljans stora rötter, hvilka likna gurkor, och på andra stänglar och rötter, som växa i vattnet. Den bark, bäfvern helst äter, är af poppel — ett mycket mjukt och saftrikt träd, som växer fort —, björk, al, rönn, lönn, pil, gran och ceder. De två sista slagen tar han endast, när han inte kan få något annat.

Om sommaren vandrar han omkring och stannar här och där för att beta. Jag har hört berättas, att han en gang skall hafva varit i ett öfvergifvet läger och ätit potatis, och det är icke så sällsynt, att man finner en gammal mockasin eller locket af en kittel inmurad i bäfverns hus eller fördämning. Om vintern tar han sig hvarje dag eller natt en promenad under isen till matboden och tar därifrån med sig en kvist till sin bostad, där han sedan i godan ro äter upp barken.

Till sitt lefnadssätt är han mycket renlig och tål aldrig någon osnygghet inne i huset. De spånklädda sängarne håller han omsorgsfullt rena. Emellanåt har han storstädning. Då kastar han ut från huset allt affall, afbarkade kvistar och dylikt. I blidväder kommer han upp på isen för att röra litet på sig och få sig en bit färsk bark. Spåren i snön se ut som efter en jättegås, ty märkena efter de små framtassarne eller händerna utplånas alldeles af bakfötterna, som äro försedda med simhud.

Bäfvern förstår sig på samarbete. Två eller flera bruka hjälpas åt att fälla samma träd och gnaga från hvar sitt håll, till dess de mötas och trädet faller. Under det han arbetar härmed, sitter bäfvern upprätt och håller armarne mot stammen eller omkring den. Men det är icke sant, när man påstår, att han kan få trädet att falla åt hvilket håll han själf vill. De flesta träd han fäller falla mycket riktigt nedåt mot floden, men hvarför? Sluttar icke strandbädden åt det hållet? Och således luta ditåt också de träd, som

växa därpå? Ibland vill icke ett afgnaget träd falla omkull utan blir stående, stödt af ett annat träd. Jag har aldrig sett bäfvern fälla det trädet, som stod i vägen. Nej, de gnaga alltid utaf det första trädet på ett nytt ställe. Detta visar mycken ihärdighet, men mindre klokhet.

När bäfvern skall sätta öfver fördämningen, gör han det alltid på bestämda ställen. Därigenom uppstå små stigar, som jägaren begagnar sig utaf. Björnen likaså. Han tycker mycket om bäfver och lägger sig gärna på lur vid dessa stigar, som bäfvern passerar på sina nattliga vandringar efter proviant. Men fastän nalle är slug nog, är han ingen skicklig bäfverjägare. Han blir snart trött af att ligga på lur och vänta och försöker därför att bryta sig in i huset. Men det är styft arbete, till och med för folk med yxor. Låt vara, att björnen en och annan gång kommer in, så får han på sin höjd tag i en nyfödd unge eller två. Lodjuret och den amerikanske gräflingen äro också glupska efter bäfverkött, och båda dessa djur äro långt skickligare jägare än nalle. Ljudlöst smyga de omkring boningarne och bortsnappa allt emellanåt en ensam vandrare. Jag betviflar storligen, att någon af dem rår på en fullvuxen bäfver; hans styrka är icke att skämta med, hans bett är som ett yxhugg.

Örnen jagar också bäfvern, men denna är mycket fruktsam, och hade han icke andra fiender att kämpa emot än rofdjur och roffåglar, så skulle det vimla af bäfrar i hvarenda sjö och flod inne i urskogen. Människan kan han däremot icke stå emot, bäfvern lika litet som andra pälsdjur.

Men det är den skillnaden mellan bäfvern och de andra, att han kommer att efterlämna spår i landets jordmån. Århundraden efter sedan den sista bäfvern är dödad, skola förändrade vattenlopp, dammar, insjöar, kärr, öar och ängar, hvilka icke äro naturens eget verk, stå såsom minnesmärken öfver den outtröttliga flit och underbara förmåga, som utmärkte det där lilla djuret från en länge sedan försvunnen tid.

Bäfverjakten är lockande just därför att den är så svår; den pröfvar skickligheten, slugheten och tålamodet. Den, som en gång har varit bäfverjägare, längtar alltid efter att försöka sig på det igen. Han kan aldrig glömma den tiden, då han drog till skogs med geväret på axeln, yxan i bältet och filten på ryggen, med bleckkittel, mjöl, krut, hagel och några gevärskulor, en bleckmugg, ett par sockar, två stålsaxar, ett skålpund te och litet bäfvergäll — och framför sig utsikten till en god fångst. Hans utrustning var tagen på kredit hos traktens landthandlare, som skulle hafva betalning i det första pälsverk, han förde med sig hem.

Djur- och jakthistorier.

DJURLIF I OSTAFRIKA.

Såsom ett prof på det djurlif, man kan råka på i Ostafrika i trakter, där det icke finnes någon människoboning och icke heller några eldvapen, skall jag här meddela något af hvad jag själf har sett, berättar en resande.

Om morgonen en vacker julidag drog en flock elefanter på en 50 stegs afstånd förbi vårt nattläger och gick längs den uttorkade bädden af en liten biflod ned till Sambesi.

Vi bryta såsom vanligt upp några minuter före hufvudtruppen och stöta på stora flockar af pärlhöns, skjuta så många, vi behöfva till middag och kanske till frukost dagen efter, och låta dem ligga kvar på vägen, så att kocken och hans handtlangare kunna samla upp dem, när de komma efter. Vi gå vidare och få se frankolinhöns, tre olika slag, springa tvärs öfver vår väg; hundratals turturdufvor lyfta sig med larmande vingslag från marken och flyga upp i träden. Pärl- och frankolinhöns, turturdufvor, änder och gäss utgöra fågelvillebrådet i denna trakt.

Vid soluppgången stöta vi på en skara svarthornade antiloper, som stå där som en fårskock och låta förste man i vår långa gåsmarsch närma sig

på femtio stegs afstånd, men då vi redan hafva nog med kött, låta vi dem trafva bort utan att ofreda dem.

Strax därefter få vi se en flock vattenantiloper, hvilka här äro mörkare till färgen och hafva torrare kött än de, som finnas närmare kusten. De titta på oss och vi på dem.

Vi gå vidare för att få syn på en flock kuduer, bland hvilka finns ett par bockar med ståtliga horn. De skynda bort mot de torra backsluttningarna. Vi ha upphört att skjuta antiloper, emedan infödingarne i mitt följe så ofta proppat sig med deras kött, att de blifvit feta och kräsmagade. De säga, att icke vilja hafva mera sådant villebråd — det är så torrt, det smakar ingenting -- och fråga, hvarför vi icke gifva dem hagel, så att de kunde få skjuta några af de smakligare pärlhönsen.

DJURLIF I OSTAFRIKA.

Klockan 8 börjar tsetse-flugan att surra omkring oss och sticka oss på händerna och i nacken. Just som vi ämna hålla frukost, stöta vi på några bufflar, som beta vid vägen, men sätta af i tungt traf, så snart de blifva oss varse.

Efter frukosten gifva vi oss af till en liten skogssjö, och vid stranden af denna stå ett par elefanter, och på vördnadsfullt afstånd från dessa skogens monarker en flock sebror och en hjord vattenantiloper. Genast de få sikte på oss, begifva sig de kungliga djuren från platsen, men sebrorna stå kvar, tills den främste mannen kommit dem endast en åtta steg från lifvet, då sätta gamla och unga åstad i lätt, behagfull traf. Sebran är nyfiken, och det blir ofta dess olycka, då hon har för vana att stanna och se på jägaren. Hon är i detta afseende en fullkomlig motsats till vattenantilopen, som, när han en gång har sett eller vädrat faran, flyr som en vind och aldrig

stannar ett ögonblick för att se sig om. Vi skjuta det vackraste djuret i en sebraflock åt vårt folk, som plötsligt har fått hag för kött och säger, att detta är ''kungen bland godt kött.''

På den med kort gräs-bevuxna slätten mellan oss och floden ser man en mängd antiloper af flera slag, hvilka gå lugnt och beta eller hvila sig.

Vildsvin äro vanliga och färdas om dagen omkring på öppen mark, men äro så skygga, att de sällan låta oss komma nära inpå sig. Ett par kilo-

meter bakom den lilla sjön komma tre buffelkor med sina kalfvar ut ur skogen och ned på slätten. En flock apor i skogsbrynet taga skyndsamt till flykten in i de täta snåren, då de få höra vår anförares gälla sång, och de gamla, vresiga krabaterna bland dem gläfsa på oss högt och ondsint, då de få sikte på vårt ressällskap. Tidigt på eftermiddagen möta vi äfven bufflar gaseller och andra djur. Vi lägrade oss på en torr höjdsträckning efter att hafva förjagat en ensam elefant.

Nätterna äro varma och ha nästan lika mycket af fängslande intresse att bjuda på som dagarna. En ny värld vaknar och kommer fram från sitt gömställe, om man skulle döma efter det larm den gör, talrikare än den, som under dagen varit synlig ute i solljuset. Lejon och hyenor tjuta rundt omkring oss och komma oss stundom förfärande nära, ehuru de aldrig hafva vågat sig in i lägret till oss. Främmande fåglar sjunga sina tjusande sånger, under det att andra skrika liksom af skräck eller vrede.

NATTLIGT ÄFVENTYR MED LEJON.

Vid fyratiden på morgonen, ungefär två timmar före dagens inbrott, blef jag väckt af oro bland djuren. De hade blifvit rädda, berättar en af de jägare, som nu äro i Roosevelts sällskap.

Ögonblickligen var min kamrat ute ur vagnen och borta hos hästarne. Jag följde efter så hastigt som möjligt. Två af hästarne lågo fortfarande lugna och hade påtagligen icke blifvit skrämda. Men alla oxarna voro borta, icke en enda syntes till i närheten af vagnen. Kaffrerna kastade eldbränder åt alla sidor och skreko: "Schumba, schumba!" (Lejon, lejon!) För öfrigt var allt lugnt. De uppskrämda oxarne måtte hafva gjort en stormlöpning framåt och stodo nu och lyssnade. Min zulukusk fyrade af två skott in i skogen ofvanför lägret och sade, att han kunde se ett lejon, men det tror jag, att han misstog sig uti; natten var alldeles mörk.

Våra kaffrer hade nu alla skaffat sig flammande facklor af långt gräs. Dessa lyste upp vårt lilla läger, men därvid blef mörkret rundt omkring oss så mycket djupare.

På en gång bröts stillheten af oxarne, som stampade och rusade framåt; tokiga af förskräckelse bröto de sig fram genom småskogen och bort till en öppen plats till höger om oss. De stackars djuren trodde säkert, såsom det står i en gammal visa, att

Den, som kommer allra sist, han skall i den svarta grytan.

Och det hade de nog blott alltför rätt uti. Innan de sprungit hundra steg, hade lejonen fått tag i en af dem, och det var nog den allra siste. Djurets ångestfulla bölande återljöd från höjd till höjd öfver den trånga dalen.

Jag och min körsven sprungo nu dit, där oxen låg och bölade. Några af kaffrerna följde oss med sina brinnande gräsfacklor. Vi måtte hafva skrämt lejonen. Vi hörde ett af dem morra, men intet af dem visade sig inom ljuskretsen. Jag tror, att vi hade jagat bort dem, då oxen slet sig lös från dem och störtade ned mot floden. Han blef snart åter tagen och bölade för-

färligt, stackars djur. Men lejonen utförde sitt slaktarbete utan att ens ge ljud ifrån sig. De höllo på flera minuter för att döda oxen. Slutligen gick det starka bölandet öfver i ett svagt stönanade, och så blef allt åter stilla. Då oxen andra gången blef anfallen, gjorde jag ej något vidare försök att hjälpa honom. Jag ville skjuta på lejonen och trodde, att ju mindre de blefve störda, dess lättare skulle jag vid dagsljus få tillfälle därtill. Och dessutom, om de nu hade blifvit bortjagade från den oxe, som de redan hade bitit, skulle de säkert satt efter de andra och dödat en till.

Det var nu intet annat att göra än att tända upp eld, tjudra hästarne med dubbla rep och vänta, tills det blefve dager. Lejonen höllo sig ovanligt stilla; vi hörde dem dock oafbrutet knastra sönder benen. Ändtligen började rapphönsen locka, och en svag skiftning i rödt på de östliga himmeln sade oss, att dagens inbrott var nära. Medan vi väntade på att det skulle blifva nog ljust att skjuta, togo vi oss en kopp kaffe. Morgonen var kall och fuktig, så att det var stark dagg på allt, i synnerhet på det långa gräset. Då lejonen hade dödat sitt byte så sent på natten, hade jag godt hopp om att finna dem vid måltiden, då det dagades. Jag litade också på, att min stora hund skulle rusa in ibland dem och skälla och åtminstone hålla kvar ett af dem, när jag hade skjutit. Häst kunde det ej komma i fråga att begagna, buskarne voro för täta och gräset för långt. Efter den röda morgongryningen kom ett matt, grått dagsljus, och ändtligen var jag i stånd att se elfenbenssiktet på min bössa. Nu följde vi vagnens hjulspår ned till sandbanken, genom den lilla hålvägen nedaför lägret; tätt invid denna hörde vi odjuren knapra på ben. Vi hade vår zulukusk med. Han ledde Tiger, den nyssnämnda stora hunden, för att i rätta ögonblicket släppa lös honom.

Långsamt och försiktigt ryckte vi framåt. Snart voro vi på hundra fots afstånd från sandbanken. Men gräset var högt, och vi kunde icke se något, men knastrandet hörde vi tydligt. Vi hade nästan nått flodbrädden, innan vi fingo sikte på den döda oxen. Han låg i hjulspåren på den andra sidan af floden. Två djur höllo på att slita i honom. Ehuru det ännu icke var alldeles ljust i den täta skogen, såg jag till min öfverraskning, att det var hyenor. Vi satte nu alla tre öfver floden och gingo bort till oxen. Det var så myeket ätet af honom, att jag förstod, att det måtte hafva varit flera lejon om honom. De listiga djuren hade, såsom de ofta bruka, gått bort, då det blef ljust. Därför kunde hyenorna få sig en liten måltid, innan solen gick upp.

Busksnåret framför oss var ofantligt tätt, och jag var öfvertygad om, att lejonen fortfarande funnos i närheten. Troligtvis höllo de utkik på oss. Jag släppte Tiger, men hunden var synbarligen rädd och visade sig härvid icke vara till någon nytta. Nu hörde vi lejonen ryta tätt intill oss. Men snå-

ret var så tätt, att vi ej kunde se något, och hunden, som jag hade litat på, ville icke in och jaga upp dem.

Vi måste vända tillbaka utan att hafva lossat ett skott. Då jag sedan letade upp oxarne, betade de helt lugnt, som om ingenting hade händt, ungefär 1,500 fot från lägret. Lejonen hade icke visat stor urskillning: de hade tagit en af de magraste oxarne i hela flocken.

Jag var tämligen säker på, att odjuren skulle komma tillbaka nästa natt, och jag önskade innerligen att få göra upp räkningen med dem. Kaffrerna hade, medan vi voro nere vid floden, sett fyra stycken, och efter hvad jag sedan fick veta, tror jag, att det var fem lejon.

Men ett sällskap på fem lejon äro farliga grannar, och jag hade icke bara oxar och kor, utan också dyrbara hästar, som jag icke hade råd att mista. Men hvad skulle jag göra? De täta buskarne och gräset, som betäcker hela denna trakt vid denna årstid, gjorde det nästan omöjligt att utan hundar få reda på dem på dagen. Och då vi hade sett nymånen för första gången aftonen förut, voro nätterna just nu alldeles beckmörka.

Först tänkte jag på att där gillra en bössa, men det är ett tarfligt sätt att skjuta lejon på. Dessutom hade jag blott tre bössor vid vagnen och kunde ej undvara mer än två till den saken. Och så skulle kanske hyenorna lossa skotten, innan lejonen komme. Det hade händt mig förr. Jag funderade och funderade och beslöt slutligen att sitta uppe och vänta på röfvarne och bygga mig ett skjul på marken att sitta uti. Detta gjordes så, att det fanns två skottgluggar pa den sidan, som vette mot ådeln, och en liten öppning mellan stängerna på de andra sidan till ingång. Från skottgluggarna till den döda oxen var det 9—10 steg. På detta afstånd tyckte jag, att ett lejon icke kunde vara alldeles osynligt, om än natten vore aldrig så mörk. Jag glömde skuggan af den täta skogen och den täta dimman, som hvarje natt steg upp från floden.

Ungefär kl. sex, då vi hade ätit middag, togo vi våra gevär och filtar och gingo ned till skjulet. Det var icke långt efter solnedgången, men det var redan ganska skumt i skogen på den andra sidan floden och nästan alldeles mörkt inne i skjulet. Och mörkret tilltog med förvånande hastighet. Nymånen kastade ett svagt ljsu genom skogens skuggor.

Klockan var knappt sju, tror jag, då vi hörde stegen af djur på de stora, torra bladen, som betäckte marken i småskogen på andra sidan hjulspåren. Då djuret eller djuren nådde körvägen, som nästan var tom på blad, blefvo stegen ohörbara. Nagot, som liknade en mörk skugga, reste sig bortom åteln. I början kunde jag ej säga, om det var ett lejon eller en hyena, och innan jag var säker på, hvad det kunde vara för slags djur, hade den skuggliknande skepnaden med ljudlösa steg gått nedåt vägen, tills den stod bredvid åteln.

Den höll upp hufvudet, och därför trodde jag, trots storleken, att det var en hyena, emedan lejonet vanligtvis håller sitt hufvud lågt. Men efter ett ögonblicks uppehåll gick skuggan förbi ateln och stannade några fot ifrån oss. Det var tydligt, att djuret fått syn på skjulet och fann detta misstänkt. Det var ett djärft djur. Kanske var det i alla fall ett lejon. Nu kommo två andra skuggestalter fram till höger om mig, och den första gick strax fram mot skjulet. Jag förstod af storleken, att det måste vara ett lejon, och hviskade till min kamrat: "Jag skjuter." Från sin skottglugg kunde han ej se de

EN GRUPP AFRIKANSKA LEJON.

två lejonen, men passade på det djur, som först hade kommit till ateln. Olyckligtvis missförstod han min tysta hviskning och trodde, att jag hade sagt: "Skjut icke!" Annars kunde han hafva skjutit på detta.

Någonting mörkt kom ljudlöst upp mot min plats och just på tio fots afstånd från min bössa. Jag måste träffa, men jag ville gifva ett dödsskott. Jag siktade med min bössa mot framdelen af den otydliga skepnaden framför mig och tryckte af. Knallen af skottet borde hafva ljudit högt i den stilla natten. Men det blef genast öfverröstadt af ett fruktansvärdt rytande från det sårade lejonet. Ja, såradt iill döds var det. Det tumlade

rundt och föll nedåt den branta flodstranden, där det låg och jämrade sig några steg ifrån oss. Efter några sekunder hördes ett gurglande ljud, som när ett djur kväfves. Det höll på att dö. Jag hade knappt fått en ny patron i min bössa, förrän ett djur åter visade sig i mörkret till höger. Det såg mycket lägre ut än det förra, och jag trodde, att det var en hyena. Min kamrat kunde icke se djuret, men som det var ända in på mig, sköt jag strax på det. Det hesa, grymtande rytandet förrådde genast, att det var ett lejon, som hade fått kulan. Liksom det första föll det eller sprang utför den branta stranden ned till floden. Det försökte klättra upp på den motsatta sidan, men vi hörde, att det icke kunde hafva långt kvar, ty efter de första i raseri utstötta tjuten kommo mindre högljudda klagoljud. Snart var allt åter tyst, och jag visste, att två lejon voro dödade.

Det hade knappt förflutit en minut, och jag hade just hviskat till min kamrat, att leken med lejonen visst var förbi för natten, då vi hörde ett djur komma nosande förbi skjulet, ett par fot ifrån oss. I nästa ögonblick skakades skjulet sakta; det lät, som om en af de lösa grenarne, hvilka betäckte det, blef afrifven. Här var nog ett lejon till, som var ännu mera närgånget än de två, som hade blifvit skjutna. Djuret sökte efter en ingång, det begrep jag snart. Det ref af flera af grenarna och kom till det ställe, där vi hade krupit in. Men här hade vi barrikaderat med stänger. Det stannade. Det försökte att få intassen. Detta var litet mera, än jag hade tänkt mig. Det fick gå som det ville med gästfriheten, denna gäst måste jag försöka hålla utanför i kylan. Jag hade lagt mig ned på marken och försökte att titta ut mellan stängerna. Men det var så mörkt, att jag icke kunde se någonting.

Men handla måste jag. Stängerna, som skjulet var gjordt utaf, hade icke fäste i jorden. Om lejonet finge tassen emellan två af dem, och om det så bröte sig igenom med hufvud och skuldror, så skulle det säkert välta omkring hela skjulet. Jag satte nu mynningen af min bössa mellan stängerna, där jag hörde, att gästen ville in. Jag höll den något uppåt, med kolfven mot jorden, och tryckte af. För tredje gången den natten följde på knallen af skottet de förfärligaste rytanden, icke mera än sex fot från våra öron. Jag tänker mig, att lejonet föll, att det låg och rullade sig på marken, då min kamrat efter ljudet af rytandet sköt genom en annan glugg. Om denna andra kula träffade, kan jag ej säga, men strax efter skottet störtade sig det sårade djuret med höga tjut genom buskarna bakom kojan till kanten af den branta flodstranden och föll så på hufvudet och med ett väldigt plaskande rakt ned i en grund pöl.

Här låg det en stund och stönade och plaskade i vattnet — det var väl med svansen, tänker jag — och mera än en halftimme kunde det ej hafva kvar, det hörde vi.

Vi hade nu fått tre lejon på ungefär fem minuter. Jag visste, att det fanns två till, men dessa skulle väl efter sina kamraters fall draga sig undan.

Vi bredde ut våra filtar och lade oss — icke för att sofva, men för att hafva det så bekvämt som möjligt, medan vi vakade. Från den stunden till omkring midnatt blefvo vi flere gånger störda af ett djur, som gick och nosade och pustade rundt omkring baksidan af skjulet. Det kom aldrig fram på vägen framför skottgluggarne, och vi kunde icke se något mellan stängerna på baksidan. Allt som oftast ljöd pustandet ganska högt i den stilla natten och ibland alldeles intill skjulet; men djuret rörde ej vid stängerna eller grenarne. Jag tänkte, att det var hyenor, och förundrade mig öfver att de icke gingo bort till åteln. Men jag misstog mig nog. Nästa morgon sågo vi spår efter lejon rundt omkring i alla riktningar. De hade rent af trampat en väg mellan skjulet och flodstranden. För att fullkomligt förstå sig på det afrikanska lejonet, måste man hafva lefvat i dessa trakter och iakttagit det. En mörk natt är det utan tvifvel mycket djärft och närgånget.

Klockan var väl mellan tolf och två på morgonen, då vi hörde, att ett djur var vid åteln. Af bullret, när det åt, förstod jag snart, att det var ett lejon. Vi reste oss nu så ljudlöst som möjligt upp från marken och kikade ut genom skottgluggarna, men vi kunde ingenting se. Dock förstodo vi snart, att det var två lejon, ty det ena — jag förmodar, att det var hannen i flocken — morrade förfärligt mot kamraten. Man måste komma ihåg, att dessa lejon knappt voro 30 fot från mynningen af våra bössor, och det oaktadt kunde vi ingenting se, så kolmörkt var det. Man kunde lika gärna hafva hållit sitt ansikte i en skål med bläck och försökt att däri läsa Maschunalandets framtid. Och nu lågo de där och sleto i de köttigaste delarne af oxen och knastrade sönder bröstbenet och refbenen. Emellanåt hvilade de sig under måltiden och pustade och flåsade högt, tills de åter började att slita och knastra. Rätt som det var, gaf det stora lejonet upp ett väldigt rytande, och då skällde hundarne ursinnigt vid vagnen. Man skulle väl tro, att detta knastrande och rytande midt i mörka natten ute i en afrikansk öken skulle kunna hålla en vaken, men jag var verkligen tvungen att tvenne gånger väcka min unge kamrat och bedja honom icke snarka så hårdt. Det kunde störa lejonen.

Jag var ju så nära, att bara jag finge så mycket dager, att jag kunde se djuren — — siktet på bössan behöfde jag icke bry mig om. Den minsta månstråle, ja, ett enda riktigt stjärnfall skulle hafva varit nog. Men det mörker, som föll öfver Egypten, kan icke hafva varit mera ogenomträngligt än det bottenlösa mörkret under denna afrikanska natt.

Långsamt, mycket långsamt gick natten. Och alltjämt åto och knastrade lejonen, och mörkret fortfor. Nu började hyenorna att tjuta rundt om-

kring. Det föreföll, som om de svarade hvarandra. Det är någonting så hemskt och vildt öfver de afrikanska skrattande hyenornas omväxlande tjut, när det finnes kött i närheten, att jag alltid har tyckt om att lyssna på dem.

Ungefär en timme före dagningen drogo lejonen oxkroppen genom småskogen öfver vagnspåren, men så på en gång lämnade de plötsligt sitt rof så hastigt, som om de blifvit skrämda, och störtade fram genom busksnåret och trampade ljudligt på det torra löfvet. Ända till denna dag har jag icke kunnat begripa, hvarför de flydde med sådan hast. Hela natten igenom hade

EN GASELLHJORD (SID. 363).

de ju hört hundarne skälla och kaffrerna prata vid vagnen utan att det minsta bry sig därom. Men borta voro de, och skott kunde man icke få på dem. Busksnåret och gräset var alltför tätt, för att vi på morgonen skulle kunna hoppas att få reda på dem.

Kort innan lejonen lämnade den döda oxen, började det djur, som hade försökt att komma in i skjulet, åter att stöna; det kraflade sig tydligen upp från floden igen, gick långsamt genom småskogen bakom kojan och kom tätt förbi det ställe, där kamraterna tuggade på lämningarne af oxen. Så gick det åter långsamt tillbaka bort emot floden. Då upphörde stönandet. Lejo-

nen vid oxen brydde sig ej om detta; de åto hela tiden, fastän två kamrater lågo döda och stela några få fot ifrån dem och en tredje medlem af familjen kämpade med döden och ömkligt jämrade sig.

Till slut bröt dagen fram. Dimman låg så tät öfver dalen, att den helt och hållet hade dolt för oss den rödaktiga skiftningen på den östliga himmeln. Hyenorna, som hållit sig på afstånd, medan lejonen höllo på med den döda oxen, närmade sig nu, och en flock af fyra stycken syntes gå nedåt vägen. I dimman sågo de mycket större ut, än de verkligen voro. De stannade ett ögonblick, där oxen hade legat. De stirrade förvånade på skjulet, där bösspiporna stucko ut ur skottgluggarne. Så tjöto de vildt gång på gång och gingo bort, sleto och refvo i det, som lejonen hade låtit ligga kvar; det var ej stort mera än hufvudet och några få ben. Jag sköt icke på någon af dem, emedan jag hoppades, att lejonen ännu voro i närheten och att de skulle komma och köra bort hyenorna. De kommo icke. När så den femte hyenan kom gående nedåt vägen, skickade jag henne en kula midt i bröstet. Hyenan, som för öfrigt också fick en kula af min kamrat i bakbenet, gjorde bara ett hopp bakåt och låg död på kanten af vägen. En spräcklig hyena är annars ett mycket seglifvadt djur.

Vi kraflade oss nu ut ur skjulet och sågo oss omkring. De två djuren, som vi först hade skjutit, voro lejoninnor. Den, som vi sköto allra först, var mycket stor och gammal och ofantligt fet. Den andra var också ett vackert djur, kanske icke riktigt fullvuxen. Det tredje djuret fingo vi aldrig reda på. Då det på morgonsidan gick bort, måtte blodet hafva upphört att rinna, och vi kunde icke följa spåren. Hundarna voro obrukbara, busksnåret och gräset förfärligt tätt, och därför gingo vi miste om henne. Jag säger ''henne'', ty jag tror, att det icke i flocken fanns mera än en stor lejonhanne, två stora lejoninnor och två yngre. Ty gossarne sade, att af de fyra lejon, som de sågo på morgonen, sedan oxen var dödad, voro två stora och två mindre. En af de stora lejoninnorna dödade vi, den andra tror jag var den, som försökte att komma in till oss i skjulet.

HVAD BAROLONGEN BERÄTTADE.

En barolong kom med skinnet af ett lejon, skrifver en jägare, hvilket icke varit fullvuxet, och ville hafva 3 pund i guld därför. Jag bjöd honom en gammal rock för skinnet. Men karlen stod på sig, han hade förut sålt ett lejonskinn för 3 pund vid grufvorna. Ja, då fick han taga sitt lejonskinn på nacken och gifva sig utaf dit, sade jag. Men det tog han illa upp. Så började en kamrat till honom att berätta, hur han hade fått skinnet. Det var väl meningen, att han skulle få det att stiga i pris. Han talade en fulländad holländska.

''Han hade bara en ko'', sade han och pekade på kamraten, ''kon var hans. Och så hade han två hustrur och ett stycke god jord. Herden, som såg efter de andra korna från byn, skulle också vakta hans ko. Så kom denne en dag och jämrade sig: 'Kon har blifvit ihjälrifven; lejonet har tagit henne.' Han'' — här pekade han igen — ''sade ingenting, tog bara bössan och följde med herden, som fick bära kruthornet. Då de kommo nära stället, där lejonet hade slagit kon, kröp han upp i ett träd för att se sig om. Ja, där låg kon, men lejonet fanns där icke. Då smög sig min ''broder'' närmare och kröp upp i ett annat träd. Härifrån ämnade han skjuta odjuret. Men min stackars broder måste sitta uppe i trädet tills nästa morgon. Först ville han gå ned, när det led mot kvällen, ty han hade det icke trefligt uppe i det taggiga trädet. Så här satt han'' — här spärrade berättaren ut fingrarna för att framställa en gaffelformad gren —, ''och han var alldeles stel i kroppen. Men så tänkte han på lejonen, som om kvällarne bruka komma fram ur buskarna, och han stannade där med gossen. Men gossen grät. Det värkte i fötterna af att stå så länge på de smala grenarna. Om natten kommo de. Inte ett'' — här rätade han upp sig och såg mäkta belåten ut — ''nej, många!'' — Han började räkna på fingrarna. — ''Ett, två, åtta lejon! Hvad tycker du väl, hvite man! Åtta lejon!''

Han såg sig om — hade de nu hört det allesamman, mina reskamrater och mina tjänare? Och han böjde sig framåt och sträckte ut bägge händerna för att göra antalet riktigt tydligt. Han räknade åter på fingrarne: ''Åtta lejon.''

Men kamraten stod och puttrade och mumlade. Jag hörde bara: ''Tre pund.''

Då den andre hade försäkrat sig om, att vi hade klara för oss de åtta lejonen, fortsatte han: ''Min broder uppe i trädet och gossen, som var med honom, ville icke skjuta något af lejonen, innan det blef dager. Men då det dagades, kom det här'' — han pekade på skinnet — ''bort till trädet för att skubba skallen mot barken, och då sköt min broder. Min broder höll

sig fast med benen vid trädet och sade till gossen, att han icke fick falla ned, när han hörde skottet. Så siktade min broder på lejonet. Pang-bom!" — Här knäppte barolongen med fingrarne för att härma skottet — "och" — nu efterapade han ett fall — "lejonet var dödt som en sten. Men nu började de andra lejonen att morra och ryta och visa tänderna, och gossen skralade och skrek. Men han" — han pekade —, "han var icke rädd, han hoppade ned från trädet, lät gossen hålla vakt där uppe och flådde skinnet af

STRUTSFÅNGST (SID. 293).

lejonet. Det skinnet måste han hafva tre pund för. Har icke lejonet förstört kohuden? Kan han få någon nytta af kohuden? Och när han har fatt 3 pund förr, och d e t lejonet hade icke rifvit ihjäl någon ko."

"Men hvarför sköt då icke din broder alla åtta lejonen?"

Han, som hade berättat, vände sig mot brodern, och brodern blef ännu mera förolämpad och svarade i vredesmod och på sitt eget språk: "Sade icke gossen, då han kom till mig: 'Det är e t t lejon, som har rifvit ihjäl din ko', och när det bara var e t t lejon, så tog jag med mig bara e n kula."

Därmed tog han lejonskinnet och gick sin väg.

AFRIKANSK VISIT.

Nattens mörker hade redan lagt sig öfver höjderna vid Tati-floden. Folket på stationen sof; det var blott från den öppna halfdörren — dörren var på tvären delad i två delar — och från fönstret i Jakobs hus, som ett svagt sken syntes. Den holländske jägarens bostad var en så kallad hartebeestbyggnad: väggarne bestodo af smala pålar och däremellan röd tegelsten; läkter och gräs bildade det spetsiga taket. Huset bestod af två rum, ett stort hvardagsrum, i hvilket man både åt och arbetade, och ett litet sofrum. I hvardagsrummet gick en lång träbänk längs väggarne. På den södra väggen, tätt vid dörren, stod ett enkelt träbord. Under fönsteröppningen, som brukade tillslutas med en trälucka, stod en symaskin; längs väggarne, där bänken lämnade plats, stodo kistor med kläder uti. I sofrummet stodo två groft hoptimrade sängar, den ena midt för dörren, den andra längre in. Vid den tid, jag nu talar om, var husets blifvande måg på besök hos sin fästmö. Den svarte tjänaren hade för länge sedan somnat i sin koja.

Modern hade gått till ro med barnen. Själf låg hon med sin lille treårige gosse i den säng, som stod midt framför dörren. Hennes andre son sof i sängen längst in. Modern låg vaken och blandade då och då ett ord med in i det samtal, de två unga förde inne i hvardagsrummet, och i det öppna fönstret satt huskatten.

Men utanför i nattens mörker smög en större katt, som nu hade jagat dag efter dag i skogarne utan att finna något. Hungern hade drifvit honom närmare och närmare människorna. Det var en leopard. Han smög sig från boskaps-kraal till boskaps-kraal, men de taggiga inhägnaderna voro för höga. — Kraal är en hydda eller samling af hyddor hos kaffrerna och andra sydafrikanska folk. — Så vågade han sig närmare och närmare boningshusen för att åtminstone få fatt i ett par höns. Nu hade han kommit ända bort till Jakobs' hus. Där satt katten i fönstret. Mager kost var det, men leoparden gjorde ett språng mot honom. Katten, som hade sett sin kusin därute, var med ett hopp nere från fönstret och gömd under symaskinen.

Leoparden, som plötsligt stod midt i rummet, blef skrämd af de två människornas skrik, af ljuset från den gamla vagnslyktan — annat ljus hade de icke. Rofdjuret röt vildt, rullade ilsket med ögonen och kastade sig in i det mörka sofrummet.

Fru Jakobs såg ett djur komma instörtande och gömma sig under hennes säng. Hon for upp och frågade hvad det var.

"Det är en hund", sade de.

"Är det en hund? Hvad är det då ni skriker så för?" Hon gissar på en hyena, tar gosen, som hon har i sängen, och rusar ut i det andra rummet.

Där inne måste de ut med sanningen. Modern ville in efter det andra barnet. Med våld måste de hålla henne tillbaka.

Då de blifvit litet lugnare, började de alla tre att rådslå om hvad de skulle göra med leoparden. Inne i sofrummet hängde ett par laddade elefantgevär, men därinne var ju odjuret. Köksknifven var det enda vapen de hade, och det var ej stort att komma med. Tjänaren i kojan hade en assagaj, det var dock något. Ett ögonblick därefter var denne inne. Fästmannen — Brown hette han — tog assagajen, hans fästmö höll lyktan. Så ryckte de fram till dörren mot leoparden. Men besten fick icke förr ljusskenet i ögonen, än han fnös till och med ett hopp var uppe i den andra sängen, där den lille femåringen låg och sof. Här blef djuret stående med krökt rygg och gnistrande ögon och fnös.

Barnet sof lugnt. Den unge mannen skulle nu gifva odjuret dödsstöten. Men det stod för många bakom honom: fästmön med lyktan, svärmodern och tjänaren, alla ville se på och hjälpa till. Han kunde nästan icke röra sig. Det var nätt och jämt, att han rispade djuret med assagajen.

I samma ögonblick sprang leoparden på honom. Han kände klorna i hufvudet och nacken och ville vrida sig lös, men föll framstupa — och de tre andra, som hade lutat sig mot honom, föllo öfver honom. Lyktan släcktes. Men detta blef för mycket för leoparden. Hade han haft att göra med en, så hade han sannolikt gjort processen kort, men en hel klunga af människor, som lågo där i mörkret och sprattlade och skreko på holländska, engelska och negerspråk — — leoparden krökte ihop sig, gjorde ett väldigt språng ut i hvardagsrummet och genom den öppna halfdörren.

Fri var han, och fria voro de, som lågo och sparkade i mörkret. Belåtenheten var lika stor på bägge sidor.

LUCY, DET TAMA LODJURET.

"Få månader voro nog för att få mitt unga lodjur att känna och lyda sitt namn Lucy. Hon urskilde det bland alla de hundnamn jag begagnade på jakten och kom strax, när jag ropade. Midt i den vildaste, mest passionerade förbjudna jakt på fågel, hare eller får tvärstannade hon, kastade sig skamflat ned på marken, såsom hundarne bruka göra, liksom ville hon tigga om nåd. Bösskottet förstod hon snart, begrep att nu var det mat att vänta. Var hon för långt borta för att höra mig, så var ett skott nog — hon kom

sättande i flygande fart. Man säger i allmänhet, att katterna ej ha förmåga eller behof utaf att sluta sig till vissa personer och visa tillgifvenhet och lydnad. Om detta är sant eller icke i fråga om huskatten, skall jag ej inlåta mig på. Säkert är, att Lucy lydde mig och min bror, men ingen annan. Foro vi bort på en gång, kunde ingen styra Lucy. Ve då hvarje obetänksam och sorglös anka och gås!

VILDT LODJUR.

Så snart det blef mörkt, klättrade hon upp på taket af boningshuset, och där lade hon sig till ro uppe vid en af skorstenarna. Kommo så min bror och jag fram på natten åkande och stannade framför porten, var hon med ett par hopp från hustaket nere på verandataket, och när jag ropade på henne, gled hon som en blixt ned utför en af verandastolparne och for i stora, bågformiga språng rakt på mig, slog sina starka framben om halsen på mig, spann högt och strök på kattvis hufvudet emot mig. Så följde hon oss in i

vårt rum och lade sig på soffan, i sängen eller framför kakelugnen. Många gånger låg hon hos en af oss och skaffade mig en gång en våldsam nattmara, då hon lagt sig tvärs öfver bröstet på mig.

En gång voro min bror och jag tvungna att vara borta en hel vecka. Lon blef under den tiden riktigt människoskygg och letade under höga skrik efter oss, och redan den andra dagen slog hon sig ned i en liten björkskog i närheten och ville icke taga emot mat från köket, men om natten låg

AFRIKANSK RÄF (SID. 234).

hon på sin vanliga plats vid skorstenen. När vi så en natt kommo tillbaka, höll hon på att alldeles kväfva oss med sina smekningar.

Genast var Lucy åter den gamla och lefde på vanligt vis; om kvällarna låg hon på soffan och sträckte sig, under det att min mor läste högt. Hon spann belåtet, gäspade, rullade ihop sig och somnade godt, till stort nöje för alla våra gäster.

Hon saknade icke hederskänsla. Från fönstret i ett af uthusen hade jag en dag tillfälle att iakttaga detta. Det var i november, men det var redan tjock is på vår stora damm. I midten var en stor vak upphuggen,

och där vimlade det af snattrande gäss. Detta var alltför lockande för Lucy. Tryckande sig platt mot isen, sköt hon sig framåt och slog emellanåt med svansen af jaktifver. De vaksamma ättlingarna af Kapitoliums räddare blefvo oroliga och sträckte hals. Då drog Lucy ihop sig till ett språng och slog med utspärrade klor ned midt inne i gåsflocken. Gässen döko eller flögo upp ur vaken. Lucy hade till sin öfverraskning plumsat i det iskalla vattnet. Jag ansåg de stackars gässen, som gledo omkring på den spegelblanka isen, hopplöst förlorade, men lon rörde dem icke. Midt ibland de värnlösa smög Lucy sig bort, våt, skamflat och med sänkt hufvud, gömde sig många timmar på ett ensligt ställe och kom först fram igen sent på kvällen. Hon var snopen; blygseln öfver det misslyckade angreppet var starkare än hungern och roflystnaden.

Lucy, som alltid hade full frihet, var också alltid vid muntert lynne och hågad att leka. En läckergom var hon, åt helst nyslaktadt kött, vildt och fågel. Hon fick icke alltid sin mat så regelbundet, både därför att man på landet ofta lider brist på färskt kött och därför att hon ibland, när hon hade haft alltför fula streck för sig, ej endast fick hugg och slag, utan också en liten fasta, eller åtminstone måste sakna sina läckerbitar. Men detta inverkade ej menligt på hennes hälsa. Hon var så frisk och kraftfull, att, då hon en gång på vintern hade ätit en mängd hårdt saltadt stekt fläsk och så hade sofvit uppe på taket i 10—12 graders köld och skaffat sig en tarmkatarr, som annars dödar hvarje fånget vildt djur, kom hon sig ganska snart utan medicin eller läkarebehandling och fick aldrig något men af denna sin farliga sjukdom.

Lucy hatade katter. Hvarenda katt, som hon kunde komma öfver, slet hon i stycken. ''Släkten är värst.'' Vid början af vintern voro alla katter rundt omkring utrotade; det återstod blott en enda katt, som vi alla där hemma höllo utaf. Han blef omsorgsfullt förvarad i köket, dit lodjuret aldrig fick slippa in. En dag såg jag Lucy ligga hopkrupen ej långt från boningshuset i en stenhög. Jag ropade på henne, men hon rörde sig icke ur fläcken. Med ett tålamod och en ihärdighet, som annars visst icke voro vanliga hos henne, blef hon liggande orörlig på sin post. Det började att regna litet — och regn afskydde hon —, men hon blef liggande. Jag stannade kvar och såg på henne. På en gång for hon upp. Jag hörde ett förfärligt skrik, och då jag störtade dit, fann jag katten från köket ihjälrifven mellan lons klor. Om hon hade vädrat sin fiende bland stenarne eller sett honom smita in mellan dem, har jag aldrig kunnat få reda på.

Bara en enda gång vågade jag taga Lucy med på besök på en herrgård i grannskapet. Men jag hade icke varit där mera än en timme, då det anmäldes, att gårdens hvitfläckiga katt var ihjälrifven af lodjuret.

Kom Lucy till bondgårdarne i trakten, så var det första hon gjorde att leta reda på katterna och mörda dem, och de voro också allesamman räddare för henne än för den argaste jakthund. Katter gifva sig ju ej snart för en hund, men de voro som förhäxade, när Lucy kom. Hon ref ihjäl dem, stora och små, gamla och unga, nästan i en handvändning och utan att de gjorde motstånd.''

Lucy fick själf en sorglig död. Hennes förste husbonde, som har berättat detta, skänkte bort henne, och det vackra djuret blef sedan såldt till en kringresande menageriägare. Hon blef inspärrad i en träbur, och de puffar och stötar, hon fick på de ojämna, snöbelagda vägarne, blefvo hennes bane. Huru det gick till, är ej närmare berättadt.

MORGON I ETT INDISKT HÖGLAND.

Det är en tidig morgonstund. Vi glida nedåt Narbadas lugna vatten, just som dimman höjt sig från floden, som är så spegelblank och klar, att man kan se fiskarna simma bort öfver kiselstenarna på bottnen. Vår båt är hopsatt af ett par klumpigt urholkade kanoter; tvärs öfver dem är en bänk fastsurrad. Till lots ha vi en gammal förtorkad fiskare, som mycket påminner om en af de människoliknande aporna. Solen håller just på att komma fram öfver de aflägsna åsarne, sprider sitt ljus öfver landet och kommer buteablommans karmosinröda bägare att blossa fram från den mörka skogen, liksom den brinnande busken på Horebs berg. Med rätta kan man kalla den för skogens eld, där den lyser med sina prunkande färger af orange och karmosinrödt. Glänsande fåglar fara pilsnabbt från strand till strand, isfågeln sväfvar såsom ett smycke af ädelstenar öfver floden, karpen slår efter insekter och gör vågor, som bryta sig mot strömhvirflarna. Säfsångaren kvittrar på bambugrenarne, som hänga ut öfver vattnet, och den fläckiga rapphönan lockar från trädstubben, där hon sitter. ''Ai subhan! Teri koodrut!'' (O, du barmhärtige, du som gör godt!), så lyder hennes morgonpsalm, säga mina muhammedanska vänner, och det är en vacker text. Så skär påfågelns skrik genom skogen, och där på en gräsbevuxen liten kulle breder han i solskenet ut stjärten med de hundrade ögonen och dansar för sina makor, som äro mera stadgade.

Båten glider sakta vidare. Just som vi svänga om en bukt af floden, stöta vi på en torfbeklädd öppning i skogen. Djuren där med mörkfläckig hud, som springa upp och stanna så förvånade och stirra på oss, äro axishjortar, de vackraste af alla de indiska djur, som höra till hjortsläktet. De

hålla till i de vackraste delarne af skogen, just vid sådana floder som denna. De erbjuda en intagande anblick. En präktig krabat, den där i midten med det högresta hufvudet och de väldiga hornen och med de stora ögonen, som tindra af spänd undran. Ett skott, och det käcka djuret springer från stranden och ned i det djupa vattnet nedanför. Ett tåg kastas om hornen, och hjorten drages i land.

Men den mörkröda fläcken i det klara vattnet flyter vidare och väcker den hungriga krokodilen på sandbanken nedanför.

Stor möda kostade då icke den bragden. Man kunde ju hafva skjutit hjorten från sin länstol, om man hade haft någon. Nej, sådana dagar, då man varsamt smyger sig fram genom bambusnåret, där axishjorten håller till och där också tigern har sina vägar, det är något annat det, dem glömmer man icke.

SMÅ HISTORIER OM ORMAR.

Några månader före min ankomst till en farmkoloni i Afrika, hos hvilken jag tog in, berättar en resande, hade farmaren märkt, att en af hans kor, hvilka hvarje dag gingo på bete på den andra sidan af floden, alltid brukade komma hem en eller annan timme senare än de andra. Det hade hon nu gjort i mer än två veckor. Det fanns icke några farliga rofdjur i närheten, och därför blefvo korna alltid utsläppta på bete utan någon herde. Men nu ville farmaren ha reda på orsaken, och därför sände han en af sina tjänare för att se efter hvad det kunde vara.

Många minuter hade icke förflutit, då han fick höra gossen ropa: "Herre, herre, tag geväret! Det ligger en orm och suger kon."

Farmaren ropade på sina vänner och sprang ned till floden. Icke långt från flodstranden hade kon helt makligt slagit sig ned och låg och betade. Men omkring hennes ena bakben hade en orm slingrat sig och drack begärdigt af jufret. Han såg alldeles ut som en jättestor fullmättad igel, och den uppsvällda kroppen gled oaflåtligt fram och tillbaka på kons ben. Men innan åskådarne hunnit komma tillräckligt nära, hade ormen blixtsnabbt försvunnit bland buskarne. Först nästa dag lyckades det farmaren att smyga sig på honom och döda honom.

Något liknande hände några år före min resa till Sydafrika i den lilla fristatsbyn Philipolis. En af mina vänner, som jag lärt känna vid diamantfälten, hade anställning där hos en köpman. Han bodde i ett hus, som låg något högre än gatans plan och var byggdt af tegel. En eftermiddag, just som han höll på att handla med några boer, kom hans tjänsteflicka springande och ropade, att han måste komma hem strax; hans lille gosse var i lifsfara. Mannen sprang ifrån varor och kunder och alltsammans och störtade hem. Hans hustru hade blifvit så skrämd, att hon icke kunde få fram ett ord, men hans lilla dotter berättade i barnslig oskuld, att det var en lång svart katt inne, som drack ur mjölken ur lille brors flaska.

Fadern sprang då in i barnkammaren. Där låg lillen och sof, och på golfvet låg flaskan med guttaperkaslangen; den var till hälften tömd. Emellertid hade hustrun hämtat sig så pass, att hon kunde tala om hvad som händt. Då flickan kom och berättade om den långa, svarta katten, hade hon strax sprungit in till barnet i vaggan. Och här såg hon en syn, som nog kunde göra en moder förfärad. Bredvid det sofvande barnet låg en svart orm hoprullad och drack ur barnets mjölkflaska, som glidit ur munnen på den lille. "Med ett skrik sprang jag ut ur rummet, och skriket måtte hafva skrämt ormen, så att han föll ned från vaggan eller gömde sig någonstädes

mellan sängkläderna, ty jag hörde också, att flaskan föll i golfvet. Men jag skälfde, så att jag icke kunde röra mig ur stället.''

Hennes man genomletade nu rummet. Ormen låg under sängen. För att locka fram den, sköt han flaskan ett stycke under sängen, medan hustrun sprang efter en bössa.

Ormen lät locka sig och kröp fram, men i nästa ögonblick krossade ett slag af bösskolfven både djuret och flaskan. Först många år senare fick lille bror höra om den fara han hade varit uti och om de underliga svarta kattor de hade i Philopolis.

ORMTJUSARE I INDIEN.

Under vårt uppehåll i Saugor fingo vi besök af två sapwallahs, ormtjusare, hvilka äfven drifva handel med ormar. De hade flera sällsynta arter och bjödo ut t. ex. rosenormen med de brokiga korallfärgerna och en annan, hvars hufvud och stjärt voro så lika, att det var svårt att skilja dem. Men det fanns ingen cobra, hvarom förut nämnts i beskrifningen om Farao-råttan, i samlingen. Jag anmärkte detta. ''Hvarför'', svarade de, ''skulle vi gå och släpa på en orm, som vi kunna skaffa, så snart det önskas? Vill ni ha en? Vi kunna taga den alldeles här utanför.''

Ja, jag ville ha en cobra. En af dem tog då sin flöjt och bad mig följa med. Bakom bungalown, där det varit stenigt och fullt af buskar, satte han instrumentet för munnen. Det är skarpa genomträngande ljud detta utsänder, men emellanåt komma vekare toner. Han böjde sig framåt och synade hvarje buske. Efter ett ögonblick stack hufvudet af en orm fram bakom en sten. Blixtsnabbt lät han flöjten falla, med otrolig färdighet fick han tag i ormen, slängde upp honom i luften och grep honom i stjärten, just i det ögonblick han föll ned på marken igen. Det visade sig, att det var en ofarlig orm. Ormtjusaren fortsatte då. Samma musik. Efter några ögonblick höll han framför mig en förfärlig svart cobra af mer än tre fots längd. Odjuret kämpade emot, men ormtjusaren tog det raskt bak i hufvudet och visade mig de ohyggliga huggtänderna, som gifva döden. Något bedrägeri kunde således icke hafva ägt rum. Ty de ormar, hvilka försäljarne hafva med sig, hafva ej några gifttänder kvar.

Ormtjusaren tog nu fram en liten tång, bröt omsorgsfullt ut alla tänder och gjorde på det sättet djuret oskadligt. Antingen det nu var ett missöde eller att han ville göra sig till — han stack sig litet, så att blodet rann från ett af fingrarne. Helt lugn sög han ut såret och lade det på en liten svart,

porös sten, som han erbjöd mig och som skulle vara ett säkert hjälpmedel mot cobrabett, sade han. Jag köpte den, men då jag undersökte den, var det icke annat än ett förkalkadt ben med en mycket fin väfnad.

Sedan visade ormtjusarne oss alla sina konster. En af dessa var följande. Den ene ormtjusaren, som icke hade på sig annat än en kappa, utvalde en orm, som såg ofarlig ut, och lade denna i en korg, hvilken han betäckte

ASIATISKT VILLEBRÅD (YAK, SID. 177).

med ett lock. Han reste sig, svängde sina armar i luften och sjöng några hemlighetsfulla ord, under det att den andre ormtjusaren slog på en tamburin. Så tog han en smal käpp, svängde den några ögonblick öfver sitt hufvud och kastade den med kraft mot marken: det blef en orm. Jag såg detta två gånger, och jag följde det med den mest spända uppmärksamhet, men det var mig alldeles omöjligt att upptäcka, att han utbytte käppen mot ormen.

Konststyckets naturligaste förklaring är, att ormtjusaren låtsade lägga ormen under korglocket, men i verkligheten gled den in i vecken på kappan, och där rullade den ihop sig och låg helt lugn, ty härtill var den dresserad. Nu gällde det alltså att utbyta käppen mot ormen. ''Konstnären'' kastade då troligtvis käppen öfver sitt hufvud till kamraten, som tog emot den, och i samma ögonblick fick han fram ormen. Det fordras icke större skicklighet eller fingerfärdighet till detta än att fånga cobran, så som han gjorde. Det gällde ju då att med blixtens hastighet få tag i ormens hufvud, som bara sticker upp ett par centimeter från hålet.

MÖTE MED EN JAGUAR.

Natten var lugn och klar med det härligaste månsken. En krokodil låg vid stranden af Apure-floden, berättar en sydamerikansk upptäcktsfarare. Krokodilen hade lagt sig så, att han kunde se det bål, vi hade tändt. Så vidt vi kunde förstå, hade eldskenet lockat honom dit, såsom händelsen brukar vara med fisk, kräftor och andra vattendjur.

Indianerna visade oss i sanden spår efter tre jaguarer, däribland två helt unga. Det var en hona, som hade sina ungar med sig ned till floden. Då vi icke kunde finna något träd vid floden, körde vi ned årorna i marken och fäste hängmattorna mellan dem. Allt var lugnt, tills klockan var bort emot elfva på kvällen; då vardt det ett förfärligt väsen ute i skogen nära invid oss. Indianerna urskilde bland skriken och tjuten af alla slag endast dem, som kommo enstaka. Det var en blandad kör af apor, jaguarer, kuguarer, sengångare m. m. Då jaguarerna närmade sig skogsbrynet, började vår hund, som förut oaflåtligt hade skällt, att tjuta och tog sin tillflykt in under hängmattorna. Emellanåt, när de varit tyst en stund, ljödo plötsligt jaguarernas rytanden ned från träden, och så hörde vi apornas förnyade gälla pipningar. De hade naturligtvis blifvit rädda och skyndade att söka komma undan.

Indianerna äro sorglösa, och detta ingifver oss andra mod. De få oss att tro, att jaguaren är rädd för elden och att han aldrig anfaller en människa i en hängmatta. Det är också mycket sällan han gör det. Jag minns från mitt långa uppehåll i Sydamerika bara ett enda tillfälle, då en herde blef funnen död och söndersliten i sin hängmatta. Frågar man indianerna, hvarför skogens djur vid vissa tillfällen hålla ett så förfärligt väsen, så hafva de svaret färdigt: ''Det är fullmånen.'' Jag för min del tror snarare, att de slåss där inne i skogen. Jaguaren anställer t. ex. jakt på bisamsvinen och tapirerna, som då söka att hålla tillsamman och i tät flock rusa åstad och

bryta ned buskarne, som äro dem i vägen. Aporna, som äro skygga och rädda utaf sig, skrämmas upp af denna jakt och skrika från träden i kapp med de stora djuren. De väcka de talrika skarorna af faglar, som da instämma i konserten, och snart är hela menageriet i det vildaste uppror. Och detta inträffar sannerligen icke endast i månsken utan mest under oväder och under nätter, då regnet störtar ned. ''Himmeln skänke dem och oss en lugn natt'', sade munken, som följde oss till Rio Negro om kvällen, när han, dödstrött af dagens mödor, hjälpte till att ställa i ordning vårt nattläger.

BRUN TAPIR (JAGUARENS BYTE).

Det var ju eget nog, att man ej skulle finna ro midt i vilda skogen. I de spanska hotellen är man rädd för gitarren i rummet bredvid, i Orinocos härbergen — d. v. s. på den öppna stranden eller under ett ensligt träd — är det skogens starka stämmor, som störa tystnaden.

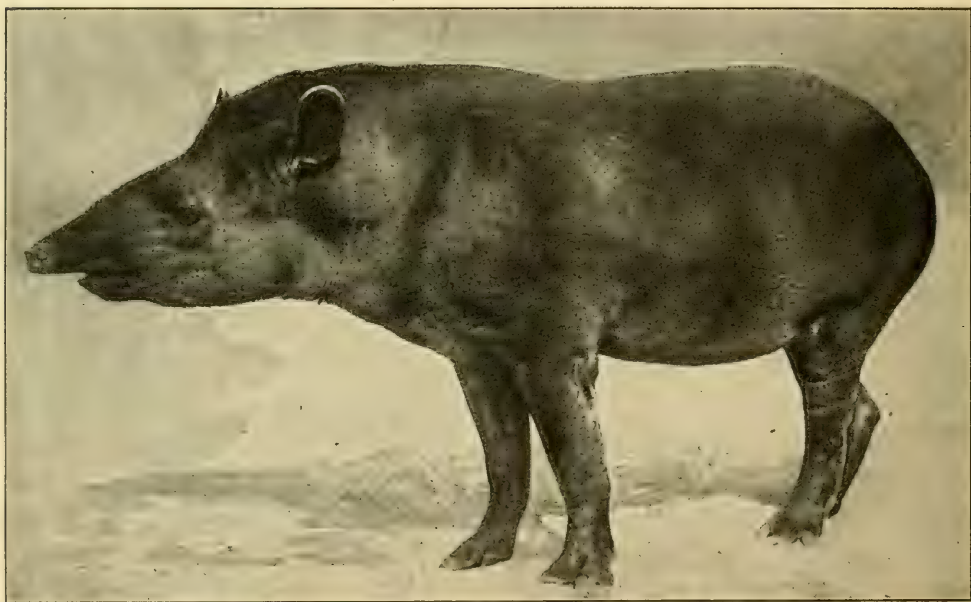
— — —

Vi höllo middagsrast på ett obebodt ställe, som kallas Algodonal. Under det att de andra drogo upp båten i land och lagade till middagsmåltiden, gick jag ett stycke nedåt långs floden för att närmare se på några krokodiler, som lågo och sofvo i solskenet. Jag hade hållit mina ögon fästade på floden; men i detsamma jag böjde mig ned för att taga upp från sanden ett glimmerblad, såg jag färska spår efter en jaguar. Jag kunde se på spåret, att djuret

var på väg bort emot skogen, och då jag hastigt reste mig upp och såg ditåt, låg en jaguar under ett ceibaträds täta löfverk. Aldrig tyckte jag mig hafva sett en så stor jaguar.

Jag blef mycket rädd, men ej räddare, än att jag kom ihåg och kunde göra, hvad indianerna hade sagt, att jag borde göra, om något sådant skulle hända.

Jag gick vidare; jag sprang icke. Jag rörde så litet som möjligt på armarna och tyckte mig märka, att jaguaren var upptagen af en flock vattensvin, som sam öfver floden. Jag vände om och gjorde en tämligen stor

SYDAMERIKANSK BERGSTAPIR.

krök ned mot stranden. Ju längre bort jag kom från djuret, desto hastigare tyckte jag mig kunna våga gå. Men huru ofta var jag ej frestad att se efter, om jag blef förföljd. Lyckligtvis afhöll jag mig länge därifrån, och då jag slutligen vände mig om, såg jag, att jaguaren hade blifvit lugnt liggande. Dessa ofantliga katter hafva här i landet, där det är godt om vildt, ej minst tapirer, så lätt att skaffa sig föda, att de sällan angripa människor.

Andlös kom jag springande till båten och berättade för indianerna om mitt möte. Det gjorde ej något synnerligt intryck på mina åhörare, men vi laddade i alla fall våra bössor och gingo bort till ceibaträdet, där jaguaren

hade legat. Nu var han borta, och att förfölja honom in i skogen var ej rådligt; för att tränga fram här, måste man ettdera gå hvar för sig eller i rad mellan de tätt hopslingrade lianerna.

— — —

Ett märkvärdigt exempel på medgörlighet hos detta eljest så vida djur berättade en af missionärerna för oss. Två indianbarn på åtta och tio år, en gosse och en flicka, sutto och lekte i gräset. Klockan var två på eftermiddagen. En jaguar kommer springande ut ur skogen fram emot barnen och börjar springa rundt omkring dem; än gömde han sig i det höga gräset, än sköt han rygg och sänkte hufvudet och gjorde språng alldeles som katten hos oss. Indiangossen anade icke, att det var någon fara därvid, förrän jaguaren slog honom i hufvudet med tassen. Först slog han helt lätt, så hårdare och hårdare; klorna refvo barnet, så att blodet sipprade fram. Då tog indianflickan en gren och slog till odjuret, och jaguaren sprang sin väg. Barnen skreko, indianerna kommo störtande dit och sågo jaguaren springa bort åt skogen. Det var en unge, trodde de, men en stor en.

Man visade oss gossen, som detta hade händt. Han såg kvick och liflig ut. Jaguarens klo hade rispat honom öfver pannan, och uppe i hufvudet hade han ett ärr till.

Hvaraf kom väl detta muntra lynne hos ett djur, som i våra menagerier väl ej är särdeles svårt att tämja, men som i vildt tillstånd alltid är blodtörstigt och grymt? Var det därför, att han var säker om sitt byte, som han först ville leka med det, liksom katten hos oss leker med en vingbruten fågel? Men hur kunde han då springa bort, därför att en liten flickunge slog efter honom? Om det ej var hungern, som dref honom, hvarför kom han då till barnen?

Det finnes mycket, som är hemlighetsfullt i djurens tillgifvenhet såväl som i deras hat. Vi minnas lejonen, hvilka dödade tre eller fyra hundar, som blefvo inkastade till dem i buren, då de däremot strax smekte den femte, som modigt bet sig fast i den kungliga manen. Det ser nästan ut, som om den svage funne lättare nåd för den starke, ju förtroendefullare han visar sig.

GRÖNA VÄGGÖDLOR.

BOAORMEN.

Negern Zagalas hydda gör anspråk på att vara en mötesplats för jägare, berättar en resande i franska Guyana. När man bara har med sig allt hvad man behöfver, så kan man där förse sig med resten. När man har med sig hängmatta, moskitnät, våta och torra varor, så är det ett värdshus, där intet fattas. Lyckligtvis kände jag till allt detta, så att vi fingo stilla vår hunger och törst. Så tände jag en cigarr, öfversten, min kamrat, stoppade sin pipa, och vi började ett förtroligt samtal.

"Hvad är det för en slump, som har fört er till Guyana?" sade jag till min kamrat.

"Jag är jägare, herr kapten, med lif och själ, och därför har jag sökt mig öfver till kolonien för att kunna följa min smak."

"Är det i kriget, ni har blifvit sårad?"

"Nej, det är på jakten. Det är icke mera än ett år, sedan jag höll på att blifva uppäten af en orm."

"En orm?"

En orm. Jag har en stark kroppsbyggnad, inte sant? Och inte är jag rädd för någon människa, det kan jag försäkra. Om jag så hade mött — ja, namnet kan vara onämndt —, jag hade hejdat honom, så sant som jag tömmer detta vinglas. Men när jag tänker på det där, kommer kallsvetten öfver mig."

"Det var en boa?"

"Ja, det tror jag det. Snokar kallas de nu här för öfrigt. Vi hade varit på jakt, men nu skall ni få höra. Vi hade varit på jakt ute på savannen (skoglös grässlätt), och på den ena sidan om denna savann var det fullt med änder i några träsk. Men om dagarna hålla sig dessa fåglar till midt ute i dem, så det är ingen möjlighet att komma ut till dem utan att drunkna. Det är blott i gryningen, de draga sig åt kanterna. Jag var synnerligen hagad för att få skjuta en and, och i den tidiga morgonstunden var jag ute vid träsket. Fåglarna hörde jag rundt omkring mig. Jag bara väntade på den första dagningen för att kunna se dem.

Då var det plötsligt något, som tog mig hårdt i skuldran. Jag vände på hufvudet och såg två tum från mitt ansikte gapet af en förfärligt stor orm. Jag sprang å sidan och slapp lös, så att odjuret till en början måste nöja sig med ett stycke af min ylleskjorta."

"Ni blef väl betydligt rädd då?"

"Fick inte tid. Då det slog fel första gången, gjorde ormen en ny ansats. Denna gången fick han tag i låret. Tänderna trängde in i köttet på mig, och det gjorde grufligt ondt. Jag kände låret klämdt som i ett skruf-

städ. Jag förlorade likväl ej modet; jag gaf besten ett slag i hufvudet med bösskolfven, så att han åter släppte tag. Så tog boan ansats för att på nytt anfalla mig och sno sig om mig. Men det fick han ej tid till. Jag skickade kulorna från bägge gevärspiporna i kroppen på honom, så att han föll ihop. Själf tog jag ett par steg, tills jag kom ut från träsket. Jag visste inte, om min fiende var död, men krafterna sveko mig, och jag föll omkull. Då jag kom till sans igen, var det långt fram på dagen. Såret vållade mig en förfärlig smärta, och jag vågar säga, att det fordrades stor viljekraft för att komma fram till Zagalas hydda. Det fick gå både på två och på fyra. Sedan kom jag på sjukhuset och låg där i sex veckor. Jag hade feber, yrsel, alla slags nervskakningar; foten måste tagas utaf; för öfrigt blef jag till slut på sätt och vis återställd."

"Och ormen?"

"Då jag kom ut från sjukhuset, begaf jag mig utaf bort till träsket, men gamar och myror hade skalat af kroppen, så att det fanns ingenting annat kvar än ryggraden. Den var 24 fot lång."

"Ursäkta, herr öfverste, men kan det vara möjligt?"

"Färjkarlen på udden sade 30—40."

"Och ni har icke öfvergifvit jakten?"

"Andjakten — jo. Men annars — jakten, ser ni, när man har den sjukan, blir man den aldrig kvitt, den ligger i blodet."

"Öfverste, det var ett sant ord", sade jag. Af hela mitt hjärta instämde jag i det påståendet.

I KAMPEN FÖR TILLVARON.

Rakt framför oss, berättar en naturforskare på resa i tropikerna, på andra sidan af ett djupt dike stod en urgammal, tjock stam efter en cypress. På en af rötterna, som likt en holme stack ut i det ruttna vattnet, var i en fördjupning urholkad en bostad med två rum, ett stort och ett litet, med utgång åt hvar sin sida. En grön skalbagge med elfenbenshvita fläckar kom flygande och satte sig på roten för att hålla måltid. Han hade i diket uppsnappat en liten mask. Rätt som han håller på med sitt kalas, tittar det fram ett fult hufvud ur gången till det minsta rummet. En grågul, slemmig varelse smyger sig ut genom den trånga öppningen, och en tjock padda störtar sig med öppet gap öfver skalbaggen.

Men i dörren till det största rummet har en vattenhuggorm legat på lur. Nu gör den ett kast bortåt paddan, borrar in sina gifttänder i ryggen på hen-

ne, drar sig så tillbaka till dörren igen och väntar. Då paddan är död, kryper han fram till henne igen, öppnar långsamt sitt gap, så som det anstår en riktig storätare, och bereder sig att sluka henne. Då kommer en stork susande. Ormen, som har gapet fullt, kan icke göra bruk af sina huggtänder och blir dödad af storken, hur han än vrider och slingrar och buktar sig och slår med stjärten.

Men storken blir betänksam. Ormen är för tung. Han skulle hafva honom med sig upp i toppen af en cypress eller till något annat ställe, men förmår det icke, och här ute på öppen mark kunde han ju inte gifva sig till att hålla måltid. Måsar och korpar skulle komma flockvis och taga hvar sin del.

Storken funderade litet, såg sig om och hittade på råd. Han mäktade så

PINGVINER.

pass, att han kunde släpa upp ormen till en fördjupning i den gamla cypressstammen. Själf satte han sig på en afbruten gren bredvid och började äta.

Men nu var det ett par pelikaner, som med hufvudena gömda under vingarna sutto och sofvo på en annan gren tätt invid. Matlukten väckte dem. Det hade nog varit klent med deras fiske den dagen, deras fiskpåsar voro tomma. De gjorde plötsligt ett napp efter ormens stjärt, men storken höll i hufvudet. Det blef träta och okvädingsord utaf, som man kunde vänta sig. Vingarna slogo, näbbarna slamrade, de skreko af vrede. Men i stridens hetta släppte de ormen. Och kort därefter såg jag den glida in i hålet, där den snart försvann.

Storken och pelikanerna märkte det också, men då var det för sent, hålet var för trångt för sådana stora fåglar. Som de storo där skamflata och stirrade slött på hvarandra, lyste två gula flammande ögon genom mörkret, och inne från hålet skrek och skrattade det af idel skadeglädje. Ty där satt en uggla och åt upp ormen.

NAPPATAG MED GRÅBJÖRNEN.

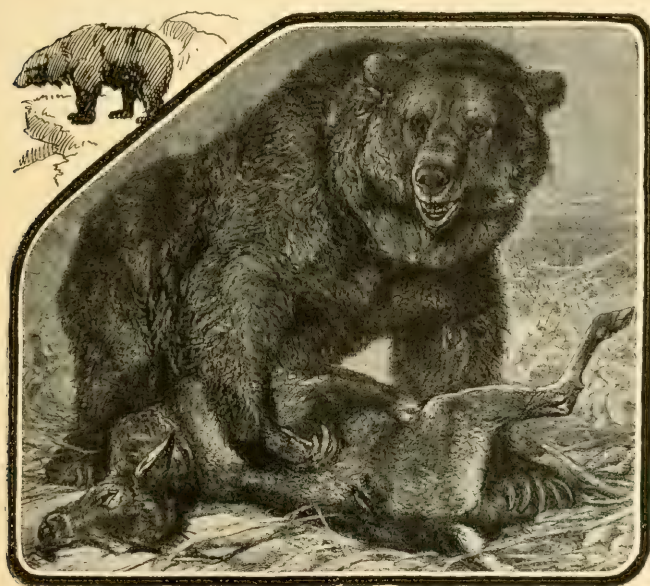
I ett arbete af så pass omväxlande beskaffenhet som detta, torde det ej vara ur vägen att låta ''nalle'' vara med, åtminstone på ett hörn.

Björnen är utmärkt för sin styrka. Han kan i upprätt ställning bära en häst eller ko mellan framtassarne. Han simmar både fort och uthållande samt badar sig ofta under heta sommaran. Då han blir skrämd, springer han fort, men klumpigt. Hans yttre sinnen äro mycket utvecklade: synen är skarp, hörseln god och lukten ytterst fin, hvarför han sällan träffas af människor under sina sommarvandringar i skogarne.

Björnens anfall mot djuren sker alltid i upprätt ställning, på det han måtte hafva ramarne, med hvilka han fäller sitt rof, fria. Starka hästar, som han träffar på jämn och hård mark, anfaller han på det sättet, att han reser sig upp, fattar med ena ramen tag öfver hästens bogar och galopperar så bredvid honom till dess han når ett träd; då omfattar han detta med den andra ramen och fäller hästen med ett enda ryck till marken. Björnen jagar annars gärna i sumpiga och oländiga trakter.

Ehuru björnen af naturen är vild och arg, anfaller han ej människor, om han ej blifvit retad. Ofta angriper en sårad björn med raseri jägaren, i synnerhet om denne visar fruktan och flyr. Men går jägaren oförfärad emot björnen, så drager den senare sig merendels tillbaka och nöjer sig med att upprifva mossa, stubbar och stockar, hvilka han kastar omkring sig. Anmärkningsvärdt är, att han sällan slår en människa med ramarne, utan söker såra henne med sina bett. Och då björnen blir rasande, mister han alldeles sitt ärliga utseende. Öronen försvinna, de små ögonen spruta gnistor, och man ser inte annat än eld och tänder. Den grå björnen är snabbare än en häst. För några år sedan for jag genom Klippiga bergen tillsamman med ett sällskap, däribland en jägare, som högt och dyrt hade svurit att fälla den första gråa björn, som han träffade på. Han kunde prisa sig lycklig, att det gick som det gick. En annan gång aktar han sig nog för att gå till väga på det viset. Vi hade slagit läger vid en god betesplats nedanför ett berg och hade ungefär tusen steg till bäcken, där vi skulle taga vatten. Vi höllo just

på därmed, den där jägaren och jag, då vi fingo se en silfvergrå björn sätta af i full fart rakt mot lägret. Det var väl hästarne, som lockade, kan jag tänka. Jag bar en lång pistol i bältet, min kamrat hade bössa med sig. Det hjälpte inte allt hvad jag sade; han ville fälla björnen och fattade posto så, att odjuret, som närmade sig med vinden, måste komma förbi honom inom säkert skotthåll. Skottet brann af, björnen böjde sig tillsamman, men störtade i nästa ögonblick efter den stackars jägaren, som hade tagit till benen. Ett par steg från det ställe, där jag stod, nåddes han af björnen, som slog ned honom, högg sina tänder i honom och slet af halfva axeln. Men innan björnen

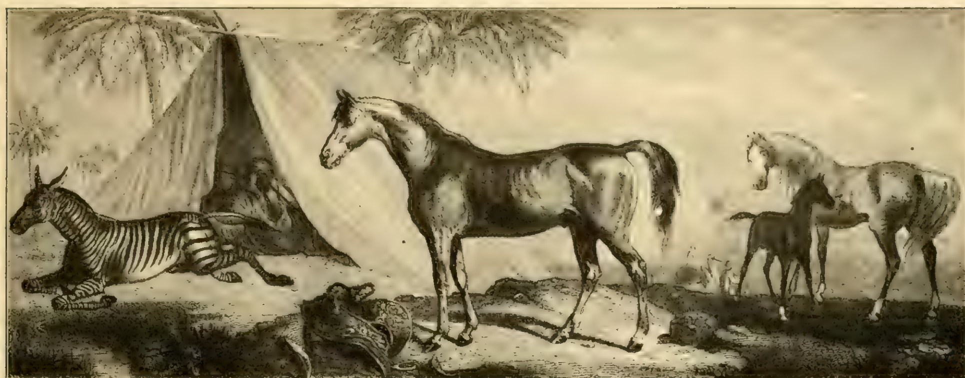

STRID MED EN BJÖRN.

kunde hugga till å nyo, stod jag bakom och satte mynningen af pistolen i nacken på nalle. Det var farligt att trycka af, ty jag kunde träffa honom, som låg under, men det var ännu farligare att låta bli. Jag smällde af, björnen stupade — min kamrat var räddad. Men han slapp att komma till häst de första fyra veckorna, så eländig var han.

Det händer, att till och med den bäste trapper dragit det kortaste strået i en liknande strid. Jag kommer ihåg en kamrat, som var den bäste hvite jägare i Yellowstone. Då han en morgon red ut för att se efter sina bäfverfällor, måste han igenom täta buskar på den branta flodstranden. Med bössan banade han sig väg genom slingerväxterna och måste på samma gång

hålla ett öga på branten, så att han icke stupade ned i floden. Plötsligt kommer han rakt på en gammal grå björnhona, hvilken rasande och pilsnabbt kastar sig öfver hästen, som stod där med vägen spärrad af buskar och slingerväxter. Ett slag af jätteramen var nog att krossa ryggen på det stackars djuret och slunga ryttaren ända bort till branten. Bössan går i floden. De tre halfvuxna björnungarne taga i tu med hästen. Den rasande modern kastar sig öfver ryttaren, som just håller på att resa sig. Knappt har han hunnit draga ut sin långa knif, förrän björnhonan slåt sina klor i axeln och öfverarmen. Sin högra arm kunde han ännu röra, han gaf nu den ursinniga besten stick på stick i halsen. Björnen försökte att taga knifven med tänderna — det var det, som frälste min kamrats strupe. Men med hvarje rörelse satte den klorna djupare och djupare in i hans axel och höft. Denna kamp kunde knappt hafva räckt en minut, då gaf den lösa sanden vika, och båda störtade från den höga flodstranden ned i vattnet. Det kalla badet skilde de stridande. Björnhonan luffade tillbaka till sina ungar. Min kamrat, sönderflängd som han var, fick också tid till andrum och lyckades undkomma. Men aldrig hade han varit döden närmare.

Innehållsförteckning.

THEODORE ROOSEVELT.

AFRIKA SOM TURISTLAND.

ROOSEVELT PÅ JAKT.

MOMBASA TILL NAIROBI.

ROOSEVELTS JAKTMARKER.

NYA AFRIKA

DJURBESKRIFNINGAR.

DJUR- OCH JAKTHISTORIER.

THE LIBRARY OF CONGRESS

THE LIBRARY OF CONGRESS